

Universitätsbibliothek Wuppertal

Q. Horatii Flacci Opera Omnia, A Pet. Gvalt. Chabotio Viro In Omni Literatvra Perfectissimo, Admiranda Ingenij & Iudicij dexteritate, eruditionis varietate, & linguarum elegantia, triplici artificio ...

Horatius Flaccus, Quintus

Basileae, 1615

Liber secundus

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1488](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1488)

Q. HORATII FLACCI VEN.
CARMINVM LIBER SECVNDVS.

ODE I. AD C. ASINIVM POLLIONEM.

Theticum.

Quòd Pollionis Tragœdia, vel historia Tragica de bello ciuili, non
committenda sit theatro tempore pacis pa-
rum confirmatæ.

M ^a Otum ex ^b Metello Consule ciuicum.
Bellig, caussas, & ^c vitia, & modos,
^d Ludumq; Fortuna, grauesq;
Principum amicitias, & arma

Nondum expiatis vncta cruoribus,
Periculose plenum opus ^e aleæ

Tractas: & incedis per ^f ignes
Suppositas cineri doloso.

Paullum seuera & Musa Tragœdiæ
Desit theatris: ² mox, vbi publicas

^h Res ordinâris, grande ⁱ munus
^k Cecropio repetes ^l cothurno:

³ Insigne mastis ^m praesidium reus,
Et consulenti Pollio ⁿ curia:

Cui laurus ^o aternos honores
Dalmatico peperit triumpho.

⁴ P lam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures: iam litui strepunt:

Iam fulgor armorum fugaces
Terret equos, equitumq; vultus:

Audire magnos iam videor duces
Non indecoro puluere sordidos,
Et cuncta terrarum ^q subacta,
Præter atrocem animum Catonis:

⁵ Iuno, & Deorum quisquis amicior
Afris, inultâ cesserat impotens

^r Tellure: victorum nepotes
Rettulit inferias Iugurthe.

⁶ Quis non Latino sanguine pinguior
¹⁰ Campus sepulcris impia prælia

Testatur, auditumq; Medis
Hesperia sonitum ruina?

Qui gurges, aut que flumina lugubris
Ignara belli? quod mare ^t Daunia

Non decolorauere cædes?
Quæ caret ora cruore nostro?

⁷ Sed ^u ne relictis ^x Musa procax iocis
Cære tractes ^y munera Nænia.

Mecum Dionæo sub antro

²⁰ Quare ^z modos leuiore plectro.

Analysis Dialectica.

Tota hæc Ode prudentiæ est & consilij, quod Poe-
ta cum Pollioni fidele tum vtrique salutare ac
perutile Reip. dare videtur. Non enim poterat historia
vel epopeia, vel tragœdia prætexta Pollionis de dis-
cordia ciuili tractari, atque multò minùs in scena tunc
spectari, sine grauisima multorum offensione: qui se,
quasi flabella illius concitatae, maximo cum periculo
Auctoris, notari existimarèt. Talis autem tarditatis, &
procrastinationis ratio, quamlibet harum scripturarù
intelligas, peritâ est è dissentaneis diuersis, hoc modo:
Neutra, vel compositio historiae, vel constitutio Tra-
gœdiæ de bello ciuili hoc tempore publicanda est à
Pollione: sed publicatio & actio illius in summam Reipub.
tranquillitatem differenda. Admonet me hic lo-
cus, Lector, præter ceteros, vt te ad Dialectica Odes pri-
mæ libri i. remittam: vnde disces vim huius argumen-
ti à diuersis, si fortè tibi ex animo excideret, & quomo-
do distingui debeat à dissimilibus. Ad priorem autem
partem huius dissensionis diuersæ, his verbis Poetæ
breuiter comprehensam: paullum seuera Musa Tragœdiæ
Desit Theatris: quæ valet: Historia Tragica, quam Pollio scri-
psit de bello ciuili, nondum est in lucem proferenda; pertinent
octo versus primi ex causis huius belli, & euentis con-
stantes. Sed cur in publicum nondum debeat prodire,
& in scenam ascendere tale opus, docet Cic. 2. de Orat.
Quoniam, inquit, in rebus magnis memoriâq; dignis consilia
primùm; deinde acta; postea euentus expectantur: de consiliis

quid scriptor probet, decet significari, & in rebus gestis declara-
ri, non solum, quid actum, aut dictum sit; sed etiam quomodo: &
quom de euentu dicitur, vt causa explicentur omnes, vel casus,
vel sapientia, vel temeritatis, hominumq; ipsorum non solum res
gesta, sed etiam, qui fama & nomine excellent, de cuiusq; vita,
& natura Quare quum fundamentum historiae iactum
sit in dictione veri, & declinatione falsi, & in fugienda
suspensione gratiæ & simultatis; certè historicus, horum
omnium arbiter, in summo vitæ, & fortunarù periculo
versatur, si ab hac religione officij, vel tantillum qui-
dem velit declinare, id est, historiae leges, dum alicuius
nomen scriptis ipsius illustratur, & celebratur, studio
negligere. Eam ob rem Sallustius in historia Catilinæ
querebatur. At mihi quidem, tametsi haud quaquam par glo-
ria sequatur scriptorem & auctorem rerum; tamen in primis
arduū videtur res gestas scribere: primùm, quod facta dictis ex-
aequanda sunt: deinde quod, si delicta reprehenderit, pleriq; ma-
levolentia & inuidia dicta putant. Quòd autem Ainius
Pollio Historiam rerum Rom. scribere tentarit, Suero-
nius Tranquillus testimonio est de illustribus Gram.
Coluit, ait de Attejo Philologo, postea familiarissime Crisp.
Sallustium, & eo defuncto, Asinium Pollionem, quos historiam
componere aggressos alterum breuiario rerum omnium Roma-
narum, ex quibus, quas vellet, eligeret, instruxit; alterum præ-
ceptis de ratione dicendi.

² Quæ deinceps memorantur variè dilatata, spe-
tant ad posteriorem partem dissensionis diuersæ, quæ

est eiusmodi: *Sed descriptio & publicatio discordia civilis in pacatum Reipub. statum reuocanda est a Pollione, quum turo & liberè quicquid gestum sit, & acciderit, penè sub aspectum nobis subire poterit.*

3 Scriptor huius carminis præstat se prædicatorem meritorum Pollionis erga Senatum & reos, quos omnes volebat Augusto conciliare, qui fauissent Antonio contra Augustum. Id autem è loco effectorum & adiutorum, quòd re & operà reos, Senatum consilio adiuuerit: quòd honore triumphali de Solonis Dalmatiae ciuitate ornatus fuerit.

4 Amplificatur eadem pars diuersorum descriptione historiae è variis & factis & euentis, quæ discordiam civilem consequuta sunt, & quasi nunc gerantur, ante oculos proponuntur.

5 Memoratur eodem spectans princeps caussa belli ciuiliis à Poeta, tanquam à Pollione repetita, & profecta à Diis Africæ tutelariis grauius offensus & iratis: quòd Romani crudeliter se gessissent in Afros & Numidas, quàm æquum fuerat, & lenis hominum natura postulabat.

6 Deplorat imperij Romani ruinam ex subiectis, quòd illa ubique & facta & audita sit: ubique sanguis Romanorum profusus, ubique cædes Romanorum factæ.

7 Ià ostendit se ab hoc lugubri argumento velle digredi è loco simili superiori, sed breuius, quàm ille fuit, comprehenso: *Lugubria, & tristitia*, (qualia sunt vulnera, cædes, incendia, vastationes, latrocinia, raptus mulierum) *quæ commemorare est proprium munus carminis lugubris: talia, inquam, non sunt nobis nunc canenda, nec misera luctuosaq; hæc tempora versibus meis mandanda, s. d. iocosa, amabilia, faceta, iucundissima deniq; omnia, quæ debent proprie mollibus aptari cit baræ modis in loco ad id accommodato.*

Enarratio Grammatica.

Motum.] Hæc syntaxis, quia contexitur hyperbarico verborum traiectu, videtur retexenda rudioribus: *O Pollio, insigne praesidium mastis reis, & curia consulenti, cui laurus, &c. tu tractas motum ciuicum, bellig; causas, &c. & incedis, &c.* Dum ita hanc orationem retexto, non erit opus notâ periodi post *doloso*, neque illam postulat vis argumenti, quod obseruauimus, neque opinio eorum, qui versus nouem etiam ad Tragediam, non ad historiam, putant pertinere, eandem requirit. Hic igitur sensus erit: *Quaquam bellum ciuile tractas, & facta Principum, Consulum, Prætorum, Tribunorum plebis, personarum denique publicarum canis, id est, Tragicam historiam scribis: vides in hac antecedente nostri argumenti parte sententiam nouem versus contineri, & adhuc eam ipsam imperfectam, & suspensam esse: ad quam, si hæc pars consequens addita fuerit, noli tamen istam scripturam in aspectum, & lucem hoc tempore proferrè, habebis quidem perfectam sententiam: ita tamen vt aliam expectet, quam ad plenum sic expleueris: quum autem in Reipub. sine vlla turba & rerum confusione, per tuam prudentiam viuemus; illam tum historiam tragicam populo spectandam & cognoscendam dabis.* Fuit autem hic Pollio, vel ex ipsa litera præsentis Odes, historicus, Poeta Epicurus, Tragicus, Orator, Iurisconsultus, & Imperator: idem videtur confirmare Seru. in 3. Ecl. præsertim de illius amore in Poeticam, & honoribus.

D A. *Pollio amat nostram, quamuis sit rustica, Musam. Pierides vitulam lectori pascite vestro.*

M B. *Pollio & ipse facit noua carmina: pascite taurum: iam cornu petat, & pedibus qui spargat arenam.*

D A. *Qui te Pollio amat, veniat, quo te quoq; gaudet:*

Mella fluant illi: serat & rubus asper anomum.

Verba Seruij sunt: *Blanditur Pollioni patrono: quem Horatius historiarum & Tragediarum scriptorem ponit: nam in secundo carmine de historia dicit: periculosa plenum opus aleæ tractas. Item paullo post: paulum seueræ Musa Tragedia desit Theatris.* Hæc autem protuli, vt ostenderem hanc de Tragedia opinionem hoc loco non esse tantum interpretum recentiorum, verum etiam antiquorum, ac simul cogitent, qui hic arbitrantur *τὸ Musa seueræ tragediæ, desit Theatris ἀλλήλων* solum designare promulgationem historiae de discordia ciuili; quantum derogent fidei testimoniis Historicorum & Poetarum de Pollionis eruditione & experientia. Vbi nomine carminum nouorum putat Tragediâ significari, quæ exprimitur hic: quanquam illic taurus (qui debetur Epicis) non hircus, Tragicis debitus, proponitur, vt Bucolicis vitula pro præmio, ex consuetudine veterum. Deinde ex illa optatione similitum bonorum intelliguntur illius Consulatus & Triumphus de captis Solonis, de cuius nomine postea filium, sibi tempore expugnationis natum, Soloninū cognominauit, cuius carmen Virgil. fecit Ecl. 4. Pollionis nomine inscriptam. Fuerunt autem Soloni oppidum Dalmatiae, quæ pars est Illyrij Liburniae finitima. Videtur Sen. Epist. 101. hunc Pollionem agnoscere oratorem ex ipsius comparatione cum Cicerone: *Lege Ciceronem, inquit, compositio eius vna est: pedem seruat: curata, lenta & sine infamia, mollis. At contra Pollionis Asini salebrosa & exsiliens, & vbi minimè exspectes, relictura: denique apud Ciceronem omnia desinunt; apud Pollionem cadunt; exceptis paucissimis: quæ ad certum modum, & vnum exemplar adstricta sunt.* Meminit huius Sueton. in I. Cæs. c. 3. & 55. Priscian. quoque citat ipsius Annales: præterea Sen. lib. de tranquill. vitæ, sic de ipsius studio scribit: *Quidam nullum non diem inter otium & curas non diuidebant: qualè Pollionem Asinum oratorem magnum meminimus, quem nulla cura vltra decimam retinuit: nec Epistolas quidem post eam horam legebat, ne quid nouæ curæ nasceretur, sed totius diei lassitudinem illis duabus horis ponebat.* Seru. in hunc v. Æn. 6.

Atq; umbrat agerunt ciuili tempora quercu: citat hunc locum, ac videtur accusare suum & nostrum Poetam acyrologie, quòd hic dixerit motum ciuicum pro ciuili: ille ciuili quercu pro ciuica, i. corona, de qua lege Plin. l. 16. c. 4. & Agell. l. 5. c. 6.

Ex Metello Consule.] Exple, iam inde inirum & incertum, i. tuam historiam iam inde ab eo vsque tempore repetis, quum Metellus celer cum L. Afranio Consulatum gerebat. De hac phrasi & temporis designatione, per Magistratus, & Consules dicitur Deo volente Od. 8. lib. 3. Suet. in vita Iulij meminit cuiusdam epistolæ, quam Cicero dicitur scripsisse ad Appium: vbi nominatim notat Cæsarem in Consulatu confirmasse regnū, de quo Ædilis cogitabat. Illo enim primū Consul, leges multæ sunt latæ contra libertatem publicam & maiorem instituta. Præterea anno ab Vrbe condita 694. Cæsar, Pompeius & Crassus conspirarunt: quòd bellum Appianus *τὸ ἐμφύλιον*, triceps vocat, de quo vide lib. Dionis 37. Alij tamen malunt altius repeti à Pollione vsque ad suam ætatem causam discordiæ ciuiliis, à Consulatu Q. Cæcilij Metelli Numidici, & M. Iunij Syllani anno 643. ab Vrbe condita: quò tempore hic Metellus gessit bellum aduersus Iugurtham, vnde ortæ sunt discordiæ inter hunc, & Marium ipsius legatum: deinde inter hunc Consulem & ipsius Quæstorem L. Cornelium Syllam ob præreptam capti Iugurthæ gloriæ: quarum historia est apud Plut. in vita Marij, & l. 2. Vell. Paterculij, & lib. 3. L. Flori de bello Iugurthino. Alij dicunt Merellum Syllæ collegam fuisse. Alij ducunt

initium huius belli à Consulatu Marcelli & Lentuli: quo negavit Cæsar se dimissurum exercitum suum, nisi Pompeius etiam suum dimitteret. Magna quidem est varietas interpretum, ut difficile sit certum belli civilis ortum assignare.

Causas.] Vera belli civilis causa, & primaria fuit in offensione Deorum, ut monuimus in Dialect. secundaria in cupiditate dominationis singularis & pleonexia: primùm Crassi Asiam, Pompeij Hispanias, Cæsaris Gallias tenentium: deinde Augusti, Antonij, Lepidi similiter imperium diuisum occupantium: quæ libido dominandi dolosâ specie priuati odij induebatur.

Et vitia.] Quod Cæsar non posset parem, neq; Pompeius superiorem ferre.

Modos.] Significatur hic, quod antè dixi in Dialecticis è Cicerone declarandum esse in historia, non solum quid actum aut quid dictum sit, aut deniq; quid contigerit; sed etiam quomodo. Commentarij autem Cæsaris de bello civili, Lucanus, Plutarch. in Iulio & Pompeio, Luc. Florus l. 4. ca. 2. Appian. lib. 2. belli civil. Orosius 20 lib. 6. satis superq; narrant, quomodo bellum inter Cæsarem & Pompeium sit ortum & gestum.

Grauesque amicitias.] Amicitia Principum istorum ficta & simulata erant, ideò & ipsis inter se & pop. Roman. perniciosæ fuerunt. Vnde ferunt Catonem dicere solitum, non ex inimicitijs Cæsaris atq; Pompeij, sed ex ipsorum & Crassi societate amica omnia Reipub. profecta mala.

Arma vincta.] Arma confecto bello solebant oblini oleo, ut essent ab æruginè tuta: præterea expiabantur, ut à sanguine essent pura per quâdam religionem: quæ videtur sumpta ab Hebræis. Dauid enim prohibitus est templi constructione; quod pollutus esset multorum sanguine; quamuis militiam Domini militasset, adeò detestabilis est homo sanguine pollutus: primi Chronicor. cap. 22. Item Psalm. 5. *ἀδρα ἀμάτωρ ἐ δόλιον βδελύσεται κύριος*: Virum sanguinarium & fraudulenti exsecratur, & detestatur Dominus. Ita veteres Græci à suo congressu arcebant humano sanguine cõtaminatos, tantisper, dũ ab aliquo superiore & puriore expiati fuissent, ut dictum est Od. 2. l. 1. ideòq; dicit arma Romanorum adhuc cruenta & impura civili sanguine prius ablunda esse, quam historia de illis contexta diuulgetur.

Cruoribus.] Cruores & sanguines non dicuntur numero plurali, ait Seruius in 4. Æneid. sed in Virgil. ut hic, sæpè contrarium reperitur. Est autem cruor sanguis frigore perfrictus, vnde nomen videtur habere: τὸ γὰρ κρύον est frigus.

Alea.] Id est, si prætexta tua Tragœdia in scenam ascenderit; multorum vitia indicabit, quorum indicio animos potentum grauitè offendet.

Ignes suppositos cineri.] Videtur intelligere *θερμοποδία* calentes fauillas, ut dicit Od. 6. proximè sequenti.

Paullum desit.] Valet hic particula *paullum*, quod Græci dicunt *παυλίον ἢ χρόνον*, paullum temporis hæc scriptura non prodeat in scenam.

Tragœdia.] Tragœdia dicitur propriè ἢ ἐπὶ τραγῶν ἢ ἐπὶ δὴ, carmen de hirco; sed pro fabula conscripta à Tragœdo ferè sumitur. De ea plura, si Deus voluerit, alibi dicentur. Interea tamen Thespis agnoscatur primus inuentor cantus Tragici, qui consueuerat actores ipsius scæcibus perlinere, ne agnoscerentur, sicut Horatius ad Pisones scribit:

Ignotum Tragica genus inuenisse Camæna.
Dicitur, & plaustris vexisse poemata Thespis,
Qua canerent, agerentq; percuncti scæcibus ora.

Vnde nonnulli putant, & inter eos Athæneus l. 2. Tragœdiam ἀπὸ τῶν τραγῶν dici, & initio τραγῶνδραῶν nomi-

natam: vnde Aristoph. in Nebulis *ἔμὲ σκῆψες, ἔδῃ ποιήσης, ἀπὲρ οἱ τραγῶνδραῶνες οὐ τοι* id est, Nō me ludas, neq; facias, quacunq; *τραγῶνδραῶνες* isti: τραγῶν enim sunt scæces, quibus scenici sua perlinebant ora, priusquam inducerentur personæ. Alij ab asperitate cantus, tanquam *πυρρὰ τραγῶνδραῶν*, dictam volunt, propter tristem illius exitum vel propterea quod aspera, minimeque suavis auditu cantilena; quæ res mœstæ ac tristes, lamentabiles cõprehenduntur. Hæc quidem postrema notatio Isaac veteris commentatoris Græci Aldo Manutio Pauli filio probata: ideoq; scribenda Tragœdia Donat. in Adel. Act. 3. Sc. 1. notat: *Hæc Scena Tragœdia ordinem seruat: nam Tragœdia in tria diuiditur; expectationem, gesta & exitum: Vide illic, ut ostendit, diuisionem. Sed Æschylus postea ornatu regali, & ad maiestatem argumenti aptiori personas induit, ut è 3. lib. Amor. perspicitur:*

Venit & ingenti violenta Tragœdia passu,
Fronte coma toruâ, palla iacebat humi:
Laeva manus sceptrum latè regale tenebat:
Lydius apta pedum vincla cothurnus erat.

Theatris.] Vox ista notata est Ode 20. lib. 1.

Mox.] Mox dicitur de futuro non multum remoto, ut Cicero, *mox reuertar*. Puto equidem τὸ *mox* in resoluenda sententia transferendum ad τὸ iam nunc, ut structura sit: *Sed mox iam perstringes, &c.* itaque τὸ nunc induet naturam discretiua sed, quomodo sumitur sæpè apud Ciceronem Tusculanâ 3. *Nunc paruulos nobis natura dedit igniculos.* Item lib. primo de Diuinat. *Quæ quidem multo plura euenirent, si ad quietem integer iremus. Nunc onusti cibo & vino, confusa & perturbata cernimus.* Item Epist. 9. lib. 1. *Vellem, qui me satuum esse voluerunt, habuissent etiam rationem virium & coloris: nunc ut Apelles Veneris caput &c. pro sed ut Apelles, &c.*

Publicas.] Inclinator hæc vox à *populus*, quasi *populicæ*, & concisè & metatheli primæ vocalis *publicas*.

Ordinâris.] Res publicas ordinare, est hic quibusdam scribere historiam de republica, non illam perturbatam componere & sedare: sed quum nobis constet, Pollutionem fuisse Præfectum vrbi tum, cuius potestas in crimina p̄tebat ad centesimum vsque ab Vrbe lapidem; ordinare potest hic valere, res componere, ἐπειδὴ τὰ τῆς πολιτείας ἀσφαλείης & opem ferre reis & curiæ: sed Ode 1. lib. 3. arbuta ordinare, est illa componere, & in ordinè referre, sicut agmina ordinare. Epod. 17. Item ordinare prouincias, in Iul. Cæsar. Suetonius dixit cap. 18. pro ornare.

Cecropio.] Cecrops dicitur fuisse gener primis regis Atticæ, Actæi nomine: qui genere Ægyptius incoluit Athenas, vnde Athenæ dictæ sunt Cecropiæ, & Athenienses Cecropidæ. Aiunt illum fuisse διφύον, duplicis naturæ hominem, ac præcipuè Suidas in voce *Cecrops*, parte quidem supernâ marem, sed infernâ scæcinam: quidam feram, quod leges hominibus solerti ingenio adinuenisset, & à feritate ad humanitatem traduxisset; alij, quod quum mares nullo discrimine consuetudinem cum scæcibus haberent, ut non agnoscerentur inter hos pater à filio, aut filius à patre, ipse publicâ legum sanctione fecit, ut mares cum mulieribus consuefcerent, & cum vna congregarentur, atque, quasi inuenisset duas naturas, homo geminæ naturæ vocatus est: de quo præterea lege Diodorum Siculum, & Plutarchum, *ὅτι τῶν τῶν θεῶν βεβδύσας πικρῶν μύθων*, ac deniq; Athenæum lib. 13. initio.

Cothurno.] Acturi Tragœdias prodibant in theatrum cothurnati, qui aliud repræsentabant, atq; ipsi essent: qualem ob incõstantiam, & mutabilitatè Theramenes Atheniensis Rhetor Prodicus Ceij discipulus cothurnatus dicitur est apud Plutarchum in Nicia, quod in vtramq;

que partem ciuilibus administrationis inclinaret, sicut cochurnus est calceamentum vtriq; pedi aptum, & vtriq; sexui accommodatum. De eodẽ vide etiam Έλληνων β. apud Xenophontem.

Insigne.] Id est, magnum & laudabile: quemadmodum Donat. illud Parmenonis in Eun. A. 5. Sc. 9. v. ult. insigne aliquid facere; nempe magnum & nobile facinus. Sic igitur, δ Pollio, qui reos defensione, & Senatũ consilio magnoperẽ iuuas.

Mæstis reus.] Hoc epitheton respicere videtur ad confuerudinem Romanorum, qui reus amicis & necessarijs suis, constituto die iudicij, in veste squalida & lugubri assidebant, pœnam deprecaturi. Reus autem nõ solum à veteribus appellatus est, cui crimen aliquod inferebatur, sed quiuis etiam, cuius res quælibet, vnde nomen inuenit, in foro agebatur, Cicero de Orat.

Præsidium.] Sic Terentius loquitur in Hecyr. Act. 1. Sc. 2. Illam autem esse vnicum præsidium velle se senectuti suæ.

Curia.] De vocis Curia tota ratione habebis notas in Oden 5. lib. 3.

Aeternos.] Αιώνιος πόνος, quibus opponuntur οι αθάνατοι.

Iam nunc.] Enallage est temporis præsentis pro futuro, vt res, tanquam geratur iam, sub aspectum subiiciatur. Ita particula iam nunc & iam tum videntur, ως τὰ τὸ ἄρῳνα μόρια περιλήπτη, tempus occupare prius, quàm venerit, vt hîc in ipso carminis statim initio, quomodo in vers. 34. 8. lib. 8. Æneid.

Iam tum religio pauidos terreat agrestes. ante patefactionem numinis. Viderur enim sensus ex argumento & distinctione præcedentibus postulare hæc futura: Sed mox repetes & perstringes aures. Gallicè: tu estonneras les aureilles. Græcè ὡς τοκοπτεῖς καρῶν λήματα καὶ τὰ ὦτα ἀνοχλήσεις.

Terret equos.] Hoc Plutarch. scribit in vita Iul. Cæsar. contigisse in huius prælio cum Pompeio.

Audire videor.] Ἀκούει δοκεῖ μοι ἴδῃ γυπόρω ἢ δὴ μὴτ' ἀτρέπτως μὴτ' ἀσικῶς κεκοιμένω, audire iam mihi videtur duces non indeceter, nec indignè puluere resperfos, & puluerulos: quod est indicio strenui ac fortis Imperatoris, πῶν νικῶν ἐγκοινοῖ π καὶ ἀθυμῶχος νικῶσιν, qui puluere & prælio rectè inuito victoriam reportauit. Supple hîc ellipsin Audire iam videor Pollionem narrantem duces sordidatos puluere collecto in dimicatione pro imperio & patriæ salute &c.

Cuncta terrarum.] Pro cunctas terras, vel cunctas partes terrarum: Sic angustas viarum, extrema finium pro, angustas vias, & extremos fines. Sic in Epist. ad Pifones: Monstrare abdita rerum, pro, res abditas. Item Satyr. 2. lib. 2. Corruptus vanis rerum, pro, vanis rebus. Satyrâ denique 8. eiusdem lib. Ridetur fictis rerum, pro rebus fictis: quæ locutiones sunt Græcis ac præcipuè Atticis specie quadam partitionis perf. militares, vt huic Poetæ Latino & Cornelio Tacito.

Atrocem.] Ex altero huius vocis etymo, quod Festus notat, videtur deflecti, ἄδρα τὸ μὴ τρέσειν, ex eo, quod expers sit pauoris & intrepidus, vel quod eum metus minimè retundat: sed potest etiam etymon Ode 15. lib. 1. notatum hîc notari; vt animus Catonis dicatur nullâ ægritudine exedi, lacerari, confici potuisse: tanta fuit ipsius constantia!

Catonis.] De intrepido & constanti animo Porcij Catonis Vticensis, in consciscda sibi morte, lege Plutarchum in ipsius vita: quam etli Cicer. lib. 1. de officijs in capite de seruando in omni vitâ decoro laudi ducit; diuus tamen Augustinus li. 1. de ciuitate Dei, è sententia quorundam Catonis amicorum, scribit id facinus imbecillioris fuisse animi, quàm fortioris. Reliqua vide ibidem & apud Lactantium lib. 3. cap. 19. Velleium

Pater, Lucanum, Senecam & Sallustium.

Iuno.] Hæc Dea, sicut alij Dij tutelares Numidarum & Iugurthæ, grauissimè tulerant immanitatem Romanorum in eorum necem. Iugurtha enim fuerat in carcere Romæ necatus, cuius postea pœnas à posteris Romanorum reperierunt.

Impotens.] Id est, tali odio & irâ incensa, vt sibi nequiret imperare. Vnde Terentius dicit in Andr. Act. 5. Scen. 3. animo esse impotenti, Græcè, ἀκρατὴς θυμῷ, qui non potest animo suo temperare, de quo epitheto reuise notas in Oden 37. lib. 1. Interea tamen addam τὸ impotens rarè id esse, quod tradidit Nonius Marcellus, vt sit non valde potens, quemadmodũ reperitur sumtum in orat. pro Murena, pro inualido ac debili, ad salutem innocentium, ad opem impotentium, ad auxilium calamitosorum hæc valeant. Sed relatum ad animum significare imbecillitatem ipsius prauis affectibus imperandi, vt 4. Tusc. Inflamman appetitione nimia; quam tum cupiditatem, tum libidinem dicimus, impotentia quandam animi à temperantia & moderatione plurimum dissidentem Græci ἀκρατεῖαν vocant. Idem alibi, nihil agunt, nil timeant, nil concupiscant, nullâ impotentia efferantur.

Retulit.] Hic geminatur τὸ εἰς ἄλλο πρ, ad extensionem breuis syllabæ.

Inferias.] Per appositionem, nepotes. Inferiæ sunt victimæ mactatæ & immolatæ manibus: vel, vt Seruius definit in hunc locum Æneid. 10.

Videntes rapit, inferias quos inmolet vmbri. Inferiæ sunt sacra mortuorum, quæ inferis soluuntur, ac propterea dicuntur, quod τοῖς κατὰ χθονὸς εἰς κωμῶσται, Dijs subterraneis & Tartareis inferuntur: & dies festus, quo hæc fiebant, Feralia vocantur, & sic ab Ouid. notantur lib. 2. Fastor.

Hanc, quia iusta ferunt, dixere Feralia lucem. Festus hanc vocem bifariam notat, vt dicatur vel à ferendis epulis, vel à pecudibus feriendis. Idem legatur ad verbum respersum & Suetonius in Calig. ca. 15. Item aqua Arteria, quæ ad mortuis libandum afferebatur. Pro quibus inferijs posteri Romanorũ, qui prius vicerant, fuerunt, ad iusta manib. Iugurthæ & Numidarum crudeliter occisorum soluèda, miserè cruciati: quia quum Cæsar vicit Scipionem, Afranium & Iubam ad insulam Tapsum, Romani ad hominũ quinquaginta milia conciderunt, qui nepotes tali casu iusta soluerunt manibus Iugurthæ ob iram Iunonis, quæ impensè Carthaginem & Africam amabat, vt dicitur initio Æneidos 1.

Quam Carthaginem Iuno fertur terris magis omnibus vnam,

Posthabitâ coluisse Samo, &c.

Iugurthæ.] Vide Sallustium in libello de ipsius nomine. Quod autem Latini dixerunt soluere iusta & inferias referre mortuis, Græci pronunciarunt, ἀποκομίζε τῶν νεκρῶν εἰς κνδείαν.

Sepulcris.] Hæc Græcè à Theocrito εἰδύλ. β. dicuntur ἡεῖα τῶν δέν οι τάφοι, ἄδρα τὸ ἀνερεῖδαι τῆ γῆ, ἢ ἄδρα τῶν ἀπὸ χυμένῳ τοῖς νεκρῶν ἔργῳ, ἢ γὰρ τῶν γῶν, ἢ πῆρ δὲ ἔργῳ, id est, quod sepulcra sint terræ impacta, vel quod terra sit mortuis aspersa, quæ est sacra.

Etymologus tamen distinguit nomẽ sepulcri Græcum hoc modo, ἡεῖα καὶ ἡεῖα ὁ διάφορος τῆν ὁ διάφορον ποιεῖ καὶ τῶν σημασιῶν ἀπὸ παροξυτονίας μὲν σημαίνει τὰ ἡεῖα. παροξυτονίας ὅτῃ τῆς τάφῳ ἄδρα τῶν ἔργῳ τὸ γὰρ πάλαρον ἐν τοῖς κωλύμασι τῆς γῆς ἔδωκον, μὴτε σιδήρῳ, μὴτε χαλκῶ κεχρημένοι: ἢ ἄδρα τὸν ἀέρα, ἢ γὰρ τὸν ἀπὸ χυμένῳ οὐκ ἔπεντοῖς τεθνεῶσι, id est, diuersus harum vocum Græcarum accentus diuersam quoque earundem significationem efficit. Ea quidem cuius antepenultima accinitur, significat lanam; sed cuius penultima, signat

signat sepulcra sic nominata à terra. Ipsa etenim antiquitas in cauis terra mortuos reconderebat, nullà met allic à materià ad hoc funeri opus vsq; vel dicitur ñcia ab aère, id est, à caligine mortuis offusà. Hic obseruandum est cõtra Grammaticos τὸ ἀέξ in genere virili vsurpari pro tenebrosa caligine. Donatus in Andr. Act. 1. Sc. 1. ad sepulcrum venimus, dubitanter quærit rationem, huius vocis; καὶ ἀνὴρ νεκρῶν, quòd sine re pulcra sūt? an quòd sine pulsu mortui sint? an quòd illic animà à viuis sepeliantur, id est, separentur? sed tandem à sepeliendo dici asseuerat, quòd humare, vel humo condere, Græcè δαψίην dici solet.

Quòd verbum idem Etymologus defleatit ἄδῃ τὸ δῶ, τὸ πένθη ἀδίδον γὰρ ἔχουσι τῶν ἀπὸ θεοῦ οἱ δαψιόμοιοι, id est, à verbo sonante pono. Qui enim sunt ita reconditi, in perpetuum manent sepolti: quæ tamen ratio repugnat nostræ fidei Christianæ de carnis humanæ resurrectione, ex verbo δαψίην nascitur τάφος, sepulcrum, quòd etiã Græcè dicitur νεκροπολιεύς Σάφῳ τὸ σῶμα. ποῖν ἐν ἄντροῖς, id est, quia in ipso corpore conditum desuere solet.

Daunia.] Vide Oden 22. lib. 1. de Daunia.

Cades.] Grammatici ponunt τὸ cades inter nomina, quæ numero singulari multitudinem significant, & Græcè vocantur ἀπρσιτικά, id est, collectiua, sed illos addere oportuit apud oratores, vt Catilina. 2. eructant sermonibus suis cadem bonorum atque vrbis incendia. Nam à Poetis, vt ab hoc & hic in Epist. ad Pisones πένθη πικρῶς vsurpatur.

Cadibus & victu sado deterruit Orpheus.

Decolorauere.] Senec. lib. 2. quæst. natur. hoc verbum sic explicat: Decoloratur id, cuius vitatur color, non mutatur; nec est verbum aded insolens. Suetonius in Augusto c. 4. manus collybo coloratas dicit; Gall. les mains de scoulorees du manement d'argent de Banque.

Musa procax.] Ex eo, quòd Donat. declarat in Heaut. Act. 2. Scen. 1. procax & procare non videntur satis aptè tribui Melpomenæ. Nam hoc est afsidue poscere, vnde meretrices procaces & ipsi proci sunt nominati. Ibidem, sed Act. 4. Scen. 6. hæc tria; proteruitas, procacitas, petulantia sic distinguit; vt primum sic leuior quædam contumelia; secundum maior, tertium maxima. Quare mihi Melpomene videtur dici procax, quòd importuna & inuerecunda sit, dum materiam lugubrem, & à lyra valdè alienam, expetit fidibus sociare, quæ iucunda, iocosaque præcipuè requirunt. Seruius in Æneid. 1. Austros dicit procaces, & interpretatur perseverantes, additque: procax est petax: procare enim petere, vnde proci. Ita lib. 4. de rep. ab effectis notatur petulantia à petendo, vt procacitas à procando, id est, Græcè, ἀπὸ τῆς ἀπειροχῆως αἰτεῖν, id est, ab impudenter poscendo.

Cæa.] Nænia Cæa est carmen lugubre & lametabile, in quo excelluit Simonides, qui fuit Κηῖος, i. e. ex insula maris Ægæi Cæo vel Cæa.

Retractes.] Hoc quidem verbum rectè conueniret lætioni vulnera: quomodo Ouid. dicit li. 3. Trist. Eleg. 4. Retractari vulnera cruda. & Cic. l. 8. ad Artic. Ep. 9. Quamuis amemus Cn. nostrum; tamen hoc, quòd subuenit talibus viris, laudare non possum. Nā siue timuit, quid ignauius? siue, vt quidam putant, meliorem suam causam illorum cade fore putauit, quid iniustus? Sed hæc omittamus: augemus enim dolorem retractando. Hoc autem verbum retractare ex Festo significat rursus tractare & commemorare aliquid, ac velut ἀναμνηστικῶς. Hic autem longius immoror, ne quis fortè putet, hoc intelligendum de reuocatione & emendatione aliarum Odarum, quam alij vocant retractationem, & Græci παρηγορία.

Nænia.] Græci τὸ ῥιλέμον vocant, vt Apollon lib. 4. Argon. ἑλεεινὸν ῥιλέμον, vbi Scholiastes annotat εἰρηδῶν ἀπὸ Ἰαλέμου τῆς Μείσης παιδὸς, dicit ab Ialemo Calliopes filio, &

Athenæus ἔπος ἐν πένθει ἀδιδῶν, αἰς ὑμναῖον ἐν γάμοις. sic in luctib. cani solum nocte, vt hymenæū in nuptiis. Hoc carminis genere vita & mores defuncti, qui efferebatur, Phrygijs modulis celebrabatur à præficis, id est, tibijs Phrygijs. Hunc autem morem Græci seruarunt primi: vnde Romani in vsum transtulerunt. Sed tamen historia est, Æmil. Lepidum & Pompeium Attic. mandasse liberis suis, vt sine tibicine efferrentur. Iudæi quoq; illum sequuti sunt, sicut perspicuum est è 9. cap. Matth. versic. 23. Καὶ ἶδαν τὸς ἀλλήλους, καὶ τὸν ὄχλον δορυβυμένον. Conspicatus tibicines, & multas præficas. Hæc autem exempla videntur tollere discrimē, quòd quidam statuunt in funeribus: quòd in plebeijs adhiberentur tibicines; sed in Senatorijs efferendis, tubicines. Nænia verò definitur, ἄδῃ δαψιόμοιο, ἢ Καρικῇ, à Caribus populis, qui mercede lugebant mortuos alienos, vno verbo, ἄλωσθαι, carmen funebre ad laudationem accommodatum: cuius rationem repete à Festo & ipsius castigatore. Non est tamen huic Poetæ solum cantus funebris, vt existimauit Quintilianus lib. 8. c. 2. quum scripsit: Carmen funebre propriè est nania, quâ obductæ iam Reipublicæ vitæ reficantur: vnde quædam vetusta exemplaria non malè, meâ sententiâ, videntur habere sequenti versu vulnera, pro munera. Sed est præterea Nænia quòdlibet carmen & vulgare dictum: vt puerorum nania Epist. 1. lib. 1.

Dionæ.] Ex Cic. li. 1. de nat. Deor. Dione mater fuit Veneris quæ Διόνεια dicta fuit. Quare hoc antrum, intelligitur Venereum & aptum ad amatorias cationes. Sed de antro repete, quòd est annotatum Ode 5. lib. 1.

Plectro.] Hæc vox dicitur ἄδῃ τὸ πῆκτερον, à pulsando & percutiendo: atque notat propriè aculeam & calcar, quale Aristophanes tribuit Gallo Gallinæo, quum dicit; πῆκτερον ἀλακτέρον: vnde transfertur ad radiolum & calamum, quo fides & chordulæ citharæ pulsantur, aut nerui digitis alterius manus alternatim premuntur, & alterius colutim tanguntur, vel radiolo, vt Virgilius canit 6. Æneid.

Iamq; eadem digitis, iam pectine pulsat eburno.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri est simile nonæ lib. 1. Ἐπιπέδιον ἔστι γενεῖς ἀπὸ τῆς εἰσῆτος ἐμφύλιον πόλεμον ἐμφύλιον, pro seditione tribulium vel bello ciuili & intestino, cuius loco dicit Ode 24. lib. 3. hic ipse alio tropo, rabiem ciuicam: vnde facile perspicias in motum ciuicum, non esse μέωσιν, quum bellum ciuile & domesticum multò sit capitalius, quàm externum: cuius res Gallorum tot iam annos ciuilibus discordijs attrita: maximo sunt heheu! argumento.

Metonymia adiuncti consulatus Metellini vel adiunctæ dignitatis consularis ad tempus designandum: quo ille Magistratus gerebatur: quæ temporis circumstantia pronuntiatur propriè Eclog. 7. Virgil. & εἰδύλ. η.

Ex illo Corydon, Corydon, est tempore nobis.

Καὶ τὸ τῶ Δάφνης τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς ἐξουσίας.

Ex hoc etiam (tempore) Daphnus inter pastores primus habitus fuit.

Ex hoc genere συνεπιπέδιον intelligit hæc tria naturæ monstra; ambitionem, auaritiã, arrogantiã.

Eodem tropi genere dicit Ludum Fortune, quo 2. Ode lib. 1. dixit εἰρωπῶς.

Heu nimis longo satiate ludo!

Pro diuturnis ciuilibus discordijs, varijsque eventis, quæ modò hilares, modò tristes, modò beatos, modò miseros efficerent ciues.

• Metaphora est ab eo genere ludi, vbi plus est incerti casus, quam artis. Vnde transfertur ad quoduis periculum indicandum. Eodem tropo est T. Livius lib. 1. *Qui non contenti libertate certant in dubiam imperij, seruitijq; aleam Imus.* Eodem quoq; Seneca li. 1. c. 1. de Clementia; *inagnam adibat aleam populus Rom. quum incertum esset, quo se statim nobilis indolis (Neronis) daret.* i. e. Resp. Romana versabatur in magno discrimine, prius quam Nero certum dedisset specimen indolis futurae.

• Est allegoria e continuatis metaphoris ad similitudinem, quae alit monstra, pericula creat incautis, infidiosa pace, & odia perniciose fouet, notandam: qualis est dolus prunae cineribus in speciem frigidis reclusis, qui tangentes incaute exurit. Haec sententia etiam in prouerbium abiit eos, qui in periculosis & grauibus negotijs versantur; quo Aristophanes prior vsurpauit in comaed. Lystrata.

*Καὶ μὲν χεὶρ δὴ τῶ πυρὸς
ὄλεος βαδίζου, id est,
Et. si me oportet, per ignem
Volo incedere.*

• Metonymia efficientis pro carmine Tragico de bello ciuili condito.

• Metonymia est subiecti, pro, vbi scripseris historiam ordine de rebus gestis atque de statu praeterito ac praesenti imperij Romani.

• Συνοδοχικός describit partes Tragœdi esse graues.

• Allegoria est e duplici metonymia adiunctorum: primum quod auctores Tragœdiae fuerint Athenienses, Thespis, Aeschylus, Sophocles, Euripides: deinde quod hi in graui ac sublimi materia, praetextae Tragœdiae cothurno significatae, versentur, vbi graues tantum personae ac regiae sustinentur.

Contra humilis est illa Comœdiae focco figurata: vbi personae viles de rebus in medio positis inducuntur colloquentes.

• De hoc tropo repete, quod fuit in Oden 1, lib. 1. annotatum.

• Metonymia est subiecti, pro, dum Senatores summis de rebus deliberant.

• Metonymia est signi pro victoria sic ostentata, quae

de Solonis & Dalmatis reportata sublatu fuit ad diuinos, summosq; honores anno ab Vrbe condita 715. de quo vide Seruium in Pollione & Dionem lib. 48. Talis fuit hyperbole Ode 1. lib. 1. *Me edere miscent Superis.*

• Epanaphora particulae iam quater iteratae, ad animos vehementer commouendos plurimum valet. Eodem quoque spectat narratio gestorum tanquam praesentium. Haec autem illustris explanatio rerum, est quibusdam hypotyposis, de qua fuit Od. 9. lib. 1.

• Videtur allegoria respicienti ad exceptum Caetonis animum & ad vim se subigere terram; pro quo Cicero dialogo de senect. dicit *subigere humum*; & Varro *terram ferro subigere*, pro, illam colere ac vertere. Inde *populos subigere & subigere*, & *ingenia subacta*, μετὰ οὐρανὸν καὶ μετὰ γῆναις intelligimus sumta pro domare & exercita.

• Synecdoche est generis, pro speciali terra, cuius iniuriam non potuit vlceri, & crudelitatem Romanorum tum persequi Iuno.

• Polyptoton est, dictionis figura ex qua variè toties cadente in qui, quae, quod, quae. Ibidem est etiam etiam quaedam percunctantis vehementer, num sit locus, quod non peruenerit fama, Romanos grauisimas immanitatis suae poenas dedisse.

• Metonymia subiecti pro, caedes Appulorum & Italorum infecerunt maria.

• Epanorthosis est, quae reuocatur commemoratio rerum tristium & lamentabilium ad cantionem laetabilium.

• Synecdoche est generis pro Melpomene versibus Lyricis praesidente: praeterea est apostrophe: nam sermo ad aliam personam auertitur, atque institutus fuerat: vbi tres istae sententiarum figurae mirè conformant orationem & illustrem explanationem faciunt.

• Si legas, *retractes vulnera*; erit translatio à Chirurgo, qui cataplasmata vulnerum & vlcerum renouates, augent dolorem aegrotanti.

• Συνοδοχικός dicit pro Lyricis versibus, atque aliter sumit, ac initio, *belli caussas & modos tractas.*

ODE II. AD C. SALLVSTIVM CRISPV.M.

Theticum.

Sallustij nomine Poeta quemlibet docet rectum pecuniae vsum, veramque felicitatem.

Nillus a argento color est, a auaris
Abdita terris inimice lamina
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat vsu.

Vinet extento Proculius auro,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget pennam meruente solui
Fama superstes.

Latius regnes, audum domando
h Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus iungas: & vterq; Panus
Seruiat vni.

Crescit indulgens sibi dirus hydrops:
Nec sitim pellit, nisi caussa morbi
Fugerit venis, & aquosus albo

Corpore languor.
k Reddium Cyri solio Phraatem,
Dissidens plebi, numero beatorum eximis
virtus: populumq; falsis
Dedocet vii
m Vocibus regnum & diadema tutum
Deferens vni, propriamq; laurum,
Qui quis ingentes oculo & irretorso
Spectat acernos.

Analysis Dialectica.

Primus huius documenti argumentum, ex quo constant primi quatuor versus, ductum est ex fine iuueso, quod pecunia non data sit hominibus, aut vt reconderetur inutiliter in thesaurum, & seruarietur me-

tu valde sollicito ac misero amittendi, dum praedium aliquod fructuosum minimo daretur veni: aut vt homines ea turpiter & profuse abuterentur in voluptatibus atque luxu: sed contra, vt moderatè & liberaliter impen-

impenderetur in res ad cultum vitæ propriæ & alienæ necessarias, vt Satyrâ 2. lib. 2. docetur, & his Theocriti verlibus

Δαιμόνιοι, πῶς κέρδι' ὁ μῦθε' ἐνδοθι χυσοῦς
Κείμεις; ἔχ' ἄρα πλεῖτε φρονέειν ὄνασις.
Ἄλλα τὸ μὲν ψυχρὸν τὸ καὶ πνεῖ δ' ἄναι ἀνοδῶρ
Πόλλες δ' ἐνέξαι παῶν, πολλὰς δ' ἐκαὶ ἀλλωρ
Ἄνθρῳ παρ' αἰεὶ ὅσοις ἐπιβόμα ῥέξεν.

Miseri, quid luxuriæ est in auro grandi domi recondito? non est hic diuitiarum vsus sapientibus: sed vt harum pars animo, pars alicui Poeta (Theocrito) ὁ Hieron, detur: ex his etiam benignè multu propinquu fiat, multu quoq; aliis hominibus: ex his denique dona semper Dijs imponantur ad aras:

Et certè ad hunc pecuniæ vsum ratio Græcæ vocis χεῖμα nos inuitat apertè, quo velim intellectum quodcunq; vtensile vel bona Fortunæ ad hominum genus alendum, aut meliùs excolendum.

2 Legitimus illius pecuniæ vsus confirmatur exemplo Proculeij: cuius laudandi nomine non est instituta hæc Ode, sicut non rectè quidam putarunt. Hoc autem exemplum potest disponi, vt antè docuimus Ode 22. lib. 1. primùm sic contractè: Qui moderate vitur diuitijs, ac benignè facit alijs, vt Proculeius; illius memoria perpetua erit.

Disponatur explicatè, id est, integro Syllogismo: Proculeius pecuniâ moderate vsus est: idem benignè alijs fecit: itaq; quidam homo liberalis ad immortalitatem bona memoria consecrabitur. Sed prior argumenti contractio magis est popularis, quàm hæc explicatio, vix apud quenquam ditertè loquentem obseruata.

3 Idem finis pecuniæ dilatur collatione minorum, quod qui exstinguet sicim habendi, & cupiditatem diuitiarum domabit, latius eo dominaturus sit, qui imperium Africæ & Hispaniæ tenebit, & immensas opes cumulabit. Non dissimilis erit admonitio lib. 4. Ode 9.

Non possidentem multa vocaueris

Rectè beatum: rectius occupat

Nomen beati, qui Deorum

Muneribus sapienter vti (callet)

4. Vis ἰσοδότητος de cupiditate pecuniæ declaratur similitudine affectuum animi & corporis: vt sic hominis hydropici non exstinguitur largâ frigida aqua potione: sic stertis animi cupidi non exstinguitur pleonexia, nec vlla expletur copia diuitiarum.

Hæc apodosis similitum sumitur è præcedenti minorum de coniungenda Hispaniæ & Africæ possessione. Aperiùs hæc comparatio proponitur. Factor. vbi tamen res præcedit, & simile sequitur, contrâ, quàm hîc enunciauimus.

Creuerunt & opes, & opum furiosa cupido,

Et quum possideant plurima, plura petunt.

Sic quibus intumuit suffusa venter ab vnda,

Quò plus sunt pota, plus sitiuntur aqua.

5 Diluitur obiectio vulgi, eiusdemque opinio detrahitur de felicitate ex loco diuerforum. Phraates rex Persarum & Parthorum non iudicandus est beatus ex restituto ipsi regno, sed vt sapiens habendus est è domita opum cupiditate, in spectando constanter auri & argenti grandi aceruo, sine inuidia: quâ magnitudine animi & temperantiâ Solon aspexit olim gazas Croesi, & Curius munera Pyrrhi. (Sic Plutarchus scribit Alexandrum Magnum temperanter se gessisse in victoria Persarum, quû captiuas spectaret formâ corporis & magnitudine præstantes, per iocum dixit: ὧς εἶπεν αὐτῷ ἰδὼν τὸν ἀνδρα τῶν ὀμμάτων αἰ Περσίδες! id est, quàm grauius dolent oculis aspectu mulierum Persicarum! libidini tamen noluit parere) vnde sunt illi ab omnibus continentissimij

& sapientissimij iudicati, ab hisq; maximè qui talibus machinis illorum integritatem oppugnare, & cõstantiam technis subruere studebant: ita in illis verè compertum est, quod Terent. scribit in Heauton. Act. 1. Scen. 2. de his, quæ dicuntur in homine bona. Atq; hæc perinde sunt, vt illius animus, qui ea possidet: qui vti scit, ei bona: illi, qui non vitur rectè, mala.

Enarratio Grammatica.

10 Nullus.] Crispe inimice laminæ, nihili sit pecunia sine legitimo & moderato vsu. Poteest hîc reineri abdito ad vtrumque pecuniæ abusum notandum, tam in ea asseruanda inutiliter, quàm in eadem effundenda prodigè: alij construunt cum laminæ abditæ. Hunc verò Sallustium quidam affirmant esse scriptorem Carilinarie coniurationis & belli Iugurthini: alij filium eiusdem, vel potiùs sororis nepotem, vt mox dicetur è Tacito. Quicumque autem fuerit, notatur ipsius inficitia rectè vtendi opibus ac diuitijs, dū vel illas conditas inutiliter seruat, vel eadem luxu profundit. Prætereà ille gratiâ valuit apud Augustum: quamuis alter dissimili stylo scribendi pugnaret cum Imperatore, sicut ostendimus in Grammat. Od. 1. quò placet etiam nunc addere, quod Suer. in Dialecticis 1. Od. huius libri citatus de ipso scripsit: Asinius Pollio librum composuit, quo Sallustij scripta reprehendit, vt nimia priscorum verborum asseruatione oblita: contra eidè suadebat Atticus Philologus Grammaticus, vt noto, ciuiliq; & proprio sermone vteretur. vitare q; maxime obscuritatem Sallustij & audaciam in asyndetis, hellenismis, & translationibus, quæ tamen hodie, vt tempore Taciti, affectantur. Ad mores autem huius Historici pernoscendos, non parùm valet, quod scribit Tacitus li. 3. Annal. Fine anni concessere vitâ insignes viri: L. Volusius & Sallust. Crispus equestri ortus loco, rerum Romanarum florantissimus auctor: ille, quanguam prompto ad capessendos honores aditu, Mæcenatem emulatus, sine dignitate Senatoria multos triumphalium consularumq; potentia antec, diuersus à veterum instituto, per cultū & munditias, copiasq; & affluentia luxu propior: suberat tamen vigor animi ingentib. negotijs par, ed

30 acrior, quò somnum & inertiam magis ostendebat. Igitur incolumi Mæcenate proximus, mox præcipuus, cui secreta Imperatorum inniterentur & interficiendi Posthumij Agr. ppæ conscius: atate prouectâ specie magis in amicitia Principis, quàm vim tenuit: idq; & Mæcenati acciderat fato potentia raro sempiterna, an facti ac caput, aut illos, quum omnia tribuerunt, aut hos, quum iam nihil reliquum est, quod cupiant? Item quod Laetant. lib. 1. de falsa relig. cap. 21. & de orig. error. lib. 2. cap. 13. Sallustius homo, ait, eruditus, quum scripsit: Omnis nostravis in corpore & in animo sita est: animi imperio, corporis

40 seruitio magis vtimur: rectè, si ita vixisset, vt loquutus est: sed fuit homo nequam: seruiuit enim sedisimis voluptatib. suamq; ipse sententiam vitæ prauitate dissoluit, vt apparebit è Sat. 2. lib. 1. Fuit tamen alienæ luxuriæ grauisimus obiurgator & censor, vt scribit Macrob. lib. 3. cap. 13. Hic Poeta metri causâ ἑσπερολογίως dixit, Crispe Sallusti, pro C. Sallusti Crispe.

Auaris.] Non bene conuenit Agellio cum Nigidio li. 10. c. 5. de notatione huius vocis: hic enim putat auarus esse vocabulum coniunctum & idem valere, quod auidus æris vocali è diphthongi detrita: sed Agellius ceter esse simpliciter inclinatum ab aueo, & ipse hoc ab Hebraico אַוֵּחַ aueh concupiuit profectum puto.

Abdita terris.] Ellipsis præpositionis hîc est supplenda, vt Cicero dicit: Abditus in terris, & reclusa atq; abdita in terris. Idem tamen, abdere se in aliquem locum: & Cæsar: In proximas sylvas se abdidit. Quomodo loquitur Terent. de Sene, qui se rus abdidit: vbi in hoc verbo motus quidam ad locum cernitur. Huc spectat quòd

Aristoph. nummos in arca reconditos vocat, πλοῦτον ἀφανῆ ratione prædiorum, atque ædium, quæ non possunt abscondi. Similiter Pindar. Εἰς Α. Νεμῆορ. verum diuitiarum vltim ostendit.

ἐκέρμαι πολλὰ ἐν μεγάροις πλοῦτον καὶ παρὺν ἄσχετον κἄκῃ σου, φίλοις ἐξαρκέων, id est.

Non equidem multas domi cupio diuitias abditas habere.

Sed cum præsentibus iuuerim

Amicos reliquos frui honeste,

Et apud homines bene audire.

Lamina.] Per syncopen dicitur pro laminae, quæ Græcis est τὸ ἔλασμα ἢ ἡ λέπις χαλκῆ καὶ σιδήρου, squama ferri, lamina & crusta æris, quam Grammatici desectunt ab ἡλαμένῃ & hoc ab ἐλαύνω, id est, opus ductile facio, vt ἡ δερὸν λεπίδος ἐηλαμένον, ferrum reuener ductum: item ἐλαύνω πῦρ πέπυλα χρυσοῦ, lamina aurea ducuntur & extenuantur.

Crispus dicitur inimicus laminae, quia illam splendore vsus temperati dum priuat, abutitur, eadem hanc pecuniae laminam Græci prouerbij loco, afficiunt talibus epithetis, appellantes, πλοῦτον τυφλόν, καὶ θήπονον ὀφθαλμίου, ἄζήνον, ἀφαιή. Diuitias cæcas, operofas, improbas, miserat.

Viuere extento] Proculcius animi paterni in fratres viuere potius auo extento, id est, memoria ipsius nominis immortalis erit: eadē syntaxi dicitur, atq; hospitem non muli tibi, sed plurimi loci, à Cicerone. Hic Proculcius fratres suos Scipionem & Murænam partes Pompeij sequutos, ideoque omnibus fortunis euersos, donauit duabus partibus hereditatis suæ, & sibi tertiam solam reseruaui, quasi reperiã hæreditatis paternæ partitione, quæ iam legitime prius facta fuerat. Plutarchus in Coriolano ponit hoc etymon Proculcij, quod quum natus est, pater eius procul esset peregrè profectus, quales fue ut Telemachus & Telegonus Ulyssis filij è Penelope & Circe. Ex hoc certe perspicitur, quàm generosi & magnifici sit animi, atque Deum imitantis, miseris iuuare, & afflictis prodesse.

Frater.] Fratris vocabulum P. Nigidius homo impense doctus, non minus arguto subtilique etymo interpretatur. Frater, inquit, quasi serè alter. lib. 3. cap. 10. apud Agellium.

Pennæ.] Hic potest explicari pro fama quæ citò, tutò & cautè differtur & intelligitur Proculcij liberalitas indissolubili memoriã semper prædicanda.

Metuens.] Frequens est vsus verbi huius pro Græco αὐτὸ φέω, cauere, siue cum nomine, siue cum infinito vt Epist. li. 2. metuit ὅ, lituram, cauere, ne deleatur, vel fugit lituram. Sic ad Quintium Epist. 16. lib. 1.

Lab amouet metuens audiri, cauens, ne audiatur. Sic etiam Virgilius Georg. 1.

Arctos Oceani metuentes a quoque tingi. Qui locus est sumtus è Phænomenis Arati Poetæ & factè verbo redditus ex verbo.

Ἄρκτι κινάειν ποῦλα γαλάνα Ὀκεανῶ. Arcti a caeruleo Oceano abstinentes & cauentes, ne occidant in mari caeruleo. Gall. a usur.

Fama superstes.] Talis benignitatis in fratres bonis euersos fama semper celebrabitur. Vix alibi hanc phrasin repenas; fama superstes aget aliquem, pro, ducet illum semper in notitiam hominum.

Libyam.] Regio est Africæ & pars vicina Ægypto: quæ vnde dicta sit, habes in Gram. Odes 1. lib. 1.

Gadibus.] Gades sunt Plinio lib. 4. Insulæ ad Bæticam Hispaniæ regionem, vbi Tyrj condiderunt urbem prius dictam Gadium, & postea Erythream. Melius Strabo scribit lib. 3. Gades extra columnas Herculeas

sunt, quæ columnæ à duabus insulis efficiuntur. Sic vterq; Pænnus est intelligendus tam Carthaginienfis, quàm Gaditanus: cuius fuit Arganthonius quidam Tartesiorum rex, qui Gadibus octoginta regnavit annos; centum ac viginti vixit, vt ait Cicero in Catone maiore. Tartesium autem, siue Carteiam Mela inde natus lib. 2. de Hispania, ponit in littore maris prope Gadis insulam in ipsis freti angustijs, inter Herculis columnas. Opinio veterum de Gadibus fuit, quod hic locus esset postremus nauigantibus terminus, nihilq; ultra profectum, nec nisi caligo & inhospita loca: quæ opinio fecit, vt Gades in consuetudinem prouerbij venerit: quo vsus est Pindarus per allegoriam Εἰς Νεμ. Δ. cū epexegeti huiusmodi, Gadiram lunt fines Europæ, ultra quos est caligo, nec habitata loca: Reducitur nauem à Gadiris ad Europam: id est, à longiori Æacidarum historia ad laudes Timasarchi. locus Poetæ sic habet,

Γαδείρων τὸ πρὸς Ἰφρον οὐ

πρὸς τὸν Ἰφρον οὐ

Ἄπὸς Ευρώπην πρὸ

χέρσον ἔντα ναός, id est,

Gadium (pars vergens) ad occasum

Non est transitu meabilis conuertere

Armamenta nauis ad Europæam terram.

Ἄπὸς γὰρ Ἰφρον Αἰακῆ

πρὸς τὸν Ἰφρον οὐ

Impossibile enim mihi est de Æacidis

Historiam omnem carmine complecti.

Seruitatum.] Id est, tam Africani, quàm Hispani sunt in vnius ditione.

Hydrops.] Qui & Plinio est hydropisis, Ciceroni aqua intercus, Celso per rectionem, aqua inter cutem. Nomen autem inuenit πρὸς τὸ ὕδωρ, ab aqua, sicut pro eodē morbo hæc ὕδρωσις, καὶ ὑδρείασις: cuius morbi causa sic à Quinto Sereno Sammonico attingitur:

Corrupti iecoris vitio, vel splenis acerbus

Crescit hydrops, aut quum siccat a febre medulla

Atq; auidæ sauces gelidum traxere liquorem:

Tum lymphæ interius vitio gliscente tumescit

Secernens miseram proprio de viscere pellem.

Si quis autem te roget, quid sit hydrops; poteris respondere, tumorem esse præter naturam, vel à flatu, vel ab humore per totum corpus effuso vel ab aqua solum ventrem distendente, contractum vitio lienis, vel hepatis non conuertentis chylum in sanguinem. A primo dicitur τυμπανίτης, quod est à Galeno innouatum pro his Hippocratis: ἐμφύσημα καὶ παρεμφύσημα: ab altero σφικίτης: à tertio ἀσκιίτης. Hæc autem genera & symptomata petes à Medicis; Galeno 9. τῶν κατὰ τὸ πνεῦμα, Paulo Ægineta lib. 3. Celso lib. 3. & ab alijs, vt ex definitionibus Ioannis Gorraei. Hieron. Mercurialis lib. 5. cap. 2. Variar. lect. ponit tres hydropis species: vnã, in qua ventus simul & aqua ventri insidet, quæ Tympanites vocatur: alteram, in qua solam venter continet aquam, Ascites: tertiam, quando venæ & minora torius corporis spatia humore aquoso plena sunt, quæ Hypofarica & Leucophlegmatias dicitur: de qua noster Poeta hic loquitur, exprimens Græcâ lexin ἄλβο corpore, quod albelcit hoc morbo; vbi Lambinus vellicatur. Sed de epithetis dirus, reuise Grammatica Od. 2. lib. 1.

Fugere venas.] Ellipsis est τῶν ex venis, ad quas corporis particulas vel minutas, purtas vel vitiosus sanguis manat, tanquam ad riuulos aquæ ex aliquo fonte.

Phraaten.] De hoc vide Od. 6. lib. 3. & Iustinum li. 1. Locutio autem hæc: redditum Cyri solio.

Phraatem.] Valer. Phraateni restitutum in regnum, quod Cyrus olim tenuerat,

Solio.]

Solio.] Seru. in verf. Aen. 1. Septa armis folioq, altè subnixâ refedit. sic notat & definit folium, vt sit armarium vno ligno factum, in quo reges tutela causâ sedebant, dictum quasi solidum: abusiue sella regia dicitur. Alij per antistichon volunt dici solum quasi sodium, à sedendo, vt sella quasi sedda, subsellia, quasi subseodia.

Dissidens plebi.] Familiaris est huic Poetæ hæc rectio, vt verbo discrepandi, pro qua Cic. dicit, capitali odio à Q. Pompeio dissidet. Item, à senatu dissidisset. de clar. Orator. Beatorum.] Id est, felicitium & fortunatorum. Hic versus est hypermeter, cuius redundans syllaba postrema in sequentem remittenda est.

Diadema, &c.] Seneca poeta in Hercule furente sic diadema periphrasi declarat.

Vidi regium capitis decus cum capite raptum. Idem in Thyeste; Regium capitis decus bis terq, lapsus est. Apparet autè Philippicâ 2. τὸ δαδύμα fuisse aliud quiddam distinctum à corona, quum Antonius dicitur consul diadema & regnum obtulisse Cæsari coronato. Præterea Curtius scribit lib. 2. à Persis regium capitis insigni vocari Cydarin, fortassis à κυδάνην, id est, ab ornando & decorando.

Deferens.] Propriè deferuntur honores & munera publica: dantur diuitiæ & pecuniæ.

Vni, &c.] Id est, virtus sola defert ei soli regium tutumque diadema & alios honores, qui nec opum, nec honorum cupiditate flagrat & ardet.

Propriam laurum.] Quam Pindarus ἐλ. η. Πυθ. vocat; ἐστὶ φωνόμενον ἢ ἐπὶ ποίῳ, Παρνασσῶ. Δωρεῖτε κώρυ, coronatum filium herba Parnassîâ, à Dorico hymno. Hic laurus σωκελοδρῆκος dicitur: ποία ἀπὸ φύτῃ, nisi Ἀλεξανδρῆα ποία intelligitur, herba Dioscorid. li. 4. ca. 147. herba pro planta & arbore Apollini sacra, vt est mons ipse. Laurus autem Græcè dicitur δάφνη ἀειθαλής, semper florens, λεζόμενον ἕτω, ait Eustathius Ἰλαδ. α. α. ὡς τὸ δαδύμα τὰ κέρη, τὸ φωνέου. τοῦτο γὰρ ὄρε κωόμενον καὶ δὲ Πείρου dicitur à particula da intensiōnis & sonare: sic enim se habet, quum incenditur, vt Prinus frutex de genere ilicis: crepitum edit, quum crematur, vnde prouerbiū, clamosior ardente lauro.

Irretorto.] Id est, non aliò conuertere & in rem aliam reflectere: sed hic est aliquid aspectare, & desigere in re aliqua oculos sic, vt eius cupiditate non capiaris, & oculos mentis alibi occupes διὰ τῆς ἀπιδείας τῆς: quomodo loquitur Epist. 14. lib. 1.

Non isthic obliquo oculo mea commoda quisquam Limat, id est, oculos distorquet & strabo fit: vno verbo, inuidet. Imitatus est Buchananus hanc phrasin in metrica paraphrasi Psal. 33.

At Deus iustos oculo irretorto Semper respicit & pios. Gallicè, Mais Dieu a toujours l'œil fiché sans le tourner ne ça, ne là, sur les iustes & sur les bons. Per verbum autem retorquendi in Catilinaria 2. retorquet oculos profecto saepe ad hanc urbem, exprimitur gestus eius, qui aliquid inuitus relinquit, & ad id subinde respicit: sed vis contraria hîc intelligitur præpositâ deriuato particulâ negandi, & homo describitur auri minimè cupidus.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri est Sapphicum: Metonymia est materiæ pro pecunia & nummis ex ea culis, qui pro nihilo putandi sunt, si homines illis abutantur intemperanter per effusionem, vel auiditatem tenacem.

Metaphora à rebus ad aspectum venustissimis vel arte pictorum, vel bonitate naturæ, pro fructu, emolumento, gratia: quomodo accipitur Epist. ad Pisones: Descriptas seruare vices, operumq, colores, pro gratia & ve-

nustate: vel pro causa & prætextu, cur humi defodiatur. Vbi ærugine decoloratur, id est, vt ode præcedenti è Seneca dictum est, eius color vitariatur: quomodo Diuus Iacobus in graui illa obiurgatione loquitur cap. 5. ὁ χρυσοῦς ὑμῶν καὶ ὁ ἀργυροῦς καπνιστῆς, id est, aurum vestrum & argentum ærugine absumitur.

Sumtum est ab animato & affectibus prædito, ad ingratham terræ naturam, quæ non reddit scenus accepti: nec responder expectationi datoris.

Idem modus metonymiæ pro nummis excusis.

Eadem metaphora, quæ in color, ad fructum temperati vsus indicandum.

Metonymia est primùm subiecti pro adiuncto nomine vel liberalitate Proculeij, quæ diutissimè celebrabitur & manebit: deinde metaphora ab animato ad exanime corpus, qualis est in illum aget: vel potius allegoria è metaphoris ab auibus citò & cautè volantibus ad celebritatem & æternitatem memoriæ Proculeianæ indicandam. Splendeat, &c.] Sic Cicero loquitur in præfatione paradoxorum, nihil tam incultum, quod non splendescat oratione. Propriè autem splendor argenti dicitur Satyr. 4. lib. 1. Hunc capit argenti splendor.

Sumtum est à feris, quæ propriè dicuntur cicurari & domari.

Metonymia subiecti pro adiunctis affectibus, qui mirum in modum concitant animos hominum, ac sæpè spiritus tam animales & vitales, quàm naturales conficiunt. Propria autem significatio vocis Spiritus erit Epod. 11, Arguit & latere

Petitius imo spiritus, id est, halitus. vt ode 12. lib. 4. anima pro flatu & vento, atque hinc pro vita, quam Phisici affirmant in eo sitam esse maximè; quod animal aërem per asperam arteriam in pulmones hausstum recipiat: cuius vi, vt cibi ac potionis, vita cuiusque animantis tenetur. Inde quoque transfertur lib. 1. cap. 4. de Clementia, ad virtutem boni Principis indicandam. Ille est vinculum, per quod Respub. cohæret, ille spiritus vitalis, quem hæc tot hominum millia trahunt: quem etiam ob id Cicero lib. 2. de natura Deorum vocat animum spirabilem: & pro Sylla, pro elatione animi; vt hîc pro cupiditate sumitur.

Dicitur per metonymiam adiuncti pro homine Hydropico, cui talis tumor accidit. Quidam pro hoc tropo annotauit, subiectum pro prædicato posuit Poeta. At hydrops est morbus, qui homini accidit, non autem ei subiicitur. Dicatur igitur accidens vel adiunctum poni hîc μετωνυμικῶς, pro homine hydropico, cui talis morbus accidit, nec sanitas potionem restitui potest, vt apertè ostenditur verbo indulgendi, quod est nimium obsequi, ac plus concedere quàm deceat: ac propriè usurpatur de parentibus in filios. Cic. ad Att. 10. Q. filius indulgenti à nostrâ deprauatus eò progressus est, quo non audeo dicere: non nunquam de filio in parentem, lib. 3. Offic. Qui per indulgens in patrem, idem acerbus, seuerus in filium.

Procatalepsis est quædam, vbi Poeta occurrit falsæ opinioni de felicitate posita in copia diuitiarum, & ita Stoicum agere videtur.

Hic mihi duplex videtur tropus: prior synecdoche generis pro sapientia, & integritate Stoica: deinde metonymia adiuncti pro sapientibus Stoicis, qui multum abhorrebant ab opinione vulgi in æstimanda felicitate. Σωκελοδρῆκος dicitur à partibus ad integras sententias mentis, & iudicia sensorum, vt Epist. 1. lib. 1. dicitur: sunt verba & voces, &c. significanda. Simili eiusdem vocis tropo Cicero vsus fuit in oratione pro Archia poeta statim in exordio: Quod si hæc vox huius hortatu præcepti q, confirmata nonnullis aliquando salutis fuit: à quo id accepimus, quo ceteris opitulari & alios seruare posse-

stantia, & efficiente Parcarum voluntate, qualis est cohortatio Ode 9. lib. 1.

6 Eodem deinde inuitatur ex adiuncta, vt supra, moriendi necessitate, & relinquendi, quicquid ille habuerit carissimum.

7 Illa fatalis necessitas declaratur triplici parium collatione: quod æquè sit è vita exiturus diues atque pauper, nobilis, atque ignobilis, æquè sit moriendum sub rectoro, atque sub Dio.

8 Concludit omnes morti destinatos esse, siue citò siue tardè id eueniat.

Enarratio Grammatica.

Hæc Ode à Cruquio inscripta est L. Gellio: quod Anno Urbis conditæ 717. è Sigonio didicisset L. Gellium Poplicolam cum M. Cocceio Nerva gessisse Consulatum, quo tempore Horatius scripsit, & aliis coniecturis adductus fuisset ad mutationem vulgaris tituli.

Aquam.] Intelligit moderationem & æquitatem animi in veroque Fortunæ statu placidè constanterque renendam. Sed ad hoc possumus respondere illud Pamphili in Hec. Act. 3. Sc. 3. Omnibus nobis vt res dant sese, ita magni atq; humilis sumus. Itaque rarè admodum hanc animi inuenias æquabilitatem in iis, quorum res sunt aduersæ: de quo lege Arist. 1. Rhet. ad verb. αἰσθητικῶν ἡμῶν, ὡς ἔστιν &c. Sed ad hoc ferendum non mediocre affert adiumentum Plauti consilium in Captiuis: in re mala, animo si bono vtare adiuuat. Nulla profecto tolerandarum ærumnarū melior ratio, quam æquanimitas. Si autem quod necesse est ferre, inuitus seras, duplex malum est. Itaq; seruetur, quod hic Poeta cecinit Ode 24. l. 1. Durū: sed lenius sit patientia. Quicquid corrigere est nefas. Et Virg. 5. Æn.

Quò fata trahunt, retrahuntq; sequamur.

Quicquid erit, superanda omnis Fortuna ferendo est. & Geta Phorm. Act. 1. Sc. 2. Quod fors feret, feremus equo animo. quod rectè fortassis dixeris Græcè, ἐπιπορευόμενος, ingenio & a quo animo tolerare: vbi summa animi tranquillitas maximè spectatur. Sic in oratore perfecto geminantur æquus & placatus: Consequeris tamen, vt eos ipsos, quos contra statuas, a quos placatosq; dimittas.

Non secus.] Hi maximè probantur codices, vbi legitur, non secus ac bonis: Et sic enunciatur huiusmodi comparatio à Soffrata in Hecy. Act. 2. Sc. 3. Nunquam secus habui illam, ac si ex me esset nata. Gallicè, ie ne l'ai jamais traitée autrement que si elle eut esté ma propre fille. Quam lectionem tum Dialectica requirit, vt argumentum fiat planius hoc modo: Non secus æquabilitas animi seruanda est in rebus aduersis, hæc est æπιπορευόμενος comparationis: atq; in secundis: ἰσοδότης eiusdem: tum Grammatica. ἰσοδότης enim ἰσοδότης siue affirmatè, siue negatè enuncietur, particulas, quam, at, & ac si, & atq; semper postulat. Ex Plauti Aulul. quidam Grammatici citant de primo: Quid diximus tibi secus, qu. im velles? è Cic. pro Cælio: Petulanter facimus, si matrem familias secus, quam matronarū sanctitas postulat, nominamus. Item è Cic. 2. de Orat. Cæpi secus agere, atq; inuitò dixeram. Hæc pronunciantur affirmatè. Exemplum autè negatè enunciatur præter hoc, & illud Terentij, quæ ad manum hic habemus, è Cic. peti potest: Non secus hanc causam defendissem, ac si lege Auitus teneretur. Alij tamè hic legunt: Num secus hanc causam defendissem, si lege Auitus teneretur? Virg. 1. 3. Æn. non secus, ac iusti, faciunt. Quod si tamen ab hoc loco nostri Poetæ abesset non secus; non minus staret vis argumenti: Memento seruare æquabilitatem animi in rebus aduersis, atq; in secundis.

Læcitiæ.] Ex hoc loco potest confirmari differentia læcitiæ, & gaudij, quam Cic. 4. Tusculanâ sic notauit: Nam quæ ratione animus mouetur placidè atq; constanter, tum illud Gaudium dicitur: quam autè inauiter effuse animus ex-

sultat, tum illa Læcitiæ gestiens vel nimia dici potest: quam ita definit, sine ratione animi elationem: quam Poeta vult hic reuocari ad temperantiâ & æquabilitatem. Non dissimilis est definitio eiusdem affectus lib. 2. c. 27. apud Agell. Læcitiæ dicitur exultatio quadam animi, cum gaudio effeuerentior, euentu rerum expectarum: quod nõ sic sine dehonefiameto corporis. Neq; te absterreat ab hac distinctione, quod Donatus annotauit in And. Act. 5. Sc. 4. ad versum: Omnes nos gaudere hoc Chreme: quo in loco, vbi distinguit verbum gaudere à gratulari; vt nostris dicamur gaudere, sed alienis gratulari; infert: Plus est ergo gaudere quam lætari: mendosus est locus, & pro lætari respondendum est gratulari. Plurimum hanc definitionem iuuat Varro l. 5. de ling. Lat. & locus Terentij Libonis, quem ita citat: Lætari ab eo dicitur, quod lætius gaudium, propter magni boni opinionem distissum: itaq; Terentius ait: Gaudia sua est omnes homines conferant vnum in locum, tamè mea exsuperet læcitiæ, sic enim se habent læta. Liber hic illustrationis gratiâ retexere syntaxim octo versu. O Deli mortiture, seu mæstus vixeris omni tempore: seu beâris te interiore nota Falerni reclinatum per dies festos in gramine remoto, memento nõ secus seruare mentem aquâ in arduis rebus, ac in bonis.

Remoto.] Ex hoc intelligendus est locus liber, & ab interuentoribus vacuus.

Gramine.] Hæc herba creditur nominata à gradiendo, pro quo Dioscorides scribit illam ἐπιπερῆ, serpere vel à fecundè gignendo, quod internodijs geniculatis mirificè soleat progredi: Græcè ἐπιπερῆ, ἐπιπερῆς à Theocrito ἀδύλ. 3. quod suis volucribus se extendat, & quod in agris facilius aliis herbis proueniat, dicta videtur: de qua vide Dioscor. lib. 4. cap. 30. Quanti verò facta sit olim Romæ hæc herba, vide Plin. 1. 22. c. 3. 4. 5. & cur obfidionalis nominata, & quibus dari lolita graminea corona, dicitur etiam Od. 7. li. 3. & 1. l. 4. Martium autè vocatur gramen, aut quod in campo Martio nascetur, aut quod esset Marti sacrum, qui ob id Gradiuus.

Reclinatum.] Pro hoc dixit Ode 1. lib. 1. Seratum sub arbuto viridi.

Nota.] Quidam hoc referunt ad morem signandi vinea præstantiora: quum lagenæ, quæ prius stipata fuerant, interius aliis solerent recondi, & hac dispositione internoscerentur anni illorum è tempore Consulatum. Sic Catull. ad Manlium:

Quare non scribit Verona turpe Catullo
Esse, quod hic quisquam de meliore nota
Frigida de sereno tepescit membra cubili.

Quam signandi consuetudinem Cic. usurpauit Epist. 29. lib. 7. ad famil. Quare, Cicero mi persequera constanter nos conseruare & Sulpicij successori Acilio nos de meliore nota commenda. Malo equidem sumere translatum à Triumuiris monetilibus, vt Pomponius I. C. lib. 2. de Originè iuris vocat, & Græci αἰς νόμῳ τοῦ νομίου & ἰσοδότης, tractantes notas pecuniarum: unde ἐπιπορευόμενος, adulterina numismata vocantur male procusa; eadem rectè signata, sunt legitima & probata.

Qua pinus.] Pro epitheto ingens, Hom. in describendo Polyphemi antro dicit Odyss. 1.

— Ἐνθα δὲ πινυῶν
Μῆλ' ὄϊές τε, καὶ αἰγῆς καὶ εὐκαρῶν, ἀεὶ δὲ δουλῆ
Ἐνθάδ' ἐδ' ἔμνητο κατὰ βραχέων λίθοισιν,
Μακρῆσιν τε πινυῶν ἰδὲ δρυῶν ἐν κούρῳ.

Ibi autè multa pecora & oues & capra quiescebant: in circuitu autem caula alta lapidebus desossis ad fundamentum constructa erat, & proceris pinis, & quercubus in acuminè comatis. Agell. 1. 8. c. 4. reprehendit Herodotum, qui parum verè dixerit lib. 6. Ὅτι πινυῶν μωυῶν δένδρων πινυῶν ἐκκοπέται βλασφῆ ἄδ' ἐνα μῆτι, ἀλλὰ πινυῶν ἐστὶν ἐξ ἀπόλλυται.

quod sic interpretatur: Vnam solamq; pincum arboru omniu...

Albaq; populus. Quae Virgilio dicitur candida: atque Theophrastus...

Μακροί τε ἀγροί τε καὶ ἴτεαι ἀλεσίκαρποι.

Et proceræ populi & salices frugiperdæ, vt vertit Plin.

Idem Odyss. n.

Οἳ δὲ τε φύλλα μακροὶ δὲ δένδρα ἀγροί τε.

Qualia sunt folia populi alta.

Eadem dicitur Hesychio, ἀπελ βρ: cur autem ita, nondum comperi.

Purior electro campum petit amnis. Idem Dioscorides de alba populo...

Namque ferunt, luctu Cyenum Phaethontis amari

Populeas inter frondes, vmbra q; sororum Dum canit. &c.

Quod Plinius lib. 37. capite 2. scribit falsum esse & Italiae testimonio ita patere.

Tum Phaethontidas musco circumdat amara Corticis, atq; solo proceras erigit alnos.

Hinc quidam putarunt nomine tuis ageris vtramque arborem, & populum & alnum significari posse...

Amant. Vstrata est huic Poetae haec rectio verbi amicum infinito pro cupit & solet...

Fabius lib. 9. cap. 3. de figuris verborum notauit: attamen hic amat consociare...

Lympha fugax laborat trepidare. Id est, properat fluere. Cic. dicit 4. Academicum...

Vnguenta. &c. In more fuit veteribus positum, vt in conuiujs adhiberent vnguenta & odores...

Vnguentum, fatcor, bonum dedisti Conuiuius herè, sed nihil stitisti...

Sed cur vnguentis & coronis vterentur veteres in conuiujs, l. 15. Athenæi legito c. 18. è Latina distinctione.

Breues flores rosarum. De breuitate florentium rosarum tale est Elegiacum:

Quam longa vna dies, atas tam longa rosarum, Quas pubescentes iuncta senecta premit.

Sororum. Filiae sunt Noctis & Erebi: quarum η κλυδω dicta est...

Latinè autem Parcae dicuntur, quæ sonant idem, quod fata: à partu; quasi Partæ, mutatione vnus literæ; vt Varroni placet...

Alij tamen malunt κατὰ τὴν ἀντίθεσιν ita dici, id est, per contrarium sermonè, vt Seruius in 1. Aen. interpretatur: quia

quia nemini parcat: sic lucus, quia non luceat: bellum, quia nulla res in eo bella fit, vt idem notat ibidem. De Parca legatur Aristoteles in fine lib. de Mundo, ad locū, τρεῖς μὲν γὰρ αἱ μοῖραι, id est, Tres enim sunt Parca. Sic Græcè à μαιεῖδαι dictæ, quod ex partibus consistunt, vel potius, quod res pro ratione temporum partiantur. Quod autē hæc tria, parca, lucus, bellum contrarij aliquid possint è mutatione proprię significationis designare, de hoc controuerfantur Grammatici: Si qua tamen fortè dissensio in aliquod horum incideret, tribuenda potius videretur etymologiæ Grammaticæ, ac deriuationi, vel Logicæ notationi è loco dissentaneorum ortæ, quàm tropo: de quo iam monuimus in Gram. odes 32. lib. 1. Parcarum testimonio vtitur Maro in Pollione ad descriptionem ætatis aureæ sub Solonino Pollionis filio:

Talia secla suis dixerunt currite susus
Concordes stabili fatorum nomine Parca.

Quod diuus Hieronymus & August. attribunt Christo, vt à Sibylla primū, deinde à Poetis inimicis Christo celebratum instinctu Spiritus sancti.

Villa.] Villa dicitur quasi vehilla, quod fructus ex agris conueherentur. Varro l. 4. de ling. Lat. Ideoque Donatus in Heaut. Act. 4. Sc. 4. definit: Villa est domus in agris, quod rustici res vehunt. & inde euehunt.

Cedes, &c.] Quod hic dicitur ἐκλειπτικὸς cedere saltibus, domo, villâ, Gall. quitter & abandonner ses forest, ses maisons, ses villes & des champs, efferetur epistolâ ad Pisones ἐκπέως, non ut de sede secunda cederet: quæ gemina syntaxis est oratoribus cum poetis cōmunis, nam Cic. usurpat vtramque, cedere vitâ & è vita, ciuitate & è ciuitate, vrbe, ex vrbe, patriâ, ex patria.

Lauit.] Ἀρχαῖκός dixit pro lauauit, vt sæpè verba secundæ coniugationis per tertiam.

Diuitiis potietur.] Hoc verbum, quia deflebitur à potis, est propriè, In sua potestate habere, & aliquândo cū gignendi casu reperitur, potior voluptatum, lib. 1. de finibus, potiri regni, l. 1. Epist. fam. Epist. 7. potiri rerum, lib. 4. Academi. quod postremum Isocrates dicit Epist. 2. ad Philip. τὴν ἑβὴν ἀπολαύσασθαι. Grammatici dicunt hanc syntaxin esse figuratam: sed ego interpretor hoc genus figuræ ideo dici, quia imitatio est Hellenismi: vnde Donat. in Adelph. Act. 5. Sc. 4. versu: ille alter sine labore patria potitur commoda, notat: Accusatiuo casu extrulit, quod nos ablatiuo dicimus, id est, patrio potitur commodo. Idem scribit Seruius in ver. 2. Aen. Ego insperata tandem, &c.

Inacho.] Inachus primus rex fuit Achiuorum: de quo plura dicentur, si Deo placet, Ode 19. lib. 3.

Sub dio.] Hæc vox deflehti mihi videtur ab epithero Græco διὸ contracto ex διὸ quod sonat Iouialis, aut ortus à Ioue, vt in Homero Iliad. α. Διὸ Ἀχιλλεύς: Dius Achilles, & Diana dicitur Διὸν γένεσθαι Ioue nata. & in Prometheo Aesch. ὃ διὸ αἰθῆρ, vnde διὸ ἡμέρα dies serenus. Sub Dio igitur est, ἐν ὑπεράσπρ, sub cælo & aere. Gallicè: Soit que tu demeure à descouuert & sans maison, vt dixit l. 1. Od. 1. sub Ioue, i. foris & extra tectū habitas, futurus Plutonis, tanquā victima, nihil miseratis. Sic Phocylides:

Κοινὰ μέλαθρα δόμων αἰώνια καὶ πατρὶς Αἴδης,
Ἐωςδε χεῖρ ἄπασι, πρηνὸς τε καὶ βασιλεύειν.

Communia domorum tecta aeterna, & patria Orcus, communis locus vniuersis & pauperib. & regibus. Sic sub dio vtitur Cæsar l. 1. de bello Gall. de Germanis: qui quatuordecim annos sub dio cubarunt. Sic quoque Cic. 3. in Verrem, in sylua denique sub dio posita vidimus.

Moreris.] Absolutè hic sumitur moror, pro habito. neque tamen planè pro hoc; quo ut significatur diuturna permanfio, tanquam in propriis ædibus, quam Græci καλοῖναι καὶ κατοικεῖν dicunt: sic breuis mansio verbis παροῖναι καὶ παροικεῖν, tanquam in hospitiiis & diuersoriis: quod

vtriusq; discrimen Cicero nobis obseruauit in fine Catonis maioris, atq; è vita ista discedo, tanquam ex hospitio, nõ tanquam ex domo. Commorandi enim natura diuersorium nobis dedit: quæ Theodorus Gaza sic fecit Græca per nomina, καὶ τῆς ζωῆς, ὡς ἐκ παροικίᾳ καὶ ἕχ ὡς ἐξ οἴκου ἀναχωρῶν. διατεικῆς γὰρ καὶ ἀχώριον, ἀλλ' ἢ κατοικίαν ἢ φύσιν ἡμῶν ἐδέδωκεν. Verbum autem morari Galli reddunt ex ipsius coniuñcto demorari, demourer vel Doricè demeurer, quamquā propriè spatium breue temporis, vt paucorum dierum soleant designare verbo sejourner, vt longum, demourer. quod ἢ μεταβαλῆναι ἢ ἐνεργητικὸς, vt sæpè, pro in mora detinere: sicut Ode 12. lib. 1. de Orpheo, qui arte maternâ rapidos lapsus fluminum moratur, pro sistit & tardat: vt morare riuos celeres, aureos currus, aures, tempora, oculos, & similia. Est præterea non indignum obseruatu, quod Donatus scripsit in Heaut. Act. 1. Sc. 1. ad finem: Egomet cōuiuas moror, Gallicè, ie fais trop attendre ceux, que i'ay inuité au banquet. à quibusdam, ait, morari pro expectare exponitur: sed meâ sententiâ, magis Poeticè quàm Oratoriè. Nam morari aliquem minimè dixerim pro expectare & manere aliquem, sed pro tenere & tardare aliquem quibusdam rebus obiectis.

Victima.] Feltus, ex Aelij Stilonis opinione, putat hanc vocem dici à vigore viruli immolaritij: sed ex aliorum sententia, quod victa altari admoueat: vel quod post victos hostes immoletur: quod postremum etymon Ouid. lib. 1. Fast. notauit.

Vidima que dextrâ cecidit vidrice vocatur.

Vrna.] Vide fabulam de Minoe vrnâ mouente, & Aen. ad hunc versum:

Questor Minos vrnâ mouet.

Ellipsis videtur explenda: siue seriùs siue citiùs exitura fors: cuius veriuerbium est ab vrinando, id est, immergendo, ac denuò emergendo more situlæ demersæ, atq; mox cum aqua extractæ instar vrinantis, vt docet Varro lib. 4. de ling. Latina, in qua vrnâ sortes coniciebantur, nec solum hæ; verum etiam iudiciariæ tabellæ & nomina, quum Prætor iudices sortiebatur. Coniciebantur enim primū nomina iudicum in vrnâ, deinde qui exierant inde, iudicabant: quos poeta Saryrâ 4. lib. 1. Selectos iudices vocat. Verbo autem exeundi Seneca vsus est lib. 3. de beneficiis, cap. 8. in simili argumento, Nemo huic rei satis idoneus iudex inuentus est: quod non admiraberis, si excusseris, quid habiturus fuerit difficultatis, quisquis in eiusmodi reum exiisset, i. forte ductus esset. Totuplex autè est vrnâ; quotuplex est ratio eâ vrendi, id est, multiplex: quanquam triplex videtur statui lib. 2. ad Q. fratrem, de Sex. Cælio. Senatorum cum vrnâ copiosè absoluit: Equitū adæquauit: Tribuni ararj condemnarunt. pro triplici iudicum ordine, Senatorum, Equitum, Tribunorum arariorum. Has autem vrnas siue cistas, Questor, qui præerat quæstionibus rerum capitalium exercendis, custodiebat in tribunali paratas siue ad sortes ducendas, siue ad sententias iudicum, quæ in tabellis erant scriptæ, recipiendas: de quo vide Cic. in Vatinium. Non est hic improbanda Iani Douzè interpunctio: omnium Versatur vrnâ seriùs, ocylus Sors exitura: atque tunc vrnâ erit sexti casus per ellipfin præpositionis: fors versatur & agitur in vrnâ.

Nos in aeternum.] Versus est hypermeter.

Ocyus.] Admonui od. 2. lib. 1. hanc vocem à positio Græco ὀκῦς esse; quanquam Seruius in vers. Aen. 8. Ocyus ire equites & c. annotat. Ocyus postiuus antiquus est, id est, celeriter: nec enim potest esse comparatiuus, vbi nulla est comparatio. Sed est vtitatum hoc, Serui, comparatiua sumi pro positiuus. Præterea hic alter comparatiuus seriùs subiicitur, nec minùs rectè dicitur: fugit ocylus aurâ & certius quàm, ocyor per nomen.

Cymba. Intelligit cymbam Charontis, quae transvehat umbras sepulchrorum per Acheronta in Elyfios campos. Hanc autem nauiculam minutam puro dictam, ut concauum cymbalum, ἡ δὲ τὸ κέλευθρον ab inclinando quasi κέφαλον.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est nonae lib. primi simile. ^a Seu maestus, seu re, & vixeris, beatus, efficiunt symplocen: idem enim sonus in principiis ac clausulis sententiarum auditur iucunde. ^b Synecdoche est speciei pro quavis herba. Praeterea per metonymiam adiunctae herbae significatur locus herbidus.

^c Ex adiuncta nota praestantia vini indicatur per metonymiam: atq; una per metaphoram, ut e Grammaticis discere potuisti. De hoc vino Falerno vide Oden 27. lib. 1. ^d Metaphora est ab animatis ad inanimas plantas: item umbra hospitalis dicitur, ut cubiculum hospitale, locus, sedes. In amant quidam putant Graecam esse metonymiam efficientis: Quae enim lubentibus

animis fiunt, facile deducunt factores suos in consuetudinem crebro similiter agendi: quali usus est D. Matthaeus Euang. cap. 6. v. 5, Καὶ ὅταν προσέχητε, ἐκ ἑσθῆ, ὡς οἱ Ἰσραηλιταὶ, ὅτι φιλοῦσι ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἵστῶτες προσέχεσθαι, id est, Et quum precaberis, ne sis, ut hypocrita. solent enim in synagogis & in angulis Platearum stantes precari. Idem sonus atque eadem dictio per anaphoram repetitur in initio sententiarum: quae peribit lectione ramis & obliquo, & altera: Quod pinus ingens, &c.

- ^f Metaphora pro trepide & laboriose fluit.
- ^g Translatum est a quantitate corporum ad tempus indicandum pro ἀνὰ βραχέων, quae per exiguum tempus durant & cito deflorescunt: quomodo dicitur breue lilium Ode 36. libr. 1. ^h Synecdoche generis pro Patris, id est, fatis. ⁱ Ex effectu efficiens intelligitur, ut Ode 28. lib. 1. mors atra, & nigrum venenum.
- ^k Sumrum a congerie lignorum & lapidum, e quibus, dum ad alia applicantur alia, aedificia exsurgunt ad auxes in ingentem diuitiarum indicandam.
- ^l Metaphora est a sacrificiis pro mortuis.

ODE IV. AD XANTHIAM PHOCEVM.

Theticum.

Quod neminem pudeat amatae ignobilis puellae, ac praesertim castae & pudicae.

Nescis, an te generum beati Phyllidis flaua decorent parentes. Regum certe genus & Penates Mores iniquos.

Crede non illam tibi de scelestae Plebe delectam, neque sic fidelem, Sic lucro auersam potuisse nasci Matre pudenda.

Brachia, & vultum, teretesq; suras Integer laudo. fuge suspicari: Cuius octauum trepidauit et us Claudere lustrum.

³ Nescias, an te generum beati Phyllidis flaua decorent parentes. ⁴ Regum certe genus & Penates Mores iniquos. ⁵ Crede non illam tibi de scelestae Plebe delectam, neque sic fidelem, Sic lucro auersam potuisse nasci Matre pudenda. ⁶ Brachia, & vultum, teretesq; suras Integer laudo. ⁿ fuge suspicari: ³⁰ Cuius octauum trepidauit et us Claudere lustrum.

Analysis Dialectica.

Ocer non esse dedecori & ignominiae vertendum Xanthiae Phoceo, ipsius in Phyllidem amorem, quem celabat, humilem, obscuram virginem, & ancillam, tribus exemplis trium summorum & clarissimorum principum. Viderentur tamen haec exempla quibusdam sumta e loco distributionis, cuius haec, tanquam partes, vel species, colliguntur ad hoc totum vel genus, quod neminem pudeat, explicandum: sed, quia haec tria exempla tractantur comparate, praestat certe sentire, Poetam argumentari ex parium comparatione, qua positam quaestionem sic persuadet ⁴⁰ Non erubuit olim Achilles amare Briseida seruam, nec Aiaz Telamonius Tecmessam captiuam, nec Agameinnon Cassandram raptam: ne pudeat igitur Xanthiam Phoceum amoris erga Phyllida. Quidam, dum in personas amantes solum hic intuentur, collationem maiorum agnoscunt: sed aequalis ipsarum amatio in eadem subiecta conditionis aequalis coget illos iuxta mecum statuere parium contentionem. Haec autem Enthymematica complexio est initio praesentis Odes.

² Tertium exemplum amplificatur adiuncto tempore excidij & Cassandrae raptae.

³ Complexio confirmatur procreantibus causis, quae nondum manifeste extiterunt, aliquando tamen in lucem prodituris, & generum cohonestaturis.

⁴ Declarantur tales causae ex adiunctis frequentibus querelis, & lectu Phyllidis de suo genere regio &

pecuniae contemptu; id est, ἀγχοπερδία magno pudicitiae argumento. Multo quidem certe magis confirmat felicitatem huius amoris Poeta ipsi Xanthiae, dum virtutem puellae, probitatemque morum illi proponit e loco adiunctorum: quae si de honesto coniugij amore praedicarentur, probarem magis: qualia peti possunt ex Hipponacte & Euripide. Hipponax:

Γὰρ ὁ κρᾶτιστος ὄντι ἀνδρὶ σὺ φρονί, Τρόπον γυναικὸς χεῖρ' ἄνδρ' ἀμαρτάνει. Αὐτὴ γὰρ ἢ πρὸς ἑοικίαν σὺ ζῆς μόνη. Ὅστις δὲ τρυφερῶς τῷ γυναικί' ἀγχι λάβω, Σωεργὸν ὄντι ἀπὸ δειποίνης ἐστὶ. Εὐνοῦ, βεβαίαν εἰς ἀπαντα τὸν βίον. Optimum est illud coniugium prudenti viro, Qui domum suam inducit uxorem spectatissimis moribus praeditam:

Ipsa enim dos sola domum conseruat. At qui delicate tractat hanc uxorem, Is habebit laboris sociam, non dominam: Beneuolam, constantem per totam vitam.

⁵⁰ Euripid. in Bellerophont. Πολλὰς δὲ πύργων, καὶ ἄλλων γαυριμένων Γυνὴ καλὴ ζῶει ἐν δόμοισι νηπίαι. Sed multos opibus & generis splendore elatos Mulier stulta in aedibus dedecorat, & pudore afficit.

⁵ Ad eandem complexionem superioris Enthymematis pertinet haec amotio falsarum causarum, ut

veras

veras iam positas magis stabiliat: Non potest fieri, crede, ait, ut Phyllis inhonestis moribus praelata & obscuris parentibus prognata sit. qua videatur tam aliena a perfidia & quaestu conueniente scortis impudicis: ex claro igitur, & honesto genere traxit originem. Sic Geta in Phor. Act. 1. Sc. 2. commendat virginem: Illam ciuem esse Atticam, bonam, bonis prognatam. Sed de talibus procreantium caussarum effectis lege Oden 4. lib. 4. & nostras ibidem notas.

6 Hic conatur suspicionem amoris sui in Phyllida Phoece leuare & a se remouere, ex adiuncta sibi ea aetate, quae minus procliuus sit ad libidinem & Venerem, quam adolescentia Xanthiae, vel aequalium. Prudenter quidem hoc Poeta occupauit, ne, quod alias Homerus propter vini laudationem audiuit vinofus, ipse audiret etiam laudibus Phyllidis mulierofus, aut ritualis, αἰτησις.

Enarratio Grammatica.

NEFIT.] Quidam putant hic τὸ νε αἰπολογικὸν τέλους εἶναι, cur Xanthias non debeat erubescere propter tuum in Phyllida amorem: sed non potest reddi ratio, nisi illius, quod antecessit. Itaque, quam nihil praecesserit, malo τὸ νε momentis esse, & in his prius insolentem ellipsum esse τὸ αἰπολογικὸν enim, ut sensus sit: Ne te pudeat amare obscuram puellam. Prius enim Achilles captus est inuerecundè amore seruae Briseidis. Sic primus versus est velut quaestio, quae, ut thetica Stoica, posset ita proponi: Ὁ πρὸς μὴ σου, ὃ εἰσὶν αἰπολογικὸν φιλεῖν τὴν δεσφ. πρὸς δὲ ἀπὸ τῆς ἀντιθέσεως Βρισηίδος καὶ Πηλεΐδος. Ode 33. lib. 1. similiter huic proposita fuit, sed clarius, ut notae nostrae iam tibi indicarunt. Ex illa igitur quaestione instituitur Ode, & proxima verba prius insolentem continent approbationem ipsius.

Ancilla.] In notatione huius vocis Grammatici variant, dum alij à verbo prisco cillo, id est, moueo, & praepositione inseparabili an, quod ancillae semper debeant esse versarique circum dominos suos, alij ab Anco Romae rege quarto, qui mulieres bello captas primus coegit seruire: alij postremò ex obsoleto verbo ancillare, pro ministrare: vnde ministri dicti sunt ancilla & ancilla, Deorum ministræ.

Xanthia.] Grammatici quidam hic malunt legere Xanthia, ut nomen patrium & gentile Phyllidis Phrygiae à Xantho flumine Troadis, cuius aqua, sicut Tiberis, flaua erat: εἰς αὐτὴν enim est flauus: alij faciunt praenomen Phoecei: vtros autem libebit, sequere.

Phoece.] Declinatio Graeca est, ὃ βασιλῆος in vocatiuo, sic ὃ Thefeu, & ὃ Orpheu.

Insolentem.] Potest sine discrimine vel pro insueto amoris, vel pro arrogante sumi. Quum autem pro hoc, definitur à Donato in Andr. Act. 5. Sc. 4. qui prater legem agit humanam & naturalem, quomodo se gerit quisquis est superbià elatus, καὶ παροξυνθεὶς παρὰ τὴν ὀρθότητα τῆς ἀπονοίας, & memori irà commotus in aliquem, qualis dictus est grauis stomachus Peleidae Ode 5 lib. 1.

Briseis.] Prius proprium nomen habebat Hippodamia, quae Lyncesto Troadis vrberapta ab Achille, ut est Iliad. β. in fortem celsit ipsi: sed eadem ab Agamemnone huic sublatà, factus est ἀπεργλῆς.

Aiacem.] De hoc vide Ode 7. lib. 1. & Iliad. β. quid Oileo praestaret, qui videtur nomen sumere ἀπὸ τῆς τελαμῶνος, à fascia & balteo scuti.

Tecmessa.] Dicitur fortassis à Tecmone vrbe Thesprotiae in Epirò. Prima huius vocis syllaba corripitur licentià Graecorum, propter mutae & liquidae concursum, ut sit vltima Chorei. De hac Tecmessa vide Sophoclem in Aiaee: ac praeterea sur singuli duces suas

habuerint concubinas, praeter Menelaum lege lib. 13. Athenaei.

Arfir.] Rarior est haec syntaxis cum ablatiuo personae pro illa Virgiliana, Corydon ardebat Alexin formosum: at longè vfitatissima cum ablatiuo rei, ardere cupiditate, dolore, bello, amore, irà, inuidià, ideoq; Grammatici putant raptà virgine ablatiuum esse absolutum, id est, postquam virgo Cassandra filia Priami & Hecubae, & vates (de qua 2. Aeneid.

Sola mihi tales casus Cassandra canebat.) rapta est primum ab Aiaee Oileo, quae postea serua celsit Agamemnoni in diuidenda Ilij praeda. Quidam arbitrati sunt hanc virginem fuisse Chryseidem: sed refellit eorum opinionem definitum tempus captiouis. Iamdiu enim Agamemnon hae potitus fuerat ante expugnationem, vt constat è 1. Iliados.

Barbara.] De ratione huius vocis lege notas in Epistol. 2. lib. 1.

Turma.] In Turma quidam agnoscunt ὀνοματοποιίαν, nominis fictionem, à strepitu equorum terram pulsantiu. Non quidem omnino improbo vocis etymon, vt neq; illud, quo dicitur deduci à Graeco τέρμη, aut à τέρμη, vtroque significante modiolum rotæ, in quem axis solet inferri: sed istam nominis fictionem non possum sine ratione, vt facit Fabius Quintil. ponere in tropis: quia illius video significationem propriam & natuam, qualis est in Vesta, quae suam vltat, & focus, qui flammam fouet: sic turma, quae terram mouet, quarum certè vtrumque ratio est ex effectis: sed non immutatam & modificatam video, qualem tropus requirit. Quidam autem hic statuunt ἀνωρολογία: quia turma de equitibus proprie dicitur: quos non est verisimile intra Pergama inclusos, sed cohortes pedum.

Thesalo victore.] Hoc non est referendum ad tempus expugnationis, ante quam Achilles iam pridem mortuus fuerat: sed ad commissum praedium inter ipsum & Hectorem: vbi hic & eius turma ceciderunt.

Tradidit.] Videretur Hector ex his auctor fuisse captæ Troiae, quum dicitur illam captu faciliore Graecis tradidisse: sed obserua Poetam dixisse tradidit nõ prodidit: ideoque illum quidem causam fuisse, sine qua non, vt loquuntur Dialectici, & Aristot. lib. 2. Phys. cap. 3. non autem à qua tale excidium existerit. Quamdiu enim superstes fuit, semper Troia sterit. Sic Andromache Iliad. χ. extremo:

Ὅτι γὰρ σφιν ἔρυσσ πύλας καὶ τειχέα μακρά.

Solus enim ipsis custodiebas portas & longa mania. & Virg. li. 9. Aen. — Decimum quos distulit Hector in annum.

Leuiora tolli.] Hellenismus est: (qualis fuit Ode 26. l. 1.)

Tradam proteruis in mare Creticum

Portare ventis tristitiam) pro, desiderium Hectoris reddidit Troiam expugnatu faciliorem Graecis, militia & longa obsidione fatigatis: de quo sic Iliad. ω.

Ἦν ἵπτεροι γὰρ μάλλον Ἀχαιοῖσι δὴ ἔσσαν.

Multò enim captu faciliores eritis Achauiis.

Pergama tolli. & c.] Graeci, vt Pindar. Ολυμπ. 11. 2. Epod. δηλοῦντες καὶ ἐνικῶς vsurpant, ac praecipue Homerus, sicut Eustathij notae in vers. Iliad. δ. ad finem habent, — Ναιμάσσον δὲ Ἀπόλλων Περγᾶμιν ἀνεκπαίδων. — i. Iratus fuit Apollo ex

Pergamo despicens: huius interpretis scholia in hunc locum sic interpretor, Homerus solà Ilij arcem foemininè nominat Pergamum, recentiores sic arces & propugnacula omnia vocant: qui etiam παρθωπικῶς καὶ οὐδενέρος dicunt Pergama. Mos enim fuit priscais urbium conditoribus acropoleis, i. arces summas statuere in praecelsis locis & praesidij gratià & diluuij metu.

Beati parentes.] Ex hoc epitheto intelligenda est nobilitas, opes & potentia parentum.

Regium genus.] Phyllis queritur de familiarib. Diis, vt sibi, tali seruitute indignae, iratis, quae clarissimo genere orta esset. Nō dissimili studio Nero curauit liberatam quandam Acten, vel Atten nomine, commendare, vt Suetonius refert in ipsius vita cap. 28. Acten libertam paullum absuit, quin matrimonio sibi coniungeret, submissis Consularibus viris, qui regio genere ortam peierarent.

Penates.] Seruius in ver. 3. Aen. Cum sociis natoq; Penatibus & magnis Dis. scribit ex Varrone Penates eosdem esse atque magnos Deos: quod si ita est; quomodo Lares poterunt praesse Ioui, Mineruae & Mercurio, qui Romae colebantur? de quo lege Oden 12. lib. 1. Macrob. lib. 3. Satur. cap. 4. & August. lib. 1. cap. 3. de ciuitate Dei, & qui sint Penates, & vnde dicti.

Crede.] Donatus in Terentium And. Prolo. ver. 2. & 4. sic hoc verbū distinguit ab intelligere; vt, quod credimus, sit plerumq; falsum; sed quod intelligimus, verū.

Sic lucro.] Est hic Ellipsis praepositionis, à lucro, vt auertere requirit, quū dicitur, animum auertere ab aliquo. Sic Orator, auersus à vero, Musis & proposito σωτηρίας.

Brachia.] Hæc vox ducta est à Græca βραχίον, ἰον, atque dicta à breuitate illius ossis, vnde hæc pars nominatur, quod interiacet humeris & cubitis, praesertim si conferatur cum osse cruris. Est autem βραχίον comparatiuum à βραχύς. Sic medici definiunt ac notant hanc vocem, maximeq; Galenus comment. 1. eis τὸ πρὸς ἀρθρῶν, quum scribit id esse partem manus inter articulos scapularum & cubitorum. Idem tamen, vt Celsus & Aristot. lib. 1. cap. 15. de hist. animal. totum hoc membrum, non autem os solum, ab humeris vsque ad manum extremam, vocat brachium, sicut crus à coxendice vsque ad plantas pedum. Itaque Gaza Græcè interpretatur locum Ciceronis dialogo de senectute. Milo Crotoniatas aspexisse lacertos suos dicitur: Μίλων Κροτωνιάτης ἐπιβλέψας εἰς τοὺς βραχίονας αὐτοῦ λέγει τοῦ. Græci præterea, quum integri vtriusque volunt designare membra; dicunt, ad distinctionem tropi, ἀκραν χεῖρα, σκέλη & ἀκρον, extremam manum, plantam pedis: quum integrum; ἄλλω τῶν χεῖρα, σκέλη & ὄλον, totam manum, totum crus. Huius enim membra sunt; μῦρος, κνήμην, ὀστέον, femur, tibia, pes: illius βραχίον, ἢ μῦρον πῆχυς χεῖρα ἀκρα, brachium siue lacertus, cubitus, summa manus.

Integer laudo.] Huius epitheti vim, ac erymon ipsius repete ex Ode 22. lib. 1. Quamuis autē hic absolute positum videatur; censeo tamen ita sumendum, vt apud Terentium: Virgo à se integra est. Itaque integer laudo formam Phyllidis vultusq; modestiam, valet Gallicè, ie loue ses vertus & beauté sans que ie l'aye iamais souhaitée & touchée: quale Plautus in Curcul. ita pronunciat: Tam à me pudica; quam me a se soror fiet.

Fuge suspicari.] Est hic Ellipsis τῶ me, cuius etas, &c. Præterea fuge sonat, quod Græci sæpius efferunt, μὴ εἶδῃς ἢ μὴ βέβης: noli: quomodo dixit Ode 9. lib. 1. fuge querere: vbi Orator ferè diceret per nomen: fuge suspicionem illius à me vitiatam, vt defuge congressum hominis, fuge conspectum illius: non autem, cum homine congredi, illum conspiceret, & cætera id genus. Neque equidem affirmarim hanc syntaxin hellenicam esse, quod rarò etiam Græci sic φθῶν construant: φθῶν διδασκῶν, καὶ κοινῶν, pro, nolo vel recuso docere & communicare: ἀπὸ φθῶν, φθῶν διδάξω καὶ κοινῶν. Suspiciari autem, vt suspicio, ipsius primigenium, vnde inclinatur, propriè significat, sursum aspicere eos, de quibus dubitatur cum metu. In hac tamē notione non reperitur.

Trepidauit.] Verbum est celeritatis, qualis in tremefactis conspicitur: itaque Cæsar illud coniungit cum altero vis eiusdem, trepidare & concursare. Sic Ode proximè antecedenti tribuit aquæ decurrenti, vt hic ætati fugaci.

Lustrum.] Hæc vox definitur spatium quinque annorum, id est, quinquennium: itaque quinquies octona faciunt 40: qualem ætatem attingebat Poeta, quum præsentem scripsit Oden. Inclinatur autem lustrum Varroni à luendo, id est, soluendo, quod vectigalia quinto quòque anno soluerentur & locarentur. quod temporis spatium vocatur Lustrum, vt ex Epistola 12. lib. 2. ad famil. perspicuum est, Publicanis etiam superioris lustris reliqua sine sociorum vlla querela conseruaueram. Ciceronis enim operâ & auctoritate factum est, vt populi prouinciales nullo gemitu Publicanis, quibus hoc ipso lustro nihil soluerant, etiam superioris lustris vectigalia reddiderint: qua ratione scribit epist. 2. lib. 6. ad Attic. se in oculis esse Publicanis. Sic Ouidius in Ibin initio lib. 20 describit ætatem suam,

Tempus ad hoc lustris bis iam mihi quinque peractis
Omne fuit Musa carmen inerme mea.

Id est, sum iam quinquagenarius sine litera sanguinolenta. Vectigalia porro quinto quoq; anno, quod temporis spatium vocabatur Lustrum, soluebantur, vt docent Varro & Festus, quibus magis est credendū, quam annotationi Glariani in Dionys. Halicarn. chronologiam, qui scribit lustrum constare quatuor tantum annis, vt quintus sit finis præcedentis lustris & principium sequentis.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri est Sapphicum. a Synecdoche est generis pro Phyllide. b Idem est tropus pro candore & forma. c Anadiplosis est, eiusdem soni in fine præcedentis & principio sequentis sententiæ. d Alia est synecdoche generis, pro filio. e Idem tropus pro Agamemnone. f Metonymia est hic effecti, pro victoria ipsius causa. g Alia est synecdoche generis pro Cassandra. h Idem est tropus pro copiis & cohortibus Troianorum, cum Hectore ad pugnam ex vrbe egressorum. i Metaphora est à ruinis ædificiorum & arborum. k Alia synecdoche generis pro Achille è Larisso Thessaliæ oppido.

Hic synecdoche membri pro integra vrbe, cuius Pergama erant propugnacula.

Quas Epod. 8. vocat tumentes furas, Gallicè rebondies. Est autem sura pulpa posterioris tibiæ torosa, à Græcis dicta ob id γαστρονήμιον, vt anterior ἀπκνήμιον. Hic puto σωκεδν χηῶς sumendum pro toto crure, vt brachia è descriptione in Grammaticis notata. Itaque ex vtròque membro, carne & osse integrum intelligitur vtrumque: alterum à coxa vsque ad plantas pedis, alterum ab humeris vsque ad extremas manus. Quin etiam putarem ex his tribus corporis partibus perfectam illius pulcritudinem significari, quemadmodum Homerus sæpè ἀπὸ μέρους Ἡἔρα καλεῖ λευκώλενον, ἄτ' ἔτι καλλιῶ. id est, ab vna parte lunonem vocat pulcram, quod candidis esset prædita lacertis.

Προκαταλήσις est, sed quibusdam ironica, quâ leuat suspicionem Xanthiæ Phoeo de suo in puellam amore.

ODE V. Εἰς Ἀνώντμον Μνηστήρα.

Theticum.

Quod seuocandus sit animus à coniugio nondum maturæ viro puellæ.

Nondum

Nondum subacta ferre iugum valet
Cervice: b nondum munia comparis
Aequare: nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.

² Circa virentes est animus tuae
Campos iuventa: c nunc fluitis grauem
Solantis astum, nunc in vdo
Ludere cum vitulis salicto
Pragestientis. Tolle d cupidinem
Immitis vna: ³ iam tibi ludos
Distinguet autumnus racemos
Purpureo varius colore:

^c iam te sequetur: ⁴ currit enim ferox
^f Aetas: ⁵ & illi, quos tibi demserit,
Apponet annos: ⁶ iam proterua
Fronte petet Lalage maritum:
Dilecta, quantum non Pholoe fugax,
Non Chloris: albo sic humero nitens,
Vi pura nocturno renidet
Luna mari, Cnidiusve Gyges:
Quem si puellarum & insereres choro,
¹⁰ Mirè h sagaces i falleret hospites
Discrimen k obscurum, solutis
Crinibus, l ambiguq, vultu.

Analysis Dialectica.

Problema est in versu nono ad hæc verba: Tolle cupidinem immitis vna. cuius præcipuum argumētum est è diuersis, & potest sic concludi & iudicari: Puella, quam procus, vel fortasse verius ipse Poeta, sibi nuptum cupit locari, est illi impar coniugio, sed puerilibus ludis solum apta: ergo frangenda est illi cupiditas talis connubij. Prior pars propositionis constat primùm ex adiuncta naturæ imbecillitate, vnde creditur ἀγνοῦν, ideoque ἀταυρῶ in epra sceturæ puella, vel, vt loquitur Petronius, quæ non posset muliebris patientiæ legem accipere, deinde minorum comparatione: quod non æquè sit habilis & accommoda procreationi, atque procus.

² Pars autem posterior eiusdem propositionis enunciatur variis subiectis, quod animus puellæ totus sit modò in campis virètibus, modò in opacis locis, modò in ludis cum suis æqualibus.

³ Complexio, quod procus debeat animù aliquantisper continere à cupiditate coniugij inæqualis, confirmatur ex effectis ætatis, quæ mox puellam maturabit, & nubilem reddet.

⁴ Rursus maturitas ætatis declaratur ex adiuncta illius celeritate, vnde tolerabilior videtur expectatio.

⁵ Eodè spectat hæc collatio minorù superiori contraria: antea fuit puella viribus te inferior: deinceps erit iisdè te superior.

⁶ Illius autè vires explicantur aliâ comparatione minorum: quod non tantà vi duæ puellæ Pholoe & Chloris valebunt ad animos iuuenum in amorè sui alliciendos & attrahendos, nec tā vehemèter à prociis in coniugium appetentur, quàm Lalage iam adulta: cuius venustas duplici similitum comparatione valdè cõmendatur: ad hæc verba: albo sic priori, vt luna summè splendet cælo sereno & mari placido: sic humeri Lalages candet: altera, vt quoq; Gyges formosus est puer: sic Lalage pulchra est puella. Vtriusq; comparationis est vnica πρόδος præcedens, quæ sequitur protasis gemina, quæ cõtinet simile & arguit, & apodosis assimilatū, & arguit. Huius aut formosi pueri laus ducitur, primùm è subiecto, q, esset è Cnido vrbe Cariæ, vt Ode 30. l. i. dictū est, vbi summus erat cultus Veneris Deæ, quæ mater credebatur omnis pulchritudinis: deinde collatione pariū. Ille .n. Gyges positus inter pulcherrimas quasq; puellas dignitate formæ ipsas equaret, vi xq; posset ab iis distingui & internosci. hic locus videt alludere ad latitationè Achilles in Gynæcio puellarū apud Lycomedem, de qua repete notas in Od. 8. l. i. Castè profectò Cruiquius hic præmonuit adolescentes lectores de scopo Poetæ, in quem collineat hæc Cnidij Gygis comparatio cum Lalage puella: sanè vt, dum ætas huius maturefceret, concubino illo abuteretur libidinosus hic innominatus, ætate quæ iam grandis & maturus. O foedissimum, naturæq; inimicissimum Horatij consilium!

⁴⁰ **ENARRATIO GRAMM.**
Nondum subacta cervice.] Quia eius cervix nondū satis

est firma, nec assuefacta & durata præliis Veneris, nec satis robusta ad tolerandā tauri admissuram, quæ etiam foeturæ habilis, & caruliens & iam enixa vacca, vt propriè loquamur, dedignatur contumax ferre, propter rigidam & prædurā tauri cercū: quæ leditur, vt Plin. aliiq; Physici obseruarūt, & quotidie obseruatur. quod eā re dico vt ostendā non minus esse in his verbis translatis obscenitatis, quàm si res fuisset propriis enunciata, aut rigido pene, mutone (quem Græci vocant ταύρος ἢ πρόσαλον ἢ τὸ πῶρον) aut puella nondū est munerib. Veneris potens, vt Ode 10. lib. 4. loquitur: verecundiā tamē vbiq; laudo & amo. Cervicem autē subactam Græci vocant ἀδύμαλον ἀνχένα ἢ γυρὰ ἀποπύταλον ἢ ἀζυρον, vel vnico verbo χληραυχένα ἢ χληροβόλον, inidomit am. immorigeram, non assuefactā iugo ferendo: μὴ σὺν δασυκλήνῃ ἀποζάλην ἢ ἀστυμπαχλῆν, quæ cū altero nequit copulari. Notatione ceruicis vide Ode 13. lib. 1. Talem puellam Plurarch. libello, quem ἐρωτικὸν ἰνσκριψι, συμπαρὴν ἢ ἀχαεῖον appellat, quæ viro nondū potest gratificari. Est autē equare munia comparis in iugalibus, alterū alteri respondere in opere faciundo. Gallicè, faire aut. ant que son compagnon de besongne.

Animus est circa campos.] Gall, elle a le cœur aux champs: pro quo Terentius dicit, animus est in patinis: quo modo videtur circa explicandum, vt in illo Quintiliani: Præcipue circa partis huius præcepta elaborauit. Et si voces Latinæ Iuuenca & Iuuenta sunt Porphyrioni interpreti Horatij nouæ propter translationè à iumētis, quæ posunt agricolæ adiumento esse in agris colendis, interpretationes tamē illarum Gallicas iuenceau & iouenelle minimè sunt Gallis; nulloque modo videntur recens nouatæ.

Solantis.] Pro hoc Virg. dicit, auertere astum vmbraclis, & frigus captare opacum.

Salicto.] Græcè ἐν ὄρεσσι ἰτεῶν. Salix, vnde salictū. Gall. Saulcoie dicitur Latinis à celeritate salienti, i. crescendi. Nam sata vel humo vda impacta facillè & citò inde virescens existit, vt ἰτέα Græcis πνεῖ τὸ ἴναν καὶ αὐτὸς δαυ.

Pragestientis.] Hoc verbum est effusæ lætitiæ Od. 3. lib. 2. & ex vi iuncturæ, vbi τὸ πρᾶ est ἐπὶ πρᾶ ἐπιπύον, vt in præporens & prædiuus, atque idem regit infinitum ludere, vt simplex passim in hoc poeta in epist. ad Pisones & alios, Gestit paribus colludere, cõducere publica, deducere nummos in loculos. Locum præsentem poetæ sic Gallicè reddas, laquelle ieunisse ne demande qu' à sauteller en la moitte saulsaie avec les vitelots. Sic Lucretius lib. 2. vsurpauit hoc verbum de agnis Hædorum,

⁵⁰ Et satiati agni ludunt, blandeq; coniscant. i. Gall. Et les agneaux saules sautellent & s'entreheurtent de cornes doucement. Sic Ode 11. lib. 3. de Lyde,
Qua, velut latis equatrima campis
Ludit exultim, metuitq; tangi.

Immitis.] Videntur Græci immitem vnam vocare σφυλλῶ ἀγῆν ἢ ἀφύραον, vino faciendo minime idoneam: cõtrὰ δὲ φῶν

⁶⁰ **ENARRATIO GRAMM.**
Nondum subacta cervice.] Quia eius cervix nondū satis

est firma, nec assuefacta & durata præliis Veneris, nec satis robusta ad tolerandā tauri admissuram, quæ etiam foeturæ habilis, & caruliens & iam enixa vacca, vt propriè loquamur, dedignatur contumax ferre, propter rigidam & prædurā tauri cercū: quæ leditur, vt Plin. aliiq; Physici obseruarūt, & quotidie obseruatur. quod eā re dico vt ostendā non minus esse in his verbis translatis obscenitatis, quàm si res fuisset propriis enunciata, aut rigido pene, mutone (quem Græci vocant ταύρος ἢ πρόσαλον ἢ τὸ πῶρον) aut puella nondū est munerib. Veneris potens, vt Ode 10. lib. 4. loquitur: verecundiā tamē vbiq; laudo & amo. Cervicem autē subactam Græci vocant ἀδύμαλον ἀνχένα ἢ γυρὰ ἀποπύταλον ἢ ἀζυρον, vel vnico verbo χληραυχένα ἢ χληροβόλον, inidomit am. immorigeram, non assuefactā iugo ferendo: μὴ σὺν δασυκλήνῃ ἀποζάλην ἢ ἀστυμπαχλῆν, quæ cū altero nequit copulari. Notatione ceruicis vide Ode 13. lib. 1. Talem puellam Plurarch. libello, quem ἐρωτικὸν ἰνσκριψι, συμπαρὴν ἢ ἀχαεῖον appellat, quæ viro nondū potest gratificari. Est autē equare munia comparis in iugalibus, alterū alteri respondere in opere faciundo. Gallicè, faire aut. ant que son compagnon de besongne.

Animus est circa campos.] Gall, elle a le cœur aux champs: pro quo Terentius dicit, animus est in patinis: quo modo videtur circa explicandum, vt in illo Quintiliani: Præcipue circa partis huius præcepta elaborauit. Et si voces Latinæ Iuuenca & Iuuenta sunt Porphyrioni interpreti Horatij nouæ propter translationè à iumētis, quæ posunt agricolæ adiumento esse in agris colendis, interpretationes tamē illarum Gallicas iuenceau & iouenelle minimè sunt Gallis; nulloque modo videntur recens nouatæ.

Solantis.] Pro hoc Virg. dicit, auertere astum vmbraclis, & frigus captare opacum.

Salicto.] Græcè ἐν ὄρεσσι ἰτεῶν. Salix, vnde salictū. Gall. Saulcoie dicitur Latinis à celeritate salienti, i. crescendi. Nam sata vel humo vda impacta facillè & citò inde virescens existit, vt ἰτέα Græcis πνεῖ τὸ ἴναν καὶ αὐτὸς δαυ.

Pragestientis.] Hoc verbum est effusæ lætitiæ Od. 3. lib. 2. & ex vi iuncturæ, vbi τὸ πρᾶ est ἐπὶ πρᾶ ἐπιπύον, vt in præporens & prædiuus, atque idem regit infinitum ludere, vt simplex passim in hoc poeta in epist. ad Pisones & alios, Gestit paribus colludere, cõducere publica, deducere nummos in loculos. Locum præsentem poetæ sic Gallicè reddas, laquelle ieunisse ne demande qu' à sauteller en la moitte saulsaie avec les vitelots. Sic Lucretius lib. 2. vsurpauit hoc verbum de agnis Hædorum,

⁵⁰ Et satiati agni ludunt, blandeq; coniscant. i. Gall. Et les agneaux saules sautellent & s'entreheurtent de cornes doucement. Sic Ode 11. lib. 3. de Lyde,
Qua, velut latis equatrima campis
Ludit exultim, metuitq; tangi.

Immitis.] Videntur Græci immitem vnam vocare σφυλλῶ ἀγῆν ἢ ἀφύραον, vino faciendo minime idoneam: cõtrὰ δὲ φῶν

Nondum

De vna & ipsius etymo fuit Ode 20. lib. 1. Ut Virgil. dicit, sunt nobis mitia poma, pro suauibus & maturis: sic immicia intelliguntur acerba & immatura, quorum frangenda est cupiditas, & amatio mittenda, pro quo Poeta dicit, tolle cupidinem &c. id est, desine illam concupiscere. Hæc autem duo verba, acerbum & maturum, opponuntur, vt ex hoc Ciceronis loco apparet in Catone maiore. *Vna primò est per acerba gustatu, deinde maturata dulcescit*: quod Gaza vertit: ββρις ἀρῶτα μὲν σφουρίτα, τὸς δὲ γλυκύτατος, ἐπειτα δὲ γλυκύτατος πικρὸς μὲν. Ita Nonius notauit Varronem tribuisse virgini acerbicatem, vt maturitati oppositam: maiores nostri virginis acerbis aures Venereis vocabulis imbui noluerunt: ideoq; iubeant illam de conuiuio abduci.

Aurumnus. Videtur dictus, quasi *autumnus*, ab autu anno perceptione frugum. Græcè autem definitur ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς δέρας, tempus post æstatem: ἢ τὸ πλεονέκτου μέριον τῆς δέρας, aut postrema pars æstatis, quam possis dicere Latine autumnum ineuntem, vt eundem senescentem, τὸ μετὰ πῶρον ἢ φθινόπωρον, quum arboribus decidit folia.

Racemos. Isidor. & Seru. in Georg. 2. consentiunt racemum esse partem botryonis: quibus Plinium addo, qui lib. 26. cap. 34. appellat corymbos ederæ etiam racemos, vt hæc vox inde cognoscatur non solum dici de vite. Theophrastus lib. 3. cap. 22. de caus. plant. sic hanc temporis circumstantiam videretur expressisse, ὅταν ἀρχῶνται ἀρῶται οἱ βῆτρους, id est, Quum vitis vna inceperint nigri pingi ac distingui maculis. Hoc significat Græcum verbum ἀρῶται, nigrescere, vt ἀρῶται, denigrare. Etymologus οὕτως ἐπιμολογεῖ τὸν βῆτρου, ἀρῶται τὴν πίσην καὶ ἀλλοίωσιν τῶν χράματων β. εἰς τὸ π. ὅπ τὸ πὸ τὸν ῥέωρ, id est, quod porum fundat.

Ferox. Aeras nemini cedens semper cursum suum enet. De hac voce vide Oden 15. lib. 1.

Apponet annos. Ita tamen accessio annorum fiet firmior puellæ, sine diminutione annorum sponsi. Ita Seneca epist. 83. dissimiliter & iocosè cõparat se cū puero Earino: quem interpreteris ex primigenio ear, ear, i. vere, puerum veruum. Ex progymnasii, ait, meis vnus mihi sufficit Earinus, puer (vt sis) amabilis; sed mutabitur: iam aliquem teneriorem quero. Hic quidem ait, nos eandem crisin habere: quia virique dentes cadunt: sed iam vix illum assequor currentem, & intra paucissimos dies non potero. Cito magnum interuallum fit inter duo itinere diuerso euntes. Eodem tempore ille ascendit: ego descendit: nec igno. as, quanto ex his velocius alterum fiat. Men: itus sum. Iam enim atas nostra non descendit, sed cadit.

Procerua. Etymon huius vocis est Ode 19. lib. 1. Et hic est valdè appositum ad lasciuientem & catulientem puellam, quam Plutarchus in Numa vocat πέρθενον πέρθενον, ἀρῶσαι, maturam & viri appetentem, quæ sibi temperare non potest circa libidines & improbè libidinosa: quales dicuntur Satyri Epist. ad Pisones: qualis etiam Cliipho Act. 4. Sec. 6. Heaut. Quam penè tua me perdidit proceruitas! Ita enim taurum ad admissuram sollicitat vacca: sicut etymum alterius Lalage Ode 22. lib. 1. & illius Pholoe Ode 33. libro 1.

Chloris. Chloris habita est olim Dea florum, de qua sic Ouidius quarto Factorum:

Floris eram, quæ Flora vocor. — vt flos à χλῶος originem traxisse certum sit, densa litera in digamma conuersa: vnde nomen inuenit hæc puella, cuius ratio eadem reddi potest, quæ fuit Ode 23. libri 1. de Chloe. Nonnulli tamen interpretantur τὸ χλωρὸς, pallidus & subuiridis, & dicunt esse colorem languescens naturæ, qualis cernitur in mensibus quarundam puellarum diuotommorantibus.

Solutis. Soluti crines opponuntur religatæ comæ

Ode 11. sequente. Sunt autem casus auferendi causæ efficientis, quæ iudicium hominum impediunt de rectè dignoscendo tali puero, & distinguendo à puella. Sic Virgilius loquitur:

Et circum Iliades crinem de more soluta.
mutatâ tamen verborum syntaxi, qualis erit post dictâ Ode: *More comam religata nodum.*

Olim pueri cinædi, impudici, molles, concubini comas alebant, more puellarum, vsq; ad exitum ex ephēbis: vnde Claudianus eos vocat crinitos, & Græci τινυδρίχας, promissos capillos gerentes. Huiusmodi est hoc seculum, imò verò longè corruptius, & effœminatius omni genere molliciei, libidinis, impudicæ turpitudinis ac intemperantiæ, vt patum ablit, quin illud Aristodemi Tyranni redierit, de quo Plutarchus ita scribit in libello de virtutibus mulierum: ἰσῶριται δὲ ὅπ τὸς μὲν ἀρῶνας πῶιδες ἡσκει κόμαις καὶ χυσοφοροῦν: τὰς δὲ δηλείας τὴν ἀγῶνισιν ἀπὸ ἑσθλάς κέρειναι, καὶ φορεῖν ἐφῆβιας χλαμύδας, καὶ ἡ ἀνακάλωρ καὶ τὸ νίσωρ. Id est, literis proditum est, Aristodemi instruxisse maros pueros, vt comam nutritent. & aurum gestarent: mulieres verò cõgessse, vt rotundè tonderentur, chlamydâq; ephēborum ac tuniculas perbreues gestarent. Sed quorū hodierna τερνόμενα, φονάκη, ἀπὸ δὲ τὸς κόμης, ἀπὸ δὲ τὸς κεφαλῆ, ἔτ ἔν γυναιξί, ὡς ἐν ἀνδράσι γυναικισμένοις, εἰ μὴ ἀπὸ τὸς δειπῆς φονάξιν καὶ ἔξαπατῆρ.

Explicatio Rhetorica.

Merum est simile nonæ libri primi. Quamquam Dialéctica verbis satis propriis hæc inuolucra allegoriarum explicarunt: egotamen dicam rudiorum gratiâ, voces præcipuas vtriusq; allegoriæ, *Subacta* &c. videretur sumtum ab agricultura, vt ex hoc Virg. vers. Georg. 1. cognoscitur,

Ante locum nulli subgebant arua coloni.
vnde Cicero transtulit hæc in Catone Maiore, *Quum terra gremio mollito ac subacto sparsum semen accipit, primum id occatum cohibet, ex quo occatio, que hæc efficit, nominata est.* Idem lib. 1. de Orat. *Subacta mihi ingenio opus est (i. ex-culto disciplinis & exercitato) vt ager non sen. et arato, sed nouato & iterato, quo meliores factus possit & grandiores edere.*

tantum autem dasuor pro viro cauda salacis, & inueni an aut tns d' i m h t o c a p d e n s, pro virgine nondum à viro domita. vel pro tenera puella nondum matura viro, sumendas esse: sicut immittit vnam & huius racemum pro impuberi puella, & puberi adolescentula, & autumnum pro iuuenco ætate maturâ. item pro pueris dicit vitulis. Reliqua autem verba, quæ his attribuuntur, similiter sunt modificata per continuationem metaphoræ, id est, per simile: qui tropus è loco Dialécticæ comparationis, vt

alij ex ceteris locis inuentionis definiuntur, & intelliguntur, vt sæpè monuimus. Erasmus in terra sagiaretulic tō iugum terre; quod sumit è Curculione Plauti, vbi quidam inducitur percontans ab altero. La: me puella fert iugum? atque ibidem noster poeta, vt certus iudex translationis continuatæ à iuuenco propter imbecillitatem virium ad arandum minime apto: sed nō est in hac ode simplex tropus, vt in loco Plauti, quum maior pars verborū sit modificata ad allusionem coniugij, vt lector videt; quo quidem tropo Seirachides

vsus est cap. 26. in descriptione vxoris improbæ, ἑσῶ-γιον σαλδόμενον ἢ γυνὴ πορνῆ: ὁ κρῆσθ' ἀντῆς, ὡς ὁ δρασοῦμα-ν ὁ σκορπῆς, id est, vxor improba facit coniugium, velut tempestate iactatum nauigium. Qui eam habet, cum eo perinde cogitur, ac si scorpium manu apprehendisset. Idē tropus est Philippicâ 1. Patria liberatores vrbe carebant eâ, huius à ceruicibus iugum seruire deiecerant. id est, malum seruitutis & incommodum propulsauerant.

In nōlum inicitio sententiarū repetito anaphora est.

Simi-

• Similis est dictionis figura.

d Id est, ne concupiscas immaturam puellam, per metonymiam duplicem: primum causse pro effectu & iniecto amore talis puellae: deinde adiuncti pro subiecto, id est, amica immatura. Hi duo metonymiae modi sunt in 1. Eleg. lib. 1. Propertij:

Contactum nullis ante cupidinibus.

• Anaphora. f Synecdochica periphrasis est τῆς ἐπιθέσεως, iuuentutis, pro qua dicerem adolescentiae, nisi Epithetum τὸ ferox aliquantum obstarer. Proprie enim ferocitas est iuuenibus, vt infirmitas adolescentibus tribuenda.

• Pro,poneres inter puellas,&c. De hac metaphora dictum est in fine Rhetoricorum Odes 1. lib. 1.

h Ductum est à canibus venaticis, qui odorificam vi narium subolfaciunt vestigia, & indagant cubilia ferarum. Hic valet perspicaces & acutos.

i Synecdochicis intelligendum est pro ignotissimis quibusque hominibus, qui Gygen ita situm spectarent & intuerentur.

k Potest sumi per metonymiam effecti pro efficiente dissimilitudinem sexus admodum exiguam.

l Similis est modus metonymiae reddentis spectatorem incertum, masne sit Gyges, an femina.

ODE VI. AD SEPTIMIUM.

Theticum.

Quod cuique laboribus maximis ac periculis plurimis defuncto, locus optandus sit degendae placidae, & claudendae senectae.

Septimi, a Gades aditure mecum, & Cantabrum indoctum iuga ferre nostra, & Barbaras Syrtes, ubi Maura semper aestuat unda:

Tibur Argeo positum colono,
Sit mea sedes vti nam senectae!
Sit modus lassos maris & viarum,
Militiaq!
Vnde si Parca prohibent iniquae,
Dulce pellitis ouibus Galesi
Flumen, & regnata petam Laconi
Rura Phalanto,

2 Ille terrarum mihi praeter omnes
Angulus ridet: 3 ubi non Hymetto
Mella decedunt, 4 viridique certat
Bacca Venafro:
5 Ver ubi longum, tepidasq, praebet
Iuppiter hrumas: & 6 amicus Aulon
Fertili Baccho, minimum Falernis
Inuidet vnus.
6 Ille te mecum locus, & beatae
Postulant arces: ibi tu calentem
Debita sparges lacrymam fauillam
Vatis amici.

Analysis Dialectica.

Poeta sibi atque Septimio equiti Romano & amico, post multos labores & peregrinas expeditiones, ad pacatam placidamq; senectutem degendam (quia, vt apud Euripidem dicit Eudne, ἡδιστὸν ἀνάσσειν ὁμοῦ μετὰ φίλοις, suauissima est mors, quae per senium opperitur cum amicis.) praeter caetera hic deligit Tibur vel Tarentum. Rationes talis delectus postremis duodecim versibus explicantur: totidem autem aliis primis optatio instituitur: ac primum Septimius laudatur ex adiuncta animi alacritate & voluntate quidlibet periculi pro amico subeundi, si postulet usus: quod hic describitur aestibus perpetuis. Deinde delectus ex efficientibus vtriusque loci, Tiburno conditore Tiburis, Phalanto Spartiata Tarenti: sed potius Taras Neptuni filius illud condidit: Phalantus solum eius amplificator fuit.

2 Primum autem argumentum talis delectus ducitur e collatione minorum: quod ille sinus magnae Graeciae amenitate loci longe praestet reliquis omnibus post Tiburis negatam habitationem.

3 Alterum argumentum est a paribus eodem spectans: quia receptus ille suauitate & vbertate responder Hymetto melli & Attico.

4 Eodem quoque spectat haec altera comparatio parium, quod oliuae Tarentinae & copia & bonitate olei certent cum Venafraenis. Hic res non solum me admonet de hoc genere argumenti; sed etiam verbum certat, quod Graece & Dorice a Theocrito dicitur ἐείσαδον εἰδύλαδ.

Φάτιον νιν Ἡ ἐλαλίη βλίω καὶ κέρπιδι ἐείσαδον.

Dicunt eum viribus & robore cum Hercule certare.

vbi Scholiastes aperte, & quasi digito, ostendit aequalitatis comparationem, ὅτι ἐλαλίη καὶ ἐείσαδον ἰσοῦσιν, aequaliter, inquit, certare & aequiparari Aegonem Herculi robore.

5 Alia ratio ad commendationem Tarentinae ha-

bitationis e loco adiunctorum: quia ibi longa est veris temperies: caelum quoque hybernium temperatum ibi circumiacet Aulon Calabriae mons & oppidum diues lanificij, & vini: quod bonitate par est Falerno: vbi alia est parium collatio.

6 Haec dicuntur complexione loco: efficit enim ex tot vitae commoditatibus, quas situs Tarenti suppeditat incolis suis, illic sibi ipsis senibus commigrandum & illic habitandum, & reliquum vitae spatium simul decurrendum. Eodem spectat, quod Cicero scribit ad Atticum, lib. 12. Epist. 43. Mihi vero & locum, quem opto, ad id, quod volumus, dederis, & praeter ea ἕνημα, id est requiem senectutis, & in quo infescamus.

Enarratio Grammatica.

Septimi Gades.] Epistola 9. ad Claudium Neronem commendat hunc Septimum Neroni, cuius etiam testimonio voluit vti Augustus ad persuadendum Horatio, quam memor ipsius esset: hoc enim citatur e quadam epistola Sueronio tributa: Tui qualem habeam memoriam, poteris ex Septimio quoque nostro audire. Certissimo autem est hominibus indicio amicitiae Pyladae, longe lateque cum aliquo peregrinari, & quodlibet vitae periculum mari terraque pro eo negligere. Ob similem amoris indicationem celebrat Catullus Furium & Aurelium.

Furi & Aureli comites Catulli,

Sive in extremos penetrarit Indos.

Sed vereor, ne haec Ode jocosè & liberaliter respondeat magnificis huius aulici Septimij & equitis Romani promissis de fidelissimo comitatu in laboriosis operibus & longinquis militaris expeditionis: atque contra ipsi reponat Poeta simile comitatum, oblectando

reli-

reliquum vitæ curriculum fru&u iucundæ quietis, & amœnæ habitationis. Sed de Gadibus vide Oden 2. huius libri.

Cantabrum.] De Cantabris Hispaniæ Tarraconensis populis Strabo lib. 3. & Plinius lib. 25. consulantur: de quibus etiam sic Silius Italicus:

Cantaber ante omnes hÿemisq; æstusq; famisq;

Inuictus. Illos tandem Augustus in suam ditionem redegit, Agrippâ duce, vt est Ep. ad Iccium lib. 1.

Barbaras Syrtis.] Hic versus citatur à Seruio ad versum 10 Æn. 5. Nunc animos, quibus in Getulis Syrtibus vsi:

Et ibi breuiter Syrtis describit. De his voraginib. vide Oden 22. li. 1. vnde cognosces eas esse inhospitas, inaccessas, & sæuas; propter dubios æstus maris & môtus.

Mauravnda.] Cruquius suam de lectione *Maluavnda*, quâ potest intelligi maximum flumen ab Oriente in Mauritaniâ Tingitanâ postremâ Africæ regionem, coniecturam Lectoribus etiam considerandam reliquit, quam nihil dum ego reperi, quod vel approbet vel improbet.

Tibur.] De Tibure Argiuo conditore lege, quæ dicta sunt Ode 7. lib. 1. & 18. eiusdem.

Positum.] Id est, constructum: sic primo Gerg.

— sepè exiguus mus

Sub terris posuitq; domos.

Sic Cic. in Pisonem, *Posit is fundamentis*, id est, iactis. Præterea est hic ellipsis præpositionis ab Argeo, pro ab Argiuo colono conditum. Hic colonus notat missum ad nouam regionem habitandam & occupandam. Postremò Argeo effertur formâ Græcâ. Ab Ἀργός enim deflectitur Ἀργεῖος, id est Argiuus, & hæc vox Latina ab Argi. orum.

Lasso.] Syntaxis est noua & Poetica, pro qua Scriptores alij dicunt, *lassus opere faciundo*, & *lassus de via*. Plaut. in Pseud. vt *lassus veni de via*. Cib. lib. 1. Acad. *fessus de via*. vbi hæc tria sumuntur, pro actibus ipsis nauigandi, eundi ac militandi. Ita sumitur Philip. 1. *quum de via languescerem*, & mihi displicerem.

Vndesi.] Aduerbiu est pro nomine: si Tibure nos prohibent *Parca*. Aliàs monui apud Poetas sæpius, interdum etiam apud Oratores πῶς ἀντιμειλίαν, id est, vicariam partium orationis reperiri; vt in Andr. Act. 1. Scen. 2. *Epradonibus*, vnde emerat, se audisse abreptam è *Sunio*: pro à quibus emerat. Sic Græci τὸ ὄπερ ἀπὸ τῆς ἕξ ἢ ἕξ ὄν, sæpius vsurpât.

Parca.] Fata. De his paullo antè Ode 3. huius lib. dictum est.

Pellitis ouibus.] Oues pellitas dicit ad lanæ conseruationem, propter ingenium soli, in quo versantur, & lanæ ouibus facillè aut decidunt, aut spinis & eringiis auelluntur; ad cuiusmodi casum, & alias cæli iniurias, grex pellibus indui solet. Quis autem deflectitur ab *ois* interiectione τὴν ναυ, vt ab ὄον ouum ad vitandum pronunciationis hiatum: quod Latini Grammatici faciunt generis communis, Græcam vocem sequuti: quæ enim parit, propriè dicitur *περίκατον*: quæ non parit κριός aries & veruex: ille ab ara; hic ab inuersis testibus. Sed tamen *περίκατον* à prouentu nomen habet, ait Eustath. τὴν ὄν βοσκημάτων κλήσιν καλῶν περίκατον. possessionem pulcrorum pecorum vocant prouentum, sub finem Iliad. λ. vbi è Pindaro τὴν τοῦ Διομήδους ἱππὸς περίκατα κοινῶς καλεῖ, Equos Diomedis vocat communi notatione. *περίκατα*: vt Sophocles *θήλειά πάντῃ μῆλα*: omnes seras vocat communitè μῆλα: sicut idem Scholialtes, in versu, Odyl. 1. *Μῆλ' οἷός τε καὶ ἄγρος ἰαλίεσκον*, pecora ouesq; & capra quiescebant: notauit: vnde licet, si vis, plura reperere.

Galefi.] Galefus est fluius Calabriæ iuxta Tarentum, quod Ode 5. lib. 3. Lacedæmonium dicitur: sed Virgilio lib. 3. Æn. Herculeum: quia Phalanx Spartanus

illius rex fuit octauus ab Hercule: de quo Pausanias in Phocæis.

Regnata.] A verbis neutris & absolutis sunt interdum pathetica participia, vt *pugnata, bellata, triumphata*: sed hic in regnata Laconi ellipsis est præpositionis, pro à Lacone recta & administrata. quomodo Demosthenes loquitur, τὴν Θέαν βασιλεύσαντα τὸν τῆς Διῆς.

Angulus.] Est originis Græcæ Festo ἄγγος τὸ ἄνυλον, à curuitate, vel ἄγγος τὸ ἔγγυς, à propinquitate.

Hymetto.] Hymettus fuit nobilis mons Atticus, suauitate mellis & lanæ bonitate, quali Hyblæ in Sicilia.

Bacca.] Baccæ dicuntur propriè de oliuis, cerasis, cornis, lauris, myrtis, lentisco, aquifolia, & quibusdam aliis: sicut acini de vis, edera, sambuco, ebulo, malo Punico, & similibus.

Venastro.] Venastrum dicitur oppidum in littore Capaniæ situm, olei optimi diues, & viride propter oliuas virides.

Ver longum.] Longum ver dicitur, quia etiam viger hybernis mensibus. Seruius citat hunc locum 2. Georg. ad vers. *Hic ver assiduum*, & c. interpretans hæc verba *vernâ temperis*: nam ver assiduum esse non potest.

Bruma.] Bruma est quasi βροχία νύκτα ex Festo, quæ fit quum sol est in Capricorno, signo penitus Australi & à polo Septentrionali longè remoto. Eandem Ouidius lib. 1. Fastorum sic describit.

Bruma noui prima est, veterisq; nouissima Solis.

Itaq; vulgo dicitur Solstitium hybernum: propriè tamen Ciceroni, Virgilio, Plinio dicitur accidere 3. & 2. Idus Decembris, id est eiusdem 12. & 11. die. Virgilius itaq; tempore 2. & 1. Democritus talem futuram hyemem arbitrat, qualis fuerit Brumæ dies & circa eum terni: item similem Solstitio æstatem, ait Plinius lib. 18. cap. 26. Hæc P. Ramus in lib. 1. Georg. Græcè dicitur τὸ πρὸ χειμῶν, Ciceroni Latinè *brumalis reuocatio*, Gallicè *le plus court iour de l'an*. Quidam à Brumo, id est, Baccho: quod huius festa, id est Liberalia prima, (vt Ouidius 3. Fast.

Acceptus Genis illa December habet.)

in solstitium hybernum incidant: altera autem in xvi. Calend. Aprilis: qui Brumus dicitur ἄγγος τὸ βροχίον, à strepido & tonando, vt illis diebus.

Aulon.] Aulon mons est Calabriæ, vini generosi parens, à vicina conualle, vbi est oppidum Aulonia, quasi Vallonia, quæ & Caulon & Caulonia dicitur 3. Æneid. & 6. Strabonis 3. Plinij. significans tractum strictum & oblongum. Græcè Ἀύλων, ἄνγος dicitur hic locus. *Amicus & gratus fertili Baccho non inuidet vis Falernis*: id est, non fert vinum deterius quàm colles agri Campani: vel, vinum Auloniam certat bonitate cum Falerno. Legitur etiam *fertili Baccho*, vt mons ille valeat & gratiâ & copiâ vini, quod valdè probabo. De Falerno diximus, vt de oleo Venastro Ode 27. lib. 1.

Inuidet.] Semper præstantiora laborant inuidiâ: itaque miseri putantur ἀφρονεῖν καὶ ἀμέγαροισι qui carent inuidiâ, vt Eumæus Odyl. 9.

Fauillam.] Dicitur à fouendo igne quasi fouilla, quæ non admodum dissimili ratione notatur à Græcis πύρεξ ἄγγος τὸ πύρεν, ab vrendo, & est cinis simplex adhuc subcalidus à Galeno dicitur, *θερμωποδία*, quod potest reddi per τὸ μαεῖλα, vt sit quasi πύρεξ μεμαεργμένον, id est, ignis extabescens & sensim exstinguens se; quomodo dicitur τὸ γῆρας μαραινέ τὸ θερμόν, i. senectus arefacit: sensimq; exstinguit calorem. Nonnulli putant fauillam posse reddi per Græcam vocem αἰθάλλω. Sed Eustath. in Iliad. 6. leuat eos tali opinione ad vers. *Αἰθάλλον ἀρήσαι*, & c. vbi notat, ἡ αἰθάλη ἢ ὀπλοῖ τέφρα, ἀλλὰ μάστιγα εἶδος τῆ καπνῶδους ἐσθυμῆστος ὀκ πυρός, i. athale nō significat cineritiam fauillâ, sed genus quoddam fumosa exhalationis ex igne, vnde fuligo existit.

Quum

Quum autem cinis est permixtus carbonibus, & fordidus, Græcè *σπίς* dicitur. Hic Poeta petit à Septimio superstitie ipsi eadem solui sibi iusta, quæ à Troianis sunt Mifeno perfoluta 6. Æneid. consiliis & monitis Sibyllæ:

Postquam collapsi cineres & flamma quieuit,
Reliquias vino & bibulam lauere fauillam.

Cum supradictis non conuenit definitio fauillæ, quam Seru. protulit in vers. Æn. 3.

Turbine fumantem piceo & candente fauillâ.

Fauilla est scintilla ab igne deserta: quum scintilla sit *σπινθήξ*, qui excutitur è silice cum splendore. Neque mihi placet erymum Isidori, qui tradidit fauillam dici, quod per ignem effecta sit: nam *σπίς* ignis est. Noluit dicere lucem, quæ propria est huius vocis Græcæ notio.

Explicatio Rhetorica.

Genus carminis est Sapphicum.

Dicitur synecdochicè pro locis longinquis & procul à Roma disitis, vt etiam Cantabrum pro Cantabris.

Quomodo sæpè alibi dicit doctus cantare, & in docilis pati. Sed hic viderur potiùs verbum consuetudinis pro, insuetus legibus Romanis parère, quàm doctrinæ, vnde transfertur.

Metaphora est ab intactis bobus ad infueta mandata veluti iussa, sicut hic auctor loquitur.

Tam vsitatum est hoc verbum in agitationibus & commotionibus marinis, vt iam non videatur sum- tum aliunde.

Synecdoche est generis, pro à Tiburto Argiuo conditum Tibur.

Exclamatio est per optationem, simul & anaphora in sit repetito statim initio sententiarum.

Est hic allegoria è metonymiis subiectorum pro adiunctis, vt Tibur sit: mihi finis laborum, quos ego tum mari, tum terrâ pertuli.

h Synecdoche est generis pro Tarentino solo.

i Sumtum est ab homine, cuius proprium est ride- re, sed hic placere & gratum esse. quomodo interpreta- tur Eustath. vers. *Ιλιάδ.* τ. sub finem,

*Αἴσαν δ' ἕξενόν ἴκε, γέλασε δ' ἅπαντα πύρι χέρον, i. Splendor au- tem ad calum ibat; ridebat circunquaq; terra. ὡπὶ τὸ λαμπρὸν ἀειεῖς ἕξεν, ἰλαρόν, i. pro, splendor circumsudit & exhilarauit terram, & addit, ἕξεν δὲ διὰ δολάωνος ἰντὶ ὁ γέλασε ἑπιούσ, i. risus etiam de mari translate, vt omnia nunc ridet prata & syluæ, i. exhilarant spectantes varietate florum. Simili tropo Græci dicunt, *Εἰρήνη γλυκὺ μαστιχῶν, ἢ ἡμέρα δ' ἀγλαῶν, ἢ χέρον ἢ ἀγλαῶς γέλασεν κίμασιν ἑαυτοῖς ἡρέμα κλυζόμεν* λέγονται, pax suauiter ridere, & dies ridere, & terra & ripa dicuntur ridere, hæc quum vernis fluctibus alluitur lentè.*

k Metonymia est materiæ pro oleo inde expresso ac effecto.

l Eadem metonymia, quæ fuit Ode 1. li. 1. in Ioue.

m Synecdoche partis pro tota hyeme.

n Metaphora est ab hominibus ad inanima: quia mons ille & magni fit propter vbertatem vini generosi, vel, si malis legere, vt Martialis,

Nobilis & lanis & Baccho fertilis Aulon:

vtro modo legeris, cenfeo fumendum τὸ Bacchum με- τωνυμικῶς causiæ pro effecto, id est, illic nato vino, vt dicit Virg. 2. Georg. deniq; apertos

Bacchus amat colles.

o Metaphora est ab animatis ad inanima, pro, non cedit vinum Aulonium Falerno bonitate.

p Metonymia subiectorum pro adiunctis ciuibus & præfidiariis, nisi malis per metaphoram sic affectum & actum tribui rebus inanimis.

q Poeta videtur periphrafi synecdochicâ sentire mortem lugendam, sicut Virgilius modò fecit in exsequiis Mifeni: Homerus in Patrocli: contra Ennius:

Nemo me lacrymis decoret, neq; funera fletu

Faxit.

r Synecdoche est generis pro Poeta Horatio & amico.

ODE VII. AD POMPEIUM VARVM.

Theticum.

Quod à sospitibus testimonia grati ac memoris animi Ioui danda sint pro conseruatione, atque de incolumi reditu amici cuique gratulandum.

 ^a sæpè mecum ^b tempus in vltimum
Deduce, Bruto militia duce,
^c Quis te redonauit Quiritem
^d Diis patriis, Italog; celo.

² Pompei, meorum prime sodalium?

Cum quo morantem sæpè diem mero

Fregi, coronatus nitentes

Malobathro Syrio capillos.

³ Tecum ^f Philippos & celerem fugam

Sensu, relicta non bene parmula,

Quum fracta virtus, & minaces

Turpe & solum tengerè mento.

⁴ Sed me per hostes Mercurius celer

^h Denso pauentem sustulit aere:

40 Terursus in bellum resorbens
Vnda fretis tulit astuosus.

⁵ Ergo obligatam redde Ioui ⁱ dapem:

Longaq; fessum militiâ ^k latus

Depone sub ^l lauru mea: nec

Parce cadis tibi destinatis.

^m Obliuoso lauia Mafico

Ciboria exple: funde capacibus

Vnguenta de conchis: ^o quis vdo

Deproperare apio coronas,

50 Curatue myrto? ⁿ quem ^o Venus arbitrum

Dicet bibendi? ⁷ non ego sanius

Bacchabor Edonis: ⁸ recepto

Dulce mihi furere est amico.

Analysis Dialectica.

Hoctheticum, de benignitate Deorum in Varum & Poeram ipsum prædicanda, & de congratulando reditui prioris & hilarè epulando ex illorum ef-

fectis disputatur, atque ita concluditur & iudicatur: Sospitalibus Diu fides voti soluenda: Pompeius Varus & Horatius, hic semel à Mercurio, ille bis à Ioue clementer liberati sunt

Q

à rabie Martis & ab interitu vindicari : κείνους ἐν δει δύνον τὸ σπέρμα κί, Ἐξαοδὸν λαμπεδὸν ὄσιασιν id est, illi persoluant igitur Sospitantibus salutaria, & splendidas epulas Eucharisticas. Propositio ex ultimo verlu Pindarico ipsius Odes colligenda est.

2 Assumptionis prosyllogismus est: primum de conditione Pompeij è comparatione minorum; quod Pompeius Varus Horatij sodalium intimus est, reliqui posteriores habent partes in sodalitate. Deinde ex adiuncta salutis ac periculi societate sub ductu Bruti.

3 Ea assumptio simili communitate periculi dilatatur, ac præterea adiunctis: quod Horatius celeris ac turpis fuga sua fortissimos quosq; commilitones habuerit socios: vnde putat se parte aliqua inultæ notæ leuari. Arma enim abicere in pugna & locum in acie deferere valde probrosum ac infame fuit: quin etiam poena capitis olim in ἀποταξίς constituta erat, etiam si notam infamiæ & ignominia conarentur delere Demosthenis hac excusatione: ἄπὸ φέρων πάλιν μαχήσει, qui fugit iterum pugnabit, aut Archilochi apud Ælianum:

Ἀπὸ δὲ τῆ Σαίων ἀγάλλεται, ἢν παρὰ δέμονα
Ἐν τὸς ἀμώμυτον κἀλιπον ἐδέλιον.
Κυχλὴ δ' ἐξασίωσα φύζων ἀλλ' ἀπὸς οὐείν
Ἐρρέτω, ἢς αὐδὲς κήσομαι ἔκαστος.

Saion quidem exsultat, quod clypeum reliquerim consultò integrum intra densas fentes. Animam equidem seruaui fugâ: sed clypeus pereat ille, quo recuperabo non deteriozem.

4 Alter prosyllogismus eiusdem assumptionis è loco maiorum: quod semel Horatius in vitæ discrimen, ille bis adductus sit. Victo enim Calsio primum periclitatus est capite: quo vitato, in alterum relapsus est morte Bruti, fulsisque ipsius copiis.

5 Hic locus satis arguit, hanc congratulationem communiter à Varo & Poeta instituendam & faciendam. Itaque prius concludit, præstandum Pompeio eucharistia officium Ioui pro beneficio salutis: cuius approbatio est ex assumpto & inartificiali argumento: quale est votum & obligatio: deinde ex effectis quattuor per cohortationem, vt vires multo labore iam fractas ex imbecillitate reficiat: animumque recreet: terrores belli debeat & obruat obliuione portione optimi vini.

6 Altera est cohortatio ad puerum ex adiunctis, vt omnia ad festiuitatem & hilaritatem necessaria parentur.

7 Vt Varus magis inuitetur ad epulandum salia rem in modum, dicit è collatione parium se æquè bachaturum: atque bibacissimi quique in dapibus festis id facere solent.

8 Ratio proximæ comparationis petita est è loco caussarum efficientium, quod incolumitate & salutè amici sui Vari excitatus sit ad tantam conuiuij lætitiã: vnde Poeta videtur posterius explere munus congratulationis.

Enarratio Grammatica.

O Sapè.] Hic Pompeius Varus συσπείρωσις commilito fuerat nostri Poetæ in castris Bruti & Calsij, quorum partes vterque tutatus fuerat. Syntaxis autem verborum initio hoc modo retexenda est. O Pompei prime meorum sodalium & deducte sæpè mecum, &c. Sic Cæsar, deducere in periculum, & deducere in discrimen extremum, quod & adducere dicitur.

Redonauit.] Redonare Diis patriis est reddere patriæ saluum & incolumen.

Quiritem.] Quid sit Quiris vide in prima & secunda Od. libri primi: est hic singularis numeri contra Grammaticos.

Fregi.] Leuauit tædium longi diei composito, Gall. avec lequel l'ay souuent passé vn long iour d'esté à boire. De hac phrasi vide Ode 1. lib. 1.

Malobathro.] Malobathrum est descriptum apud Dioscoridem l. 1. c. 11. vbi legitur per (a) in secunda syllaba: quod à regione Indica malaber dicatur, & à bathrum vel berhrum, quod est ipsum Ἰνδικὸν φύλλον, linguâ Indicâ, folium Indicum, ex quibus à Græcis confarum est μάλα βαθρον: Neoterici præferunt in 2. syll. a. alij o. Plin. tamen l. 12. c. 26. legit malobathrum. Dat (inquit) & malobathrum Syria arborem folio conuoluto, arido colore, ex quo exprimitur oleum ad vnguentum. Veteres elegantioris cultus & delicatioris studio caput perfundebant vnguentis odoratis. Catullus de Quintilij Vari scorto:

Cui quisquam caput vnctius referret

Nempe è Bithynia prouincia rediret nummatior sub infesto & auaro Prætoze.

Philippus.] Philippi ciuitas fuit in Macedonia, à Philippo rege condita, sicque nominata. Eam tamen alij locant in Thessalia, regione ferace equorum, dictam prius Pharsalum. Alij denique Thraciæ ascribunt, vt Plin. & Mela. Sed Stephanus de vrbibus est in sententia priori, scribens τὴν οὐκίβω (ἢ) πόλιν ἐν τῇ Μακεδονίᾳ, τὴν πολλὰ κλητὴν Κενίδας, tāquam verteres Fonticulofam. Quicquid sit, locus est insignibus præliis valde celebratus: primò inter Cæsarem & Pompeium: secundò inter Augustum, Brutum & Calsium: postremò inter Augustum & Antonium, vnde Maro cecinit i. Georg.

Romanas acies iterum videre Philippi.

Sensit.] Verbum sentiendi eleganter vsurpatur, quum significamus aliquam mali & periculi coniunctionem cum experientia: vt Odes 5. l. 3. Qui lora restrictis lacertis Sensit: quomodo sumitur Philip. 13. Puerum Augustum appellat Antonius, quem non modò virum, sed etiam fortissimum virum sensit & sentiet. Gall. il le sentira & cognoistra à ses despens tres-vaillant: & in Moreto:

Vestigatq; focum læsus quem deniq; sensit.

Sic Homerus Iliad. σ. vers. 269. de Achille:

— εἰ δ' ἄμμι κηχίσειται ἐν δά σ' ἔοντας

Ἀχίλλεον, ὁρμηθεὶς σὺν τῷ χερσὶν εὐνύ πρὸς αὐτὸν.

Quod si nos deprehendet hic cras, impetu facto probè quis γνώσῃ cognoscet, id est, sentiet, suo malo: hunc Homeri locum exprelsit Horat. Od. 13. l. 1. vt in Eunuch. Act. 1. Sc. 1. Sentiet qui vir sim.

Parmulâ.] Clypeus fuit peditum breuis, quem qui abiicit fugiens, Græcè dicitur βίβλας: qualis dicitur fuisse Cleonymus, qui ob id dedit locum prouerbio: Cleonymo timidior & fugacior. Ad quod Cicero videtur alludere in Orat. pro Murana, vidēsne illum tristem, demissum. lacet, diffidit, abiicit hastam; atque lex Castrensis notare solebat ignominia, non eum, qui gladium abiecerat, sed qui clypeum: quia prior cura debet esse nostri conferuandi, quàm hostis ferendi. In quem Aristoph. scripsit ἐν νεφέλαις: qua de re sic Plato l. 5. de Rep. Censeo eum, qui in acie ordinem deseruerit, vel arma eiusmodi abiecerit, vel tale quid commiserit, ad opificum, siue ad agriculturalium ordinem esse amandandum: quod tamen alij scribunt fuisse disciplinâ militari Græcorum capitale crimen, etiam scutum amittere in acie; sed gladium, leuius peccatum: quod honestius esset tueri se, ac defendere ab hoste, quàm in sui perniciè perdere hostem. De hoc hies multo certior legens Plutarchum ad initium Pelopidæ. Sed apud alias gentes, qui prius admiserat, sacris & publicis consiliis excludebatur, vt ex Epistola 2. Isocratis cognosci potest: τοῖς Λακεδαιμονίοις αἰχμὴν ἐστὶ τὸς βασιλεὺς ἀμίστῃ περὶ τὴν σφαιρὰν ἀπειθεῖν, ἢ τὰς ἀσπίδας ἀποβάλλειν: Turpius erat Lacedæmonis permittere suos reges in prælio interficiendos, quàm

Edonis.] Edoni fuerunt Thraciae populi bibacil-
fanti.

Dulce mihi.] Huic non est dissimile, Od. 12. l. 4.

Misce stultitiam consilii breuem.

Dulce est desipere in loco.

Hoc igitur valet, iuuat infans poculis indulgere &
potare farenter, more Edonorum: quales ferè sunt ho-
mines in regionibus frigidis, & nullo vineto confitis;
vbi temulentia maximè viget. Quod autem Edoni sint
populi ita firi, docet Scholiastes Theocriti in septi-
mum Eidyllium ad hunc versum;

Εἰς δ' Ἠδώνων ἄν' ἐπειρήματα μίσησθε
Ἐσρον παρ πότιμον τετραμύνην ἔργου δει ἀρετῆ, i.

Habites in Edonorum montibus mediâ hyeme

Ad Hebrum flumen versus septentrionem.

Ἐν ὄρει Θεγκῆς. Οὗτω δὲ μὲν τὰ πρὸς τὴν Θεγκῆν, ὡς ἔστι τὸν ποταμὸν
ἐργασίον ἀέμων κληθῆναι. Id est, Edoni sunt de natione Thra-
cia. Est autem Thracia sic frigida, vt dicta sit quasi ventorum
officina ab Homero. Est hoc nomen flexu ab Edone mon-
te Thraciae, de quo Plin. l. 4. c. 11. & ab his Strabo scri-
bit lib. 10. Corym Deam coli ex Ælchylo: σιμνὰ κόπυς ἐν
τοῖς Ἠδώνοις veneranda Corys apud Edonos.

Amico recepto.] Id est, liberato & recuperato, vt Æn.
6. vers. 111.

mediog, ex hoste recepi.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri est simile 9. l. 1.
Non tam est hic appellatio Grammatica,
quam Rhetorica exclamatio exultantis, & valde gau-
dentis saluo reditu alterius.

Per metonymiam subiecti pro exitio & extremis
casibus, quæ certo tempore hominibus accidunt.

Percunctatur de auctore impetratæ salutis præter
spem, quasi id planè nesciret, vbi quidam agnoscunt
genus exclamationis per admirationem, cui volunt
hoc subiici: Oportuit certè summam huic fuisse poten-
tiam & clementiam, qui hominem hostem iudicatum
restituerit in statum pristinum: & præter hanc senten-
tiæ figuram est metaphora ab obtinentibus ius ciuita-
tis, de quo fuerant deiectione confortes Bruti & Cæsij.

Synecdoche est generis pro Diis tutelaribus & Pe-
natibus & laribus. Est præterea metonymia adiuncto-
rum pro subiectis ciuibus & propinquis, illos Deos, id
est, illorum simulachra possidentibus & impiè colen-
tibus. Similem phrasin videretur D. Paulus expressisse E-
pist. ad Philemonem sic Græcè & ἀπὸ πωρ, ἀμα, ἢ καὶ ἐπιμα-
ζέ μοι ἔσθιαν ἐλπίσω ἴδ' ἂν διὰ τῆς προσέγγων ὑμῶν χάριτος ἰσομα-
θῶν, i. Simul autem etiam para mihi hospitium: Spero enim me
per preces vestras donatum iri vobis. Sic loquetur sine tropo
Ode 3. lib. 3.

Troica quem peperit Sacerdos,
Marti redonabo.

Dicitur per metonymiam circumstantis aeris pro
subiecta regione Italica, qualis est illa:

Calum non animum mutant qui trans mare currunt, &c. i.
mutat regionem, non ingenium. Pompei dissyllabum
est, efficiens spondeum, quem sequitur, iambus per Sy-
nalœphen τῷ jod consonantis in vocalem.

Metonymia est loci pro prælio ibi commisso, vbi
Poeta fuit cum vitæ periculo ἀσπίδα τοῦ ἄλλοις, id est, abiecto
clypeo fugit. In virtus metonymia est adiuncti pro stre-
nuis militibus, qui fracti conciderunt, & terram momor-
derunt humi prostrati. Simili tropo dicitur indomita
virtus colitur pro viro illâ prædico, quod fortissimis qui-
busque animis, qui se inuictos putarant, sepe vsu venit,
vt apud Hom. Iliad. β. & ω.

Ὁ δαΐζ' ἔλον ἄσπετον ἔδασ.

Mordicus prehenderunt multum soli.

Sed præter metonymiam posset etiam primùm obser-
uari synecdoche generis pro specie, fortitudine: deinde
ex hac adiuncta μετὰ νυμικῶς intelligi fortes viri: qualis
tropus est Epist. 3. l. 10. ad famil. Plancum, Fyrnius tuam
in te militari virtutem mihi exposuit: qualis etiam in Ora-
pro Marcello, & certè in armis militum virtus multum iu-
uat, i. fortes ac strenui milites multum iuuant: Impera-
torem ad victoriam de hostibus reportandam.

Potest hic ἐπιπῶς sumi pro eo, quod turpat corpus
cæno, per metonymiam effecti pro efficiente. Quidam
tamen proprie & per ἀντιθέσιν ἐπιπῶς, turpiter ac-
cipiunt. Alij per exclamationem indignantis, quomo-
do τὸ malum Act. 4. Sc. 2. Adel. Ter. Quid hoc, malum! infeli-
citas: vbi tamen quidam dicunt esse interiectionem
anxij hominis, & nimis perturbati, & ita obiurgantis
& detestantis.

Synecdoche est generis pro nube, i. definitio pro
ipso definito. In vnda resorbēs allegoria est e continuatis
metaphoris ab æstuariis æstibusque marinis, pro, vita-
to vno periculo relapsus est in alterum.

Per synecdochen partis pro totis conuiuij epulis
& apparatu, non voto vel promisso, sed τῆς ἀχαιείας ἔ-
νεκα constituto.

Synecdoche est membri pro toto corpore.

Hoc quibusdam placet per metonymiam rei ad-
iunctæ pro subiecto victore Augusto laureâ coronato
sumere, vel pro tutela & præsidio Poetæ, qui iam apud
Cæsarem aliquid poterat.

Metonymia effecti pro efficiente & inducente o-
bliuionem præteriti mali & timoris: è qua vi efficiendi
vinum dicitur Græcè οἶνον ὑπνοφόρος, λαθικηδῆς, παυσίλυ-
πτον, i. soporiferum, obliuionem curarum inducens &
sedans dolores.

Polyptoton est in quis & quem.

Per metonymiam causæ dicitur pro iactu tali ad
eligendum conuiuij regem: in quo nota senarij diceba-
tur iactus Veneris index symposiarchi futuri, cuius
partes semper Cato recusabat, ait Plutar. in ipsius vita.
De quo etiam fuit Ode 4. li. 1. & qui Aristophani dictus
est ἐστῆτωρ καὶ συμποσίαρχος. Præterea est hic quædam ἀποείας
addubitatio.

ODE IIX. IN BARINEN.

Theticum.

Quod quum ea peierando non puniatur, nec fiat deformior, non fit
promissis ipsius fides adhibenda.

Vlla si iuris tibi peierati
Pæna, Barine, nocuisset unquam;
Dente si nigro fieres vel vno

60 Turpior vngui;
Crederem: sed in simul obligasti
Perfidum votis caput: enite scis

Pulcrior

Pulcror multo, iuuenumq; prodis
Publica cura.

3 Expedie matris & cineres opertos
Fallere, & toto h iacitura noctis
Signa cum calo, i gelidag, Diuos
Morte k carentes.

4 1 Ridet hoc (inquam) Venus ipsa: rident
Simplices Nympha: ferus & Cupido
Semper ardentis acuens sagittas

Cote m cruentâ.

5 Adde, quod n pubes tibi o crescit omnis:
Seruatus crescit noua: nec priores
Impia p tectum domina relinquunt,
Sapè minati.

Te suis matres metuunt iuuenis;
Te senes parci: miseraq; nuper
Virgine s nupta: 7 tua ne retardet
9 Aura maritos.

Analysis Dialectica.

Docet fidem promissis Barines non habendam, 10
que, quanto impudentius peieret, tanto pulcror
enitescat, hominellque vehementius aspectu sui mace-
ret. Hoc autè theticum declaratur è disparatis: vt sunt
detrahi aliquid formæ periurio, & eandem eodem or-
nari: vel turpiorem fieri & pulcriorem, que *οὐκ ἐπιεικής*
ita tractantur, vt tamen consequens propositionis du-
bium sit, de pollicentisne scorti fiducia an de punitione
Deastrorum statuendum sit: sed hoc statuatur loco
priori expositionis gratiâ: Si Barine aliquâ perfidia sua pœ-
nâ turpior fieret; Deastri crederentur vitia hominum vindica- 20
re: atqui quum hi non ea vindicent: (videntur enim versus
sequentes, ridet hoc Venus ipsa vident Nympha, &c. confir-
mare sic esse assumendum negatè consequens proposi-
tionis) non est, inquam, mirum, si Barine pulcror fiat peie-
rando. Hęc impia & Epicurea assumptio per commiserationem
videtur condonanda quidem infidelibus &
Ethnicis, qui tot sibi Deastros confinxerunt & com-
menti sunt, quot animi motus & appetitus traduce-
bant illos aliò atque aliò, quorum suum cuique Dea-
strum, tanquam præsidem, præfecerunt, quibus siquid 30
fortè contrâ contigisset, atque ipsi sperassent, confestim
eò prolabi querimoniam impiæ vidisses, quò libidino-
sum adolescentem apud eundem,

Esse Deos credam ne, fidem iurata sefellit, (impudica,
mulier)

Et manet in solito, qui fuit ore decor.

Et apud Propertium,

Et queritur nullos esse relicta Deos.

Similis est impietatis, q; profertur è quadam tragœdia:

Τολμῶ κατησθῆν, μή ποτ' ἂν εἶσι θεοί.

Κακοί γὰρ δι τυχόντες ἀπληθῆσσι μα.

Sed Christiani condemnât opinionem istam, quòd Deus
non curet flagitia & res humanas, summe impietatis: quip-
pe quâ fundamentum Christianæ religionis euertitur.
Neque verò impunitate & beatitate confelatorum
Dei prouidentia merienda est atque æstimanda.

2 Itaque potiùs antecedens tollendum est in assump-
tione: atqui peierando non fit turpior: quare non est illius pro-
missis credendum: tunc certè perfidum esse, & pulcritudi-
nem acquirere perfidiâ magis disparari quàm aduer-
sari videntur: Nam, vt primùm illa se ream facit ex-
fecrationis suâ perfidia, existit formosior, & iuuenes 50
curâ conficit. Est præterea inter pulcrum & turpem
media forma, quàm alibi diximus ab Agellio *staram*
vocari.

3 Eiusdem est amplificatio è triplici collatione pa-
rium per incrementum orationis: Si tibi tantum gratie
accedit ad formam ex periurio, sis quoq; periura in mortuos pa-
rentes, his non persolutis, que viuis promissisti: sis etiam in ipsa si-
dera: sis deniq; in Deos immortales, qui omnes deuocantur, vt
sacramentis dicendis præsent: his, inquam, peieres & perfidum 60
dicas sacramentum, vt semper parem inde capias utilitatem &
forma accessionem.

4 Assumptionis prosyllogismus est ex efficientibus,

quòd Deastri, Venus, Cupido, Nymphae, Iocus risu per-
iurium Venereum approbant, & ita videntur ipsius
auctores, vel certè adiutores esse: quod Ouidius Eleg. 3
lib. 3. Amor. testatur:

Scilicet aterni falsum iurare puellis

Dij quoq; concedunt formag, numen habet.

Idem, Iuppiter ex alto periuria ridet amantum,

Et iubet Acolios in freta ferre notos.

Tota certè hæc Elegia est similis huic Odæ, argumenti
ac querimoniam genere.

5 Confirmatio est complexionis: non est igitur creden-
dum Barine, ex maioribus: quòd illa tali impunitate &
licentiâ peierandi plures habeat, qui ipsam ament, ex-
petantque: plures, qui ipsi seruiant: etsi priores amato-
res minati sunt sæpè se ab ea secessuros propter perfidiam:
illi tamen obliti malum & minas priores, eam
rursus periuram ambiunt, & certum eius lupanar fre-
quenter adeunt. Hęc ratio est è loco diuerforum.

6 Eadem illustratur effectis illius ad maiorem for-
mosæ Barines commendationem: quòd metum iniiciat
matribus iuuenum, senibus, puellis recens nuptis.

7 Talis metus causa est è fine, ne venustas & nitior
illius attrahat & alliciat ad ipsam iuuenes, & animos
eorum sponforum à nouis nuptis abalienet: Cic. in O-
rat. pro Rab. Postumo remedium inuenit huic malo: V-
bi semel quis peierauerit, ei credi postea, etiam si per plures Deos
iuret, non oportet.

Enarratio Grammatica.

40 I Nscriptio Odes inuenta est à Georg. Fab. in Anhal-
tino, in Iuliam Barinam Romanam, & à Cruquio in co-
dice Blandiniano, in Iuliam Barinam. Primus Odes qua-
ternio potest Græcè reddi: *Εἰ ποὶ ἕκαρτονος τῆς ἑπορίας
ἰσχυρότατοι ἀμύτορες, ἔπανο ἰὸς ἰνὸς ἰὸς οὐκ ἀναβλασησὶ τὰ ἴ-
σχυρία, ποτ' ἔτι, τὰ ἴσχυρία οὐ σημεῖα, τὰς οὐκ ἀποχέσονται ἀσπύ-
ρους ἐγὼ πρὸς δὲ σὺ μα, ἰ. si Dij superi acerrimi vindices periurij, na-
so tuo super crescere facerent pustulas mendacij signa tui. promissis
tuis ego crederem libenter.* Nomen autem, Barine, vide-
retur quidem fictum & flexum ab exhibenda molestia,
Ἐγὼ τὸ βαρύνειν, nisi discreparet scriptura à primigenio
suo. Valdè tamen est accommodatum ad meretricias
rechnas & mores. Sed quadraret fortassè rectius ad hoc
scorti cognomen *βαρύνειν*, piscis Arist. l. 4. anim. *ἄσπυρος
ἢ ἄπικρος*, sterilis: qualia ferè sunt publica scorta: cuius
rei causa cuius est satis perspecta & cognita ex intem-
perie seminum variorum: atque probabile est Poetam
experimento sensisse perfidiam huius scorti; cui iterum
noctem pollicenti credere non potest: quam tamen vi-
demus tantum potuisse in eum & ipsius riuales, vt
ipsam non potuerint illi ex animo delere.

Iuris peierati. Id est, si pœnas tui periurij tulisses, vel,
si pœna tuum periurium sequuta fuisset. Sed hęc ius pe-
jeratum valet periurium, τὴν ἑπορίαν ἰνσφουρανδum: cuius
vim illa Tibulli *ἀσπυροπέχια* libro primo expressit:

Nec iurare time, Veneris periuria venti
Irrita per terras, & freta summa ferunt.
Gratia magna Ioui: veruit pater ipse valere,
Iurasset cupide, quicquid ineptus amor.

Idem confirmat Ouid.

Iuppiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet Aeolios in freta ferre Notos.

Plura vide apud Paroemiographum vbi hic locus citatur. Αφροδίτη & ἄνεμος ἐκ ἐμπορεύματος: Venerem in iurandum non punitur.

Pœna.] Vox est à Græco fonte deriuata: quanquam I-fidorus l. 5. & Varro l. 4. velint à Latino, vt à puniendo deductam. Est autem ποινή Pausaniæ in Laconicis πινω-εία ἢ τὸ ἀμείψθηματος οὐδυνίας: peccati ultio. Hic obseruandum est quod Ifidorus ibidem docet, τὸ πῶνα sine adiectione non habere plenum sensum: aditibus, pœna carceris, pœna exsiliij, pœna mortis, vt hic pœna periurij, & implet sensum.

Dente.] Si fieres deformior liuido mortu. Alio tropi genere dicit Epist. 1. lib. 2. cruento dente lacelsiti, pro, maledico carmine læsi.

Vno vngui.] Leuissima offensa formæ est grauisima mulieribus venustis. Notandum est vnguis etiam facere ablatiuum in i sed sæpius in e.

Simul.] Vide de hoc Od. 4. l. 1.

Obligasti caput voris.] Græcè δὲ τῆς ἀεὶς ὀρκώσας τὴν κεφαλήν ὑπὲρ κωός, per caput falsò iurasti, & illud deuouisti Diris, ac sæuissimis quibusque pœnis mortis addixisti, si peierares. Vanitas iurifurandi per caput prohibetur Christianis Math. 5. μή τε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀρκώσῃς ὅτι ἡ δυνάστω μίαν τείχε λαλεῖς ἢ μέλαιναν ποίησαι: non item per caput iurabis: quia ne pilum quidem ipsius dealbare potes aut denigrare.

Pulchrior.] Quamuis huius primigenium τὸ pulcrum notatum sit in Odes 16. Grammaticis: addam tamen à quibusdam desecti à Græcis πολλὸν χρομα, quod sit multi coloris & elegantia: aliis à polio, pulcrum, vt à fulcio fulcrum, sepelio sepulcrum.

Prodis cura.] Te vnam iuuenes postea cogitant, curât, experunt, quàm in conspectum ipsorum prodieris & peierâris.

Expedit.] Id est, prodest. Hoc autem impersonale sæpè geminatur cum, optimum est & expedit. Item vtile est & expedit ad incrementum formæ, violare ius sepulcri: quod Cicero Philip. 9. sanctam testatur. Sepulcrorum autem sanctitas in ipso solo est, quod nullâ vi moueri, neq; deleri potest: atq; vt cetera extinguuntur: sic sepulcra fiunt sanctiora vetustate.

Non semper autem sepulcrum designat locum cadaueris humo conditi; sed etiam alterum, vbi sunt ossa corporum prius sepulcorum, ablutis carnibus, congesta: quomodo videtur à Virg. sumi 1. Georg.

Grandiaq; effossis mirabitur ossa sepulcri.

Fuit præterea lege 12. tab. vetitum, ne mortuorum cadauera in vrbe conderentur humo, neue vrentur: *Hominem mortuum in vrbe ne sepelito, neve vrito:* cuius rei Cic. l. 2. de leg. affert rationem: Quod id ipsum etiam postea vetuerunt Imp. Diocletianus, & Maximianus.

Marris cineres.] Quia religiose cineres parentum & amicorum olim feruabantur corporibus crematis: per illos etiam supplicabatur, vt est Verrinâ 3. *obsecrauit per fratris sui cinerem.* Sic etiam per sidera & elementa iurabatur, vt est 12. Æn.

Hæc eadem Aenea, terram, mare, sidera iuro,

Signa Varroni idem sonant, quòd sidera, dicunturque ab habitu cæli significando: ita Græci sidera nominant σήματα, vt Hom. Iliad χ.

Λαμπρότατος μὲν ὄζει κακὸν δὲ τὸ σήμα τίτυκται.

Canicula est quidem sidus splendidissimum, sed malum: Numerantur autem signa ab Astrologis septem & qua-

draginta præcipua: in Zodiacò duodecim: in septentrione viginti, in meridie quindecim. Stellæ verò mille duæ & viginti, ex quibus illa signa constituuntur: quarum sunt in Septentrione 260. in Zodiaco 346. in meridie 316. ex his signorum nonnulla constant pluribus, alia ex paucioribus: verbi gratiâ: Vrla maior est fignum, vel fidus, vel astrum (hæc enim idem sonant) ex stellis conflatum 27. in forma, & 8. extra formam. Bootes verò signum etiam Septentrionale in cauda maioris Vrlæ constat 22. stellis formati, & vna informi: quarum princeps est Arcturus dictus Arctophylax, & sic reliqua signa sunt aliis alia numerosiora.

Ridet.] Hæc ad malam Ethnicorum consuetudinem disputantur, qui ex Callimacho putarent, τὰς ἐν ἔρωτι ὄρκους μὴ δύναν ἕατ' ἐς ἀθανάτων, iurandum in rebus amatoriis datum non accedere aures Deorum immortalium, neq; ipsam scortationem. Item ex Platone in Philebo: quod quidem Terentianus ille Mirio vsurpauit, ad Demeam fratrem placandum, in Adel.

Non est flagitium (mibi crede) adolescentulum scortari, neq; potare. non est: neq; fores effringere. Quâquam autem in Eun. In amore omnia hæc insunt vitiis: iniuria, &c. non videntur tamen tanti esse delicta, vt flagellis digna existimetur. Ita Cic. in Orat. pro Celio: *Datur enim cōcessu omnium huic aliquis ludus atati, & ipsa natura profundit adolescentiæ cupiditates, qua si erumpunt, vt mollius vitam labefactent, mollius domum euertant, faciles & tolerabiles haberi solent.* Hæc citauit, quia viderem adolescentiam nimis ad libidinem & intemperantiam procliuem esse, & ἵνα πηλικυότων μὲν ἀφοβίαν τῶν ἐθνικῶν αἰσῶς τὴν διλαβείαν δεῖων λογίων, νεότης αὐτῆς φοβῆται ἀφοβεῖσθαι: & vt tanta audacia & licentia Ethnicorū contra obseruationem diuinorum effatorum ipsi iuuentuti admitteretur: quæ nobis æquè interdicitur omni scortationis genere, atque cædis, furti, reliquorumque flagitiorum, & vitiorum turpitudine. Audiatur ergo D. Paulus ad Corinth. c. 6. *Neq; scortator, neq; immundus adibit hereditatem regni caelestis:* audiatur quoque Sapientia initio Prouerbiorum de ratione virandi meretricias artes.

Simplices.] Pro hoc Virgilius dicit *faciles Nymphas, ad ignoscendum quiduis promptas.*

Semper ardentes.] Quod annotauit Don. in hunc Terentij versum Andr. Act. 1. Sc. 1.

Vt semper tibi apud me iusta & clemens fuerit seruitus. continuationem significat clementiæ τὸ semper: id potest hic dici, *semper ardentes sagittas.* Nam hoc aduerbium *semper* cum *ardentes* ideo construo, ad perpetui ardoris indicationem, quòd omnia Cupidinis arma igne tincta credantur. Quidam id ipsum componunt cum *auens*, quod minus probo, vt rem infiniti laboris. Idem Eustathius

Oduas β. initio annotauit ad hæc verba:

— δύο δ' αὐτὸν ἔχον πατρῴια ἔργα.

duo autem semper & perpetuo exercebant paterna opera. ὀρεῖ δ' τὸ αὐτὸν, τὸ αὐτὸς ἔχων τῆς ἑσπέρων τῶν διγυμνῶν αὐτοῦ δὲ πῶς πατρῴια ἔργα: sed vide particulam hanc αὐτὸν indicare continuationem studij puerorum senis Aegyptij in operibus paternis. Inuenio autem sagittæ & arcus tribuitur Scythæ Iouis filio, vel Persæ Persei filio. Plin. l. 7. c. 56. videretur etiam sagitta dici à sagacitate icendi, i. feriendi, aut à latris longa iaculatione & agitatione.

Cote cruentâ.] Quæ dicitur θηράνη πηρὸς τὸ θήγειν, ab acuedo, & ἀκόννη, vnde Isocratis apophthegma, & ἢ ἀκόννη ἀντὶ τῆς ἐτέμεναι, τὰ δ' ἔξωθεν ὀξεία ποιεῖ, quod ferè hic in Epist. ad Pilones exprimit: — *fungar vice cotis, acutum*

Reddere qua ferrum valet, exors ipsa secandi. Quod Plutarch. etiam apertius exprimit in eiuſdem Isocratis vita, & αἰσῶς ἢ ἐρβόμενον, διότι ἐκ ἄν ἄλλως ποιεῖ, εἶπεν, ὅτι & αἰ ἀκόννη, ἀντὶ τῆς ἐτέμεναι ἢ δυνάμει, τὸν δὲ σίδηρον τμητικὸν ποιεῖσθαι, id est, *Interroganti, cur, quum minimè idoneus*

esse

esset oratoria facultati, alios efficeret ad eandem rem aptissimi- mos? respondit, quod ipse etiã cotes, quanquam secare nequeant, ferro tamen secandi facultatem largiuntur. de varijs autem cocium generibus lege Plinium lib. 36. cap. 22. Sed in primis laudatur cos Naxia capite octavo eiusdem lib. quam commendationem maximè illustrat Pindarus 12 μ. ειδ. 5. επωδ. 2. quum Lamponem comparat cum Naxia cote sic,

Φαινε κεν νιν αυδρ' εν ελληταισιν εμμου
Ναξιαν πετρας εν αλλαις
χαλκοδαιμων' ακοαν. — id est,
Diceres illum virum inter athletas esse
Naxiam cotem aris domitricem
Inter alios lapides.

In pari præstantiæ dignitate tantò Lampon antecel- lic viribus alios athletas; quantò Naxia cos omnes a- lias cotes: Inter quas Naxia tenet primas commenda- tionis partes, Armenia secundas, Cilicia tertias &c. Ef- fodiuntur etiam hodie in plerisque Germaniæ regio- nibus, Hælsia, Saxonia, Bohemia valdè utiles cotes; 20 quas tribuunt ex adiunctis in olearias, quòd illinantur oleo ad tenuandam ferri aciem. His tonsores vtuntur, in aquarias, quarum vsus est tam apud fouifecas, quàm a- pud fabros lignarios; in cotes mixtas oleo & aquâ; in saliuares, quibus & scribæ & tonsores vtuntur in sca- pellis acuendis. duplex autem vocis Græcæ ακονη red- ditur à Grammaticis, vt alij deflectant ακονη, id est, à cuspide: alij ακονη, τὸ κονειν, τὸ λεπιωειν καὶ φθειρειν atque ita τὸ ακονηται, ὅπως ἡ ακονη λ' γινεται πετρα, ἢ περὶ τὸ σιδηρον λεπιωεται. Ideo dicitur χαλκοδαιμων, quòd as & fer- 30 rum domet. Non equidem putarem alienum ex his Græ- cis facere τὰ cos & acuo παραγραφα Latina.

Adde, quòd pubes tibi crescit omni. Hæc oratio est be- ne Latina: sed non Latinè dicitur, audiui, quòd in Asia est, pro eo Terentij, audiui in Asia esse: quia recta eius mo- di est ratio per infinitum: annotat Donatus in Heaur. Act. 1. Scen. 2.

Nec priores. Intellige veteres amatores, qui ad eam, licet exploratos illius mores habeant, tamen re- 40 currunt.

Iuuenis. Ακουωδς dictum videtur pro filijs adoles- centibus: Nam propriè dici passim reperitur de bobus, nec nisi ακουωδς iuuenulus vsurpatur de homini- bus adolescentibus, vt Porphyrio in hunc locum an- notauit, tam masculis, quàm foemellis: dicitur autem hæc vox Varroni à iuuando domino in agri cultura. Idem auctor lib. 2. cap. 5. de re rust. quatuor ætates pe- coris bibuli sic distinguere videtur, vt primam vitu- lis, secundam iuuenis, tertiam bobus nouellis, quartam 50 vetulis tribuat.

Misera nuper nupta metuunt, &c. Ferè cū miseria con- iungitur metus. Terentius in Andria misera timeo, in- certum hoc quorsum accidat. Plaut. in Pseud. nunc malè eum metuo miser.

Aura. Seruius citat hunc locum in vers. Æneid. 6.

Discolor vnde auri pervamos aura resulsit & interpretatur auri aura per splendor auri, annotans: hinc & aurum dicitur à splendore, qui est in eo metallo. Hinc & aurarij dicti, quorum saur splendidus reddit.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est Sapphicum. Anaphora est. Ex his singularibus intelligenda est genera- 10 ratum quælibet pars corporis per synecdochen, ac præ- terea per metonymiam efficientium, i.e. instrumento- rum, pro laceratione genarum aliãue deprauatione ac foeditate vultus liuida, quæ sint symbola τῆς ἀδολογίας: ideoq; Scholiastes Theocriti ειδου. 1β. illa vocat ἀδολογία, definitq; φύσας καὶ φλυκιδάνας ὅτι τῆς ῥινός λευκός, ἀλλὰ εἰς ἰνθους πύσθλας & notas albas naso supercrescentes, aliter ionthos. Alij malun κλειας intelligere: contra ego προπηκως.

Metaphora est à corporibus quæ propriè dicun- tur obligari, ad fidem hominum obstringendam & ad pactorum & conuentorum confirmationem.

Metonymia est subiecti pro vita, quam homines paciscuntur sæpè, pro firmitate & constantia promisso- rum suorum.

Metonymia est effecti pro efficiente iuuenes sol- licitos, vt omnes illam cogitent & appetant.

Puto hoc synecdochicòs dictum pro, matris ca- dauer in puluerem iam resolutum, & hinc manes illius significari.

Metaphora est ab animatis ad sidera interdiu la- tentia, quorum lux retunditur summo solarium radio- rum splendore: sic sæpè tribuitur Lunæ silentium. Ne- que verò talibus Poetarum figmentis opinio Platonis extenuatur, qui singulis sphaerarum circumuolutioni- bus suam attribuit harmoniam & sonum: vnde sidera τὰ ζῶα putantur: sed quia talis sonus ab his inferiori- bus minimè auditur, superiora feruntur silere.

Eodem genere tropi dicitur, quo, pallida mors Ode 4. lib. 1. ex effecto efficientem significante.

Carentes morte est interpretatio τῆς ἀθάνατοι per periphraeticam synecdochen.

Anaphora est cum polyptoto eiusdem soni ini- tiò membrorum,

Ex effecto etiam hic efficiens quædam causa cru- entandi intelligitur: ac prætereà metaphora à sagitta- rijs ad vim amoris indicandam, quo vulnerantur aman- tes: & mille periculis exponuntur.

Hic quoq; signum pro re significata ponitur; iu- uenture vel iuuenibus, quorum numerus augetur per metonymiam, sicut seruitus pro seruis.

In crescit circa clausulas iterato genus est quod- 50 dam Epistrophes.

Συνεκδοχη est partis pro totis ædibus ac potius καὶ κλειώτερον pro Lupanari & prostibulo & fornice Barines.

Metaphora est ab aeris serenitate, pro venustate & nitore tuo.

ODE IX. AD VALGIUM.

Theticum.

Quòd neminem deceat tam efflictim quicquam deperire, vt nullum det sibi con- fuetis delicijs orbato locum.

On semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros, aut mare Caspium
Vexant inæquales procella

60 Vsque: nec Armeniis in oris,
Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes: aut Aquilonibus

Querceta Gargani^c laborant:
 Et foliis^d viduantur orni.
 2^c Tu semper vrges flebilibus modis
 Mythen ademtum: nec tibi vespero
 Surgente decedunt amores,
 Nec rapidum fugiente solem.
 3 At non ter auro functus amabilem
 Ploravit omnes Antilochum^e senex
 Annos: nec impubem^h parentes

Troilon, aut Phrygiaⁱ sorores
 Flevere semper. 4. Desine mollium
 Tandem querelarum: 5 & k potius noua
 Cantemus Augusti trophæa
 Casaris, & rigidum^l Niphatem,
 k Medumq; flumen gentibus additum
 Victis, minores voluere vortices:
 Intrag, præscriptum Gelonos
 10 Exiguus equitare campis.

Analysis Dialectica.

Poeta studet consolatione mederi Valgij dolori, quem ex obitu pueri ceperat, non mediocre: idque conficit primùm ex dissimilium collatione: cuius Proctasis est quadruplex primis octo versibus comprehensa, sed multò sic breuiùs contracta: Non, quemadmodum imbres, procellæ, glacies, venti aliquando intermittunt a gros, mare Armenium, arbores vexare, nò, inquam, sic tu facis, qui sine intermissione lugendi lacrymis conficiaris, ac marore de obitu Mythe excrucieris. Videtur quidem certè hæc propositio quibusdam absurda & inæqualiter facta, si ab a-

fletum reprimendum quod ira repetitum ενθυμιατικῆς concludas: Non imbres, non procellæ, non glacies, non venti semper vim exercent suam: non item Nestor, non Priamus liberos semper plorarunt suos: nec tantam copiam lacrymarum de illis profuderunt, temporis longinquitate non minuentes ac mollientes dolorem suum, è sententia Diphili, more insipientum:

Λύπης ὅ πάντες γίνετ' ἰατρὸς χεῖν.

Doloris autem omnis fuit tempus medicum:

20 Desinat igitur Valgius puerum tam vehementer deslere ac flebiliter cantare suum. Hic tamen potuisset suum immodicè lugendi modum similiter excusare, atq; Laconicus quidam fecit apud Ælianum lib. 9. cap. 27. qui se reprehendenti lugentem ενθ' ἑαυτοῦ respondit: Οὐκ ἐγὼ ἀπὸ τῆς τῆς, ἀ φύσος ὅ μιν βῆ, id est, se non esse huius luctus auctorem, sed naturam sibi eum vi exprimere.

30 Complexio dilatatur prosyllogismo è maiorib. quòd longè præstat res Augusti Casaris præclarè gestas, eiusdemq; victorias scriptis mandare ac monumentis consecrare, quàm vnus pueri mortem muliebriter deplorare, impatientèrque ferre, quum nihil sit turpius viro ἀ παμύθητος ἀλγῆν fletu muliebrì. Quantò enim quisq; præstat alijs vel scientià, vel dignitate, tantò certè minimè debet casus aduersos lugere, multò quidem iustior fuit Ciceroni causa magni luctus Epist. 20. lib. 9. ad famil. Papyr. Pærum, Patriam luxu iam & grauius & diutius, quàm vlla mater vnicum filium. De quo sic Ennius fecit:

Plebes in hoc regi adestat loco: licet

Lacrumare plebi: regi honestè non licet.

40 Mirum quidem mihi videtur, cur Poeta nò proposuerit Valgio, ad tantum ipsius luctum comprimendum, domestica C. Iulij Casaris & Augusti exempla: quorum ille, amissâ vnica filiâ, hic nepotibus ereptis, tristitiam abstruserunt: sicut refert Tacitus lib. Annal. 3. sub initium. Horum enim exemplorum magis, quàm peregrinorum appositione sic lugentem lenire potuisset, animosq; Romanorum sibi conciliaffer: nisi forte mors nepotum, vt illa filiæ, non interuenisset viuente ipso Poeta.

Enarratio Grammatica.

Hic Valgius fuit homo Consularis, amicus Horatij hac doctus Poeta, cuius meminere Sacyr. 10. lib. 1. vt optimi, inter tredecim alios suorum versuum iudices doctos, approbatoris: quem etiam Tibullus Eleg. 1. lib. 4. facit ab Homero facillè secundum:

Est tibi, qui possit magnis se accingere rebus,

Valgius: aeterno propior non alter Homero.

Ille autem tetorum dabat versibus elegis de obitu Mystæ faciendis.

Imber.] Non alienum videbitur, si, quid imber differat à pluuia, hic ostendatur: quod docet Aristoteles lib. de Mundo: "Ομβρῶ δὲ γίνεται μὲν κατὰ ἀκραιτέρους νέφους δ' ἡ μάλ' ἀπαχυμένους. Διαφορὰ δ' ἴσχει τοὺς δὲ, ὅσας καὶ ἡ γῆ θλίψις ἢ πᾶσα γὰρ ἔσται μαλακῆς ψυχρῆς διαπαίρει: σφοδρὰ δ' ἀσπράζει"

Nulla dies adeo est Australibus humida nimbis;
 Non intermissis vt fluat imber a iuis.

Idem non dissimili:

Nec sterilis locus vllus ita est; vt non sit in illo
 Mistra serè duris vrilis herba rubis.

2 Antapodosis est aucta perpetuitate temporis adiunctâ, quòd dies noctesque continuas angatur desiderio Mystæ, quem luctuosus carminibus persequatur, quorum singula tot fletus renouant.

3 Ad approbationem eiusdem antapodoseos duo apponuntur exempla dissimiliter etiam cum eo ipse Valgij comparata: Nestor, tertiam iam etatem agens, & Priamus non semper, sed semel, plorauerunt suos liberos interfectos, Antilochum & Troilum: In Epistol. Senec. 99. sunt multa exempla eorum, qui liberos, iuuenes, sine lacrymis extulerunt, iniquum enim queri de eo, quod vni accidit, & omnibus restat. Quamquam illi magnis firmisq; senectutis ipsorum præsidijs ac ornamentis orbat: atq; despe olim videndi nepotes depulsi, id est, quorum certè desiderio non possunt, nisi fortissimi ac sapientissimi quisq; viri, à summi luctus acerbitate abesse, quibus, quum rebus aduersis pars animi mollis & tenera se parùm constanter gerere soleat, præstò adest ratio, quæ illam afflictam & iacentem erigit vocibusque librorum philosophicorum corroborat & confirmat, vt omnis ignauia, infractioque animi abiiciatur: vnde cognoscitur, qualis sit Valgius, dum puerum suum semper luget, insolabiliterque, vt Poeta loquitur, deslet, & vt Homerus loquitur Οδυσ. ο. σὺ πάγλι' ὀδύρεται, id est, mirum in modum lamentatur. Hic autem vulgi fletus, & ferè persimilis eiulationis illius, quàm 12. tabulæ veterunt in funeribus adhiberi, & veteres hōtarunt scriptura varia, Losum, Laufum, Lesum, Lessum: de quo lege lib. 2. de leg. & Tuscul. Cic. vbi scribitur. sed hoc quidem in dolore maxime prouidendum, ne quid abiectè, ne quid timide, ne quid ignaue, ne quid seruiliter, muliebriter, & iam.

4 Ex antecedentibus efficit dissimilitudine atque exemplis finem querelarum tandem faciendum, ac

πρατεις και το χαλαρον νετον ομβρον μεζω κη σιωχη συριμα
 ματα οπι γης φερεμενα id est, Imber gignitur ex valde densata
 nubis compressione. Habet autem totidem differentias, quod ipsa
 nubis compressio: quum enim nubes remisse comprimitur, stillas
 molles guttulasq; minutas dispergit: sed quam vehementer; sti-
 rias pleniores: atq; illud vocamus pluuiam, imbre maiorem &
 stillas conglobatas, quae iugiter in terram casitant. Prouerbiu
 autem φειδω ομβρων γωνωσαι minuta guttula ac reues ir-
 rorationes imbrem parientes, differentiam pluuiæ atq; im-
 bris breuius notat: quo quidem prouerbio reb. initio
 paruis maxima sæpius afferri incrementa, vt quotidie
 licet videre in litib. significatur. Vox imber est originis
 Græcanicæ ab ombros, quod per pleonasmum β. Ety-
 mologici deducunt φειδω το ομβρον id est, quod simul fluat.
 Præterea diximus Ode 3. lib. 7. materiam pluuiæ con-
 stare ex humidis terræ vaporibus, qui in mediam aeris
 regionem sublatis coalescunt in nubem; & hæc postea
 in pluuiam soluta nobis videtur casitare in terram: Sed
 ut de defleatit ut de uen, a pluendo, vel magis proprie,
 à primigenio id est, à mittendo, de quo reuise notas
 in Oden 37. lib. 1.

Agros.] Hic agri dicuntur hispidi, vt apud Cicero-
 nem informes, spinisque ac rubis asperi horridi, & inculti,
 Gallicè, espineux, pleins de ronces & mal accoustrez & en-
 tretenus.

Manant nubibus.] Ex eo autem, quod imbres dican-
 tur, vt infantem ex utero mulierum nasci, sic è nubibus
 emanare, Pindarus eid. u. definit ουεγνια υδατα τος πειδας
 νεφελος. Hic quoq; Ellipsis est prepositionis, qua ipse 16.
 Epodis expressit, vt cæteri Poetæ per concessam ipsis
 licentiam solent vtumlibet facere: Mella caua manant
 ex ilice. Sic Cicero lib. 1. Tuscul. sic loquitur, multo stu-
 diosius Philosophia fontes aperiemus, è quibus etiam illa ma-
 nabant.

Caspium.] Hoc mare dicitur etiam Hircanū, à mon-
 tibus Caspijs & Hircanis ita nominatum, & vergens
 ad Septentrionem Scythiæ: de quo Strabo lib. 5. & 11.
 & Dionys. in Periegesi ad vers.

Αλλ' ειν τοι χημα πεδρωμαρ αμφοδελικου
 Πάσης Κασπης μεγάλης αλδς: εκ αυ κεινλω
 Νηι περισειας τριτατης οπι κωκλα σελωύης
 Τόσθ γαρ πορ οδιν αμείλιχθ.
 Sed fuerit sanè forma rotunda, & vndiq; sinuosa
 Totius maris Caspij magni: non illud
 Transmisit navi intra tres luna periodos, id est,

menses:

Adeo enim traiectus est immitis & saeuus.

Eustathius Scholiastes dimittitur hoc mare ex He-
 rodoto nauigatione quindecim dierum in longitu-
 dinem, & octo in latitudinem, & ita facit illud vt Pro-
 lomæus, heteromeces; alter à parte longius. De illo vide
 ibidem plura.

Vexant.] Defleatit hoc verbum à veho: quanquam
 ab eodem fit etiam vecto, asporto, as, quo Virgilius uti-
 tur: Corpora vectare carinâ.

Vis tamen quædam in vexare apparet vehementior
 è Probo Grammatico pro euertere; vt hæc geminata
 indicant: Diripere & vexare, & vastare & diripere, violare
 & vexare, cuius videre potes defensionem & vim apud
 Agellium lib. 2. cap. 6. quæ sic notatur, vt de vi & motu
 vehementiore dicatur.

Ita explicat Alconius Pædianus vsum huius verbi
 de vi calamitatis ingentis: qualis exprimitur sub fi-
 nem orat. pro Sex. Roso. Am. idcirco ne experrecta nobilitas,
 armis atque ferro Rempub. recuperauit; vt ad libidinem suam
 liberti, seruuliq; nobilium bona, fortunas vestras, nostrasq; ve-
 xare possent, id est, diripere & vastare.

Nam qui fertur & rapratur, hucque atque illuc di-

strahitur, is proprie signateque vexari creditur. De
 quo lege lib. 6. cap. 7. apud Macrobius. Quod facit
 tibi perspicuum Virgil. Eclogâ 6.

Dulichias vexasse rates Scyllam:
 ubi est quædam allusio ad ecymon Scyllæ, quæ φειδω το
 ουλλειν, ab infestando & vexando nominatur.

Procella.] Hæc quoque vox inclinatur à procella o,
 id est, prosterno, vt Græca ἀλλα φειδω το αέλλειν, το πειν.
 id est, à facultate spirandi: vnde etiam nomen Harpygiæ
 ἀελλω inditum est, quod rapidissimos quosq; flatus suâ
 celeritate equet. Quando autem Græci magnam & ve-
 hementem procellam volunt designare, vtuntur voce
 Ζάλη, quam tradunt factam è duabus particulis epitati-
 cis ζα κη λιαρ, quasi interpreteris procellam vehemen-
 ter nimiam, vt Pindarus δλυμπ. 1β. οι ανιαρδης ανηκέρσαι τις
 ζαλως, εσλορ βαδύ πηματθ εν μικρθ σι δειμειφαι χρονη, id est,
 quum verò alii inciderunt in molestas & tristes procellas, spe-
 ratum ingens bonum breui commu: arunt cum damno.

Quid autem illa sit, Plinius docet libro secundo ca-
 pite 48. sic: Flatus vagi & ruentes torrentium modo, toni-
 trua & fulgura edunt: maiori autem illati pondere incursumq;
 silatè siccam ruperint nubem; gignunt procellam, qua Græcis
 est ανειφιας. Addit huc: Sin vero depresso sinu arctius rotati
 effregerint sine igne. hoc est, sine fulmine, vorticem faciunt,
 qui typhon dicitur, id est, vibratus ανειφιας. Aristoteles
 quoque sic definit libro de Mundo: Οι κατὰ ρηξιν νεφες
 γυρόμενοι αέμοι και ἀλλυσιρ τθ πάχης πος εαυτες πονήμονε-
 νοι, ανειφιας καλένται: quod ita Budæus interpretatur:
 Qui in fractura nubis resoluendâq; eius crassitudine venti col-
 liduntur inter se, quasi quidam nubigine ανειφιας dicuntur.

Idem Seneca lib. 5. Quæst. natural. Sunt quædam ven-
 torum genera, quæ nubes rupta & in pronum soluta premit-
 tunt: hos Græci ventos ανειφιας vocant: qui hoc (vt puto)
 modo fiunt; quum magna inæqualitas ac dissimilitudo corpo-
 rum, quæ vapor terrenus emittit, in sublime eat, & alia ex
 his corporibus sicca sint, alia humida; ex tanta discordia cor-
 porum inter se pugnantium quum in vnum conglobata sunt,
 verisimile est quasdam cauas effici nubes, & intervalla inter
 illas relinqui fistulosa, & in modum tibia angusta. His inter-
 uallibus tenuis includitur spiritus: qui maius desiderat spatium,
 quum euerberatus cursu parum libero incaluit, & ob hoc fit
 amplior, scindit cingentia, & in ventum erumpit: qui est ferè
 procellosus: quia superne demittitur, & in nos cadit vehe-
 mens & acer: quia non susus, nec per apertum venit, sed la-
 borat & iter sibi vi ac pugna parat. Cætera ibidem læ-
 gan:ur.

Armenis.] Armenia sita est ad Septentrionem ait
 Strabo libro vndecimo & Dionysius in Periegesi ad
 versum:

Αρχή της το προ τω τω α τω ερεθ Αρμενιοιο
 Incipiens primum è monte Armenio.

Vbi Scholiastes annotat, οπι τω Αρχη του χωρου ει τει-
 ωσαθ διαλειρ κλεγεται Ιουθιθ ο βασιλδης Armen. in regionem
 in quatuor diuisisse Iustinus rex dicitur.

Singularum descriptionem illic vide, & quomo-
 do ex Herodoto & Eudoxo Armenij fuerint è colonia
 Phrygum:

Aquilonibus.] Sic Aquilo lib. 6. Metamorph. vires
 ostentat suas:

Apra mihi vis est quæ tristia nubila pello,
 Quæ steta concutit, nodosaq; robor a verso.
 Induroq; niues, & terras grandine pulso, &c.

Querceta.] Hæc vox scribitur etiam Cuetetum, pro
 qua Græcis est φρυμδς η φρυμδν, ωνθ, Sylua glandifera.
 Latinam putat Festus dici à duritia, vnde febris quer-
 quera pro graui. Alij malunt inclinare à Græco κερκε-
 ρειν, id est, cum strepitu pulsare & tremefacere: quod
 facit rigor febrilis, vt Homerus vsurpat Iliad. v.

Αἴτι' ἀέριον μίμνει καὶ ὑστὸν ἡμέτα πάντα
Πίζησι μετὰ λησὶ δὴ λυέκοσ' ἀρυγία.

Qua' ventum sustinent & pluuiam omni tempore radicib. magnis & in longum porrectis firmata.

Gargani.] Garganus mons est Appuliæ seu Iapygiæ hodie mons Santagello.

Orni.] De hac arbore vide notas in Oden 9. lib. 1. de qua tamen addam, quod Virgilius lib. 2. Georg. scribit, eam, vt alias quasdam, subiectis locis explicari, ad feliciorum nascendi facultatem:

Fluminibus salices, crassusq; paludibus alni,
Nascuntur steriles saxosis montibus orni, &c.

Mysten.] Ita fortasse hic puer nominatur, quia sacris initiatus mysteria discibat, vt placet Grammaticis, qui huiusmodi etymia inuolucro suspectam obscenitatem contegere maluerunt.

Ademtum.] Sic antè Ode 4. lib. huius dixit absolute Hectorem ademtum πρὸ ἀαιεθῶντα, occilum & è medio sublatum. Hoc Gallicè redditur: Tu ne chantes autre chose, que le dueil de ton Mystes decedé.

Vespero.] Vt à voce Græca ἑλη fit Helia, & accepto digamma Velia, vt ab Henetus Venerus; sic ab ἑσπερ & fit vespereus, qui est Planeta Veneris, vnus è septem vagis, qui sole occidente oritur atque tum dici videtur ἑσπερὸν τὸ ἑσπερὸν ἀπὸ τῆς ἑσπερῆ, quia solem subsequatur, atque eodem oriente occidit.

Quum autem hoc fit; tum φωσφόρος ἢ ἑσπερός dicitur Græcè, & idem Latinè Lucifer. Martialis fecit alterum è Græco Latinum:

Phosphore, redde diem; quid gaudia nostra moraris
Cæsare venturo? Phosphore redde diem.

Latino vsus est Ouidius II. Metamorph.

— diffugiunt stella, quarum agmina cogit
Lucifer, & cali statione nouissimus exit.

Quarum quidem vocum vim δοκεῖ μὲν ὁ δῆμος ἐρμύων
ἑστὲν ἐπιμολογῶν in vers. Iliad. 4.

ἡμὸς δ' ἑσπερὸς εἶσι φῶς ἐρεῖν ὅτι γαῖαν, id est,
Quando verò Lucifer venit lumen nuntians terre.

Διὰ τὸ φῶς ἐρεῖν, ὡς τὰν τὸν ὄν ἑσπερὸν καὶ φῶς ἐρεῖν ἡ τοὶ ἀγέλας, id est, vt sit idem lumen dicere, siue nuntiare, atque lumen ferre, ait Eustathius: qui in lib. β. Odyss. verum primum,

ἡμὸς δ' ἡεργένεια φάνη ὁ δὲ δάκτυλος ἡὼς, id est,

Quum verò manegenita apparuit aureis digitis aurora.

Sic hoc epithetum ab altero χρὸ κόπεπλ & dilparat. Scholiorum autem interpretatio Latina tibi satisficiat, lector, Quum poeta designat horam matutinam per crocum, obscure innuit multum quidem noctis, sed per exiguum lucis: quum eandem per roseos digitos, plurimum diei ac minimum noctis subindicat. Itaque post Luciferum non statim continuo venit aurora rosea.

Sed Crocea D. Petrus cap. 1. vers. 19. Epistol. 1. tantam Luciferi claritatem vsurpauit ad virtutem euangelij μεταφορικῶς indicandam, ad verba, ἕως ἢ ἡμέρα διαγῶση, καὶ φωσφόρος ἀπατεῖλη ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, id est, vsquedum dies illucescat, & Lucifer exoriatur in cordibus vestris: vbi Apostolus ratione clarioris doctrinæ posthabet sermonem propheticum apostolico; hunc alsimilans Lucifero, illum lucernæ.

Definitur præterea Vesper vel Hesperus à Iosepho Scaligero lib. 2. de Emendatione temporū, stella dicta Castor, Dioscurus & defultor, cui tribuitur ab Ouidio vespere fuscus equus & manè candidus:

Hesperus & fuscus roscidus ibat equo.

Ita Hesperus erit interdum planeta, interdum sidus, de quo lege notas in Oden 3. lib. 1.

Quò accedat descriptio huius planetæ ex lib. 2. De natura Deorum Ciceronis. Infima est quinque errantium ter-

raq; proxima, stella Veneris, quæ φωσφόρος Græcè, Lucifer Latinè dicitur, quum antegreditur solem: quum autem subsequitur, Hesperus. Ea cursum anno conficit, & latitudinem lustrans & longitudinem: quod idem faciunt stella superiores: neque vnquam ab sole duorum signorum intervallo longius discedit, tum antecedens, tum subsequens, &c.

Surgente.] Quum sol oritur, stellæ vulgò fugere putantur, quæ tamen solum cessant fulgere, vt Lucretius Ouidij distichon indicauit. Sic plantæ dicuntur surgere tanquam è lecto, quum è terra nascuntur. Illud autem fit quum sidera & planetæ incipiunt se tollere in nostrum hemisphærium, de quo lege Plin. lib. 2. cap. 8. Tempus verò illud vespertinum Homer. vocat Iliad. τ. βελυτὸν, quo boues soluuntur iugo.

Functus ter.] Sic loquetur Epistolâ 1. lib. 2. Temporibus defuncta videt carmina, pro verustissimis, quæ iam annos iustæ ætatis compleuerunt. Pro phrasi Horatij Cicero dialogo de amicitia dicit de Nestore: tertiam iam ætatem vivebat: quam Plutarchus in vita Catonis maioris circumscribit ter tricenis annis: vnde surgunt nonaginta. Ita Homerus Iliad. a. ad vers.

Τῶν ἡδὴ δύο μὲν γυναικῶν, &c.

Vbi Eustathius profert ex Herodoto ὡς γυναικῶν τρεῖς ἀνδρῶν ἐστὶ τῶν ἑτα ἀπὸ. quòd tres ætates hominum sint anni centum, cum accelsione tamen aliquot annorum ad nonaginta. Hæc autem ætatis circumscriptio videtur indicare τὸν τῶν γυναικῶν παρεμύθησιν, id est, senio confectum.

Antilochem.] Hic Nestoris filius est occisus ab Hectore, cuius tamen mortem Homerus non describit, vt neq; Achilles: tantum Odys. γ. Nestor interrogatus à Telemacho Ulyssis filio, num patrem vidisset, memorat filium & Achillem mortuos ad Troiam.

Troilon.] Hic casus accusandi est Græcæ inflexionis. De hoc autem sic fecit Virg. Æneid. i. vers. 478.

Parte aliâ fugiens amissis Troilus armis.

Desine.] Hæc syntaxis est Græca sic pronuncianda: λήγε τῶν ὀδυρμῶν καὶ διακρύψου, quæ conueniunt molliusculis mulierculis: sic enim loquitur Isocrates λήγε τῶν πονηρῶν, ἔπ' πονηρῶν διωάμενος, loquens de moderata exercitatio, ne: quod imitatus est Buchananus Psalm. 90.

O tandem placidus fauensq;

Desine irarum.

Cic. tamen Epist. 1. lib. 7. ad fam. dicit: libenter desinere autem: vbi per ellipsin aliquod infinitum desiderari videtur, vt tractare aut exercere forensem actionem, sicut Eclog. 5. & 9. Desine plura puer, dicere aut obtundere.

Potius.] Valet, quod Virgilius Eclog. 2. & Æneid. 4. Quin tu aliquid potius, &c. Quin tu potius pacem, & c. pro quo Cicero: ac potius & Terentius: imò aliud, quæ certè omnia sunt ἐπινοηθῶσως manifesta indicia.

Trophæa.] Hæc insignia dux merebatur, qui hostem verterat in fugam & ipsius exercitum fugat: τῶν τὸ τὸς πολεμίας τρεῖσιν, dum illi erigebatur monumentum, vbi hostes fusi fuerant, & ipsorum tam fugatorū, quam fugantium inscribebantur nomina. Eam vocis rationem affert Seruius in vers. Æneid. 10.

Indutum spoliis ipsum te, Lause, trophæum.

Qui autem hostem occidisset aut cepisset, triumphum consequebatur.

Niphatem.] Niphates est plerisq; fluuius Armeniæ, Straboni tamen, Solinò, Melæ, mons est: ad quos potest aggregari Eustathius in versum Dionysij Periege.

Ὀνομα Θωνίτης, ἢ ἑλλερεῖς ἐς μὲν καὶ Τίγρις.

Cuius nomen erat Thonitu, in cuius abditos recessus trahitur Tigris:

Vbi Scholiastes annotat Tigrim fluere è Niphate, dicto τῶν τῶν νιφάδ & à vehementi niuis descensu, quæ copiose in montem decidit, & eà liquefactâ fit torrens.

Huius

Huius meminere Virgilius 3. Georg. in dedicatione templi Augustani.

Addam vrbes Asia domitas, pulsumq; Niphatem; id est, Armenios illius accolas.

Medumq; flumen.] Dicit hoc per anomaliam generis bonis auctoribus Latinitatis vsitatam, pro Ataxe aut Euphrate. Ita Ciceroni in Bruto: Scipio corculum, Cæsari i. comment. Garumna flumine, & Rhenum flumen.

Sed de populis ab Augusto victis legatur Ouidius 10 lib. 15. Metamorph. & Virgil. sub finem 8. Æneid. Ap- pianus in Illyrico. Medus quoq; fuit amnis Mediæ re- gionis, quorum quidem omnium scribit cursum len- tiorem factum, quasi cladem sensissent suorum acco- larum: Armeniorum & Indorum.

Vortices.] E lib. 8. cap. 2. Quintiliani discimus vor- ticem esse contortam in se aquam, vt quicquid aliud si- militer vertitur, vt de vento, qui modò dictus Græcè τυφών, qui etiam εὐρύβητος eadem Dialecto dici potest. Quòd autem hîc dicantur minores voluere vortices, 20 intelligimus illos omnes sentire se quasi superatos, quemadmodum Virg. Æneid. 8. loquitur.

— Euphrates ibat iam mollior vudis.

Sic Homerus de Xantho vudis & vorticibus intumes- cente Iliad. φ.

— Ζωὸς δ' ἐστίς τε καὶ κλάβη βέεθρα

Κρύπτωρ ἐν δὴνησι βαθείησι μεγάλασι

Δείνορ δ' ἀμφ' Ἀχίλλεα κικώματιορ ἴσατο κώμα.

Viuus seruant inter pulcrâ fluentia, occultans alius magnisq; vorticibus: horrendam quoque in modum Achilli constitit vnda 30 circumfusa.

Gelonos.] Hi fuerunt populi Scythiæ Solino, quos Augustus compulit in tam angustos limites, vt postea non potuerint aliò excurrere: ideoq; in ipsius laudem sic fecit Virg lib. 2. Georg. vers. 114.

Aspice & extremis domitum cultoribus orbem,

Eoasq; domus Arabum, pictosq; Gelonos.

Hos ponit Dionysius in Periegesi inter Boreales, vbi Eustathius scribit nominatos à Gelono Herculis filio & fratre Agathyrsi, de quibus vide plura ibidem.

Equitare.] Idem Poeta precatus fuerat à Mercurio 40 lib. 1. Ode 2.

Neu sinas Medos equitare inultos

Te duce Cæsar.

quod impetratum proponitur nunc ad decantandum. Quòd autem hîc exiguis equitare campu dicitur, eò spe- ctat, vt significet Gelonos & Scythas in tantas loco- rum angustias redactos copijs ac viribus Augusti, vt tunc temporis prohiberentur excursionibus in vi- cinas regiones faciendos cogereanturq; in exiguis ditionis suæ terminis se continere paucorum homi- num Domini.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est nonæ lib. 1. simile. Metonymia est effecti pro procella effi- ciente mare inæquale ex æquali, vnde sibi ipsi nomen æquor inuenit.

Idem tropi modus pro glacie reddente homi- nes inertes, sic ignauum frigus. Quid sit glacies, vide Ode 4. lib. 1.

Metaphora ab animatis, de qua vide ibidem.

Metaphora est à coniugibus, cum alter altero or- batur. Sic Virgilius, vrhem viduarè ciuibus, & Ouidius, pectus amoris viduum. Ita Græci vocant εὐρύβητος χίρως, syl- uas comis destitutas, χίρως λέγος viduum lectum.

Quidam hîc agnoscunt ἀποστροφή: qui, si defini- tionem ipsius memoriâ repeterent è cap. 1. lib. 4. & è cap. 2. lib. 2. apud Quintilianum, esse sermonem à persona auersum ad aliam; viderent, hîc sermonem Horatii di- rectum fuisse inuicem ad Valgium, amice Valgi, nec hîc, tu semper, ab eo auerti ad alium, eamq; ob rem non esse apostrophen.

Nec tibi, nec rapidam habent anaphoram.

Synecdoche est generis pro Neitore.

Idem tropus pro Priamo & Hecuba.

Idem etiam genus tropi pro Cassandra, Creusa, Po- lyxena & alijs.

Ἐπανόρθωσις, vt è Grammaticis innotuit.

In Niphaten, Medum, Gelonos, allegoria est è meto- nymijs subiectorum, pro adiunctis: cantemus victo- rias Augusti de Armenijs, Medis, Parthis, & Gelonis populis superatis ab Imperatore Romanorum, ac illo- rum insanis vorticibus, quibus antè info- lescebant, repressis.

ODE X. AD LICINIUM.

Theticum.

Licinio suadet mediocrem vitæ statum, vt periculis minùs obnoxium, sedulò retinendum.

1 Ectius viues Licini, neq; altum
Semper 2 vrgendo: neq; dum procellas
Cautus horrescis, nimium 3 premendo
Littus iniquum.

2c Auream quisquis mediocritasena
Diligit, tutus caret obsoleti

d Sordibus 4 redi: caret inuidendâ
f Sobrius 5 aulâ.

3 Sapius ventis agitur ingens

h Pinus: & celsa grauiore casu

Decidunt h turres: feriuntq; summos
Fulmina h montes.

50 4 Sperat aduersis: metuit secundis
Alieram sortem bene praparatam
i Pectus 5k informes hyemes redactit
Iuppiter: idem.

Summouet. 6 non si male nunc, & olim
Sic eris. 7 quondam citharâ tacentem
Suscitât Musam: neq; semper arcum
Tendit Apollo,

8 Rebus angustis animosus, atq;

60 Fortis appare: sapienter idem

9 Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

HVius thetici sententia, quod aurea mediocritas in omni re tutissima sit, et dicitur primo quaternione tractatur, atque deinceps reliquis præter ultimum, γυνικῶς expressa porro videtur ex his verbis Isocratis ad Nicoclem: Ὅταν μὲν οἱ ἰδιωτῶντες ἐποβλήσωσιν εἰς τὰς τιμὰς, καὶ τὴν πλῆθος, καὶ τὰς δυναστείας τῶν τυραννιδόντων, ἰσοθέως ἀπει- τῆς νομίζουσι τὰς ἐν ταῖς μοναρχαῖς ὄντας· ἐπεὶ δ' αὖτ' ὀρθομηθῶσι τὰς φόβους καὶ τὰς κινδύους, καὶ διεξίοντες ὄρωσι, τὸς μὲν ὑφ' αὐτῶν ἡνικῆται ἐχέω διαφθαμένους, τὸς δ' εἰς τὸς οἰκιοτάτους ἐξαιμαρτῆρι ἠναγκασμένους, τοῖς δ' ἀμφοτέρω τῶν τα συμβεβηκότα, πάλιν ὀπω- σῶν ζῶν ἠγῶνται λυσιτελεῖν μάλῃον, ἢ μετὰ τοῖς τῶν συμφορῶν ἀπίστας τῆς Ἀσίας βασιλευσιν· id est, Quum privati homines intuerentur in honores, & diuitias, & ditionem imperio- potentium, eos omnes, qui soli principatum tenerent, Diis aqua- les existimabant: vbi autem se animo & cogitatione conuer- tissent ad terrores & pericula, illaq; mentis agitatione compe- rissent, alios quidem ab aliis interfectos, à quibus minime lice- ret: alios autem coactos offendisse coniunctissimos sibi quosq;: aliis deniq; hoc vtrumq; contigisse, duxerunt sibi magis quoduis vita genus profuturum quàm totius Asia regnum habere, cum tot rebus aduersis coniunctum. Item ex his Pindaricis Πυθ. Odes 11. τῶν γὰρ ἀπὸ πόλιν δέλεωσιν τὰ μέσση· μακροτέρω σὺν ὀλβῳ τεθαλότα, μέμφομαι αἴσῃ τυραννίδων· id est, Quum inter bona ciuitatis comperiam ea florere longiori felicitate; qua sunt mediocria, deploro conditionem dominatus regij. Hanc autem mediocritatis rationem sic videtur poeta inire ac suadere, vt qui genus præsentis vitæ mediocre ma- turè delegerit, atque diligenter σὺν ἀνταρκείᾳ coluerit, idem sibi munierit facilem viam ad vtriuslibet fortu- niæ commutationem, μεγαλοψύχως καὶ φρόνιμῳ μικρὸν ἀπαθῶς ferendam. Sed suasio thetici nititur primùm duplici collatione minorum: melius ac tutius viuatur in mediocri statu, quàm in amplissimo vel in angustissimo. Sic Isocrat. Liberis Iasonis Ep. 6. suadebat, ἐμὸν ἀσφαλές ἐστι βίῃ ὀρθῶν δουρῶν, καὶ βελτίων ὀρθῶν ἰδιωτῶν τῶν, ἢ τῶν τυραννιδόντων. i. vi- ta hominum priuatorum securior ac melior, quàm eorum, qui sunt, cū imperio mihi videtur. Hæc autem gemina compa- rationis redditio apertius sic posset enunciari: quàm in honoribus ambitiosè petendis, atque in diuitiis auidè conge- rendis: Item: quàm in angustis & sordibus rei domestica ti- midè sustinendis. Hæc ratio sumpta est è doctrina Stoico- rum. Similis est admonitio Theognidis de extremis aureæ mediocritatis declinandis:

Μὴτ' ἀρετῶν δ' ἔχει Πολυπύδην ἔξοχον εἶναι,
Μὴτ' ἀφρονῶν, μοῦνον δ' ἀφρὶ γένοιτο τύχη.

Ne optes eminere in amplissimo honorum statu, ὃ Polypada, neq; diuitiarū, modò solum adsit tibi tolerabilis status. Ex hac qui- dem Ode perspiciat lector poetam præstare, quod ipse postea epistolà ad Pisones docebit,

Aut prodesse volunt, aut delectare poeta,
Aut simul & iucunda & idonea dicere vitæ.

Nam è tribus illic propositis finibus solum hîc pri- mum persequitur, qui est simplex in docendo παραβο- λικῶς καὶ ἀλληγορικῶς mediocrem vitæ statum, vt rem per- utilem, minusq; periculis opportunam & inuidio- sam, persequendum esse.

2. Protalis positæ comparationis confirmatur loco adiunctorum: quod mediocri statu contentus ab omni inuidia & contemtionem sit tutus: quæ semper comes solet esse amplissimæ Fortunæ.

3. Prior pars redditionis dilatatur collatione simi- lium, cuius protalis est triplex: vt proceræ arbores sæpe ventis agitantur: vt excelsæ turres sæpe decidunt grauiori rui- nâ: vt deniq; summi montes sæpe fulminibus tanguntur: sic homo summus honoribus ac opibus circumdatus variis in periculis

versatur, quod Apollodorus clarè docet his Iambicis:

Τὰ μεγάλα δῶρα τῆς τύχης ἔχει φόβον,
Καὶ τὸ πᾶν λαμπρὸν ἐκ ἀκίνδυνου κερεῖ.
Οὐδ' ἀσφαλές πᾶν ὑψὸν ἐν θυητῆι γένοι.

Magna munera sibi coniunctum habent Fortuna metum, & quod valdè splendet non perisulo vacat: nec tuta est omnis subli- mitas mortalium nationi.

4. Hoc argumentum ex aduersis, spe & metu, rebus miseris & beatis pertinet ad superiorem protalin mi- norum de mediocritate retinenda: qui illam colit, se con- stanter & honestè tueri nouit in vtrâque vita conditione, ad- uersa & secunda.

5. Hoc rursus argumentū est ex efficiente, quod mu- tabilitas summi status in infimum & huius in illum à Ioue pendeat: vnde confirmat mediocrem esse tu- tiorē.

6. Illa inconstantia status declaratur ex argumento dissimili: non continuo sequitur, vt, si status hodie malus est, talis postea futurus sit, & contra. Huic loco respondet ver- sio

Phocylidis in consolandi ratione, πῆμα καὶ ἀχθόμενοισι, κακῆ λύσις ἡλυθὲν ἀφρα, id est, Grauatè quidem homines subito patiuntur damnum, sed citò etiam malo soluuntur.

Qui versus his præcedentibus, tanquam remedium, adhibetur.

Μὴτε κερκοῖς ἀχθῶ, μήτ' οὐδ' ἐπαρῶλεο χαρμῆν,
πολλὰ κίς ἐν βίῳ τῳ καὶ παρῶλεοισιν ἀπῆσιν, id est,
Ne animum despondeas in aduersis, neque immodicè la- teris secundis,

Sæpe in vita experimur infidum, cuius fiducia nos te- nebat.

7. Eadem inconstantia summæ ac infimæ condi- tionis exemplo Apollinis explicatur diuersè tractato: Apollo non semper tristibus bellis vacat: neque semper homines graui peste tentat: sed inde sapius se deducit ad iucundiora.

8. Ex antecedentibus conficit colendam esse me- diocritatem: in qua animi magnitudo spectatur, dum premunt aduersa: eiusdem que submissio, dum spiritus tollunt secunda. Vnde perspiciamus illud Plutarchi in vita M. Catonis ad finem verissimum: Μέγα τὸ δέπλες ἐξ ἀνταρκῆς, ὅτι τῆς ὀρθομίας ἀμα καὶ τῆς φροντίδος ἀπαλλάττει τῶν πᾶσι πᾶν id est, Res est permagni momenti frugalitas & me- diocritas, qua cupiditates vnâ & mordaces curas nobis rerum superuacanearum eximat. Ideoque Plato 12. leg. monebat.

Χρυσὸν δ' καὶ ἀργυρὸν ἐν ἄλλαις πόλεσιν, ἰδίατε καὶ ἐν ἱεροῖς ἔστιν ὀπίθονορ κτήμα· quod ita vertit Cic. lib. 2. de leg. Aurum & argentum in vrbibus & priuatim in sanis inuidiosa res est.

Enarratio Grammatica.

50 **L**icini.] Non satis constat, quis fuerit hic Licinius. Quidam putant fuisse Valgium ipsum cognomi- ne Licinium: alij Licinium Crassum oratorem Ro- manum, qui Augusto impediēte nō est adeptus Con- sulatum, ad cuius incommodi cōsolationem hæc Ode videtur instituta: alij Licinium Murænam. Scimus tamen (quod longè præstat) ad quid hæc cohortatio suscepta sit, ἠγῶν ὡς μεσότης ἐν πᾶσιν ἀσφαλές ἐστι, nempe vt mediocritas in omnibus tutior ostendatur, vnde est illud cu- iusdam Palladæ optantis.

— Ἀλλὰ τίς εἶλω
Μὴτ' ἀγαρ δίδάμωρ, μήτ' ἐλέειν ἔγω.
Ἡ μεσότης γὰρ ἀρίστη, ἐπὶ τὰ μὲν ἄκρα πέφυκε
Κινδύουσι ἐπάγειν, ἔργα δ' ὑβείν' ἐχει·

Id est, — Sed vtinā ego neq; nimis felix, neq; miserabilis essem! Quod mediocritas sit res omnium optima, atque summus status solea

soleat pericula creare, & infimus contumeliam facere. Aristoteles quoque lib.4. Polit. cap. 11. docet eos posse in ciuitate tuto viuere, qui cum Phocylide hoc sentiunt & faciunt.

Πολλὰ μέσσιον ἀρίστα μέσθ' ἴδωμι πάλαι ἔειπεν.

Multa sunt mediis optima: ideòq, volo mediis esse in ciuitate.

aut versui Græco respondens Latinus:

Esse volo ciuium mediis: namq, optima multa sunt mediis.

id est: Auream in omni re sequentibus mediocritatem, tuta est ab omni periculo vita. Eodem spectat illud Sophiæ Act. 1. Sc. 1. Andr. Id arbitror apprimè in vita vile esse: ne quid nimis. Talem vitæ statum Salomon à Deo petiuit, & petitionis rationem reddidit honesto fine, de quo vide Prouerb. 30. cap.

Altum vrgendo. Id est, neque nauem propellendo longius in mare, neque illam, declinatâ procellis ab alto in breuia & vadosa reducendo. Altum est Seruio ad hæc verba 1. Æn. iactatus & alto: superior & inferior altitudo, & hæc nomen est mensuræ. Πέλαγος est mare à littoribus valde remotum, vt veriloquium indicat.

Horrescens. Id est, inprudens sumendum, pro reformidare tempestates caute & prudenter: vnde perspicis ἀπηνέσταις esse: qualis cautio & præuisio exprimitur eleganter aduerbio pedetentim, translato ab his, qui loca congelata & lubrica præterant summis pedum articulis, antequam ingrediantur viam: quomodo Cic. loquitur 1. de Off. Sin minus: sensim erit, pedetentimq, faciendum.

Pre nendo. Id est, Premere littus nimis, est quod Ode 22. lib. 30. 1. legere diximus, lambere, radere nimis ripas, littora, quæ sunt iniqua propter saxa & vada, scopulosque latentés & apparentes: ob id divites dicuntur ἄπο τῆς ἰσχυρίας, ὅθεν τὴν πῆξιν τῆς ἀποσπρέξεως ἡλικυμάτων, à collisione fluctuum: vnde dicuntur Ouidio lib. 3. Trist. Eleg. 11. inhospit. id est, aspera & appulso difficilia littora. Sic Liuius vocat locum iniquum, quem Galli lieu malyni, mal' aplani & raboteux. Hic autem primus quaternio Gallicè potest reddi: Tu iras plus seurement Licine, en mer, pendant que tu crains, comme homme sage, l'orage & tourmente, en ne tenant & poursuivant toujours la haute mer, & ne t'approchant par trop du dangereux riuage.

Obsoleti. Grammatici hanc vocem deflectunt ab obsoleco, quod fit ex ob & oleo interiectu τῷ σ, non ex soleo. Valet autem obsoletus idè, quòd nimis antiquus, vilis, qui iam natiuum odorem perdidit. Itaq; tectum obsoletum est cariosum, viciu, squalidum, vile & ruinofum. Hic τῷ τεκτο σordibus obsoleto opponitur inuidenda aula, & hoc sermonis genere dicitur Epod. 17. Canidia εἰρωτικῶς non paternis obsoleta sordibus.

Inuidendâ. Hæc vox interpretatur Græcam ὀφθόζονον vt illa Ciceronis supra in fine Dialecticorum, inuidiosa.

Sobrius. Videtur hæc vox Grammaticis dici quasi febrilis, & maxime Donato And. Act. 4. Sc. 4. versu 39. Tu pol homo non es sobrius. id est, sanæ mentis, quasi febrilis, hoc est, ab ebrio separatus, & ab inseparabili præpositione se vel à seorsum facta, vtraque vim habente separandi & negandi.

Idem consulit Ouid. 3. de Trist. Eleg. 4. de mediocritate.

Vive tibi, quantumq, potes praluſtria vita.

Sæuum praluſtri sulmen ab arce cadit.

Tu quoq, formida nimium sublimia semper:

Propositiq, memor contrabe vela tui.

Fulmina feriunt. Hoc Græci dicunt, σκαπτοὶ κεραυνοὶ εἰς τὰ μέγαρα, ἢ ἰνὰ ὄρη ὀπισκίπτει.

Sperat aduersis. Aliàs legitur infestis. Infestum sæpe

geminatur cum inimicum: opponitur hic secundo, & ita sumendum est pro aduerso & vexante: explèda tamen est præpositio in: speret in aduersis.

Alteram fortem. Significat statum alterum & vitæ conditionem diuersam.

Informes. Quod Græcè dici potest, ἀτυπώτους ἢ ἀμόρφους, καὶ ἀνέκτους, καὶ ἀκαταστάτους, deformes & indecentes, horridas. Ita λοιμῶνες ἀμορφῶς dicuntur, præta informia, squalida, inculta.

Non si. Ita Virgilianus ille Sinon Æn. 2. fidem faciebat iis, quæ Troianis renunciabat de obsidione toluta Græcorum:

— non si miserum Fortuna Sinonem

Finxit, vanum etiam mendacemq, improba finget:

quæ negatio statuit, si sit antecedens enunciati connecti, non ideo consequens eiusdem esse.

Olim. Olim dicitur hic de futuro, posthac, vt quondam de incerto tempore, non de præterito, pro interdum & aliquando: quomodo sumitur Epist. 3. & 10. l. 1. & certè hoc aduerbium tria tempora notare compertum est & obseruatum à Latinis, sicut τὸ πάλαι à Græcis maximeque ab Eustathio in Homerum.

Rebus angustus. Res angustas appellat infimum ac miserum statum.

Sapienter idem. Istam animi æquabilitatem in vtrolibet vitæ statu, ita Hecrates docet seruandam Demonico ex consideratione rerum instabilium. Νόμιζε μεδέν ἔθ' ἀδραπέτων βέλαιον ἔπι τοῦτο ἢ τ' ἀπὸ τῶν ἑσθ' ἀπαρῆς, ἢ τὸ δυσὺχῶν ἀειλύπῳ. Existima nihil rerum humanarum esse firmum & stabile: hoc enim modo non insolenti letitiâ exsultabis propter res secundas: neq, animum dolore conficies ob aduersas. Eodem Theognis Cynnum suum inuitat versu 591.

Τολμᾶν χεῖρ' ἀδραπέτων βέλαιον ἔπι τοῦτο ἢ τ' ἀπὸ τῶν ἑσθ' ἀπαρῆς.

Ρηιδίως ἢ φέρειν ἀμφοτέρων τὸ λάχῳ.

Μήτε κακοῖσι νόσον λύπῃ φρένα, μήτ' ἀγαθοῖσι

τέρφεθης ἐξαπίνης, ἄρῃν τέλῳ ἄχρον ἰδεῖν.

id est, Toleranda sunt, quæ Diij donant mortalibus, Acquò animo autem fors vtriusq, rei ferenda est. Neque malis pressus, animum despondeas, nec bonis oblecteris citò, antequam extremum videris exitum.

Idem Apollod.

Οὐδέ ποτ' ἀδουμείν ἡβ' κακῶς παρόσοντα δει,

Ἄνδρες, τὰ βελτίω ἢ παροδοῦν αἰοί. i. nunquam decet eum, cui res male procedunt animum despondere, ò viri, sed melioribus se integrum seruare.

In nimium secundo, vt paulò antè in bene præparatum: Illustres Grammatici Seruius & Donatus adnotarēt τὸ ὑφ' ἑν, tanquam diceret, sub vnitatem, quòd instar vnus vocis vtrumque pronounciari videatur, sicut ille in vers. 1.

50 Æneidos,

— neq, enim ignari sumus antè malorum

hic in Andr. Act. 1. Sc. 2. 4. adnotauit.

— Et heri semper lenitas

Verebar, quorsum euaderet,

Explicatio Rhetorica.

Metrum est Sapphicum. Alleg. est e continuatis metaphoris à nauis, de cuius ratione vide Od. 14. l. 1. Sed apertior fuisset, si pro duobus primis verbis reposuisset, tutius nauè ages. Nunc pro verbis modificatis sumantur proprie, eruditionis gratiâ. Vrgere igitur altum est ambitiosè summos honores conlectari & cupidè opes quærere.

Premere littus, est timidè in angustiis rei domesticæ & sordibus commorari, & animum despondere. Itaque sensus erit, ne ad summa cupidè Licinius aspiceret: ita tamen infima deuitet. Extrema enim omnia

v itiosa & periculosa sunt.

c Metaph. a prestantissimo metallorum, cui non ce- dit pretio mediocritas.

d Proprie sumendum est, pro extrema rerum tenui- tate, a qua non possunt abesse fordes: aliquando pro a- uaritia, quae etiam non caret sua turpitudine.

e Synecd. est membri pro integra domo. In caret au- tem initio incisi reperito est Anaphora.

f Sumtum est ab esculentis & poculentis ad *αυταρ- νηται* animi indicandam.

g Potest hoc sumi *συνεχόμενοι* pro regia & domo magna: vel potius est metonymia subiecti pro sup- pellestite sumtuosa & luxuriosa, quae domino suo con- stare maximam inuidiam consuevit, quae homo re me- diocri contentus caret, quomodo loquitur Martialis Epigram. 2. lib. 1.

Inuidiosa feri radiabant atria regis.

Gall. *ausquels on porte à iuste cause enus: & haine.*

h Alleg. est multis synecdochis specialibus, pro al- tissimis quibusque rebus, i. amplissimis honoribus.

i Synecdoche est alia partis pro toto homine, qui doctrinam instructus & temperatus est.

k Ex effecto hic significatur efficiens terras hispidae & informes, detracta omni iucunditate plantarum, ar- borum & herbarum, & formae: & pro his, omnia gelu, pluuiam, niue sunt horridè plena: quo verbo vtitur lib. 1. Sat. 8. *tristes Albis informem spectabant oſibus agrum.*

l Dicuntur haec per allegoriam temporis: Iupi- ter facit, vt serenitas tempestati, haec vicissim suc- cedat illi, ad demonstrandam talem rerum muta-

bilitatem à Ioue profectam.

m Alia est allegoria à nautis, vt prima, qui vela pan- dunt vento secundo & moderato: eadem contrahunt eodem procelloso. Hic autem significat è rebus secun- dis nec ingentem spiritum, nec arrogantiam sumen- dam esse, nec aduersis demittendum animum. Similis est concursus troporum l. i. Epist. i. ad Q. Fratrem. *Qua- propter hoc te primum rogo, ne contrahas, aut demittas animū, neue te obrui, tanquam fluctu, sic magnitudine negotij sinas: cō- traq; erigas, ac resistas.* Similis est concursus troporum Πυθ. α. δ. Γ.

ἄλλοτε δ' ἀλλοταί πνοαί
ὑπὸ πτεῶν ἀνέμων
ὄλεθ' ἢ ἐκ ἐς μακρὸν
ἀνδρῶν ἐρχεται, i.

Interdum enim alij sunt flatus ventorum aliuolorum, Felicitas hominum non diu permansura accedit.

Hunc tamen locum si comparatè, vt Scholiaſtes, ac- ceperimus ad inconstantiam felicitatis humanae in- dicandam, protasis collationis ἀγρόπας sic enuntianda est, ἄσπερ ἐχ' οἱ αὐτοὶ ἀνέμοι, φησι, διὰ πτερὰ πνεύσιν, ἀλλ' ἄλλοτ' ἄλλοι: ἔτω καὶ αἱ πύλαι τῆς ἀνδρώπων, ἐχ' αἱ αὐταὶ ἀγρο- πύσον; ἀλλ' ἄλλοτε μὲν εἰς κακὸν μεταβάλλουσιν, ἄλλοτε δὲ εἰς ἀ- γάθον, id est, quemadmodum, ait, non iidem venti semper spirant, sed alias alij: sic felicitas hominum non eadem perma- net; sed interdum in malum, interdum in bonum commu- tatur: quod Euripides simpliciter expressit. ὁ μὲν οὖν ὄλεθ' ἢ μόνιμος ἐν βροτοῖς, i. magna felicitas non est hominibus stabilis. Similis est sententia Ολυμπ. β. ἀπὸ β. quam lectori iu- dicandam relinquo.

ODE XI. AD QUINTIVM HIRPINVM.

Theticum.

Hirpinum hortatur, vt se iam senescentem à magistratibus, publi- cisque negotiis remoueat, & vitæ iucun- ditati dedat.

Vid bellicosus^a Cantaber & Scythes
Hirpine Quinti, cogitet, Adria
Diuisus obiecto, remittas
Quarere² nec trepides in usum

Poscentis aui pauca: ³ fugit reirò
Læuis inuentas, & decor, arida
Pellente lasciuos amores

Canitie, facilemq; somnum.
⁴ Non semper idem floribus est^b honos
Vernis: neq; vno Luna rubens nitet

^c Vultu: ⁵ quid aternis minorem
Consiliis animum fatigas?

⁶ Cur non sub alta vel platano, vel hac
Pini iacentes sic temere, & ^d rosâ
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriâq; ^e nardo,
Potamus vnclî? ⁷ dissipat Euius
Curas edaces. ⁸ Quis puer ocyus
Restinguet ardentis Falerni
Pocula prater eunte lymphâ?
⁴⁰ Quis deuium ^f scortum eliciet domo
Lyden? eburna, dic age, cum lyra
Maturet, in comtum ^g Lacana
⁹ More comam religata nodum:

Analysis Dialectica.

Videtur hæc Ode ex officina Epicuri prodiisse, cui breuitas humanæ vitæ non satis visa est ha- bere spatij ad voluptates perfruendas. Itaque suadet nullum esse prætermittendum locum, nullumque diem intermittendum Hirpino, delicate molliterque viuendi: quod ab eo fiet, si ad securitatem & lætitiâ se mature comparet, positis curis, quæ animos ex- dūt, & mærore corpora conficiunt. Sententia tamen huius Od. non videtur Aristoteli satis explorata, cuius fit, quum ita scribit lib. 10. cap. 7. Ethico: cuius loci hæc est interpretatio, Oportet autem, non quemadmodum

quidam monent, humana sapere, quum homo sit, neq; mortalia, quum sit mortalis: sed quoad fieri possit, se inmortalem red- dere, omniaq; efficere, vt eam degat vitam, qua ab eo manat, quod est in ipso prestantissimum. Nam tamen si sua illud mole videtur pusillum, potestate tamen & dignitate omnibus an- tecellit. Videri autem possit merito vnusquisque esse hoc. Siquidem principatum obtinet ac melius est. Philolophus dissuadet hic, quod nonnulli more nostri Poetæ suade- bant, desideria corporis explenda in hac mortali vita, idque refellere videtur è partibus hominis, qui quum totus constet ex animo & corpore, illum, vt principem acce-

ac caelestem, omnibus honesti partibus ornare debet. Quamquam autem mens hominis res videatur pusilla, sua tamen potestate & dignitate superat omnia, quae cernuntur in homine. Itaque debet unusquisque cogitare se nihil aliud esse, nisi id ipsum, quod est mens & consilium. Haec autem ratio est ex amotione caussarum, id est, impedimentorum vitae beatæ: in qua felicitatem Epicurei falsò putant sitam.

2 Haec ratio constat ex fine latenti: ut Hirpinus non se excruciet propter brevis huius vitae cultum, ad quam benè traducendam pauca satis videntur esse.

3 Ad confirmationem caussarum superiorum, de aculeis sollicitudinum priuatarum & domesticarum euellendis, adhibetur argumentum è loco adiunctorum: quòd iuuenilis aetas celeriter prætereat, & celerius ipsi opinione hominum senectus subrepat. Itaque non tam mordacibus curis de viatico parando, nec non de honoribus mox ponendis Hirpino est opus ad vitam hominis breuem sustentandam & tuendam. Vnde Poeta vult efficere, maturè Genio indulgendum esse. Verùm, prudentissime consultor & vates, voluptas ista, quam tantopere decantas, celerius ac turpius accelerat senium, atque adeò mortem ipsam, quàm mediocris & honesta vitae occupatio, quàm, præterquam quòd inertia & otium ad grauissimum quodque vitium, ut illecebræ maximæ, deuiantur: optima quoque valetudo corporis confirmatur & sustentatur. Itaque magis audiant Platonem in 1. de Repub. adolescentes, vbi Cephalus inducitur senex ita loquens: *Aliquando familiariter vsus sui Sophocle Poetâ, qui quum ex eo atate iam confecto quaereretur, vt reuertirne rebus Veneris, Dÿ meliora respondit. Libenter verò istinc, tanquam à domino agresti ac furioso profugi. Idem tamen ipse dicitur reprehensus ab Isocrate apud Plutarchum in ipsius vita, quòd puerum sectaretur, captus eiusdem amore, ac sepe autòn φάμεν, & μόνον δέι, Σωφώκλει, τὰς χεῖρας ἔχειν παρ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐφ' ἑαυτοῦ, id est, non solum, ð Sophocles, sed etiam Isocrates, te decet manus apud te ipsum continere, sed ipsos etiam oculos.* Atque iidem potius expectent à senectute moderata & sapiente honores, quos Agellius scribit lib. 2. cap. 15. Lycurgi legibus antiquitus maiori aetati habitos. Huc accedit sententia Aristot. in arte Poeticâ, *ἡ δὲ δαμνία ἐστὶν ἀφ' ἧς ἔστι, felicitas consistit in actione.*

4 Citatus iuuentutis celeris transitus declaratur collatione dissi milium, cuius protasis est duplex de floribus & habitu Lunæ: *non vt flores cito marcescunt & decidunt: nec vt Luna saepe mutat vultum, in vicissitudine crescendi ac decrescendi, dum modo apparet clara, modo obscura, modo alba, modo rubicunda, modo plena, modo corniculata.* Hæc varia Lunæ figura fit è vario ipsius situ ad solem, & interiectu terræ, à quo, quum sit eius corpus densum & opacum, non potest illustrari in synodo, id est, coitu; sed pro ratione illius à sole semoti recipit splendorem diuersæ figuræ. Antapodosis huius comparationis later in hac interrogatione: *Quid æternis?* Supplenda tamen ex antecedente fuga iuuentutis: Non sic ætas iuuenilis fluxa & caduca, mutabilis & varia fugit ac redit. Ideoque impar longè in posterum prospiciendis futuris, quæ nullâ circumscriptione temporum & intelligentiâ meriare. Magna quidem est commutationis hæc dissimilitudo: flores enim verni quotannis renascendo redeunt & decidunt plantis: nitor Lunæ & plenitudo tolli reddique solet: homini autem adimitur, sed non restituitur præterita iuuentus.

5 Poeta facit hic impiè animum mortalem & ea-

ducum, vt corpus: sed contra Phocylides piè, & congruenter pietati Christianæ:

Ψυχὴ δὲ μένει ἀθάνατος ἐν φθιμένοισιν.
Πνεῦμα δὲ ὅτι Θεοῦ, ζῆσις θνητοῖσι, καὶ εἰκόνη.
Σῶμα δὲ ἐκ γῆς ἐξέρχεται, καὶ πάντες ἐς αὐτὴν
Λύμενοι κόνις ἐσμέν· ἀλλ' οὐδ' ἀπὸ πνεῦμα δέδεκται.

id est, *Animi manent immortales in mortuis: spiritus enim est Dei, res hominibus accommodata. & imago: corpus autem è terra habemus & omnes in ipsam soluti, sumus pulu. Sed calum suscipit spiritum.* Similiter Platonici & Pythagorei de immortalitate animi, atque Phocylides sentierunt: cuius rei reperire licet multa testimonia in Phædro, aliisque dialogis Platonis, quorum vnum è multis proferam è Phædone: *Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ζῶμεν, ὅπως, ὡς εἰκόνη, ἐγγυτάτω ἐσόμεθα τῷ εἰδέναι, ἐὰν ὅτι μάλιστα μὴ δὲν ὁμιλῶμεν τοῦ σώματος, μὴ δὲ κοινοῦνόμεν, ὅτι μὴ πάντα αὐτῶν, μὴ δὲ ἀναπνεύμεθα τῆς τέτης φύσεως· ἀλλὰ τὸ καθαρώμεν ἐκ' αὐτῶν, ἕως αὐτῶν ὁ Θεὸς αὐτοῦ ἀπολύσει μὴδ' ἕτι πῦρ καὶ θάλασσα ἀπὸ ἀπὸ μὴδ' ὅτι φροσύνης, ὡς τὸ εἰκόνησιν, τῶν τῶν ἐσόμεθα, καὶ γινώσκουμεθα δι' ἡμῶν αὐτῶν τὸ εἰκόνησιν. Atq, dum, ð Socrates, in vita sumus, ita nos, vt decet, debemus parare, vt minimum nobis sit cum corpore commercij, nisi summa cogat necessitas, nec ipsius naturam imbibamus, sed puri & integri ab ipso sumus, donec Deus hinc nos migrare iusserit: atque ita puri & ab insania corporis liberati, vt consentaneum est, cum talibus, id est, puris & integris, versabimur, & per nos ipsos cognoscemus, quicquid est sincerum.* Item è Pythagora hoc proferam extremum carminum aureorum:

Ἦνδ' ἀπολείπεις σῶμα, εἰς αἰθέρα ἐλθόντες ἄλλοις
Ἔσται ἀθάνατος ὁ Θεός, ἀμείροτος, ἕκ ἐν θνητοῖς.

Quòd si corpore relicto ad purum athera peruenieris: eris immortalis Deus, diuinus, incorruptus, nec amplius mortalis. Solet tamen ad excusandam Poetæ impietatem à minore referri ad temporis spatium, quo animus manet inclusus in tenebrosâ corporis custodia: quo circumfusis impeditur perspicientia veri æternique consilij: Ideoque deliberatio de rebus abstrusis & æternis hominis captum longè superat. Iam redeo ad nostrum Poetam, qui ex his comparatis studet efficere, vanas esse hominum curas de futuris, quæ humanus animus præsentire non potest breuitate mundanæ permanentionis suæ.

6 Iam satis persuasâ vitæ humanæ tam corporalis quàm spiritualis inconstantiâ & breuitate, inuitat se & alios ad hanc exiguam lucis vsuram in voluptatibus conterendam, hac impiâ ratiocinatione: Si vita nostra more nubis præteruolat, & instar vmbrae euanescit, ac spiritus ritu aeris diffunditur; curemus, vt dum viuimus viuamus. Hanc impietatem c. 2. Sap. legito & conditionem huiusmodi impiorum miseriam. Videtur hæc admonitio de vanitate rerum humanarum & vitæ breuitate ex Ecclesiaste Salomonis desumpta. Sed hoc interest inter Poetam, & nostrum sapientem: hic enim omnes curas, omnia hominum studia, omnes denique cogitationes subiicit vanitati, vt inde homines abstracti, toto animo omnique studio & operâ discant vnicè Deum amare, colere & timere: quia in hoc solo firma, stabilis, vera est, & æterna hominis felicitas: admonitio autem Poetæ de sollicitudine futuri omnino remittenda, est solum cohortatio ad vitam voluptariam, delicatam, & mollem: in qua quum homines huius sectæ satis superque fuerint bacchati, summum bonum putant se affectos. Apparatus autem conuiuij ex subiectis & adiunctis explicatur. Locus enim primum designatur idoneus ad iucundè & beatè epulandum: qualis memoratur Ode 3. huius libri. Deinde ad epulas adhibentur vnguenta, odores & flores, optimum vinum.

7 Argumentum est ex efficiente causa securitatis & delectationis.

8 Adhibentur quoque ad hanc, tanquam adiuuan- res, Oenochous, & Leno, & scortum, quod postremum describitur ex adiunctis, musico instrumento & cultu Lacedaemonio. Notata est modò nostri Poetae impie- tas, nunc eiusdem impuritas ac impudicitia notetur ac viterur.

9 Ornatus scorti exponitur breui similitudine, vt illud veniat comtum more Lacena puellae, quae se solet comere & exornare ad tales delicias accom- modatè.

Enarratio Grammatica.

Coniectat Cruquius è Chronographia, pro hac in- scriptione, ad Quintium Hirpinum (vbi tamen le- git Quintum contra opinionem quorundam) reponen- dam hanc: ad Quintium Crispinum, qui gessit illo rem- pore Consularum cum Druso Nerone, quum huius fra- ter Tiberius Nero bellum faciebat aduersus Dalmatas & Pannonios & Dacos qui hinc Scythae vocantur, quod equidem neque probare omnino, neque improbare hic nunc possum. Vox autem Hirpinus videtur ducta Ser- uio in vers. 11. AEn.

Summe Deum sancti custos Soractis Apollo.

ab Hirpis, qui lingua Sabinorum sunt lupi, vnde po- puli in Flaminia sic dicti fuerunt ad montem Soracte firi, alias Sorani. Vide ibidem fabulam.

Cantaber.] De Cantabro vide Od. 6. l. huius.

Scythes.] Haec vox ponitur hic Glareano pro Daco, quem Virg. 8. AEn. vers. 728. indomitum, vt hic bellicosum, & Ode 3. l. 3. bellicosos etiam Quiritis vocat, πολεμικὸς, sor- tes ac strenuos. Sed Scythae sunt populi Septentrionales, prius dicti Scoloti, vt scribit Herodotus: Scythae verò nominati à rege iporum, qui originem suam traxit ab Hercule, de quo idem historicus.

Adrià.] De Adria lege Od. 3. l. 1.

Diuisus.] Id est, quem Dacum interiectus maris A- driani lógè disungit à nobis, vt Alpes & traiectus mar- ris Tyrreni disparant Romanenses à Cantabris.

Remittas querere.] Remitto ita cum infinito ponitur à Terentio, remittas iam me onerare iniuriis, pro desinas, Gal. Deporte toy de m'outrager d'iniures: quod possis etiam explicare: remissiùs ac minori studio queras, pro quo dixit Ode 9. l. 1. fuge querere, & 4. huius, fuge suspicari, pro noli. Aliquid tamen videtur interesse: priori aliqua in- quisitio permittitur, posteriori nulla.

Nec trepides.] Appositè natura hominis nimis rerum starum trepidi, vt loquitur Virgilius, hoc exprimitur verbo: cui nihil vnquam est satis confirmatum, cer- tum & ratum, quod ad vltim vitæ pertinet & necessa- rium est: sed de eo semper dubitat, noctesque dies- que trepidè sollicitatur: Diximus Ode 4. huius ad fi- nem:

Cuius octauum trepidauit etas

Claudere lustrum.

verbo trepidandi festinationem significari cum aliqua commotione animi.

Iuuentas.] De qua fuit Ode 30. lib. 1. Iuuentas non dicitur laeuis, quia est imberbis & depilis, sed quia est sine asperitate cutis & rugarum, quum recta ætatum distinctio iuuentutem faciat barbaram: neque hic ob- iicienda est modificatio vocis pro Dea vel imagine il- lius, quae rei expressæ & effectæ debeat similitudine respondere.

Decor.] Intellige venustatem & splendorem, quem Ouidius de medicamine faciei sic ait euanescere:

—formam populabitur etas,

Et placidus rugis vultus aratus erit.

Pro his vterur Epod. 17.

Fugit iuuentas & verecundus color

Reliquit ossapelle amicta luridà.

Aridà.] Phyci quidem tradunt infomniam & cani- tiem hominib. nasci penurià naturalis humoris, mor- dacibus curis, aliisque animi perturbationibus, quibus exsiccarur & absuntur triplex illa facultas spirituum naturalium, animalium & vitalium, quam absuntam consequitur ἀπείθεια morborum omnium mater: Sed huc addo, citius homines etiam canescere, ex immo- dica humorum copia calidique penuria vnde vapores spirituum auctores relanguescunt & pituitosam ma- teriam radicibus pilorum affundunt.

Aridà canitie.] Arida canities αὐτὴ καὶ ἐξ ἐστὶ πολιοτῆς, de qua lege Aristor. lib. 3. de generat. animal. & 5. vbi docet πᾶς πολιοτῆτα ἐκ τῆς ἀπείθειας, canitiem nō esse siccitatem, id est, non ex hac nasci, sed ex inopia caloris, quam superior ἀπείθεια consequi solet, & ab hac humorum imbecillitas, qui postea transmittunt in cerebrum debiles vapores ac fuliginis exsortes: vnde capilli possent denigrari. He sunt causæ canitie: quibus nomine cruditaris compre- hendimus morbos ab ea concoctionis deprauatione omnes profectos. Quamuis autem Porphyrius tradide- rit cap. 4. de quinque vocibus proprium hominis esse in senectute canescere, πολιοτῆτα tertio modo, quibusdam tamen παρ' ἡλικίαν canescentibus viridis ac valida con- tingit senectus: cuius rei ἡ περὶ τῆς ἐξ ἄλλων ἐλάττων, id est, experientia nobis verissimum fecit indicium apud Pin- darum εἰς Δ. Ολυμπ. in Ergino Clymeni filio ex Argo- nautis vno; qui Itadii curriculum ingressus est magis tamen canis, quam annis obsitus, non sine risu Lem- niadum mulierum: sed vbi vicisset cursu filios Boreæ, Zetes & Calais, ille spectantium risus traductus fuit in admirationem: (vnde natum fuit Græcis prouerbium, Εργίνα πολιοτῆτα, Ergini Cani in eos, qui αἰετοὶ πολιοτῆτα, i. in- tempestine canescunt & senescere vel curis vel morbis vi- dentur. Item in eos, qui ætate quidem sunt iuuenes, sed prudentia, moribus ac vitæ ratione senes: de quibus sic Perſius, quum inuehitur in Neronis infantiam sub persona Alcibiadis, εἰρωνικῶς tamen,

Scilicet ingenium & rerum prudentia velox

Ante pilos venit.

ἡ δὲ ἰσοεῖα τοιαύτη. Ἐπιπλοῦς ἀγῶνα ὅτι τελευτῆς ὅτι τὰ φρον ὁ δὲ αὐτὸς περὶ λημνίων βασιλεῖ, συμβέβηκεν ἀπὸ τῆς ὅτι τὸ χροστὸν ἔχει τὸς Ἀργοναυτῶν ἐκείσε ἡμεῖς, καὶ αὐτὸς ἀπέντας εἰς τὸν ἀγῶνα ἀ- γωνίσουσαι. εἰς ὃν ἔν ἀντὶ τῆς Εργίνης νέω τερος μὲν χροστὸν, αὐτὸν πολιοτῆτα ὅτι πᾶς κόμην, ὡς μὴ ἔχου ἀγῶνίσουσαι διὰ τὴν ὅτι τῆς πολιοτῆτων, ἐξ ἄλλων τῶν γυναικῶν, καὶ ἐπιπλοῦς τοιαύτη ὡς ὅτι διὰ τῆς Εργίνης ἐδείχθη καὶ βαλλόμενος τὸς ἀγῶνίσουσαι ἵστω ὅτι τὸ Βορέου πᾶ- δες Ζήτης καὶ Κάλαις ἐπαύσατο ἡ γινόμενου χροστὸν καὶ αὐτὸν καὶ τὴν ναυτίον ἐδουμάσθη διὰ τὸ ἔν λέγει τὴν πέτραν πεπαικέναι τῆς ὕβρεος τῆς κατ' αὐτὸ τὰς λημνιάδας γυναικῶν, id est, Historia est huiuscemodi. Quum Hypsipule Indos funerales appararet patri Thoanti Lemniorum regi, accidit, vt Argonautæ ad vellus aureum proficiscentes illuc aduenerint, & ad certamen concelebrandum inuitati fuerint. Ex his igitur vnus nomine Erginus tempore quidem iuuenis, sed præcanus capillitio, adeo vt mini- mē idoneus ratione canorum videretur ad cursu concertandum, & videretur à mulieribus conuittis, vrgeretur. Postquam verò re & opere declaratus est vicisse suos syndromos. Erant autem hi, filij Boreæ Zetes & Calais, desit contumelia in ipsum fieri, con- trā obtinuit admirationem. Eam ob rem Pindarus canit experientiā fecisse finem contumeliæ, quam ipsæ Lem- niades prius in ipsum iaciebant. Lectio Pindarici loci admonebit lectorem, quorsum hæc historia tendat. Ac præterea quomodo capilli magis canescant recti quam difflati, & ad tempora & ad bregma & sinciput prius, quam ad occiput, vt iam Od. 9. l. 1. attigimus, vide quo- que

que Alexandrum Aphrod. l. 1. problem. Cur tempora hominum primum canescant.

Lasciuos. De his amoribus repete nostras è Seruio notatas in Od. 9. l. 1. ad verba, nec dulces amores, &c.

Animum fatigas. Fatigare animum consiliis, est illum follicitare & angere sollicitationibus & cogitationibus rerum longè futurarum, quarum ille minimè capax est, nec eas præsentire potest. Fatigare pectora etià dicitur Ode 14. l. 4.

Vel platano. Platanus deflectitur περὶ τὸ πλατύειν, à dilatarando, vnde dicitur ἀμφιλαφής, ampla: quò Virgilius respiciens dixit:

—Pronà surgebant valle patentes Aeria platani.

Eòdem quoque Cic. de Orat. Hæc tua platani ad opacandum hunc locum patulis diffusa ramis. de qua lege Plin. l. 12. c. 1. & l. 17. c. 16. Ex illa tamen, præter gratiam vmbre, fiunt rigidi mali. Virg. 2. Georg.

Et steriles platani malos gessere valentes.

hoc epithetum sterilis potest interpretari alterum Odes 15. sequentis calebs & vidua apud Martialem, pro non maritata vitibus. & 4. Georg.

Iamq; ministrantem platani potantibus vmbra.

De pinu autem fuit antea Ode 3. lib. huius.

Sic temerè. Hæc similitudinis nota exprimit quendam accumbentis gestum. Præterea iacere humi, est nullo consilio, nullà arte, nullà ratione vel locorum, vel personarum habità, in gramine sub vmbra platani discumbere, quod Græci dicunt καθὼς ἐν τῷ γῆν, pro vt incidit, & quisque locum occuparit.

Odorat i capillos. Pro hoc dicitur Sat. 7. l. 2. Odoratum caput Hellenismus est, qualis hic est ἀπὸ δάμνησθαι τῶν κόμην, item ἀπὸ γυναικῶν ἀναλαβεῖν φάρμακον τῶν κόμην τὸ φαρμάκον religatus comam, mulieres comam medicamento peruncta, τείχεος θυμιαδέντες, capillos suffiti: vbi eleganter supprimitur τὸ κτλ, tam Græcis, quàm Latinis perusitatum, in quo Grammatici malè statuunt synecdochen, pro, habentes capillos rosaceo & nardino vnguento perfusos. Præterea norant Grammatici multa inclinari adiectiua è nominibus substantiuis ad speciem participiorum passiuorum, vt ab odore odoratus, quod aliunde accipit odore, ait Seru. interdum pro, odorifer, habens in se odorem & spirans: sed neutra huiusmodi vis fumitur à verbo odoro vel odoror: ita inclinatur togatus, comatus, sagatus, barbatus, figuratus, stellatus, virgatus, baccatus & similia infinita. Dum licet. Pro hoc dixit Ode 3. huius:

Dum res & etas & sororum Fila trium patiuntur atra.

Affyriaq; nardo. Adscribitur nardus à Phycis inter frutices, eaque triplex è varietate regionum inuenitur; nardus Indica, Syriaca & Celtica: quæ postrema nascitur in Alpib. Liguriæ. Poeta videtur hic intelligere Syriacam. Huc addit Plin. præter vinum & vnguentum nardinum commendari etiam nardinas coronas: quas non malè hoc loco intelligas. Præterea τὸ νάρδος videtur ortum vocabulum ab Hebræis, qui נָרְדָּן nard, sumunt nunc pro frutice, nunc pro herba, vnde pretiosissima fiebant vnguenta: quale dicitur mulier effudisse Christo in caput, Mar. 14. c. & Ioh. c. 12. vbi τὸ τὸ Μύρον dicitur in loco priori πολυτελές, in posteriori verò πολυπύμον.

Dissipat Euius. Meē vnus ἀποπέδασαι Græcè dicitur. Verbum autem dissipare est Festo duplex. Fit enim à simplici supare vel sipare, quod est ipsi iacere: vnde dissipare valet disficere & dispergere. Variè construit Poeta τὸ cura nunc cum abigere, nunc eximere, nunc peltare, nunc summuere, nunc auferre, mittere, deponere, tollere curas &c. Propriè autem sumetur Epod. 16. Offa Quirini dissipabit. & 17. Nouendiales dissipare pulueres. Similis efficientia vini declara-

tur à Theognide:

Τὸ πίνον ἀπὸ μὲν χαλεπὴς σκαδύσεως μελεδῶνας
Θωρηθεὶς δ' ἔσται πολλὸν ἐλαφρότερος.

Vini porione discuties curas graues, eoq; munitus eris multò alacrior. Talis quoque ab Ouidio:

Cura fugis, multo diluiturq; mero.

Talem potes legere Odyss. φ. sub finem ad vers.

Οἶνός σε γένοιε μέλιτος, ὅς τε καὶ ἀδάμης
Βλάπτει, ὅς αὖ μὴν χαυδὸν ἔλη μῆδ' ἄσπια πίνοι.

Vinum te ledit, quod etiam alios ledit, quicumq; ipsum hausierit abundè. Reliquos versus lege sequentes.

Euius. De Euiio fuit Ode 18. l. 1. ac de ipsius vocis etymis & scriptura: vt de Falerno Ode 27. l. 1.

Restinguet. Staphylus Sithem filius dicitur à Plinio l. 7. c. 56. induxisse primus morem aquà vinum diluendi contra mentem Thyadam, quæ vetant aquam infundi vino bacchantium, sed malè: ὅτι γὰρ ἀκρατοποπιτῆται οἶνος, κεφαλαλγικόν ἐστι. Vinum enim quum bibitur merum, tētat cerebrum: Ἐγκετος ἴσως ἐν ἀπύπνῳ, ἀφροσύνην παρέχει τῷ αὐτὸν πόνῳ, sed vbi bene dilutum fuit sumtum, exhilarat potorem.

Deuium. Sic dicitur scortum, vel quòd ignarum sit vicorum & viarum & ædium, vel quòd domum habitet à via publica remotam, minimeque proster omnib. & vulgare sit. Ego verò crediderim potiùs ita notari, quòd vias publicas & hominum aspectus vitet, domosque solùm notas sibi latenter oberrans adeat, sicut de Pholoe dicit Ode 15. lib. 3.

Filia rectius Expugnat iuuenum domos.

nisi malis hoc epithetum referre ad rationè vocis Græcæ mox infra explicandæ.

Scortum. Propria huius vocis notio est Grammaticis, vt crasius corium significetur, idque durius: ex quo tuso soleæ calceorum fiunt, Gall. semelle de fouliers, quæ nomine soli intelligendæ sunt hoc Epigr. l. 9. Martial.

Dentibus antiquas solitum producere pelles,

Et mordere luto putre, vetusq; solum.

Inde nominatur quisquis suo corpore quæstum facit, siue πόρνος παῖς, ἢ πένη, meritorius puer & cinadus, siue mulier prostituens & vendens suum corpus. nam τὸ πέρων καὶ πέρων sonat Eustathio τὴν πώλην πέρων καὶ μακρὴν τὴν οἰκίαν, vltra & procul è patria exportare aliquid venum: sed ad scortum proprius accedit vox Græca χαμαίτην ἀπὸ τῆς χαμαὶ κοιμένης τύπης, ὅπότε ἀνδράσιν το: de quo lege Donatum in vers. 34. Act. 3. Sc. 1. Eunuch. forte habui scortum: vnde discas aliud etymum: sed ad Græcum πόρνη spectat etiam illud Donati in Phor. Act. 2. Sc. 2. apud veteres peregrinas mulieres in meretricum numero habitas fuisse: vnde ab Hebræis extranearum nomine norantur, vt est videre cap. 5. Prouerb. vers. 3. vbi labia extraneæ dicuntur stillare fauum & palatum mollius oleo.

Eliciet. Id est, blanditiis educet è lupanari suo huc. Sic Cic. dicit 2. de nat. Deor. è terræ cauernis aliquid elicere, i. effodere & eruere. Ode 12. l. 4.

Nardi paruis onyx elicet cadum, i. è cella proferet, vt elicere manes Sat. 8. l. 1.

Lacæna. Lacones sunt incolæ Laconica, quæ regio est Peloponnesi; & huius caput fuit Lacedæmon regia Menelai, vnde fuerat abducta Helena quæ Lacæna ob id dicitur, sed σιωπηδὸς καὶ quælibet puella Spartana hic intelligitur.

Incontum. Quidam malunt disunctim legere: religata in nodum comtum more Lacæna. Verum cum hac explicatione cultus Lacedæmoniarum puellarum pugnat, vt dictum est. Alij legunt in comam comam, & in maturet τὸ venire supplent. Equidem malo hanc syntaxin verborum: vt Lyde religata comam more Lacæna maturet nodum incontum, id est, properè illum faciat, vt maturet

fugam. Sic virgebitur puer Ode 14. l. 3.

Dic & arguta properet Neera
Myrrheum nodo cohibere crinem.

Sententia igitur est: O puer, age, dic Lyda, vt neglecto cultu
confestim colligat crines suos, & veniat cum lyra.

Religata comam. Similis est syntaxis superiori, Odorati
capillos. Mulieribus autem Lacænis in more positum e-
rat, vt cornâ in nodum collectâ iuxta radices capillo-
rum, atque iisdem pafsis imis negligenter capillis in-
cederent. Ratio præterea vocis, comam, petenda est à
Græco: κομὴν ἢ ἀμύμονος τὸ ἐπιμαλῆϊ δὴ καὶ τρέφειν ex Arte-
midoro, κομᾶν & nutrire: vnde γυροκομῶν, curam senectutis
gerere: quod sanè erymum præferendum est τῆς πηγῆς τὸ
κείπειν, à tendendo, quanquam ex hoc cirri videantur Ili-
doro declinari. Sed pro religare comam Virg. dicit vincire,
Claudianus renodare, Græci ἐνὰ δὴν καὶ δακτύλων. Meminit
quoque Ouid. Eleg. 5. l. 1. de Trist. cuiusdam Lydes:

Nec tantum Clario Lyde est dilecta Poeta:
Nec tantum Goo Battis amata suo.
Pectoribus quantum tu nostris vxor inhaeres.

Explicatio Rhetorica.

Metrum Odes similiter, æqualiterque responder
illi Odes 9. l. 1.

E geminata synecdoche vocum Cantaber & Scy-
thes videtur mihi allegoria constituenda pro quibusli-
bet hostibus populi Romani longè ab Italia remotis,
ideoque non esse anxie percunctandum, quid illi mo-
liantur, aut machinentur in Romanos, mari præsertim

Adriano inter hos & illos interposito, sicut Tyrreno
inter Hispanos & Romanos interiecto.

Viderur sumrum ab hominibus ad colorem &
vigorem plantarum indicandum, qui sunt instabiles
ac mutabiles, nec idem decus semper in illis manet. Si-
milis tropus erit Epodis 11.

Hic tertius december,
Syluis honorem decurrit.

Vide num per metaphoram hic sumi debeat vul-
tus ab animatis ad alia. Vultus enim est animi imago &
index mentis & voluntatis, quibus propriè non sunt
prædita corpora caelestia, etiam si Philosphi & Poetae
tribuunt animum stellis. Eodem genere tropi viderur
sumi ab Ouidio lib. 1. Metam.

Vnus erat toto natura vultus in orbe.

pro quo dicitur facies, vt arboris & loci, montis figura
& similitudo.

Duplex metonymia est materiae pro succo &
aqua rosacea & vnguento nardino inde expresso &
facto.

Enim habet eundem tropum, sed efficientis, i. in-
uentoris pro vino inuento; quod pellit curas edaces, vt
Græci dicunt etiam translate, vt Latini, à rebus cor-
poreis ad animi affectus σκεδάζει γυρόρως μελοδῶνας, dissi-
pat curas membra depascentes.

Metaph. est à crassa & dura pelle animalis, quæ vt
seuax sit & flexibilis, subigitur & teritur: sic meretrix
tradit se permolendam, vt loquitur Sat. 2. l. 1. & conte-
rendam, vt Plautus.

Synecdoche speciei pro Lacænarum puellarum.

ODE XII. AD MÆCENATEM.

Theticum.

Quòd res graues solutâ, & leues strictâ oratione à Poe-
ta scribendæ sint.

Olis longa fera bella Numantia,
Nec dirum Annibalem, nec Siculum mare
Pæno purpureum sanguine mollibus

Aptari cithare modis:

Nec sauos Lapithas, & nimium mero
Hyleum, domitosq; Herculeâ manu
Telluris iuuenes, vnde periculum

Fulgens contremuit domus
Saturni veteris: tuq; pedestribus
Dices historis prælia Caesaris
Mæcenas melius, ductaq; per vias
Regum colla minantiuro.

Me dulces domina Musa Licinia
Cantus, me voluit dicere lucidum

Fulgentes oculos, & bene mutuis
Fidum pectus amoribus:
Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare ioco, nec dare brachia
Ludentem teneris virginibus, sacro
Diana celebris die.
Num tu, quæ tenuit diues Achemenes,
Aut pinguis Phrygia & Mygdonias opes,
Permutare velis crine Liciniae?
Plenas aut Arabum domos?
Dum fragrantia detorquet ad oscula
Cervicem: aut facili sauitie negat,
Quæ poscente magis gaudeat eripi:
Interdum rapere occupet.

Analysis Dialectica.

Hoc quidem principium videtur responsio Poetæ
ad voluntatem & cohortationem Mæcenatis, de
rebus Augusti carmine scribendis: de quo ita se purgat
apud eum, vt præfixum Theticum disputetur princi-
patione diuersæ dissensionis: quòd res bello gestæ nõ
conueniant humili stylo, qui cernitur in versibus Lyri-
cis Poetae: sed historicâ & liberâ oratione à Mæcenate,
ac potiùs ab alio sint conscribendæ. Locus tamen Vir-
gil. 2. Georg. ad v.

Tuq; ades, inceptumq; vnâ decurre laborem. &c.

viderur intelligendus de Mæcenate gesta Augusti Cæs.
descripturo pedestri oratione, vt Seru. interpretatur.
Huius autem dissensionis prior pars constat quintupli-
ci distributione è subiectis, id est, è materia ad scriben-
dum apta: belli primùm contra Celtiberos Numanti-
nos: deinde contra Annibalem: præterea contra Pænos
nauali prælio victos: postea inter Lapithas & Hyleum:
postremò inter Centauros & Herculem: quòd postre-
mum ex efficiente explicatur.

Mæcenas facultate liberæ orationis & præsidii
septus

septus melius poterit facta virorum fortium, vt Cæsaris, memoriæ posteritatis prodere, quàm Horatius: qui locus est à minoribus.

3 Iam primis partibus bellicæ scriptionis Mæcenati concessis. Poeta sibi assumit secundas, quæ solum versantur in munere scribendi strictius de ludicris & amatorijs: quod ne Mæcenas Poetam sibi delegisse per se putaret, admonet ex efficiente, id ita Musæ Lyricæ placuisse. Ratio autem Musæ sic volentis sumitur è laudatione materiæ, quæ sit primùm ex adiuncta pulcritudine Liciniæ per partes ipsius tributa, & peritia numerosæ saltationis, & multis decentibus factis sic à Poeta existimatis: deinde à minori ad maius, vt vulgò dicitur, quòd sola Liciniæ coma præstet opibus regum ditissimorum. Hæc summa est artificij logici, quòd hîc potui obseruare.

Enarratio Grammatica.

Nolis.] Ne requiras à me officium facta Cæsaris resq; gestas describendi Lyricis versibus.

Longa.] Memoratur hæc bellorum diuturnitas à multis Historicis; Orofio lib. 5. cap. 6. Eutropio lib. 4. cap. 3. Augustino lib. 3. de ciuitate Dei.

Numantia.] Numantia fuit celeberrima Hispaniæ ciuitas Celtiberæ, quæ Strabone lib. 3. sub fin. & Floro lib. 2. cap. 18. auctoribus obsidionem Romanorum annos 20. fortissimè & constantissimè sustinuit sine mœnibus, tantùm sita in tumulo modicè edito, & à quatuor Celtiberorum millibus solum defensa: illa tandem capta est ab Æmiliano Scipione, qui propterea Scipio Numantinus cognominatus est. Liuius quoque lib. 30. scribit Annibalem contra Romanos annos 16. pugnasse in Italia, & bellum confectum anno 18. ex Polybio lib. 1. cui hoc epithetum *dirum* ex historia aptè conuenit, quòd illius corpus nullis laboribus frangebatur, animus inuictus erat: primus prælium inibat: vltimus bello confecto excedebat: hinc videtur *durum* legendum & explicandum, laboris militaris patientem.

Siculum mare.] Liuius narrat lib. 17. Cneum Duillium primum Romanorum egisse triumphum naualis victoriæ, quam reportarat Consul in Sicilia Lucatius duce, & Pœnis nauali pugna superatis: huius victoriæ meminit Cic. in Catone maiore.

Pæno.] Ode 6. li. 3. pro hoc vtetur inde flexo, *Infecit aquor sanguine Punico.*

Aptari.] Ita loquetur Epist. 3. lib. 1. *fidibusne Latinis*

Thebanos aptare modos studet auspice Musa?

Est autem *to aptare* Seruio quiduis aptè, congrueq; locare in li. Æneid. 2. ad vers. in initio. *Bellipotens aptat vorantes.*

Lapithas.] De Lapithis & Centauris vide Oden 18. lib. 1. & 12. Metamorph. quorum posteriorum Hylæus erat vnus, & auctor pugne cum Lapithis commissæ: Ouidius tamen loco modò citato facit Eurytum talis tumultus concitatores, seditionisq; stimulatorem, de quo Hylæo Virgil. legatur 8. Æneid. & hymnus de Hercule & Diodorus lib. 5. postremò Ælianus li. 13. c. 1. de Atalanta.

Nimium mero.] Hic Hylæus dicitur nimius mero, quòd intemperanter bibisset & ebrius esset, ideoq; præ ebrietate turpiter se ac libidinosè gereret. Liuius tamen alteram tribuit syntaxin huic epitheto, quum dixit: *Manlius nimius animi ac imperij spernit alios principes,* id est, superbus & imperiosus. Sic Tacitus: *nimius sermo nis,* id est, loquax & verbosus.

Telluris inuenes.] *Ανερον* est, pro natis & filijs. Eos autem intelligi oportet, quos Latini è Græco vocant Gigantas, terrigenas, Græci *γηνναίς*, terra filios, propter in-

gentem corporis molem, quos Callimachus hymno *εις Δία πολλόρονος, ὅθεν τὸ ἐν πολλῷ γενέσθαι, quòd è luto facti sint,* appellat, & Iouem eorum expulsores *ἐλατῆρες, τῶν δὲ ἰσχυρῶν ἐξωθητῆρες,* non Herculem, vt hîc facit Horatius.

Vnde periculum.] Cor. Frontoni & Nonio discrimen salutis, quod contra rem quamlibet timeretur, periculum dicitur, quod contra necem, pernicies. Vis illius spectatur è primigenio *perire*: quod teste Nonio de re leuiori dici solet, haberq; inuentionis spem, & non omnium rerum finem, vt ostenditur hoc vers. è Capt. Plaut.

Qui per virtutem perbitat, non pot interit.

Id est, perit. Vox autem Græca *κίνδυνος* Latine respondens inclinatur *κίνδυνος* à doloribus concitantibus. Est præterea *το periculum* interdum rei alicuius experimentum, quòd rarò fit sine aliquo incommodo. Gigantum igitur graui meru Olympus, id est, cælum percussum & concitatum fuit: quia illud rescindere Deosq; omnes inde conati sunt deturbare.

Domus Saturni.] Nomine Olympi intelligitur cælum stellarum & astringerum, de quo Virg. initio lib. 10.

Panditur interea domus omnipotentis Olympi.

& hîc Saturnus vetus dicitur, vt Æneid. 7.

Saturnusq; senex, Ianiq; bifrontis imago.

Ideo autem à Poetis Saturnus insignitur cognomine vetustatis, vel quia regnavit primâ ætate ante Iouem, vel quia creditur senibus præesse.

Historijs.] Quas Græci vocant *πρῶτα ἱστορίας*, de quibus rectè conscribendis lege libellum Luciani de arte talis inscriptionis. Dicuntur autem pedestres: quòd liberâ & solutâ oratione conscribi soleant, ita tamen vt initia & clausulæ sententiarum numeros habeant suos, id est, pedes literis soni partim tenuis, partim plenioris, itidem syllabis breuibus ac longis temperatos, beneq; sonantes. Vox autem *historia* inclinamento fit ab *ἵστωρ*, quod interpretes Homerij vers. Iliad. σ. sub finem & post descriptionem Clypei Achillei in contentione duorum hominum coram populo de ratione multandi homicidæ:

Ἄμφω δ' ἰέθλω δῶτ' ἵστωρ πρὸς ἑλέσθαι

40 **Ambo autem cupiebant apud iudicem finem litis capere:** explanat *δῶτ' ἰέθλω* id est, apud restem aut iudicem: quia Historicus nihil, nisi cognitum & perspectum, non secus atq; iudex statuere, debet commemorare. Eadem de re iterum audies Ode 7. lib. 3.

Ductaq;.] Victoribus olim mos fuit captiuos reges catenisque ligatos ducere ante carrum triumphalem per vicos.

Minantium.] Pro hoc alij legunt *Minacium*, sensu tamen eodem.

Licina.] Quidam malunt legere *Licymnia* propter carmen & vsum. Fuit autem Licymnia quibusdam Terentia Mæcenatis vxor. Alijs tamè id minimè probatur: quòd illius descriptio ab honesta Matrona plane discrepet, quæ contra decorum prædicaretur domina patroni sui. Ideoque hoc referunt patrociniùm ad Horatiũ, qui sub tutela Mæcenatis, & huius Licymniæ viueret. Alij præterea censent hanc fuisse mulierem impudicam & nostri Poetæ amasiã & dominam, sic à suauitate cantus dictam, allusione quadam ad Luscianiam: quales nostris moribus corruptis dicuntur amasiæ. Imitatione huius Æneid. 6.

Hi dominam Ditis thalamo deducere adorti.

Est autem, fuitq; semper amatorum solenne, amicas suas appellare reginas, Augustas, dominas.

Lucidum fulgentes.] Pro lucidè clareque splendentes quale fuit eritq; *dulce ridentem* *κατὰ τὴν αἰνέθειαν* *καὶ τοῖς Ποιηταῖς τοῦ ῥυθμικοῦ ὕμνου*, vt Ode 22. lib. 1.

Pedecur.] *Le. plurimum* laudis tulit è peritia saltan-

di in numerum: quod quidam hic dictum putant κατὰ τὴν μέωσιμ. Ego autem malo κατὰ τὴν ἀπίθεσιμ, non dedecuit, pro, honestè illam decuit in choreis mouisse pedem numerosè.

Sacro die.] Nalis Dianæ celebratur à puellis, vt Apollinis à iuuenibus, vbi miscebantur alij cuiuslibet ætatis homines. Agebatur quoque dies festus vtrique Deo centesimo decimo quoque anno, vt Ode 21. lib. 1. dictum fuit.

Celebris Diana.] Quæ Græcè πολυβύλλητ, πολύφατ, πολύμνητ dicitur, multorum sermonibus celebranda.

Achamenes.] Hic quibusdam fuit rex Persarum è li. 4. Herodoti, alijs Parthorum.

Pinguis Phrygia.] Ex hoc pingui solo Phrygiæ regionis mollities Phrygum viderur cōtracta: vnde palsim audiunt semiuiri, Virg. Æneid. 4. vers. 215. de Ænea:

Et nunc ille Paris cum semiuiro comitatu.

Idem lib. 21. ad vers.

Semiuiri Phrygiæ & sedare.

Eam ob rem Sylla postularum suorum militum, qui ab eo petiissent sibi potestatem fieri ex asperis, macrisque locis migrandi in plana & pingua, quanquam æquum postulerent, denegauit, prospiciens animos hominum amœnitate locorum relanguescere. Hunc autem nostri Poetæ locum Seruius citat ad confirmationem eius, quod Virgilius dicit initio 2. Æneid.

Troianas vt opes eruerint Danaï, &c.

Quæ profectò ingentes erāt. Opum autem nomine intellige totum id, quo potentissimus quisque dicitur valere, & ita opes plus sunt, quàm diuitiæ, sicut alibi monuimus.

Mygdonias.] Hæc regio Plin. lib. 5. ca. 33. est finitima Phrygiæ: sed C. Iul. Solin. ca. 15. Qui Edonij quondam populi, quæq; Mygdonia erat terra, aut Pierium solum, vel Aemathium, nunc omne vniformi vocabulo, Macedonica res est, &c. Dicta autē est à Mygdone rege, cuius fit mentio Iliad. 7. vers. 184. Λαδὸς Ὀτρειῆς καὶ Μυγδονῆς ἀπὸ θείο, i. ego Priamus vidi in Phrygia copias regūm Otrei & Mygdonis diuini, ac illis annumeratus sum rex, ferens auxilium aduersus Amazonas. Vide in hunc locum Homeri notas Eustathij & in Periegesin de tribus Phrygijs.

Permutare opes crine.] Hoc Græcè dixeris, διαμειβεσθαι πλεῖστον θριξί, ἢ ποικίλω τῆς Λικυμνίας.

Plenas.] Absolutè dicitur pro opulentas. Ita loquitur Ode 12. lib. 4.

Plena diues vt in domo.

Detorquet cervicem.] Id est, molliter reflexit & inuertit: pro quo Carullus dicit ad Verranium:

applicansq; collum

Iucundum os osculosq; suauior,

Tanquam animi fenestras.

Oscula.] Hanc alibi vocem declarauit notatione suâ: Donatus autem in Eunuch. Act. 3. Scen. 2. ad vers. Meum suauium, quid agitur? tria facit osculorū genera, vt oscula sint officiorum, basia pudicorum affectuum, suauia libidinum & amorum, vt iam dictum fuit.

Facili seuitie.] Id est, fictâ & simulatâ crudelitate: quæ creditur elegans ἀπίθεσις pro seuitia coniuncta cum facilitate.

Poscente.] In poscente explenda est ellipsis εἰς α, à poscente.

Occupet.] Anteuertat & prior oscula figat: quomodo Theocritus loquitur εἰδὼλ. 16. & κεντεῖ τὸ φίλαμα, id est, non figit osculum, vbi ex vi verbi datur signum libidinis, contrâ in libare oscula, salutationis solum, ac si pro priori dixisset suauium, ex superiori distinctione. Hoc quidem occupandi verbo vtetur Satyr. 9. lib. 1. nunquid vi? occupo; pro illum interrogatione præuenio.

Explicatio Rhetorica.

Metrum est simile sextæ lib. 1. vt argumentum. Προκατάληψις est quædam voluntatis, quam attingit Poeta Mæcenati de desiderio conscribendi res ab Augusto multis bellis gestas, vt se cautiùs insinuet in sermonem de forma Licymniæ: quod Mæcenati pergratum fore sciebat.

^b Epanaphora est in nec ter repetito.

^c Sumtum ab ædificantibus, qui lapides lapidibus imponunt & annectunt aptè ac decenter, pro, ne cupias à me res tragicas describi facilib. odis.

^d Synecdoche generis, pro cælo, ac præterea metonymia subiecti pro Dijs superis, qui metuerunt periculum sibi fore à Gigantibus.

^e Metaphora videtur à viatoribus, qui liberè viam regiam terunt nullis interclusam impedimentis. Non tamen τὰ πέζα omnino prorsus opponuntur τοῖς μέγροισ.

^f Periphrasis est synecdochica victoriarū & triumphorum Augusti Cæsaris.

^g Synecdoche est speciei pro ingentibus ac magnificis opibus: qualis in domos Arabum plenas, quæ simili tropo dictæ sunt Ode 29. lib. 1. Βατα Arabum gazæ: atque dicentur Ode 24. lib. 3. Intacti Arabum thesauri. Item Epist. 7. lib. 1. nec.

Otia diuitijs Arabum liberrima muto.

^h Metaphora est commendatior ab odoribus mel-litis, quàm ab igne, si legeres flagrantia. Propriè autem vsurpauit τὸ fragrare Virg. 1. Æneid. vers. 440.

Redolentiq; thymo fragrantia mella.

ODE XIII. IN ARBOREM.

Theticum.

Detestatur, tanquam infaustum auspiciū, consitionem huius arboris: quæ in agello ipsius consita repentino casu penè ipsum oppresserat incautum.

^{1a} Lle & nefasto te^b posuit die:
Quicumq; primūm & sacrilegâ manu
Produxit arbor, ² in nepotum

Perniciem, opprobriumq; c. pagi.

³ Illum & parentis crediderim sui

Fregisse cervicem, & penetralia

Sparfisse nocturno cruore

Hospitis: ille venena^d Colchi-

⁵⁰ ca: Et quicquid vnquam concipitur nefas,

Tractauit: agro qui statuit meo

Te^c irisle lignum, te caducum

In^d domini caput immerentis,

⁴ Quid quisq; vitet, nunquam homini satis

Cautum est in horas: ⁵ nauia Bosporum

^h Pænus perhorrescit: neg, vlti^a

Cacca timet aliunde fata:

Miles sagittas & celerem fugam
 Parthi: catenas Paribus & Italum
 Robur: ⁶ sed improvisa Lethi
 Vis rapuit; rapietq; gentes.
 1 Quam penè furua ² regna Proserpina.
 Et iudicantem vidimus Aeacum,
 1 Sedesq; distinctas piorum, &
 Aeolus fidibus querentem
 7 Sappho puellis de popularibus:
 3 Et te sonantem pleniùs aureo
 1 Alcae plectro, dura nauis,
 1 Dura fuga mala, dura belli:

Virumq; sacro digna ^o silentio
 Mirantur umbra dicere: ² sed magis
 Pugnas & exactos Tyrannos
 P Densum humeris & bibit aure vulgus.
 10 Quid mirum? ubi illis carminibus stupens
 Demittit atras bellua ¹ centiceps
 Aures, & intorti capillis
 Eumenidum recreantur angues?
 10 Quin & Prometheus & Pelopis ² parens
 Dulci laborum decipitur sono:
 Nec curat Orion leones,
 Aut timidos agitare lyncas.

Analysis Dialectica.

Magna sæpè ingenia se oblectarunt leuibus argu-
 mentis, vt Homerus batrachomyomachia: Virgilius suo culice, alijsque non multò grauioribus: Ouidius suâ nuce: à quibus non ablu- dit hoc carmen 20 Horatij de fatali arbore: vt Epo. 3. de allio, in quam hæc Ode, velut formula quedam iniuriarū, videtur intenta. Eâ re quidam existimant eandem versari partim in iudicio, partim in demonstratione, quum in initio accusetur arbor: deinde Alcæus & Sappho laudentur: sed triplex videtur hoc Thericum quibusdam, quòd hic de tribus agatur; casu arboris, malis hominum insperatis, laudatione duorum Lyricorum: sed rem penitiùs in- tuenti simplex apparebit: ex quo duo reliqua, tanquam è viuaci trunco frugiferi rami diffunduntur.

Casus autem huius arboris (cuius inopinatâ ruinâ sic animo percussus Poeta fuit, vt iam ipse apud inferos videretur esse) è causa procreante disputatur: quòd ipsius confitor sceleratus & impius fuerit: qui die nefasto & interdicto tali arbore suum agrum confecerit: vbi vel parentem vel hospitem, vel alium quempiam sustulisset ense aut veneno. Ita certè Poeta ingenij ostē- tandi gratiâ ex ignota & fortuita causa certam ac de- finitam fecit. Ex eodem genere causæ Dido 4. Æneid. probris infectatur Æneam: quòd negatis procreanti- bus causis Venere & Anchise, tâquam falsis, veras sub- iiciat & affirmet. Caucaſum pro patre, duras cotes pro matre, tigrim pro nutrice, sic:

Non tibi Diua parens generis, nec Dardanus auctor
 Perfide, sed durus genuit te caucibus horrens
 Caucasus, Hircanæq; admorunt vbera tigres.

Sic Myrmidones Achillem irâ nutritum accusabant Iliad. π.

Σχόλια Πύλε & ἡ ἄρα ἀεὶ ὁ ἔργου μύτηρ. & c.

Dure Pelei fili, ira te nutrit mater, non Thetis, non Peleus eques: sed iratum mare, sed scopuli naufragi: quia tibi est mens inhumana.

2 Superior causâ ex fine declaratur, quasi confitor ille perdendæ posteritatis, & pagi dedecore infamiæq; operiendi consilium habuisset.

3 Eadem illustratur factis confitoris impijs, patri- cidio, xenocroniâ & veneficio, alijsque sceleribus vindicatis semper pœnis exquisitis grauibuscque sup- plicijs.

4 Illâ causâ superiùs definitâ & circumscriptâ ad fortuitam relabatur, quum ex illa ruina sententiam efficiat communem; hominem non satis prospicere casus sibi futuros: quod è loco diuersorum tractatur: Homo non potest vitare vim improvisam & insperatam mortis: sed timidè tantum pericula quadam vitæ declinare.

5 Prior pars diuersorum amplificatur triplici di- stributione hominis ex adiunctis, in nautam militem, & Patthum, qui non aliunde sibi metunt: ille nisi

ab æstuoso mari, hic celeribus sagittis, tertius à graui- bus catenis Romanorum: à cæteris autem tutos se pu- tant omnes esse.

6 In illa securitate docet homines sæpè incautos opprimi morte: cuius exemplum in se statuit, quod di- latatur è subiectis, euentisq; huiusmodi ruinæ: Isto casu, inquit, ego tam parum absui a morte, vt iam apud inferos esse, illicq; viderer manes videre.

7 Hæc Sappho describitur ex suis querelis de puel- lis suæ ciuitatis Lesbicæ, quòd non sibi responderent in amore.

8 Hic quoque vates Alcæus declaratur ex his tri- bus, quæ apud inferos visus est ipsi facere. Primum canebat mala nauigationis, deinde exulij, postre- mò belli.

9 Cantus vatis vtriusq; explicatur à maiori ad mi- nus, quòd vulgus libentiùs audiat pugnas & Tyran- norum expulsiones, quàm res ludicras & amatorias.

10 Idem augetur eodem genere argumenti; Non est mirum, si cantu Alcæi umbra delectentur, quum Cerberus eo de- mulceatur: quum Furia & damnati eodem capiantur: cura de- niq; venandi leones cessatum ducatur ab Orione: diximus tamen Ode 1. li. 1. τὴν κωνίαν τῶν τετραῶν ὑπερήδιστον εἶναι ex delectabilibus venationem esse maximè delectabilem.

Enarratio Grammatica.

Nefasto.] Dies nefastus similis est norationis, atq; ἀποφευγτέος: nam Eustathio dicitur quasi μὴ δῖα τοῦ ἵου φερέειναι, quæ non possit dici, vt nefastus à non fando: sed aperitiùs describitur à Luciano in libello ἀπὸ τῆς ἀποφευγῆς, ὅταν μὴτε αἰετὶ καὶ χερματί (ὡς) μὴτε εἰσαγωγῆς αἰετῶν καὶ ὄσων, μὴτε τὰ ἱερὰ ἱερουργῆται, μὴδ' ἄλλως τῶν αἰσίων τελεῆται. quum neq; magistratus ius dicunt: neq; causæ & lites inten- duntur: neq; sacra celebrantur: nec deniq; quicquam publico- rum munerum perficitur. Ideoq; Attici talem diem sole- bant appellare τὴν μίαιαν, ἀπὸ μῆτις, ἀπὸ μῆτις, ἀπὸ μῆτις, ἀπὸ μῆτις funestam, infaustam, inauspicatam & ad opus infelicem. De differentia dierum lege Plutarchum in vita Camilli, vbi ista distinctio ab Hesiodo inducta reprehenditur, quòd vna & eadem sit omnium dierum natura, con- tra vanam Hesiodi atq; veterum superstitionem.

Posuit, produxit.] Horum verborum prius est consi- tionis. Sic Virgil. Georg. 2.

Arboribus positi in seculo via limite quadret.

sic quoque Eclog. 1.

Infere nunc Melibæe pyros. pone ordine vites.

Propertius 3.

Ipse seram vites. pangamq; ex ordine colles.

Posterior cultura: quod aperte cognoscitur è lib. 2. c. 11. Senecæ de beneficijs: Perdet agricola, quod sperat, si la- bores suos destituerit in semine. Multa rura producantur sata ad

egere, nihil in fructum peruenit, quod non à primo vsq; ad extremum equalis cultura profecit.

Sacrilegâ.] Hæc vox à sacris sublegendis & furto surripiendis deflectitur. Manus ergo impia intelligitur ex sceleratis factis.

In perniciem.] Eis τὸν τῶν ἀπογόνων φθόρον.

Pagi.] Pagus est Festo villa rustica ἀπὸ τῆς πάγης, & hæc ἀπὸ τῆς πιδᾶς, à saliendo, vt fons à fundendo, vel fodiendo, vel feruendo: quia ferè veteres videmus sua domicilia construxisse ad scatebras aquarum.

Fregisse ceruicem.] Non est nouè dictum: familiare enim est Ciceroni frangere ceruicem, guttur, coxam, brachium & similia: quorum primum Græcè dixeris τραχιλίσειν, ἢ τραχιλοπέειν ἢ τραχιλοῦν ἀποτέμνειν: secundum autem non tam propriè dicitur, quàm iugulare, aut iugulum confodere, aut mucrone resoluere & petere, vt Græcè λαμῶν τέμνειν καὶ λαμοτομῆν. De ceruice fuit Ode 13. lib. 1.

Penetralia.] Penetræ substant. valet τὸ ἐνδωμῶρον; interiorè & abditum domus recessum: sed adiectiuum dicitur, quod penetrat, vt telum, & penetrabile quod penetratur, vt corpus: ait Seruius.

Sparfisse.] Valet hoc cruentasse partem domus interiorè & sanguine hospitem contaminasse & infecisse.

Colchica.] Est hypermeter. Syllaba enim ca in versum sequentè remittenda, quæ in & absorbetur. Quod si legeris Colcha, nihil opuserit reiectione, vel forbitione. Celebrabantur autem olim talia venena: de quibus Ptolomæus lib. 5. Virgil. Eclogâ 8.

Has herbas, atq; hæc Ponto mihi lecta venena

Ipse dedit Mæris: nascuntur plurima Ponto.

Pontus est regio Asiæ, nunc Anatolia Turcorum, cui olim Mithrydates præfuit, de quo Martialis lib. 5.

Perfecit potò Mithrydates sæpè veneno,

Toxica ne possent sanare nocere sibi.

Plinius quoq; lib. 27. ca. 72. scribit præter alias venenatas plantas esse apud Heracleam Ponti aconitum, herbam præsentissimi veneni. Hic locus Plinij habet Eustathium in Περειήγησιν Dionysij secū mirè consentientem: Περειὴ τῶν τῶν Μαριανδυνῶν γλῶ βοτάνῃ φέεται δηλητηριώδης τὸ ἀκόνιτον. περὶ δὲ οὐ μὴδὲ φησιν, ὅτι ὁ Κέρβερος χαλκιδέφονος ἔστι κύνων ἀνεγκόμενος ἐξ ἔδης ἐπὶ μεγάλῳ φρονος. Ηερακλῆος, καὶ λυθῆσας δεινὸν ἀκεί ἀπὸ σόματος ἔβαλε σταλαῖδῃ χυμῶν ἢ χυλῶν, ὅνδε ξαμῆν ἢ γῆν αὐτοῖσι πῆμα ἐφύτασε, τὸ ἀκόνιτον. ὄνομα δὲ φάρμακον τῆτι βεῖ πῶς ὁ ἐκ βεῖ κόνισμα καὶ οἶον παλαιῶν. διὰ τῆσιν γὰρ καὶ ἀκόνιτον λέγεται ἀπὸ τῶν παλαιῶν. id est, Circa terram Mariandynorum (in Ponto) nascitur aconitum herba venenata: de qua hic differtur rumor: quod Cerberus inferorum canis præualidi latratu extractus inde ab Hercule prudentissimo, & rabie vehementi correptus, dirum ex ore profudit saluæ succum, qui in gremium terræ receptus, exitium protulit nomine aconitum venenatum, contra quod nō est pugnandum ac veluti lucandum: ob id enim dicitur ineluctabile. Alij tamen quod ἐν τῶν ἀκόνων nascatur, sic volunt nominatum: quibus assentitur Ouid. lib. 7. Metam.

Quæ, quia nascuntur durâ viuacia cote,

Agrestes aconita vocant.

Sic Diotcorides lib. 4. & 6. & sic quoq; Theophrastus histor. plantarum lib. 9. cap. 16. Nicander in Alexiphar. vocat ἀκόνιτον παραλιανγῆς ex eo, quod pantheras strangulet: De aconito lege plura lib. 3. cap. 4. Hieron. Mercurialis variarum lectionum.

Concipitur nefas.] Sic loquitur Ouid. 10. Metamorph. Mente concipere nefas, & Cicero pro C. Rabirio: Magnum scelus concipere. Gallicè Faire & dresser vne grande & meschante entreprendre.

Statuit.] I.e. panxit, & vt modò, posuit & plantauit.

Caducum.] Id est, delapsurum in caput meum.

Bosporum.] Bosporus est frerum Thracium & mare angustum, vbi est Byzantium, id est, Constantinopolis, dictum ἀπὸ τῶν βοῶν ἰὸν ἀπὸ τοῦ ἀέθου: quod 10 in vacam mutata illud traiecit: vnde apparet non esse scribendum per aspirationem.

Caca.] Id est, obscura & ignota hominib. Hic timet posteriorem habere syllabam longam per cæsuram.

Celerem fugam.] Sic Ode 7. huius locutus est, celerem fugam sequi. Parthifugientes grauius pugnant. Vnde Virgilius.

— missam Parthi post terga sagittam.

Hoc tribuit Plato Scythis in Lachete & confirmat testimonio Homeri Iliad. e.

Improuisa γῆ.] Βία ἀπροσδοκῆτος.

Lethi.] Sic scriptum ἀπὸ τῆς λήθης, ab oliuione: sed sine spiritu à leo, quod delet mors omnia.

Furnæ.] Id est nigræ. Ab hac voce Seruius deflectit furnus, fumus, fuligo, & furtum & fur, sed ὡς ἐπανορθωτῆς subiicit aut certè à Græco φῶρ citans hunc locum in 3. Georg. ad vers. Nocturnum.

Proserpina.] De Proserpina lege Od. 28. lib. 1.

Aeacus.] Æacus auus Achillis & Iouis filius ius dicit cum Adamantho apud inferos, tenens virgam, cuius mater fuit Ægina, quæ nomen indidit suum infulæ inter Cycladas nobilissimæ, de qua lege lib. 7. Metam. Stephanum, Strabonem & Plinium.

Distinctas.] Distinctionem sedium apud inferos vide lib. 6. Æneid. & in Homeri νεκῶν. id est, postremo li. Odyss. vbi Mercurius videtur deducere animas procorum occisorum in Orcum, & sedes piorum distinguere à sedibus impiorum.

Aeolis.] Id est, Lesbijs. Æolia enim est latissima regio & vicina Troiæ ex 15. lib. Strabonis.

Sappho.] De hac puella est Epigram. lib. 1. cap. 52.

Ἐλικῶν ἑθρεψέ

Λεσβιάδων Σαπφῶν κόσμον ἐὺποκάμω, id est,

Mons Helicon aluit Sapphonem decus puellarum Lesbiarum.

Item:

Μνημοσύαν ἔλε δάμβω, ὅτ' ἔκλυε τὰς μελιφῶνας

Σαπφῆς νῦν δεχέται Μοῖσάν ἔχουσι βροτοί.

Matrem Musarum cepit admiratio, quum Sapphonem audiuit mellisonam: nunc homines decimam habent Musam. Hanc ferunt vixisse sub annum 4587. æqualem Alcæi & Sthenichori Sappho accusatiuus est per quartam inflexionem Græcorum.

De popularibus.] Popularis interdum de conditione & gente dicitur, vt hic Sappho & Lesbiades erant inter se populares: eiusdem conditionis, quia puellæ: eiusdem gentis, quia Lesbiæ. Interdum de amore, quomodo Cicer. 4. Catil. definit animum verè popularem, qui saluti populi consulit, quem Græci φιλόδημου, Latini publicolam, quasi poplicolam vocant. Interdum de conspiratione & consensu quorundam hominum, vt Salust. in Catilin. declaratio Coss. M. Tullij & C. Antony popularis coniurationis concusserat. Item populares sceleris, id est, coales. De Sapphone & Alcæo etiam dictum fuit Ode 1. lib. 1. dicam tamen hic nomine fugæ intelligendum esse exsulum: in quod Pittacus Tyrannus illum proiecit: sed Herodotus scribit li. 5. Alcæum armis abiectis se prælio subduxisse, & fugisse quod refutat Plutarch. lib. de malignitate Herodoti. De plectro Ode 1. lib. huius, & de Eumenidibus Ode 28. lib. 1.

Et te.] Repete vidimus sonantem dura mala, id est, graua pericula nauis, fugæ & belli.

Verumq;.] Sapphonem & Alcæum.

Sacro digna.] Rectius hic sentit Henricus Stephanus, quàm interpretes reliqui, dum sacrum silentium

exponit sacrarium, & confirmat Virgilij testimonio Æneid. 2.

Vimq; Delum infernam & diri sacraria Ditis.

Analysis autem syntaxeos est: *Vmbra miratur Sapphonem & Alcæum dicere digna sacro silentio*, quæ passim à Poeta dicuntur loca silentia & regna: deinde tropum prudenter agnoscit.

Densum humeris.] Stripatum, & diuturna gestatione armorum corroboratū, vel etiam frequens & cōfertum.

Demittit aures.] Pro hoc verbo Lactantius de ira Dei 10 cap. 7. vitur altero in re simili pronuntianda: *Risus quoque est hominis proprius: & tamen videmus in aliis animalibus quadam signa letitiae, quum ad lulum gestiunt, aures demulcent, rictum contrahunt, frontem serenant, oculos in lasciviam resoluunt.* Hic demulcent aures valet demittunt, id est, gaudent lusu, ut hic Cerberus cantu. Sat. autem 9. lib. 1. *demitto aurículas* significat animi infractionem & demissionem spe alicuius rei deturbati.

Atras aures.] Id est, deformes & horridas.

Intorti angues] Seruius in vers. Æneid.

— *immensis orbibus angues*

Incumbunt pelago, &c. e subiectis locis distinguit anguem, serpentem & draconem; ut primus sit aquarum, alter terrarum, tertius templorum, ut hoc, inquit, loco apparet, sed non observatur semper.

Eumenidum.] De Eumenidibus Ode 28. li. 1. dictum fuit: de quibus lege etiam 4. Metamorph. & Senecam in tragœdia Herculis Furentis.

Decipitur laborum.] Quod sic exprimitur, *ἔπι λυθῶν τῶν πόνων*, quod apud inferos sensus laboris & miseriae 30 auertitur tali cantu. Legitur etiam *decipitur labore*. Phrasis Græca, quam nonnulli explicant per *κλάπτει τὸν πόνον καὶ λύπην*, *suratur laborem & dolorem*, id est, non sentit dolorem pœnarum delectatus cantu: quæ tamen interpretatio paucis probatur, qui volunt *laborum* à sono regi, ut Prometheus & Tantalus decipiantur, & obtupescant audiendo Alcæum sonantem labores ipsorum, quos in vita tolerarunt.

Prometheus.] De Prometheo fuit antea Ode 3. lib. 1. & 16. eiusdem lib.

Orion.] Orion venator fuit Odyss. 1. & habitus velut alter Nimrodus Gen. cap. 10. cuius vmbra prætulit carmen venationi, de quo vide 28. Oden lib. 1. & de etymo eiusdem. Constat ipsius imago in parte meridionali 38. stellis quarum 12. sunt illustriores, quantitate & situ distinctæ.

Lyncas.] Lynx est animal maculosum, de genere luporum ceruariorum, de quo vide Plin. lib. 8. cap. 3. & Oppia. li. 2. & Virg. 4. Georg. vbi Musâ Orphei dicuntur manes capti ad hunc locum:

Vmbra ibant tenues, &c.

Huc addam, quod Seruius annotat in vers. Æneid. 1.

Succinctam pharetrâ & maculosa tegmine lyncis.

Lynx, ait, fuit rex Thracia. Hic Triptolemus, ut hominibus frumenta monstraret à Cerere missum, suscepit hospitio, ac mox, ut gloria in se migraret, occidere cœperat. At Ceres irata illū in lyncem, seram varia pellis, conuertit, ut ipse varia mentis fuerat.

Explicatio Rhetorica.

HÆc Ode constat metro simili 9. lib. 1. Tres autem primi quaterniones versantur in colloquio Poetæ cum arbore de impietate confitoris.

^a Polypoton est in *illè & illum*.

^b Epistrophe est in repetitione similis soni circa finem sententiarum.

^c Dicitur per meronymiam pro incolis loci.

^d Posuit *Colchica* per synecdochen speciei pro præstantissimis venenis.

^e Modus est secundus meronymiæ effecti, pro efficiente tristem.

^f Synecd. est generis, pro Horatio possessore loci.

^g *Ἐπιφωνημα πικρὸς* est hoc pronuntiandum in miseriam hominis conditionem, qui ob id Hebraicè dicitur *ענוש* *Enosh*, à perpetuo vitæ dolore Psalm. 9. versic. 19. *Consterna gentes; ut sciant quod homines sint, id est, misera sit ipsarum conditio.*

^h Videtur etiam dici per synecdochen speciei pro quolibet nauigatore: sicut miles & Parthus pro milites & Parthi timent, è quibus synecdochis allegoria constitui potest.

ⁱ Exclamatio est admiratiō liberationē tanti malī.

^k Habet etiam synecdochen generis pro Orco.

^l Alia est synecdoche pro campis Elysijs.

^m Apostrophe ad Alcæum.

ⁿ Epanaphora est in *dura ter* repetito initio incisorum.

^o Metonymia est subiecti pro adiunctis incolis, id est, manibus & vmbis, quæ cantu Sapphonis & Alcæi delectantur, & tacitæ, tanquam sacra fierent, auscultant illum audissimè: quod vmbæ mirantur: id est, quod stupent, ac velut extra se rapiuntur, ut Eclog. 8. *quos mirata est iuventas.*

^p Synecdochica est periphrasis vmbraarum, quarum corpora & humeri, dum in vita manerent, fuerunt affuefacti gestandis armis: ideoque auditius cæteris audiebant internecionem Tyrannorum decantari.

^q Metaphora est à liquoribus hauriendis: sed cataphorica, ad sonos, pro, populus auditius audit & libentius spectat pugnas, quum frequens & confertus in theatro solet coire.

^r Synecdochica est periphrasis Cerberi qui ab Hesiodo in Theogonia *πεντηκοντα κεφαλήν* & *quinquaginta capitibus* præditus dicitur. In huiusmodi admirationem Orpheus suo cantu rapuit totam Plutonis domum 4. Georg.

Quin ipsa stupuere domus, atq; intima lethi

Tartara, caruleosq; impexa criminibus angues

Eumenides, tenuitq; hians tria Cerberus ora.

^s Quum autem Cerberus, qui primum ab Homero canis Orci appellatus est, centiceps dicitur à nostro Poeta, id est referendum ad centum angues, quibus stipatur eius caput.

^t Synecdochica est periphrasis Tantalī, de quo Ode 2. lib. 1.

ODE XIV. AD POSTVVMVM.

Theticum.

Postumum docet nihil esse in terris, quo possit homo à morte vindicari.

Hic ^a *Heu fugaces, Postume, Postume,*
^d *Labuntur anni: nec pietas moram*
Rugis, & instanti senectæ

⁶⁰ *Afferet, indomitaq; morti.*
Non sic tricenis, quotquot eunt dies,
Amice places illacrymabilem

Plutona tauris: qui ter amplum
 Geryonem, Tuionq; ^ftristi
 Compescit vnda, scilicet omnibus,
 Quicunq; terra munere vescimur,
 Enauiganda: ² siue reges,
 Siue inopes erimus coloni.
³ Frustra cruento Marte carebimus,
 Fractisq; rauci fluctibus Adria:
 Frustra per autumnos nocentem
 Corporibus metuemus Austrum.
 Vesendus ater flumine languido

Cocytus errans, & Danaï genus
 Infame, damnatusq; longi
 Sisyphus Aeolides laboris.
⁴ Linqvenda tellus, & domus, & placens
 Vxor, neque harum, quas colis, arborum
 Te, prater inuisas cupressos,
 Vlla breuem dominum sequetur.
⁵ Absumet heres Cacuba dignior,
 Seruata ^kcentum clauibus: & mero
¹⁰ Tinget pavimentum ^lsuperbum;
 Pontificum potiore cænis.

Analysis Dialectica.

DEmonstratur hoc thericum, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀπορία διδῆς
 αὐτῷ δακτύλῳ φέρει, quod nemo pretio dato mortem effuge-
 rit (eiusdem argumenti fuit Ode 9. & 11. lib. 1. & 3. & 13.
 huius) arguitur, in quam, thericū amotione caussarum,
 quæ tamen tractantur è loco diuerforum, & videntur
 plerisq; tales caussæ, præsertim pietas & sacrificia, plu-
 rimum valere ad mortem vitandam, aut certe tardan-
 dam: in qua opinione verisimile est hunc Posthumum
 fuisse: qui ita diceret: Si non potero è morte euadere, illius
 certè aduētum pietate, sacris, fugà belli, nauigationis, vita tem-
 peranti à tardare potero. Hanc opinionem Poeta illi mi-
 nuit: Nihil, inquit, istis omnibus efficies: decretum enim est
 firmum & immutabile, vt omnes omninò homines vità ex-
 cedant: cuius pretium multò maius est, quàm ab vllo
 queat homine persolui, tantum abest, vt si ingens pec-
 unia acruus intercesserit, immortalitas cuiquã tradi
 possit. Prior pars huius dissentanei argumēti est secun-
 do loco ad hæc verba: Si tricenis, quæ sonant: Esti tot dieb.
 sacra facias, quot sunt in anno; hæc pars antecedens paria
 continet: senectutem tamen non effugies, neq; mortem, neque
 implacabilem Plutonem: qui primum describitur ex odio
 inexpiabili & adiuncta crudelitate: eam ob caussam
 dicitur ab Hesiodo in Theogonia, cor immite habere, vn-
 λές ἦ τῶν ἔχων qualia memorantur à Virgil. 4. Georg.
 de Dijs inferis:

Nesciaq; humanis precibus mansuescere corda.

Deinde ex effectis: quod robustissimos quosq; ho- mines immanissimosque Gigantas Stygiã palude detineat.

² Est hic vis quædam parium inclusa, quod omnes
 tam reges, quàm priuati, tam diuites, quàm inopes ho-
 mines sine vllo conditionis & ordinis discrimine ad
 Stygiam paludem adigentur. Vide multò augustio-
 rem hac Poetæ cohortationem Dauidis Psalm. 49. ad
 vanæ & mundanæ felicitatis contemtionem & mise-
 riarum leuamentum.

³ Eodem dissentanei argumenti genere necessita-
 tem moriendi ostendit: Fugeris quam longissimè voles,
 seuitiam prætorum, maris astuosi inclementiam, autumnii mor-
 bos, morieris tamen: quæ posterior pars dissensionis com-
 plectitur hos quatuor versus, vt prior quatuor ante-
 cedentes.

⁴ E varijs circumstantijs declaratur forma discē-
 dentis domini à suis rebus: quæ breuius ita enunciari
 possunt: Carissimatibi quæq; relinquenda erunt.

⁵ Eadem forma ex aduersis confirmatur, quod he-
 res effuse ac prolixè res, quibus in vita dominus parcè
 vrebatur, mox consumeret. Hic fuit parcus & tenax re-
 rum suarum: nulli commodus: ille erit earundem pro-
 fusus & luxuriosus: multorū tamen vīui seruiens. Nam
 prodigus propter vsum, licet immodicum, melius au-
 diet apud populum, quàm auarus. (Ideoquæ dicitur hic
 dignior heres; cui tamen nō vult relinquī occasionē

intemperanter, profusè ac libidinosè viuendi ex suc-
 cessione possessionis alienæ.) Vbi est breuis maiorum
 collatio, qualis est in mero potiore cænis quod vinum bo-
 nitate superet ea, quæ in conuiuijs Pontificum magnifi-
 centissimis apponi soleant.

Enarratio Grammatica.

Fugaces.] Hoc Græcè dixeris τὰ ἐπι ταχέως ἢ δραμικῶς
 διαπορεύεται, citò & cursim anni transeunt.

Sed epithetum fugaces etiã posset referri ad exiguam
 temporis durationem: quemadmodum Plin. scribit
 lib. 1. ca. 12. esse genus mali Perfici, quo non aliud fugacius:
 quia longissima decerpto bidui mora est, cogitq; se venūdarè fa-
 cillimà corruptione. Proprietamen τὸ fugάx, vt alia eius-
 dem inclinamenti habitum quendam animi notat ad
 actionem primigenij atq; ἀπὸ τῶν φεικτικῶν ζῴων λέγεται
 κελός, vt Ode 1. huius dixit equos fugaces & 2. lib. 3. Mors
 & fugacem persequitur virum: item 6. lib. 4. fugaces lyncas
 & ceruos: quanquam Seru. in vers. 724. Æneid. 10. expli-
 cat τὸ Palmum fugacem, & capream fugacem per velocem.
 Possemus etiam interpretari annos & lymphas fugaces,
 vt Sophocles dicit δραπέτης κληῖρον fugacem sortem & he-
 reditatem citò manibus elabentem, vt δραπέτης τὸ χίλυ, instabi-
 lem Fortunam.

Posthume.] Magna mihi est suspicio hunc Posthumum
 fuisse hominem auaritiæ impensè deditum ac diu vi-
 uendi percupidum: vnde Poeta conatur illum reuo-
 care. Hoc autem nomen veteres Grammatici inde pu-
 tant dictum, quod post patris conditum testamentum,
 vel post ipsius obitum & inhumatione longè sit natus
 qualem Græci nominant πληγέτω. Seru. minus propriè
 in hoc hemistich. 1. 6. Æn. 763. Tua Postuma proles, notat
 Postumum, qui post parentis inhumationem sic creatus.
 Recentiores γενικότερα διαχρησθῆ ex Agellij ca. 16. l. 2. de-
 clarant, qui postremus, vel serò, & post. mo loco natus
 est, & ita sine nota densitatis scribūt Postumus, sicut ex-
 tumus vel extimus ab extra, intumus vel intimus ab
 intra. Quod autem ad vitæ breuitatē attinet, Epicteti s
 illam comparat cum torrente, propter summam ipsius
 celeritatem: ὁ τὸ χυ βίῃ συμπεπευγμένῃ ὄνεια χειμαρρῶ πο-
 τῆμιῳ· καὶ γὰρ τὸ ἐσχάτης, καὶ ἰλύῃ ἀάμευ· καὶ δύσμεβατῆ
 καὶ τεραννικῶς, καὶ πολὺν χῶ· καὶ ὀλιγοχρόνῃ, id est, vita est ca-
 sibus Fortuna implicata & similis torrenti: quippe qua turbu-
 lenta, imò plena, difficilis introitu, violenta, obstrepere, ad paul-
 lum temporis momentum duret.

Nec moram.] Id est, non senium retardabit, quin frō-
 tem exaret rugis senectus, quod Græcè dicitur, μήθ' ἦ
 μὲν δισέβεια τῶ τῶν ἀν' ἑυπίδωμ καὶ τῶ ἐνεσῶτ' ἰγῆρας, καὶ τῶ ἀδῶ
 μήτε θανάτε ἀναβολὴν ποιήσοιτο. Pugnat autem hæc sen-
 tentia cum literis sacris, vbi Deus pietatis causã sæpè
 vitæ diuturnitatē promisit ac præstitit; si quid ta-
 men dici potest diuturnum, in quo est aliquid extre-
 mum, quod non sit à præsentī longiùs absuturum.

Contemnamus igitur, ait Seneca lib.8. Epist. 59. omnia qua adeo pretiosa non sunt, an sint omnino, dubium sit. Illud simul cogitemus, si mundum ipsum non minus mortalem, quam nos sumus, providentia periculis eximit, potest tamen aliquatenus nostra quoque providentia longiorem prorogare huic corpusculo moram, si voluptates, quibus pars maior perit, potuerimus regere & coercere. Plato ipse ad senectutem diligenti a se pertulit, & caetera, quae ibi non sine fructu leges.

Rugis.] Causa rugarum existit e penuria humoris, sicut canorum e nimia siccitate corporis: ideoque rugae dicuntur Graece *ρυτίδες*, quasi contractiones cutis post exhaustum humorem, qui illam distendebat, de quo lege Oden in huius libri.

Quotquot eunt.] Graece dicitur: *ὅσαι ἡμέραι παρέχονται*, quod puto sumtum ex Iliad. 5. vers. 93.

Ὅσαι γὰρ νυκτὲς τε, καὶ ἡμέραι οὖν Διὸς εἰσι.

Quot enim noctes & dies sunt a Ioue.

Hoc autem quotquot eunt dies, non plus valet, quam si quotidie places Plutonem, &c. id est, *καθ' ἡμέραν*: & voces hoc modo coniunctim geminatae, *quantus quantus, qualis qualis, quis quis, ut ut, ubi ubi*, exponuntur per simplices subiectione *quocumque, quancumque, qualiscumque, quicumque, utcumque, ubicumque*. Itaque *quotquot eunt*, sonat: quotcumque dies fluunt singulis mensibus. Grammatici docent Varronem ita locutum, quotquot annis, pro quo dicitur a Virgilio quotannis, ut a Cicerone quo modo pro quocumque modo, & a Catullo:

Adeste hendecasyllabi quotquot estis,

pro quocumque estis.

Illacrymabilem.] id est, *ἀδάκρυτον, ἀμείλιχον*, qui nullis lacrymis ad misericordiam flexi potest.

Plutona.] Plutonis ortus & habitatio, quae est Virgilio sine luce domus, vnde dicitur *ἄδης*, a defectu visus, ideoque caecus fingitur ab Aristophane in Pluto Comœdia, ortus, inquam, reperatur e Theogonia Hesiodi, & ratio vocis utriusque Plutarci libello, *περὶ δεῖσι δαιμονίας* ad finem. *Ἀμίστρος δὲ ἢ Ζεὺς ἢ γυνὴ δώδεκα κατάρυξεν ἀνδράπων* (ὄντας ἅπασαν αὐτῆς τῆς ἄδης, ὅν ο Πλάτων φησὶ φιλανθρώπων ὄντα καὶ σοφῶν καὶ πλούσιων, περὶ τοῦ λόγου κατὰ τὴν ἰατρικὴν ἔδωκε ἀνόματον). Amestris vxor pro se duodecim homines viuos defodit Plutoni; quem Plato dicit perhumanum esse & sapientem & diuitem: suadelag, & oratione animas retinere, ideoque Plutonium nominatum. De quo Cic. 2. de nat. Deor. sic per *ἄπυμνον* scribit: *Terræna res omnis atque natura Diti patri dedicata est, qui diues, ut apud Græcos Πλούτων, quod recidat omnia in terras & orientur e terris.*

Ter amplum.] Id est, *tricorneporem*. Quum Oratori exprimenda est rei magnitudo, preposito *ter* magnus substruitur *amplum* per incrementum sententiæ: ut Cic. pro Sextio: *Nō aggrediar ad illa maxima & amplissima.* & lib. 6. fam. ad Cæcinnā: *Quancquam id magnum & amplum est.* Idē lib. 1. ad Lentulum: *Magna negotia & ampla in Prouincia habet.*

Geryonem.] Geryon fuit filius Chrysaoris regis Iberiæ: hunc Hesiodus tricipitem, Virg. 6. Aeneid.

— & forma tricorporis vmbra.

vide quoque de eodem l. 4. Diodori. Sed Iustinus lib. vlt. narrat Poetas finxisse Geryonem tricorporem, quum tres fuerint fratres sic inter se concordēs, ut vna videretur anima in tribus corporibus.

Tityonq.] Casus est Græcæ inclinationis: Sede immanitate Tityi lege 6. Aeneid. ad hæc verba:

Nec non & Tityum terra &c.

Filius autem fuit Ionis ex Elara Orchomeni filia, qui, quia Latonam sollicitauerat de stupro, telis confixus est ab Apolline, vnde epithetum *Τιτυκλόν* & etiam tribuitur Dianæ, Tityi interfectrix. De hoc sic in Culice:

Et Tityo Latona tua memor anxius ira

Implacabilibus diris iacet alitis esca:

Quicumq.] Hic versus imitatio est huius Simonidei: *Εὐρύδης ὅσοι καρπὸν αἰνύμεθα χθονός.*

Quicumque percipimus fructum vasa terra.

Sed hoc non solum de Cerealiibus inuentis intelligendum est: verum etiam de omnibus, quae fundit humus, vel sustinet, vel ex ea effodiuntur, quicumque fuerunt eorum auctores, quibus vita nostra sustentatur, ac quouis modo adiuuatur.

Sive reges.] Hinc perspicimus *rex*, non semper sumi pro regnatore, sed interdum pro domino, diuite & potente, quos certè omnes parasiti, ut clientes, obseruant & colunt. Hic autem Reges sonat diuites, & opponitur *inopes erimus*, quod Gall. reddas, *soit que nous soyons gens sans terre*. Vis huius epitheti petenda est e notis in Od. 28. lib. 1. ad versum:

Ὀψίβυς & capiti inhumato.

Metuemus.] Ex hoc loco perspicitur discrimen Donati in Phor. Act. 1. Sc. 2. non feruari, ut *metuere* dicatur de iis, qui nos amant, & *timere* de inimicis.

Cocytus.] Odys. 11. est fluuius defluens e Styge, & in Acheronta, ut Phlegeton, confluit: dicitur *τὸ κωνέειν* à lamentando, vel, ut Seruius notat Aeneid. 6. ab eo, quod est *κωνύζειν, lugere*.

Danaï genus.] Quidam genus Danaï sic recensent: E Ioue primò Paphus ortus est; & ex hoc Belus priscus superioris Aegypti rex; ex hoc bini liberi, Danaus & Aegyptus; e priori quinquaginta filiae, toridemque filij ex posteriori: qui inter se conubio coniuncti sunt: vxores autem Belides dicte ex nomine aui, & ex patris nomine Danaides, (ut apparet e symposio septem sapientum apud Plutarchum: *Ἀλλ' ὅσπερ εἰ διαποροῖεν αἱ Δαναίδες, τίνα βίον βιώσονται, καὶ τὴν ἀφ' ἧσιν, ἀπαλλαγέσονται τῆς ἀδελφῆς, τὴν λατρείας καὶ πληρώσεως, ἢ τὴν διαποροῦμεν ἡμεῖς, οἱ ἄλλοι το παύσασθαι φοβούντες εἰς τὴν σάρκα, τὴν ἀφροσύνην ἐκ γῆς ἀμὰ τ' ἀλάττης τοσούτα, τὴν ἀφ' ἧσιν.* id est, ut Danaides dubitarent, quam essent actura vitam & quid factura, si defuncta ministerio implendi dolij essent, sic nos dubitaremus, si finem ingerendi in carnem insatiabilem res tantas, tam e terra, quam e mari contingeret; quid nobis esset agendum) illae, inquam, occiderunt duos maritos præter Hypermetram: de quibus vide Epistolam Ouidij, Hypermetram & Ibin: sed de ipsarum androphonia & punitione sic Tibullus fecit:

Et Danaï proles, Veneris quod numina laesit,

In caua Lethæas dolia portat aquas.

Parua autem scholia Græca in Iliad. 2. proferunt e lib. 2. Apollodori histor. aperte originem huius historiae ad vers. *Τίσιαν Δαναοὶ ἐμὰ δάκρυα σῶσι βέλδασιν:* quorum lectionis non te poenitebit, studiosè Lector.

Sisyphus.] Fabula Sisyphi longissima est, & maximè varia, quod plures fuerint & Sisyphi & Aeoli. Ideoque remitto lectorem ad Odys. 11. & ad Metamorph. 3. & 13. ad Eustathium in Iliad. 5. ad Lucretium li. 3. Sed videtur Theognis mythologiam illius indicare, quum scribit: *Πλείονα δ' εἰδέης Αἰολίδε Σισύφω.*

Si quis plura nouerit Sisypho.

qui creditur rex Corinthiorum fuisse, & inuentor æris fundendi & temperadi, de quo Satyr. 3. lib. 2. Idem Cicero sub finem primæ Tusculanæ affirmat. *Tentarem, inquit, etiam summi regis, qui maximas copias duxit ad Troiam & Ulyssis Sisyphiq; prudentiam.* Tanta igitur rerum multarum scientia tentauit immortalitatem comparare, & inexplabilis illa sciendi cupiditas, labores, quauis improbos, fecit illum facile sustinere. Alij tamen referunt tales labores ad ambitionem, quorum nullus est finis. Sed liber Eustathij verba Iliados 5. ad hos versus:

Ἐρδα δὲ Σίσυφ' ἔσπεον ὁ κέρδιος ἄνδρ' ἀνδρῶν

Σίσυφ' Αἰολίδης, ὁ δ' ἄρα Γλαυκῶν τέκεθ' ἕρπ'

Illic Sisyphus habitabat, qui solertissimus suis virorum:

Sisyphus Aeolides, qui Glaucum genuit filium.

huc ascribere: ος και τον δανατον δεσμοις, ος ο μωδος φισι, κερ-
τηροις εδωκεν οπιπεμφθηναι αυτου, οτε ηδ Ασπη ζητυνη τιρ δυ-
ματεσ Αιζινα, αρ παρλυει αυτου εσθ Διδεσ κατε μωυσερ, οπνηκε
χ, σωθεσαινε φασι μωδεναι τ αυθρα πορ θησικη, ος τ δανατον δε-
σμοις οντος, εως αυτου ο Αρνε ελυσερ, εοικε τ ο Σισυφθ ειρλωαιαν
εφχλω αφσαι, και τοις εσθ αυτου ακινδωουρ. διδ κ εδωκε τον δανατον
λαγωται. Το Σισυφθ αυτου κ τ τες παλαιεσ δωαται το δεδσοφοσ
σιφθ τδ εσθ Πελοποννησιεσ κελειται Θεδε. τδ τ σφικ σφικ λερ-
μεινε Αιοηικεσ και τα το ονομα, ονομα. Id est, Qui mortem arctis
vinculis, vt fabula est, constrinxit ad ipsum missam, quum Asopo
Aeginam filiam a Ioue raptam indicasset, vnde fiebat, vt aiunt;
vt nemo moreretur ob mortem vincitiam, donec ipsam Mars sol-
uisset: sed verisimile est Sisyphum pacatum regnum tenuisse &
subditis nullum periculum creasse. Ideoq; dicitur mortē vinxis-
se. Ratio præterea vocis ab eodem Scholiaste red dicitur,
quod Sisyphus idem sonat veteribus, quod Theopompus, qui di-
uina sapit: σιφθ enim apud Peloponnesios dicitur Deus, &
Aeoles pro σφικ dicunt σφικ, sicut pro ονομα, ονομα. Vides hinc,
Lector, quantum distet hic locus Eustathij ab eo, quem
Lambinus dicit se accepisse è scholiis eiusdè libri. He-
lias autem Vinerus in annotationib. ad versum Theo-
gnid. 702. videtur interpretatus fabulam non expresso
loco: vbi de varia & multiplici scientia Sisyphi agitur.
Pœnam autem laborem Sisyphi apud inferos vide sub
finem Odyss. λ. Interpretationem præterea Lambini
subieci, vt è comparatione cognoscas discrimen vtrius-
que loci. Quum Iupiter Aeginam Asopi filiam ex Philunte in
Oenonem per Corinthum transtulisset; Sisyphus Asopo filiam
suam inuestiganti eam à Ioue esse raptam enunciauit, locumq;
quò esset delata, indicauit: ex quo Iouis in se odium concitauit.
Quare mortem in illum, vt eum exanimaret, immisit: ille mortē
durissimis & solidissimis vinculis constrinxit. Morte à Sisypho
vincitiam, euentibat, vt nemo moreretur, donec morte soluta Sisy-
phum ei constringendum domandumq; tradidit. ille autē prius
quam moritur, vxori mandat, vt sibi parentalia celebret, infe-
rias ad inferos mittat: id non præstat vxor: ille Orcum orat, vt
sibi ad vxorem reuerti liceat hanc iniuriam expostulatum, im-
petrat. Cum vxore & suis, vt olim solebat, sese oblectat, neq; iam
de reditu ad inferos cogitat: vix tandem eo redit senio conse-
ctus. Ibi saxum voluere iubetur, ne se subducatur, iterumq; ad su-
peros profugiat.

Placens.] Hoc epithetum videtur interpretari alterū
Græcum αεθωλις quo Menander vtitur in dando vxor-
ris deligendæ consilio:

Δύ' εδ' α κριται τω γαμειν μείλοστα δει'

Η' τοι αεθωλι οψιν, η χενδον εσπαρ'

Τω δ μόνον γαρ τω αεθωλι αλλήλεσ ποιει. id est,

Duo sunt ducturo vxorem spectanda: placida illius species, mo-
resq; probi: hæc enim concordiam mutua pariunt & tuentur. 50

Vxor.] Veriuerbiū huius vocis ita proponitur à Do-
nato in Hecyr. Act. 1. Sc. 2. ad locum: vxorem deducit do-
num: vxor, ait, dicitur vel ab vngendis postibus, & fi-
genda lana: id est, quod quum puellæ nuberent, ianua-
rum maritalium postes vngabant, ibique lanam fige-
bant: vel quod lotos maritos ipsæ vngabant: cuius rei
testis Ennius:

Exin Tarquiniū bona fœmina lauit & vnxit.

Cupressos.] Cupressus erat sacra Diis inferis, rogis &
luctibus ακαρπθ, instructuosa, ideoque funesta, feralis, &
funebri dicitur, & cæsa non reuifcit, solaque ex bo-
nis dominum suum mortuum sequitur: quia, vt homo
nudus bonis omnibus prodit in lucem, talis exiturus
est inde. Seruius in hæc verba 3. Aen. Atræq; cupressu, ci-
tat hunc locum. Vnde licet cõicere olim in more Ro-
manis fuisse positum, vt domui funestæ ramus cupres-
si affigeretur, ne quis Pontifex per imprudentiam ed
ingressus contaminaretur. Sed de ratione vocis quod

annotatum est antè, repete ex nona Ode libri 1.

Breuem.] Referri debet hoc epithetū ad tempus, non
ad staturam corporis. Valer igitur μικρόβιον, ελιγροχρόνιον
& κούμορον, parumper viuens & durans.

Cacuba.] De Cæcubo lege Oden 20. lib. 1.

Tinget.] Id est, insperget solum domus vino. Sic Cic.
Philip. 2. Natabant pauimenta vino; mædebant parietes. Me-
morat Athenæus lib. 15. in deliciis habitum solum re-
spergi vino fragrantissimo & vnguento præstantissi-
mo, & ab Alexandro vsurpatum: quod tamen Numæ
regis lex Postumia vetabat: VINO ROGUM NE RESPERGITO: scri-
bit Plinius, quod sanxisse illum propter inopiam rei
nemo dubitet.

Pauimentum.] De pauimento vide Plinium libro 36.
cap. 25.

Pontificum cænis.] Macrobius lib. 3. Saturnal. sub finè
cap. 13. interpretatur cænas sumtuosis & opiparis ma-
gnificisq; epulis instructas luxuriosè, vt ibi legere po-
teris: quales fuerunt cænae augurales, quas augures fa-
cerdorum ineuntes dabant collegis, lautas imprimis
atque opiparas, vt meminit Varro lib. 3. cap. 6. Primus
pauones augurali cænâ posuisse dicitur Qu. Hortensius: quæ
vocatur etiam adicialis cæna, quales etiam Cereales
& adipales; item dapes Saliæres Ode 37. lib. 1. quale etiã
celebrabatur olim Lutetiæ vinum Theologicum, de
quo lege Parcemiographum Chiliad. 3. Cent. 2.

Cænis.] Scriptura huius vocis est controuersa apud
Grammaticos: qui illam scribunt sine diphthongo, ni-
tuntur auctoritate veterum exemplarium & lapidum;
vbi sic reperiunt scriptam. Festus per æ scribit, alij per α,
arbitrati illã fluere è Græco κοινός, quod Cæna sit com-
mune quiddam, vt conuiuium vitæ coniunctio.

Explicatio Rhetorica.

De responder metro nonæ libri primi.

Duplex figura sententiæ; procatleptis &
exclamatio per commiserationem querulam & pa-
theticam.

In notis Grammaticis potes cognoscere hanc vo-
cem translata ab animato ad inanima, quomodo di-
xit antè Ode 3. huius: Lympha fugax trepidare riuo.

Επιζέξις, dictionis figura, partim ad conquestio-
nem, partim ad obiurgationem adhibita: non αδαδ-
πωσις in continua repetitione eiusdem soni in eadem
sententia: quum αδαδπωσις fiat in fine præcedentis, &
initio sequentis sententiæ: tales sunt continuæ re-
petitiones in eadem sententia, crux crux, Ah Corydon
Corydon.

Synecdoche est, quæ è specie genus est intelligen-
dum, tempus, eiusque duratio: qualis est in pietas, pro
qualibet morum probitate, vitæ innocentia, integri-
tate & temperantia.

Synecdoche finiti pro infinito, id est, quotidie.

Metonymia est effecti, pro Stygè palude, effi-
cientē tristes nauigantes.

Eadem dicitio, & idem sonus repetitus initio sen-
tentiarū facit anaphoram: qualis notata est Od. 15. lib. 1.

Metonymia caussæ pro pugnis & bellis.

Idem etiam hinc sonus in absuget & ringet auditur
per anaphoram.

Synecdoche finiti pro infinitis, id est, vigilan-
tissimè ac diligentissimè seruata, qualis fuit modò in
tricens taltris.

Dicitur per metonymiam effecti pro efficiente &
indicante vel superbiam domini, vel superbium &
sumtuosum dominum.

ODE XV. DE LVXV ETATIS SVÆ.

Theticum.

Quòd non sic hodie, vt olim, viuitur.

Am pauca aratro iugera a regie
Moles relinquunt: vndiq; latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu: platanusq; b celebs

Euincet vltimos: tum violaria, &
Myrtus, & omnis copia c narium
Spargent oliuetis d odorem
Fertilibus domino priori.
Tum spissar amis laurea feruidos
Excludet e iclus: 2 non ita Romuli

f Præscriptum, & intonsi g Catonis
Auspiciis veterumque h norma.
3 Priuatis illis census erat breuis;
Commune, magnum: nulla decempedis
Metata priuatis opacam
10 Porticus excipiebat i arcton:
4 Nec fortuitum spernere cæspitem
Leges sinebant, oppida publico
Sumtu tubentes & Deorum
Templa nouo decorare k saxo.

Analysis Dialectica.

Veritur singularem veterum frugalitatem & continentiam luxuriâ & voluptate suæ ætatis commutatam. Ad hanc querulam de luxu Rom. quæstionem pertinet, quod Aristoteles disputat lib. 4. cap. 2. Ethic. περί μεγαλοπρεπείας, i. de magnificentia, quæ est sumtus in magnitudine decenter suggestus: cuius extrema sunt, ἐλλειψίς, μικροπρέπεια, indecora parsimonia: exsuperantia, quæ βαρυστία ἢ ἀπειροκαλία vocatur, id est, vilitas & omnis honestatis imperitia. De insanis autem structuris, ædificiisq; sumtuosis vide Varronem & Ciceronem lib. 2. de officiis. Comprehenditur autem tota hæc querela vno dissimilium loco, vt perspicuum est è Thetico. Protasis hæc est dissimilitudinis quæ debuerat inter principes luxuriosorum Horatij equalium nominatim appellare Lucullum, Mæcenatem, Cocceium, vt Antapodosis frugales præcos, Romulū, Catonem appellauit, nisi Poeta veritus esset illos offendere priores. Similis est querela libello de vita beata Senecæ obiecta: Quare cultius tibi rus est, quam naturalis vsus desiderat? cur non ad præscriptum tuum cenas? cur tibi nitidior supellex est? cur apud te vinum tuâ ætate vetustius bibitur? cur autē domus disponitur? cur arbores præter vmbra nihil daturæ cōferuntur? quare vxor tua locupletis domus censum auribus gerit? &c. Illa autem protasis dilatatur variâ comparatione minorum: quòd hodie plura sint ædificia in mare sumtuosè exstructa, piscinæ latiores, quàm arua, quàm Lucrinus apud Baias lacus: quòd plures platanus voluptatis, quàm vltimi vtilitatis gratiâ: quòd plures odoratæ plantæ, quàm felices & fertiles oliuæ conferantur. Præterea Laurus, quamuis arbor minimè vmbrifera sit, propter erectos ramos & frondes minimè diffusas; in deliciis tamen huiusmodi adhibetur.

2 Αντιπόδεις illustratur argumentis ab arte remotis, & repetitis à primis conditoribus Vrbs & legum, quibus superior luxuries repugnat. Non dissimili argumento Demosthenes vitur Olynthiacâ 3, in comparatione veterum & præsentium magistratuum; vnde hæc videntur deprompta. Priuatim, inquit, adeo temperantia & institutu ciuili administrationis illi erant addicti; vt si quis vestrum cerneret hodie quales olim fuissent ades Aristidis & Militiadis clarissimorumq; illius ætatis virorum; eas nibilo splendiores illâ vicini cōperiret. Non enim Remp. quisq; administra- bat augenda priuata gratiâ sed publica certatim amplifi. anda.

3 Eiusdem approbatio ex aduersis, quòd minima olim erat rei familiaris & domesticæ tenuitas: quâ veteres contenti viuebant honestè. Summa contra Reipublicæ & communis amplitudo: in quam quotidie amplificandam illi summâ contentione, omniq; studio & operâ, omni etiam ratione olim incumbabant. In

priuatis ædibus sumtuosas porticus non curabāt: quas singuli penè ciues huius ætatis prætendunt ædib. suis: vt totam plagæ Septentrionalis auram frigidam summis caloribus excipere velle videantur.

4 Eodem spectat hæc ratio è diuersis: leges & instituta veterum non permittebant construi villas sumtuosas ad requiescendum, sed casae cæspititias fortè oblatas, & opere tumultuario exstructas: magnifica quoq; ædificia templis Deorum immortalium destinabant. Itaque sunt hodie mores nostrorum hominum longè diuersi ab illis maiorum nostrorum, vt illorū luxus fugiendus, & horum frugalitas expetenda & colenda.

Enarratio Grammatica.

Non infrequenter etiam alij scriptores inuehuntur in luxum hominum, vt Sallustius, Seneca, Velleius, præter Poetas. Hic autem τὸ iam vsurpatur de futuro.

Moles.] Grammatici tradūt molem & moliri à mouendo deduci: vnde & ex apposito Regiæ magnitudo taliū substructionum & insanarum molitionum perspicitur ad reges pertinere, qualem in Epist. ad Pisones notat: Debemur morti nos nostraq; siue receptus Terrâ Neptunus.

Quintilianus quoque iugera putat à iungendo boues dici: quòd tantum sit solum, quantum par bouum possit vno die arare: i. ex dimensione Columellæ quadringentos quadraginta passus. Nam ex illa sexdecim digiti faciunt pedem: quinque pedes passum: 220. passus actum: actus duplicatus iugerum, id est, 440. passus: Galli vocant hoc terræ spatium Arpen: quæ vox non tam est Gallica, quàm Latina. Nam Romani pericâ decempedâ, vel fune in dimetiendis agris utebantur, quod posterius dicebant aruipendium, pro quo postea Galli aruipennium, sicut doctè Iosephus Scaligerus in Diras Virg. annotauit.

Visentur. j. non solum vicini populi, sed externi quoq; summo studio huiusmodi structuras visendas putabūt. Stagna.] Vt Grammatici Latini censent, dictū, quòd illic aqua ster: sic Græci στεγασθ, vel per Syncopen στεγασθ παρὰ τὸ στεγειν, à continendo dici volunt. Sed hoc duobus modis fit; vel propulsando, ne quid ingrediatur & instilletur, quomodo Xenophon dicit in Cynegético de cane, ἐχει ἢ καὶ πῦρ νεύει στεγασθ, Habet villos pluuiis impetrabilis. Sic στεγασθ πλοῖα, quæ rimis nō patent, nec aquas admittunt. τὰ ἢ ἀγγεῖα ἢ στεγασθ λέγεται διὰ τὸ στεγειν τὸ ἐν αὐτοῖς: vasa etiam dicuntur stegana, quòd liquorē infusum contineant, nec transmittant. Hinc prouerbium. ἄρτι μοι τὸ γυῖν Ἀρεὸν παρὰ τὸ στεγασθ τερ. esto mihi nunc Areopagit à taciturnior.

Lucrinolacu.] Sueton. scribit in Augusto cap.16. hunc effecisse portum iulium apud Baias viginti seruorum millibus manumisis, & mari in Lucrinum & Auernum lacum immisso, de quo vide lib.2. Georg. vbi digreditur Poeta in laudes Italiae. Lucrinum autem lacum quidam putant ex eo dictum, quod ex illius piscatu magni ac vberes quæstus & lucra fierent. Dicitur de eodem lacu Ode 1. lib. 3. ad hunc versum,

Contracta pisces aquora sentiunt.

Platanusq; calebs.] De qua fuit Ode 11. huius libri, & 10 apud Dionem lib.48. Addam tamen ex Plinij li.12. c.1. Sed quis non iure miretur arborem vmbrae gratia tantum ex alieno petitam orbe? Platanus hæc est, per mare Ionium in Diomedis insulam eius tumuli gratia primùm inuenta: inde in Siciliam transgressa, atq; inter primas donata Italiae & tam ad Morinos vsq; peruecta ad tributarium etiam pertinens solū, vt gentes vestigal & pro vmbra pendant. Vnde Iuuenalis scribit Satyr.1. ad notandum luxum & magnificentiam:

Frontonis platani conuulsaq; marmora clamant Semper.

Ad talem luxum dicitur Hortensius in Tusculano habuisse platanos, quas vino consueuerat irrigare; de quibus, vt de reliqua Hortensij mollitie & luxu lege Ciceronianum Petri Rami. Vide præterea Phædrum Platonis de platano Socratis, & quia ministrat potantibus & sacrificantibus vmbra, dicitur à Nicandro in Ther. Θερελεχθις πλάτανος, Vmbrosa platanus, è cuius foliis lectus æstate potest sterni: & ab Homero Iliad.β.

Ερδμεν εδωκετοισι τεληεσους εκαστομυλας Καλη εσθ πλατανισον

Integras facimus Hecatombas Diis immortalibus sub pulchra plataniflo: hoc dicitur specie diminutionis, & magis Poeticum est.

Myrtus.] De myrto fuit antea Ode 4. lib.1.

Copia narium.] Dicitur copiosa delectatio ex suauissimis odoribus, quos in viridariis spirant odoratae plantæ.

Oliuetis.] Quæ Græci dicunt ελαιωνες, loca oleis confita, pro cella etiam olearia interdum sumta. Ad hanc formam sunt à priscis Latinis facta Latina πλατανον και δαφνον, platanetum & laurerum, loca platanis & lauris confita. Petronius: Rogavi, vt in platanona produceret dominam. Itaque flexit se in daphnona qui ambulationi habebat. Lucanus:

Disposuit daphnona suis Torquatus in hortis.

Ellipsis est præpositionis, pro in Oliuetis fructuosas plantabunt rosaria & odoratas plantas. Est præterea Syntaxis verborum inuersa: dicendum enim videretur, spargent oliueta odore, vel sine tropo, plantis odoratis, vt Virgil. Eclog. 5.

Spargite humum foliis.

& Aeneid. 6. — Corpusq; recentis

Spargit aqua.

Laurea.] Laureæ est Plinio lib. 6. folium lauri, quod non tangitur fulmine. Sed hic pro ipsa lauro. Sic Virgil. Eclogâ 2. facit lauros myrtis alsitas, vt inde maiores exciantur permixtè odores.

Et vos, ô lauri, carpam, & te proxima myrte:

Sic posite quoniam suaves miscetis odores.

Excludet feruidos ictus.] Hoc Græcè interpretetur: η μεν δαυκλαδιδε φωνη των εσφλεσων ανηνοβολιαν αποκλεισει, pro 60 defender homines ab æstu solis, sicut Virgil. dicit, defender à frigore myrtos, id est, arcebit æstū & frigus ab illis.

Non ita præscriptum.] Id est, non erant ita constitutum legibus Romanis, qui non suis legibus constituerent talem viuendi rationem, sed solam agriculturæ & militiæ exercitationem, vt Plutarchus in vita Romuli scribit. Habes lib.1. de leg. apud Ciceronem definitionem legis & notationem Græcæ vocis ac Latinæ: Le-

gis ea vis est, vt rectè facere iubeat, veretq; delinquere, eamq; ob rem illi Græco putant nomine à suum cuiusque tribuendo vberibus appellatum: ego nostro à legendo: nam vt illi equitatu; sic nos delectus vim in lege ponimus, & proprium tamen vtrumque legis est. Hinc ab Hebræis תורה thorah. à recto docendo dicitur.

Intronsi.] Græcè ελεφρατη η ελεφρα, η ελεφρασκουμ. Plin. scribit l. 7. c.59. è Varrone, Publium Ticinium Menam primùm in Italiam adduxisse tonsores è Sicilia, anno ab Vrbe condita 454. & Africanum omnium primùm illis vsu fuisse. Hoc Epitheto significatur vel antiquitas, vel ipsius modica curatura in vita degenda.

Census.] Census erat æstimatio rei familiaris: pro hoc dicit Epist. 7. lib.1. Tenuem censum, pro paruis fortunis & opibus, quæ tum perexiguæ erant. Græci opulentos vocant τες απο μεγαλων περιμετρω, & tenuiores, τες απο μικρων περιμετρω. De ratione census lege Festum & Afscon. Pædianum in lib. de Diuinat. & Ciceron. lib.3. de legib. Hesychius meminit huius vocis: κλωσθ, αιτ, βο, πανη πς το δε τελθ, κινοςε δια το ιδωτα. Census est herba quedam: sed tributum significans scribitur per iota cinsus. Legitur tamen sic coniunctim Matth. cap. 17. vers. 25. & scriptum: Οι βασιλεις της γης απο τινω λαμβανουσι τελη η κινωρ; Reges terre à quibus accipiunt tributa aut censum? atque inde Græci Iureconfulti vocant eos, qui sunt eodem tributo censi, δημοκλωσους.

Commune.] Commune hic vsurpatur substantiuè, vt aliquando à Cicerone pro publicis opibus, & communi Rep. & Titus Liuius, optimo publico, vt Græcum, το κοινον in superiori Demosthenis loco dialect. le bien publici: quod ita dictum videretur, quia omnium ciuium comune studium, cura, opera, diligentia & gratia cõferri debet ad illud administrandum & amplificandū: quemadmodum Isocrates Epist. 2. ad Philippum scribit ciuitates Græciæ εωθθεις εις εσφαιλειαν καπισιναι το κοινον, solitas temp. tuò collocare: vel ararium publicum seruare tuò.

Metata.] Παθητικος vt metatus agellus: reperitur etiam meto, metas: sed sæpius depones, metari calum: quod est metâ & limite circumscribere locum aliquem: seu perticis & decempedis definire ac dimetiri. Decempeda dicitur etiam δεκαπες, à decempedibus, qui duos passus putantur continere: Inde Philippic. 13. dicitur decempedator agri publici & priuati, id est, mensor & diuisor.

Porticus.] Porticus instruebatur vel ad iniuriam cæli declinandam, vel ad ambulationem. Vnde Martialis lib.1. Epigram. 2.

Claudia diffusas vbi porticus explicat vmbra.

Græcè αεισοον η αεισουλθ η αεισιωμ, ambulacrum columnis 50 septum.

Caspitum.] Hoc quidem institutum maiorum Tiberius Cæsar non spreuit, vt refert Suetonius in ipsius vita cap. 18. Trans Rhenum verd eum vita ordinem tenuit, vt sedens in caspite nudo cibum caperet, sæpè sine tentorio pernoctaret. De huiusmodi accubatione epulari sic Tibull. Elegiâ 5. lib. 2.

At sibi quisque dapes, & festas exstruet altè

Caspiribus mensas, caspiribusq; torum.

Cæspes autem à cædendo & feriendo pede dici Festo videtur, Græcis βώλαξ à gleba terræ nominatur.

Fortuitum.] Ως βώλαξ, τὸν τυχόντα. Hic locus citatur à Seruio in vers. Aen. 6. Itur in antiquam sylvam, &c. ad ostendendum quemadmodum τὸ i & corripit & produci possit. Illud è Iuuenali:

Non quasi fortuitus, nec ventorum rabie, sed

Iratus cadat in terras, & vindicet ignes.

hoc ex Horatij præsentis loco. Illic interpretis componis τὸ fortuitus à fortuna & cundo.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri idem, quod illud nonæ lib. 1. a Synecdochica periphrasis palatiorum est, pro operosis structuris, magnificisque ac superbis Regum ædificiis, quorum magnificentiam priuati volunt per luxum imitari. b Sumtum est ab animantibus: (vt propriè vsurpabit Ode 8. lib. 3. de se ipso:

Martius celebs quid agam calendis.

& generatim Epist. 1. lib. 1.

Melius nil calibe vis a.)

ad sterilitatem arboris indicandam, vt antè Ode 11. huius monitum fuit.

c Videtur hæc metonymia quibusdam paullo audacior, vbi adiunctum pro subiecta quauis materia odorum ponitur: nares enim adiunguntur & occupantur circa suauitates odorum.

d Modus est metonymiæ, quo significatur ex odore adiuncto planta illum spirans.

e Sumtum quoque videtur ab iis, qui lædunt, pro radiis acutis solis, qui etiam dicuntur à Lucretio verbera solis.

f Alia metaphora à ludimagistris, qui prius di-

stant discipulis, quod ipsi postea discant & imitentur. Sic Suetonius loquitur in Nerone cap. 10. Ex prescripto Augusti imperatorum se professus est.

g Synecdoche est species pro priscis magistris admirandæ singularisque frugalitatis, quibus ampla porticus non erat, quam decempedâ metirentur.

h Metaphora est ab Architectis, qui, vt longitudo ad regulam & lineam, & altitudines ad perpendicularum; ita solent angulos operis exigere ad normam.

10 Valet igitur hic statuta & leges rectè viuendi & mores veterum.

i Metonymia est adiuncti pro plaga Septentrionali, in qua visitur signum Vrsæ non procul à polo Arctico.

k Synecdoche est generis pro marmore cuiusque coloris aliunde petito & aduecto: siquidem aduehebatur à Laconia viride, & pretiosum ex Armenia, Ægypto, Numidia, Carysto, Chio, vt Iuuenalis scribit Satyr. 14. — Græcis longèq; petitis

Marmoribus.

20 Per nouum intellige translata hinc elegans, exquisitum & sumtuosum, vt Cicero dicit, Columnam efficere ab integro nouam, nullo lapide rediuiuo: Gallicè sans y mettre aucune pierre, qui ait autrefois serui.

ODE XVI. AD GROSPHYM.

Theticum.

Grosphum docet tranquillitatem animi non tam aliunde petendam, quam à se ipso sumendam.

Tium^a Diuos rogat in patenti
Prensus Aegeos, simul atra^b nubes
Condidit lunam, neq; certa fulgent
Sidera nautis:

Orium bello furiosa^c Thræce:

d Orium Medipharetrâ decori,

Grosphæ, ² non gemmis, neque purpurâ veniale, nec auro.

Non enim gaza, neque Consularis
Summouet^e licitor^f miseris & tumultus
Mentis, & curas laqueata circum
h Teclâ¹ volantes.

3 Viuitur paruo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui^k salinum:

4 Nec leues somnos timor, aut^l cupido
Sordidus aufert.

5 Quid breui fortes^m iaculamur euo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriæ quis exsul
n Seff quoque fugit?

60 Scandit aratas vitiosa naues

Cura: nec turmas equitum relinquit,

70 Ocyor ceruis, & agente nimbo
Ocyor Euro.

8 Latus in prasens animus, quod vltra est,
Oderit curare & amara leto

30 Temperet risu: 9 Nihil est ab omni
Parte beatum.

10 Abstulit clarum cita mors Achillem:
Longa Tithonum minuit senectus:

11 Et mihi forsân, tibi quod negarit,
Porriget hora.

Te greges centum, Siculæq; circum
Mugunt vacca: tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa: te bis Afro
Murice unctæ

40 Vestunt lana: mihi parua rura, &
f Spiritum Graie tenuem Camæna
Parca non mendax dedit, & malignum
Spernere^t vulgus.

Analysis Dialectica.

Sententia huius Odes deprompta est doctrina Stoicorum: vbi duo primùm genera hominum notat: nauticum, id est, mercatorium & militare, à quibus orium vel tum maximè exoptatur, quum in maximo vitæ discrimine versantur: quod quidem certè non raro accidit huiusmodi vitæ institutum sequentibus: in quod quidem orium possent illi, nisi cupiditate occæcati essent, se facile collocare. Quamuis autem mercatores illi auari & ambitiosi milites nullâ ferè pietate & religione, quum sunt in tuto, teneantur: in periculo tamen versantes ad Deos confugiunt supplices, quos Bias dicitur in Laertio sic cauillatus: Επειν & γδ συμπλέων ποτὲ ἀσεβείη, χαίμαζομένους τῆς νεώδς, καὶ κείνων τῆς Θεῶδς ὅτι πρὸς λυμάνων, οἰγῆτε, ἐφῆ, μὴ αἰδωνοῦνται ὑμᾶς ἐν δάδῃ πῆλοντος. Ille namq;

cum impiis nauigans, quum hi periclitaretur, naue graui tempestate agitata, & Deorum opem implorarent; filete, inquit, ne illi vos hic nauigare sentiant, vestro malo & nostro. Præcipuum autem argumentum, quo proposita quæstio disputatur, est à loco dissentaneorum diuersorum: Orium non emittitur diuitiis, neq; honoribus, neq; locorum mutationibus: sed ἀπὸ πρῶτῃς μόνῃ, solâ aureâ mediocritate, quam victus tenuitas solet consequi: non illis igitur periculosè danda est opera; sed mediocria tuto quaerenda.

2 Hæc tria; gemmæ, purpura & aurum, sicut proxime sequentes versus quatuor, pertinet ad primam partem dissensionis de imbecillis viribus honorum & opum ad tranquillū animi statum & quietem parandam.

3 Altera est pars dissensionis ex subiecto, quæ valet,

quod iam dixi, tranquillitatem hominis animo rebus suis contento metiendam & æstimandam esse.

4 Profyllogismus est, ad eandem partem ex adiuncta ei securitate, qui parvo contentus vivit, vno autem verbo dictus *ἀνταρκτός*. Is enim non cruciatur metu vel amittendi, vel edaci curâ custodiendi parata: neque fitis pleonexiæ diuellit ab eo somnum.

5 Hic profyllogismus alter ex effectis referendus est ad partem priorem de imbecillitate diuitiarum & honorum: quod homines non diu victuri curam debeant remittere ea parandi, quorum nec apperitione, nec longinquâ peregrinatione summoveant miseros mentis tumultus.

6 Cõfirmatio proxime rationis ex adiunctis: quod curæ & cupiditates nunquam sese abstrahant ab assiduo comitatu auarorum & ambitiosorum, quocumque illi abierint & vbicunque futuri sint.

5 Celeritas curarum declaratur duplici collatione minorum: quod illæ cursu superent ceruos: quod celerius volent ventis. Huiusmodi curarum vim dicitur Aeneas sensisse Aeneid. 8. vers. 20.

*Cuncta videns, magno curarum fluctuat aestu:
Atq; animum nunc huc celerem, nunc diuidit illuc:
In partesq; rapit varias, perq; omnia versat.*

8 Repetitur altera pars loco effectorum aucta: quod ille *ἀνταρκτός* solum ad id, quod adest, & præsens est, sese accommodet & tueatur: res aduersas summâ animi æquitate & moderatione ferat: nec futurorum cogitatione se nimis angat: nec præteritorum recordatione.

9 Hoc axioma Poeta suum sapientem, quem videtur hic describere, ostendit non degere vitam omnis planè mali immunem: quod nemo omnium omnino hominum vsquequaq; in hac vita possit beari: sed hoc interesse inter sapientem & insipientem: quod ille nunquam ita frangatur aduersis, repenteque cadat, quin se facile possit ad æquitatem animi extollere: neq; ita secundis efferatur, quin moderatus semper conspici queat: hic verò in vtrouis statu non videtur esse apud se. Hoc axioma, *Nihil est ab omni parte beatum*, factum est pro- uerbiale, ac videtur desumptum ex hoc senario Græco, qui citatur ab Aristotele lib. 2. Rhetoricorum, *ἢ κ' ἐστὶν ὅστις πᾶντ' ἀνὴρ δίδου μόνει*, i. non est quisquam qui in omnibus sit felix. Hanc autem humanæ felicitatis inconstantiam eximia Pindarus declarauit similitudine Πυθ. π. ἀπρ. 6.

*ἀλ-
λοτε δ' ἀλλοῖα ποσὶ
ὑψιπέτρῃ ἀνέμων:
ὄλκ' οὐκ ἐς μακρὸν ἀνδρῶν ἐργέτω. i.
Interdum enim diuersi sunt status
Ventorum altè volantium:
Felicitas quoq; hominum accedit non diu (mansura.)*

Scholias apertius hanc enuntiat comparisonem, *ὡς τὸ εἶχ' οἱ ἀντοὶ ἀνέμοι, φησι, διὰ πᾶν τὸς πένεσι, ἀλλ' ἀλλοτ' ἄλλοι.* ἢ τὸ κ' αὐ τὸ χαι τὸ β' ἀνδρῶν πομ, οὐχ ἀλλ' ἀντὰ τὸ εἶχ' ἀνέμων. ἀλλ' ἀλλοτε μὲν εἰς μακρὸν μέλα βάλλασι, ἀλλοτε δὲ εἰς ἀγὰσσιν, i. quemadmodum non iidem venti, ait Pindarus, semper stant, sed aliq; aliàs: sic felicitas etiam hominum non eadem permanet: contra interdum quidem in malum mutatur, interdū verò in bonum. Idem vates confirmat Pelei & Cadmi exemplis eiusdē odes, ἐπὶ δ. α. — αἰὼν δ' ἀσφαλὴς

*ἐν ἐργέτω ἔτ' Αἰακίδα παρ Πηλεῖ
ἔτε παρ' ἀντιόφῳ
Κάδμω. λέγονταί γε μὰν βροτῶν
ὄλκ' οὐκ ἐστὶν οἱ χεῖρ, id est,
— at vita stabilis ac firma*

*Neg; Aeacide Peleo contigit:
Neg; Cadmo diuino, quamquam dicantur
illi felicitatem hominum summam consequuti.*

Hic paraphrasis Scholiastæ duplex est. Βί' οὐ δὲ ἀσφαλὴς ἐν ἀπαιστος ἐδαιμὸν ἐργέτω, ἔτε τὸ β' παρ' ἰσοτίῳ Κάδμω, ἔτε τὸ β' παρ' Αἰακίδα Πηλεῖ: καὶ τοὶ λέγονται τὸ β' ἀνδρῶν πομ δὲ δαιμονίαν μερίσιν ἐργέτω. Ἄλλως, βί' οὐ δ' ἀδ' ἀσφαλὴς ἐν ἐργέτω καὶ βλάστῃ, ἔτε παρ' Πηλεῖ, ἔτε παρ' Κάδμω.

10 Superius axioma confirmat triplici exēplo tanquam genus quoddam suis formis. Primum est Achilles, qui, tametsi clarus & fortis habitus est, iuuenis tamē obiit. Alterum est Tithoni, qui ab aurora immortalitatem quidem consecutus est, sed miseram & languidam senectutem expertus: cuius quum ipsum tæderet, in cicadam aridissimam maximeque garrulam mutatus est: vnde Tithoni senectus vsurpatur prouerbij loco pro misera & laboriosa. Quemadmodum Lucianus vsurpauit in dialogo Zenophantæ & Callidemidæ, καὶ τὸ β' τὸν Τιθωνὸν ὁ γέρον ἐξῆ, i. & senex supra Tithonum viueret, id est, longius ac diutius Tithono.

11 Tertium est sui ipsius & Grosphi: quod è loco dissimilium tractatur: *Tu es diues pecoris, multiq; rebus aliis circumfluis*: quarum tres hîc species memorantur, Greges, armenta, panni murice infecti: antapodosis, *mibi verò summa rerum tenuitas, tenue quoq; ingenium adest*. Simili quoque argumento Virgil. Eclog. 1. tractauit otia Tityri & labores Melibœi. *Itaq; in conditione vtriusque, licet tam dissimili, si sapimus, tranquillitatem animi possumus tueri*. Hoc putauî confici posse ex antecessione.

Enarratio Grammatica.

O Tium Dinos.] Hæc Ode inscribitur Grospho, qui, teste Porphyrione, fuit eques Romanus & Sici- lienlis. Præterea quia otium est verbum μέσον, id est, potest in meliorem, vel in deteriorem sumi partem; illud primū definiam, deinde distribuam in suas species. Aristot. Polit. 7. scribit τὸν χρόνον εἶναι τὸν αὐτὸν χρόνον, otium esse sinem negotij & occupationis: confecto enim negotio requiescimus. Hinc perspicitur otium & requiem opponi priuatione negotij & laboris. Est autem otium duplex: vnum laudabile, cuius honestum aliquod opus & vtile Reipub. exstat: quale fuit illud P. Scipionis Africani in præfatione lib. 3. de offic. Quale etiam sibi furebat aliquando ipse Cicero, quamuis sæpè magis inopiâ negotij, quam requiescendi studio constitutum: eo tamen excitabatur & acuebatur ipsius animus ad scribendi operam. Vnde multa quidem exstiterunt opera breui tempore, vt ipse ibidem dicit: atque adeo sæpè in libro de finibus bonorum & malorum, & in Tusculanis huiusmodi otia vocat scholas, id est, lucubrationes & disputationes per otium in vtramque partem agitas: qualem otij præstantiam si perfecta imitacione P. Ramus consequi minis potuit, voluntate certè proximè eò accedere tentauit ad bonam & immortalem publicæ vtilitatis memoriam: dum suas de liberalium artium distinctione meditationes & commentationes, scholarum Grammaticarum, Rhetoricarum, Dialecticarum, Physicarum, Metaphysicarum, Mathematicarum nomine vocauit. Alterum autem otium est illiberale & turpe: de quo sic Euripides in Iphigenia:

*Τίλοι γὰρ εἶδ' ἐν εὐλόγῳ εἰχλα χρόνῳ
Θεὸς ἢ τοῖς ἀργύσιμ' ἐπαίσαται.*

60 Nihil parit boni otium inane, neq; Deus desidiosus adest. Tanti- tum verò abest à perfectione alicuius boni operis iner- tilissimum ac delidiosissimum otium, vt Aegysthum impulerit ad nefarias cædes Atrei & Agamemnonis, ad fœdum adulterium cum Clytemnestra: vnde Ouidius lib. 1. de remedio amoris:

*Queritur, Aegysthus quare sit factus adulter,
In promtu caussa est; desidiosus erat.*

Eodem spectat hoc eiusdem distichon:

Nonne vides, tota ut corrumpant otia corpus,
Ut capiant vitium, ni moueantur aqua.

Eam ob rem hic potest audiri admonitio nostri poetæ
è tertia Satyr. lib. 2.

— vitanda est improba Syren

Desidia:

Similiter Catullus ad Lesbiam de hac esca malorum:
Otiū reges prius & beatas
Perdidit vrbes.

Tales fuit illud Romanorum, quod Sallustius deplorat in 1. histor. Eâ tempestate mihi imperium populi Romani multo maxime miserabile visum est: cui quum ad occasum ab ortu solis omnia domita armis paterent: domi otium at que diuitia, que prima mortales putant, affluerent; fuere tamen ciuis, qui seq. Remq. publicam obstinatis animis perditum irent, &c. Merito igitur Hesiodus, vt Plutarchus scribit in vita M. Catonis ad finem, τὴν ἀργίαν ὡς ἀδικίαν ἀρχὴν κελοδέρηκε, ignauiam, vt iniustitia fontem conuiciis infectatus est. Non igitur immerito dicitur Solon in Laertio statuisse, ὁ ἀργῶν ἄνθρωπος ἔστω παρὶν τῶν βυλομένων γυμνασίου, i. vt, qui se otio, is esset cuius accusare ipsum volenti obnoxius. An verò etiam otiosos dicemus eos, qui tesseri ludant, luxui, iocis, risui & voluptatibus se dedant? Hic audiat Xenoph. lib. 1. de dictis & factis Socratis: Ἐστὶν, inquit, videntur aliquid facere, qui talibus vacant; otiosi tamen dicendi sunt: Liceret enim illis meliora facere talibus dimissis. Liber mihi quidem huc etiam Platonem appellare, iuuentutis admonendæ gratiâ, qui in Theætereto efficientiam otij & laboris ita proponit: Ἡ ἀργία ὡς ἀδικία τῶν ἀνθρώπων καὶ ἀργίας διαλύεται ὑπὸ γυμνασίου, ὡς δὲ τὸ πολὺ σὺ ζῆται. Ἡ δὲ ἐν τῇ ψυχῇ ἀδικία καὶ ἀνισότης μὲν καὶ μάστιγος, καὶ ἡσυχία δὲ ὡς ἀδικία καὶ ἀνισότης, ὡς δὲ τὸ πλεονέκτημα καὶ ἡσυχία δὲ ὡς ἀδικία καὶ ἀνισότης, ὡς δὲ τὸ πλεονέκτημα καὶ ἡσυχία δὲ ὡς ἀδικία καὶ ἀνισότης. Habitus quidem corporum desidia & otio dissoluitur: sed exercitationibus, vt multum, alitur & augetur & sustentatur. Habitus autem animi institutione & meditatione, qui sunt motus, præter quam quod comparat disciplinas, & his Rempub. iuuat, maior & melior efficitur. Contrâ verò si in otio viuit, inertia & disciplina contemtionem, nihil discit, & quæ didicerit, obliuiscitur. quæ de re celebratur hoc Catonis dictum, nihil agendo homines male agere discunt: cuius ratio potest hæc reddi: quod ingenium hominis naturâ sit inquietum, semperq; vel meditatatur, vel agit aliquid. Itaq; fieri non potest, quin animus, sic inquietus, nisi ad honestum aliquem se applicet laborem, in prauas cogitationes conuertatur. Scribit quoq; Plinius in præfatione naturalis Historiæ illud hominis inquietem animum pasci opere, vt corpus cibo & portione sustentari. Audiatur quoq; Plutarch. in vita Alexandri: Δικταίον μὲν ἔστι τὸ πρῶτον βασιλικῶν τῶν δὲ τὸ δεύτερον. Maximè est seruile delicatam, mollem, & otiosam agere vitam: Contrâ maximè regiū est laborare. Hæc Alexandri sententia vera fuit & est regia, ideoq; iuuentuti semper ob oculos proponenda, memoriq; mandanda, vt se inuicem à praua Thracum consuetudine abstrahat, οἱ δὲ ἡρώων τὸ ἀργῶν ἔδωκεν ἡσυχίαν, ἀπὸ τῶν ἡρώων, qui summe ducebant laudi otiosum esse, sed summo dedecori cultorem, esse terra. Cōtâ meminert illud Platonis, ὁ πλεονέκτης ἀδικίαν δὲ παρὸν καὶ ἀδικίαν δὲ παρὸν, à paruulo exercendam esse ludicris ac seriis rebus, in quibus excellere volet. Itaq; Scipio Africanus consulere solebat, dandum potius esse negotium Populo Rom. quàm otium faciendum: αὐτὸν γὰρ οἱ μάλιστα ἀργία μὲν ἐν φρεσὶν κελοδέρηκε, καὶ ἡσυχία δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐνέφουσε. Hæc enim, puto, otij abundantia illorum animis iniecit omnia vitia, maximeq; perfidiam, quâ notatur à Demosthene Olynth. 1. quanquam hic dicuntur ἄνθρωποι οὐδὲ πᾶσι ἀνθρώποις ἴσους, illam tamen naturæ propensionem

auxit consuetudo viuendi. Sed Poeta non videtur hic apertè intelligendus de alterutro hoc otio, imò de tertio quodam genere, quod Socrates definiebat tranquillitatem animi ab omnibus cupiditatibus, negotiisque turbulentis maximè vacui.

Aegæo.] Varia est huius vocis ratio. Quidam enim existimant hanc maris mediterranei partem Græciæ finitimam, quæ distinguat Asiam ab Europa. dici à scopulis effigiem capræ ostendentibus: alij ab Aegæo Thelei patre illuc præcipitato, vel ab Aegæa regina Amazonum demersa: alij aliunde. Ideò creditur Aegæum mare valdè procellosum & periculofum, patulū & vastū, propter contractos multarū insularum exitus, quarum situ refertur etiam quædā similitudo caprarum, vt iam dictum est. Videtur præterea referre Aegæum speciem adiectiui, vt Malsicum: attamē alteri adiectiuo adstruētū habet vim substantiui, vt in pocula veteris Malsici.

Simul.] Id est, simul atque, & quum primū nubes atra Lunam occultauit & obscurauit, mercator deprehensus in mari rogat Diuos, Pollucem, Castorē & Neptunum. Virg. 1. Aeneid. sic tempestatem circumloquitur: Nox incubat atra, quam Græci appellant νύκτις σκότιον.

Thrace.] Regio Europææ Græciæ finitima Macedonia & amplissima vel à Thrace Martis filio, vel ἑστὸ τῆς πρῶτης, quod posterius tamē mihi non improbat, propter dissimilitudinem scripturæ, quum natura regionis sit aspera & intractabilis solis & cælo, cuius topographiam lege apud Strab. 1. 7. & de moribus Thracum lib. 13. sicut de Medis ac Persis pharetratis libr. 11.

Plinium quoque 1. 4. c. 11. Thracia verò & Thrace Græco sine verba Poetica sunt vt Thracia historicum & oratorium. In Thrace autem & in Medi repete à superiori, rogant Diuos otium nullo precio venale.

Venale.] Hæc vox dicitur & cæditur versus causâ, vt interlunia Ode 25. lib. 1.

Gazæ.] De hac voce repete, quod dictum est Ode 29. lib. 1. Præterea omnes populi orientales, Parthi, Medi, Persæ, iaculandi peritiâ excelluerunt.

Lictor summouet.] Quod Græcè dicitur ὁ δόρυφορος ἢ ἡλκιστὴρ, non tamen solum lictoris erat turbam summouere magistratui, sed etiam iubere, vt animaduerteret, attenderetque ea, quæ proponenda erant. Suetonius in Iulio Cæsare cap. 8. Quum lictor animaduerti ex more iussisset, ab vniuersis conclamatum est. Sed de officio lictoris in summouenda turba incedenti magistratui lege Liuium li. 3. in causa Virginia, & lib. 24. de Fabio Maximo.

Laqueata.] Hæc vox speciem præ se fert participij: defleat tamen à laquear, vnde prius sit λακταίος à lacunar, & hoc à lacu: ait Seruius citans hunc locum. At quoniam c. & q. literæ sunt ἀντιστοιχοί, quæ vicarias sibi & mutuas tradunt operas in vocibus coniungendis aut defleatendis (quales sunt literæ tenues & aspiratæ Græcorum) pro Lacunar dicitur laquear. Priori Cic. vitur Tusc. 5. in hoc medio apparatu fulgentem gladium à lacunari setâ equinâ appensum demitti iussit. Item ipse Poeta 18. Ode huius libri:

Mea renidet in domo lacunar:
posteriori Virg. Aeneid. 8.

Erigitur summisq; ferit laquearia tecti.
quæ sunt tabulata magnarum ædium & cameræ variis coloribus aspersæ: quales erant Carthagine apud Didonem: pendent Lychni laqueariibus autem. Gallicè Planchers lambriff: z.

Mensa tenui.] Quam Martialis vocat sine arte mensam & facilem conuictum καὶ ἀπειροσ, cui opponitur illa Virgilij, epulis variis onusta, lib. 1. Aeneid. Epulis onerant mentas.

Salinum.] Sic Satyr. 3. lib. 1.
 — modo sit mihi mensa tripes &
 Concha salis puri, & toga, qua defendere frigus,
 Quamvis crassa, queat.
 Hoc est imitatus Perſius Sat. 3.

— sed rure paterno
 Est tibi far modicum, purum & sine labe salinum.
 In profanis olim habitum est, mensam carere salino, vt
 ex illo Arnobij constat: *Sacras facitis mensas salinorum ap-
 positu & simulacris Deorum.* Ita Valer. lib. 1. scribit, C. Fa-
 brecio & Q. Aemilio Pappo fuisse patellam Deorum &
 salinum in mensa in tutelam conuiuarum: vnde illud
 hemistichium Statij:

Casta Genius tutelaq; mensa,
 de Hercule *ὄνηρα πεζίφ.*

Cupido.] Hæc dictio multum Grammaticos habet
 sollicitos, quâ notione & genere distingui debeat: quo
 certè cruciatu facile illos liberabit genus tropi pro a-
 uaritia, vt in Rhetoricis dicitur.

Brevi auro.] Est interpretatio adiectiuorum *ὀλιγοχρόνιοι 20*
καὶ μινυυ δίδδοι.

*Quid terras alio calentes sole mutamus?] Id est, quid muta-
 to alio solo migramus in regionem alio sole calentem? Hoc qui-
 dem non eò dictum putes, quòd plures sint soles; sed
 quia pro varietate climatum videtur regiones orbis di-
 uersâ radiorum suorum temperie afficere sol vnicus.
 Vel explica per expletam ellipsim: *quid mutamus terras
 alio calentes sole cum nostris?* Aristoteles quidè lib. 1. Rhetor.
 scribit *τὸ μεταβάλλειν ἡδὺ, commutationem esse rem iu-
 cundam:* vnde fenex Terentianus in Eunucho Act. 5. Sc. 30
 6. maximam capiebat voluptatem quum ex vrbe con-
 ferebat se rus propinquum: Vbi satias cepit fieri; com-
 muto locum. Idem tamen lib. 7. Ethic. sententiam Eu-
 ripidis in Electra videtur improbare: *ὁ δὲ ἐν εἰρηταί μετὰ το-
 λῆ πᾶν τὸν γλυκῶν* vnde cōmutatio rerum omnium dicitur sua-
 vis & iucunda: sed vt hæc vera sit, culpâ humanæ naturæ
 & nostræ imbecillitatis fieri docet.*

Quis exsul.] Horatius quidem dicit exsul patriæ; sed
 Liuius, *exsul & extorris à solo patrio,* à quo Grammatici
 delectunt exsul, vt extorris à terra, quasi extra solum, 40
 & extra terram.

Scandit.] Hæc sententiâ repetitur Ode 1. lib. 3.

Timor & mina
Scandunt eodem, quò dominus.]

Turmas.] Grammatici putant turmam dictam à terra
 terenda pedibus equorum, & constantem ex triginta e-
 quitibus, cui vox Græca ἴλη vel ἡ σὶξ ἰχθὺς, vel τὸ σιφθὸν re-
 sponder significatiōe: alij tamen affirmant esse agmen
 sexaginta quatuor equitum. ἴλη dictum ὄψθθ, τὸ εἰλεῖν, à
 cogendo in arctum.

Ceruus.] His epithetis donantur cerui à Latinis Poe-
 tis; alipedes, leues, alati, æripedes, quod postremum
 Græci dicunt χαλκὸποδες & interpretantur σερπεντὸς καὶ ἀκο-
 πῶσες, quasi solidis vngulis indetartigabiles.

Agente nimbos.] Hanc vocem puto inclinamentum
 habere ὄψθθ, τὸ νέφθθ, quod definitur ab Aristotele libro
 de Mundo: *τὸ πάχος ἀτμῶδες σωματικόν, γέννησι μὲν ὕδαθθ,*
densitas vaporum conglobata, & aqua fecunda: & à Plutar-
 cho lib. de primo frigido & notatione & definitione
 simul declaratur: *νέφθθ ὁ συμπῶν καὶ πυκνωθεὶς ἀήρ,* 60
φασὶς φῶτὸς κέκληται. hoc est, *nimbus vocatus est aer coactus &*
densatus, quasi è negatione, id est priuatione lucis. Seruius
 in vers. Aeneid. 1.

Nimborum in patriam, loca sæta furentibus Austris,
 hanc vocem sic enodat: *Nimbi nunc ventos significam: ple-
 rung, nubes & pluias.* Ergo prout locus fuerit; intelli-
 gendū est. Propriè tamen dicuntur nimbi repentine ac
 præcipites pluiæ. Nâ pluias vocamus lætas & iuges.

Euro.] De ventis orientalib. dictum est Ode 28. lib. 1.
In præsens.] Ita loquitur Epist. ad Pisones, *Præsens in
 tempus omittat.* Iocrates hoc videtur reddere per *ἐν τῷ
 παρόντι, non, οἰς τὸ παρῶν,* quum ita Epistolâ 2. loquitur: *ἐν
 δὲ τῷ παρόντι καὶ τῷ ἰδίῳ δὴ λέγουμεν,* id est, *in præsenti verò de
 priuatis rebus agemus.* Cicero etiam imitatus Græcos sic
 loquitur epistolâ 10. lib. 2. ad famil. *Hæc ad te in præsenti
 scripsi, vt speres te assequi id, quod optasti.* Sic quoq; Liu. 1. 34.
Daret talenta centum argenti in præsenti: quale temporis
 momentum iidem alibi expriment per, *in præsenti,* vt
 epist. 5. lib. 4. ad famil. *Qua in præsenti mihi venerunt in
 mentem.* & hoc Cicero primâ Catil. opponit huic, *in
 posteritatem,* & ad Brutum, *in posterum.* Hunc autem lo-
 cum existimo sumtum è Theoguide, sicut monui,
 quum Heralthospitalis hunc ipsum Græcum Poetam
 prælegerem:

*Νῦν μὲν πίνοντες τερπόμεθα, καλὰ λέγοντες·
 Ἀὖτις δὲ ἐπειτ' ἔσται, ταῦτα Θεοῖσι μέλει, id est,
 Nunc potione nos oblectemus, sermonibusq; honestis:
 Quæ futura sunt, hæc Dii curent.*

Nihil est.] Hoc quoque depromptum est ex eodem
 Poeta:

*Οὐδείς τοι πάντ' ἐστὶ παύσει· ἄλλ' ὁ μὲν ἐδῶδὸς
 Τολμᾷ ἔρχουτὸ κακόν, κ' ἐκ δὴθθ δηλθθ ὀμῶς.
 Δειλὸς δ' ἔτε κακοῖσι δῆπταται, ἔτε αγαθοῖσι
 Ὀύμωρ ἔρχου μίμνει.*

Iam in Dialecticis huius sententiæ vis comprehensa est,
 sed non ad verbum de Græco expressa: ideo sic verto:

*Nemo est in omnibus omnino beatus: vir quidem bonus
 Sustinet confidenti animo malum, nec id tamen pro-
 dit vultus:*

*Sed improbus neque in bonis neq; in malis sibi constans
 manet.*

Huc pertinere videtur illud Pindari οἶδ. ε. ἐπωδ. κωλ. δ.
 Πυθ. Πόνου δὲ ἔπις ἀπόκληρος ἔστι, ἔτ' ἔσται id est, *Nemo est ex-
 pers malorum, neque futurus est: quod est sumtum è condi-
 toribus testamentorum, qui, dum volunt aliquem ex-
 heredare, dicunt se ἀπόκληρον οὐκ εἶναι ποιῆν,* aut vno verbo
 ἀποκληρῆν, illum hereditate priuare.

Achillem.] De Achille vide Oden 6. lib. 1. vt de Titho-
 no Oden 28. eiusdem libri: quem senectus extenuauit,
 & Eustathius initio Iliad. λ. narrat ex Hieronymo quo-
 dam: *ὁ π. Τιθωνὸς ἀδελφὸς Πριάμου, ἐς βαδὺ γῆρας ἐλάσας, καὶ ζῶν
 μακρῆ ἐδέλωρ, ἠτήσασθθ ὄψθθ, τῆς Ἡῆς δάνατον·* id est, *Tithonus
 frater Priami, summâ senectute prouectus, & nolens longius vi-
 uere, mortem ab Aurora precatus est.* Vides hic Tithonum
 esse fratrem Priami qui fuit filius Laomedontis; atqui
 huius fratrem facit Tithonum Seruius in 4. Aen. sicut
 Ode 24. li. 1. *τὸ δ' Τιθωνὸς οὐκ ὄσθθ πάλιν* ab extendendo fle-
 50 *ctitur, quòd æuo vixerit extento ait Eustath. in Iliad. α.*

Bis tincta.] Interpretatio est vocis Græcæ τὸ δὶβάου παρθθ
 τὸ δὶς βάπτειν, quâ Cic. 1. 2. Epist. ad fam. 15. fecit Latinam.

Murice.] Murex est piscis de genere conchyliorum,
 vel ipsum conchylium, cuius cruore & liquore (qui o-
 strum dicitur) inficiebantur lanæ & purpureæ fiebant:
 copiosè autem excipitur conchylium in Africa, Sido-
 ne, & Tyro, vt dicitur Epist. 10. & lib. 2. Epist. 2. *Caetulo
 murice:* quia Gætuli fuerunt etiam primi Libyci, qui
 tenuerunt Africam.

Spiritum.] Pro ingenium tenue mihi Parca constans
 & vera affluit.

Malignum.] Pro illiberale, inuidum & iniquum.

Spernere.] Syntaxis videtur Græca, qualis est Iliad. γ.
 Ζεὺς ἀναδὸς τίσασθθ, ὁ μὲ παρῶτερθθ καὶ ἔσθθ. id est, *Iupiter
 rex da mihi vlscisci eum, qui me prior malo affecerit.* sic
 Virgilius Aen. 5. bis,

— *Argentum magnum dat ferre talentum.*

& paulò post: *Loricam das habere viro. vbi Quintilia-
 nus*

nus lib. 9. cap. 3. docet esse vsum verbi pro participio ferendum & habendam donat. Ad cuius normam hic interpretari licet: Dedit vulgus spernendum, vel, dedit mihi facultatem spernendi vulgi.

Explicatio Rhetorica.

Genus carminis est Sapphicum. a Σωκεδοχῆ generis pro Castore & Polluce, quos Διομήδης Græci vocant, & mercatores deuocant, quum Africum Icaris fluctibus luctantem metuunt, vt dictum est Ode 1. lib. 1. b Metonymia est causæ pro tempestate futura, & mox oritura. Existimo autem hæc duo hominum genera latius sumenda esse per synecdochen pro quibuslibet graniter laborantibus in opibus & honoribus parandis: sicut Aegæo pro quouis periculoso mari. Qui in Aegæo metonymiam notarunt, explicantes pro vasto quolibet & amplo mari, non animaduertunt, talem explicationem designare modum synecdoches, quo è specie significatur genus: non autem vllus metonymiæ modus. c Metonym. subiecti pro Thracibus in prælium furiosè ruentibus.

d Ter repetitur otium in initio sententiarum per Epanaphoram. e Metonym. est adiuncti pro dignitate Consulari. f Altera meron. sed effecti pro efficiente miseros homines. g Metaphora est à bello pro perturbationibus animi & cupiditatibus. h Tectasynecdochen habent membri pro integra domo diuitum laqueatis, vel laquearibus coloratis splendida.

i Ab auibus sumtum est, quarum assiduis moribus similes sunt curæ hominum, huc atque illuc impellentes subinde animos eorum. Hic quidam agnoscunt hypotyposin. k Synecdoche est speciei pro quouis genere supellestilis tenuis & apparatus, frugalis victus, & minimè sumtuosi. l Cupido metonymiam habet, qualem sæpè Bacchus, Venus, Ceres, quum pro re-

bus à se inuentis vsurpantur, vino, amore, frugibus, id est, causæ sunt, pro effectis. Sic Cupido Deus cupiditatum, pro ipsis cupiditatibus, quas epithetum, vt hic, sæpè distinguit genere minimè mutato, quamuis vulgò αὐτὸν ἐρωτικὸν ἕμερον ἢ τὴν ἐρωτικὴν ὀπίσθιαν μόνον, ad amorem solum referatur, vt ad affectum reliquorum maximè furiosum & ardentissimum, vt ἐὶ δὴ λ. α. Moschi mater ipsius de eo sic loquitur:

Τοὶ πικροὶ χάλαμοι, τοῖς πολλοῖσι κήμῃ πρῶσκει
Πάντα μὲρ ἄγρια, πάντα, πλὴν πλείον δὲ οἱ ἀντιῶ.
Βασιλεῦσσι εἴσομαι τὸν ἄλιον ἀντὶ τοῦ ἀνείδει, id est,

illi acres sunt sagittæ, quibus sæpenumero etiam me vulnerat. Omnia crudelia, omnia, atq; ad eò eidem parua est fax, quæ solem ipsum adurit. Non sum equidem nescius hanc tropi notam non omnibus gratam fore: placuisse tamen quibusdam etiam certò scio, & in his maximè Henrico Stephano, dum vocem ἕμερον interpretatur, vbi Seruius obiter notatur. m Metaph. est à sagittariis, pro affectamus, molimur, proponimus tanquam scopum: quo tropi genere Græci sæpè dicunt ἐρηξέσθαι.

n Meton. est subiecti pro adiunctis cupiditatibus & affectibus, quibus non soluitur quàm longissimè fugiens. o Scandit & relinquit similiter sonant in principio & clausula sententiarum per Epanalepsin.

p Anaphora est. q Videtur hic esse Allegoria è gemina metaphora à Pharmacopœis, qui solent amara dulcibus, vt Aloen, Saccharo temperare: Sic ἀλσκήδης res aduersas summâ æquitate animi & moderatone tanquam fomentis lenire ac ferre solet. r Synecdoche integri pro solo ipsius piscis cruore ad lanas purpuratindingas. s Metonymia est subiectæ mentis pro vena & facultate Lyricæ Poeseos sibi adiuncta per Parcam: quâ priori vteretur Ode 18. huius libri *Benigna vena*, per tropum alium. t Metonymia est subiecti pro spernere vulgi plausum, fauorem & malitiosa suffragia ad honores consequendos.

ODE XVII. AD MÆCENATEM ÆGROTVM.

Theticum.

Quòd Mæcenas non obiturus sit ante Horatium ex astrorum consensione, & indissolubili ipsorum coniunctione, ἀφ' ἧς αὐτὸς ἀμφοτέρως ἀδιαιρέτως αἰὶν ἐβλήθη Φιλίας.

 *Vr me querelis ex animas tuis?
Nec Dis amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus, columenq; rerum.*

*Ab! te mea si partem anima rapit
Maturior vis; quid moror alterâ,
Nec carus aequè, nec superstes
Integer? ille dies viramque
Ducet ruinam: non ego perfidum
Dixi sacramentum: ibimus, ibimus,
Vtunque præcedes, supremum
Carpere uter comites parati.
Me nec Chimera spiritus ignea,
Nec si resurgat centimanus Gyas,
Diuellet, vnquam: sic potenti
Iustitiæ placitumq; Parcis.*

*Seu Libra, seu me Scorpius aspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis hora: seu tyrannus
Hesperia Capricornus vnda:
Virunque nostrum incredibili modo
Consentit astrum. te louis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisq; fati
Tardauit alas, quum populus frequens
Latum theatris ter crepuit sonum:
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus idem
Dextrâ leuasset, Mercurialium
Custos virorum. Reddere victimas
Aedemq; votiuam memento:
Nos humilem feriemus agnam:*

Analysis Dialectica.

Mihi quidem sit verisimile, vt quibusdam aliis, Poetam, vt fidum clientem aut ægrotanti patrono tuo Mæcenati assidentem hoc cecinisse, quòd eum audiret de sua ipsius salute desperantem, & insolabiliter apud amicos querentem, aut grauiter de con-

dicione præsentis status dolenti. Quàm autem mortis fuerit metuens, αὐτὸς φιλόφυχος, indicat illud votum in Gram. Odes 1. lib. 1. è Seneca notatū. Itaq; studet illum aliquâ consolatione iuuare, & mortis metu illi adimere, tanquam eum moneret, μηδέ γε μεμύημαι ἐφ' ἐλάσσειρήματα.

mem ex Eustathio. Illud quoque Theognidis initio:

Ο πικρόν, φίλον ἔστι τὸ δ' ἔχθρον, ἔ φίλον ἔστι
Quod est pulcrum, est amabile: contra
quod non est pulcrum, non est gratum neq. placet.

Grande decus.] Quod Pindarus Πυθ. β. sub finem di-

cit, ὃς ἀνέχει τὸ τε μὲν τὰ κείνων,
τὸ τε δ' αὖθ' ἐπίροις ἔδω-
κε μέγα κῆδος, id est,

Qui (Deus) ornat interdum res illorum,
Interdum autem aliis tribuit

etiam magnum decus. Grande decus & columen

dicitur, vt O de 1. lib. 1. geminavit praesidium & dulce decus,
aliquando decus & ornamentum. Varro defleat colu-
men à columo pro quo postea culmo. Sic Terentius
Columen familia, L'appuy & pilier de la maison. hic locus est
in Phorm. act. 1. Scen. 5. εἰρωνικῶς tamen intelligendus,
—oh,

Bone custos, salve columen verò familiae,
Cui commendavi filium hinc abiens meum.

Item actione 7. in Verrem, Timarchides autem columen fa-
milia vestra premit sauces defensionis tuae, vt loqui pro te non
posset. Quod etiam Græci dicunt, ἰκρίον, τὸ ξύλον ὀρθόν
βάσιλον τὸν ὄροφον, lignum erectum sustinens tectum aut τὸ
κατήλιον. Pro columine Poeta vsurpauit columnam
Ode 35. lib. 1.

Iniurioso ne pede proruas St autem columnam:

vt annotauit Donatus in Phorm. Act. 2. Scen. 1.

Partem animæ.] Sic erga Virgilium profiteretur se bene
animatum Ode 3. l. 1. vbi vide, vnde sumtum sit.

Maturior.] Quamquam vis comparati addit aliquid
ad huius vocis notionem; primigenia tamen & matu-
rum & maturè valent interdum festinum, repentinum,
citò & ante tempus, quomodo Donatus interpretatur
illud Eunuchi Act. 5. Sc. 5. cognoscere mores meretriciū ma-
turè. & Cic. pro Cæcinnæ: Sed huic fructum maturè Fortu-
na ademit, i. citò & ante tempus. De vi huius vocabuli
& ab ipso declinatorum lege lib. 10. cap. 11. apud Agell.

Moror altera.] Ellipsis est substantiui pars, id est, quid
ego alter amicus recardo meum decessum è vita te mi-
hi erepto? sic loquitur Sinon accelerans simulatè festi-
nationem Troianorum ad supplicium de se sumendū,
Quidve moror. Aeneid. 2.

Nec superstes.] Ita Horatius loquitur de se & de Mæ-
cenate, quasi de viro & vxore, vbi mortuus maritus di-
citur ab Ouidio superstes parte dimidiâ, vxore in vita
manente: aut potius imitari videtur Poeta Gallos Ad-
cantuanni Soldurios, vel, vt Eustathius appellat in lib.
2. Iliad. sub finem, Σιλοδύρος διχαλιμαύς, τὸς τὸ βουσιεὶ σφῆρ
σὺ ζῶντας ἢ σιωπῆσκόνας, Siloduros deuotos vnâ cum suo rege
viuere & mori: quod Cæsar apertius memorat lib. 3. bell.

Gall. sub finem: Quorum hæc est conditio, vt omnibus in vita
eodem modo vnâ cum his fruantur, quorum se amicitia dederint. Si
quid eis per vim accidat, aut eundem casum vnâ serant, aut sibi
mortem consciscant. Neq. adhuc hominum memoriâ repertus est
quisquam, qui eo interfecto, cuius se amicitia deuouisset, mori
recusaret, vt vno cadente nequeat alter stare. Seneca lib.
1. c. 4. de Clemetia idem prædicat, quom de Nerone sic
loquitur, Olim ita se induit Reip. Cæsar, vt diduci alterum nõ
posset sine vtriusque pernicie. nam vt illi viribus opus est: ita &
huic capite. ἢ γὰρ κεφαλὴν ἔχει πᾶσα σὺ μὲν δὲ τὸν πῶδες ἐν ἔχαστον μέ-
λος, i. Caput enim quendam habet cum vnoquoq. membro con-
sensum perpeffionis. Profertur etiam alia ex Athenæo hu-
ius nominis scriptura, innixa Nicolai Damasceni au-
thoritate, qui dicitur succreuisse Cæsaris ætati, & eod-
dem nominasse Σιλοδύρος, homines semper votis suis
satisfacientes, sicut epithetum Eustathij supra indica-
uit, & locus Cæsaris fulius conuertit Latine. Cæsar
eos vocat lib. 7. clientes, & vt olim vox communis fuit

Germanis & veteribus Gallis: Sic etiã hi ad illam al-
ludentes dicunt milites ære merentes, solidarios, Gall.
Soldars; quamquam verius videntur sic nominari à ge-
nere nummi aurei, quem Solidum Lampridius in A-
lexandro appellat.

Ducet ruinam.] Pro, adducet ruinam & funus vtrique
& vtrumque labefactabit. Aliter pro ducere ruinam di-
xit Sat. 8. lib. 2.

Interea suspensa graues aulae ruinas

In patinas fecere. Hic autem valet, iisdem mortis
telis concidet vterque. Proprie autem Virgilius secun-
do Aeneidos de turris lapsu dicit:

— ea lapsa repente ruinam

Cum sonitu trahit. — Et 12. Aeneid.

— dabit ille ruinas

Arboribus stragemq. satis: videt omnia late, i. euertet.

Perfidum sacramentum.] Hoc Græci sic efferunt: ac pri-
mum Homerus Iliad. 6. mutatis temporibus: Οὐ μὲν πῶς
ἄλιον πέλει ὄρκιον, quod interpretes explicant ἔδωκε μὲν
μάταλον καὶ ἄπιστον ἔρησεν τὰ ὄρκια, nullo modo vanum & irri-
tum erit iuramentum, affirmabat Agamemnon fratri Me-
nelao vulnerato. Deinde ἐκ ἐγὼ μὲν ἄπιστον σοὶ ὄρκον ἔδωκα.
Formula militaris iurandi est apud Agell. lib. 16.
c. 4. quæ breuiter è lib. 2. Vegetij pronuciari potest: mi-
lites iurabant se strenuè facturos, quicquid eis Imperator præ-
scriberet, nec militiam deserturos. Iidem obstricti & aucto-
rati sacramento dicebantur, sed eodem soluti, exaucto-
rati & liberati: cuius vocis ratio redditur à Varrone lib.
4. de ling. Lat. Ea pecunia, quæ in iudicium venit in litibus
sacramentum dicitur à sacro: Qui petebat & qui inficiabatur
de aliis rebus, vterq. quinquagenos aris ad Pontificem depone-
bat: de aliis rebus item certo alio legitimo numero asium. Qui
iudicio vicerat, suum sacramentum à sacro auferebat: victi, ad
arariū redibat, vnde sacramento contendere cum aliquo lib. 7.
ad fam. Volunium Epist. 32. Item li. 1. de Orat. Itē Valer.
Max. libell. 7. c. 7. & 8. Vide etiam de sacramento Festū.

Vt cunq.] De hac voce monuimus Ode 32. lib. 1. Sen-
sus autem est: quandocunq. te sentiam praeire, paratus ero vnâ
tecum viam, vt viuendi, sic moriendi ingredi.

Chimæra.] De Chimæra Ode 27. eiusdem libri.
Carpere parati.] Ita Plancus lib. 8. ad familiares Epist.
8. loquitur per infinitum: vt ipse ita sum animo paratus vel
prouinciam tueri, vel ire, quò Respublica vocet: sed Cicero se-
pius per ad: paratus optimè ad omnia prouidenda, ad bellum,
ad fortunam, ἢ παρὶς καὶ ἐπιμοῦς πῶς τὸ γένος.

Gigas.] Hesiodus in Theogonia tres ἐκ τῶν γίγαντες, Centi-
manos memorat Cæli & Terræ filios: Cortum, Bri-
areum, Gygen, qui Ode 7. lib. 3. ita nominabitur. Centi-
manorum, vt Centaurorum, Originem multi impro-
bant: in his Aristoteles, Galenus, & Lucretius. Sed Plu-
tarchus in Libello, an ratio brutis insit, videtur tribuere
ortum monstrorum promiscuis hominum cum bestiis
congressibus. Quidam pro vltimo Γύγης, Γύνης, & pro
primo Κόρη, Κόρη putant legendum esse: & hi etiam
Titanei dicti sunt, & bellum cum filiis Saturni decen-
nium gesserunt: quos Dij tandem victos in Tartara de-
iecerunt: propterea hic dixit, nec si resurgat: vide Iliad. 6.
de Briareo. Parum autem hic intererit vim argumenti
ponderantis, quomodo legas hæc nomina.

Potenti iustitiæ.] Hanc vim iustitiæ referunt ad offi-
cium veræ amicitiae, quæ libenter vitæ periculo pro a-
mico sese obicit, vt de Pylade & Oreste: Niso & Eurya-
lo: Naæra & Charmiones amicitia erga Cleopatram,
& de aliis amicorum paribus memoratur.

Placitum.] Verbum placere veteres vsurparunt pro sta-
tuere ac decernere de re aliqua: vnde placitum est velut
decretum quoddam & statutum: quo quidem nomine
sententiæ Philosophorū, & ratæ Medicorū opiniones
dicuntur

Placitum.] Verbum placere veteres vsurparunt pro sta-
tuere ac decernere de re aliqua: vnde placitum est velut
decretum quoddam & statutum: quo quidem nomine
sententiæ Philosophorū, & ratæ Medicorū opiniones
dicuntur

Potenti iustitiæ.] Hanc vim iustitiæ referunt ad offi-
cium veræ amicitiae, quæ libenter vitæ periculo pro a-
mico sese obicit, vt de Pylade & Oreste: Niso & Eurya-
lo: Naæra & Charmiones amicitia erga Cleopatram,
& de aliis amicorum paribus memoratur.

Placitum.] Verbum placere veteres vsurparunt pro sta-
tuere ac decernere de re aliqua: vnde placitum est velut
decretum quoddam & statutum: quo quidem nomine
sententiæ Philosophorū, & ratæ Medicorū opiniones
dicuntur

dicuntur Plinio placita : vnde hic interpretor, sic Parcae decreuerunt & statuerunt : ita Satyrâ 6. lib. 2. loquitur. sic Diis placitum: Greci τὸ ἀρεστόν, vt Galli in foro arrest dicere solent : valet tamen τὸ placitum interdum φίλον, gratum, & tunc participium est sine origine, ait Donatus in prolo. Hecyr. ad verba, vbi sunt cognita, placita sunt.

Parcis.] De Parcis fuit Ode 3. huius libri.

Libra.] Libra Astrologis est sidus Zodiaci solum inanimatum octo stellis exornatum, pro quo, Chelæ & Brachia Scorpionis olim dicebantur, de quibus sic Virgilius libro primo Georgicâ:

Quâ locus Erigonen inter Chelâs, sequentes Panditur : ipse tibi iam brachia contrahit ardens Scorpis.

Erigone filia fuit Icarij & soror Penelopes, & ob mortem patris se suspendit : quam Diij miserati in sidus reulerunt. Sidus autem Scorpionis constat stellis octo in forma, nouem extrâ, totidem iuxta, nihil formam iuuantibus : quidam tamē illud 27. stellis tantum conformant. In hoc Sol faciebat tempore Columellæ lib. 11. cap. 2. transitum Calendis Octobris. Quamquam autem Virgil. videretur tribuere huic signo ardorem, sicut hic Poeta quâ dicit pars violentior natalis hora, quâ Ptolemæus vocat τὴν ἀναπέτλω, interfectorem, vel μοίρα ἀναπέτλω, id est, θανάσιμος, fatum letale Horoscopi, quem dicit hic Poeta horam natalem, quæ fuit ex oriente Librâ: Hic tamen ὠρόσκοπος pronuntiandū est ὡς παραξυτόνος ad eam Signiferi partē, quæ ex Orientali plaga surgit in Hemisphærium nostram tempore nostri ortus, indicandam. Ille autē ardor ad naturam Martis referendus est, qui dominaet in illo signo naturâ frigido & aqueo.

Iouis tutela.] Id est, præfectura Iouis ei aculantis suos radios ac velut opponentis, quod Ptolemæus dicit ἀκλινὸς κοιλίας ἐναντίας, inhibuit cursum celeris mortis, ὅταν ἐπέξῃ τὸν Κρόνον τὸν Μακκλώα φονδεῖν, quum repressit & continuit Saturnum à cade Mæcenatis, quam vis verbi expressit aptissimè : nam eripi propriè dicitur is, qui iam oppressus tenetur malo, ait Donatus : quod ita esse ostendit versus Sat. 3. lib. 2.

Verum ego, vt hærentes aduerso litore naues

Eriperem: ostendit quoque locus Ciceronis Epist. 10. lib. 10. de bono : Illud plane molestè tuli, quod certissimum & iustissimum triumphum hoc inuidorum consilio esse tibi ereptum videbam. Mirum quidem certè mihi est, Poetam tanti nunc facere doctrinam Genethliologorum, Babyloniorum, Chaldæorum, Mathematicorum, varum, magorum, Planetariorum, quos magnopere Ode 11. li. 1. contempsit, & Ode 28. eiusdem libri in eisdem opprobria figi à nauta fecit : quem induxit insectantē & exagitantem genus mortis, quod Archytas futurorum diuinus turpiter ignorauit : vti nos illic docuimus è literis tam diuinis, quàm prophanis, ac meritò etiam, negligendos esse : atque subus aliàs ostendimus hæc præfensionis genera, non modò diuinis effatis esse interdita, verum humanis legibus etiam, esse improbata : quamquam Cicero lib. 1. de Diuinat. scriptum reliquerit, veterem opinionem esse, iam vsque ab Heroicis ductam temporibus, eamq; & populi Rom. & omnium gentium firmatâ consensu, versus quandam inter homines diuinationē, quam Greci μακκλώα appellat, id est, præfensionem & scientiam rerum futurarū: quod addit: Itaq; vt alia nos melius multa, quam Greci: sic huic præstâtissima rei, nomen nostri à Diuis; Greci, vt Plato interpretatur, à furore duxerunt. Sed nos, præter licentiam mentiendi Poetis permissam, libenter etiam concedemus Horatio, quacunq; ratione & consilio potuerit dolorem Mæcenatis leuare, hoc genus cōsolationis.

Aspicit.] Οὐκ ἐστὶ μακκλώα κωμολογία: inusitatum est & improprium hoc loquedi genus Mathematicis disciplinis, quod

inter nascentem & astra & Planetas nullus intercurrat aspectus : sed Planetæ, & signa stationesque cæli sese mutuo dicuntur aspicere & intueri. Aliâ quidem ratione dicitur Melpomene nascentem videre placido lumine Ode 3. lib. 4. Vis enim afficiendi visu nascentia illic Deastris attribuitur, quomodo vetus quidâ loquitur apud Eustathium: Οὐκ ἐστὶ ἀρεστόν τὸ ἀνὰ Μῦσαι, τὸ τὸν πλοῦθ' ἀλλήσαστο Κίρκην: quos non afficiunt Musa, his Circe nocuit potione. Pro verbo aspicendi Iuuenalis vitur altero excipienti, Satyr. 7.

— distat enim quæ

Sidera te excipiant modò primos incipientem Edere vagitus, & adhuc à matre rubentem.

Seruius citat hunc locum in vers. Aen. 4.

Et dira vltices & Dij morientis Elise

Accipite hæc & c. explicans hos Deos Poetâ aut Mænes dixisse, aut Martem & Saturnum ἀναπέτλω Deos, qui intercidunt vitæ rationem, si radiis suis ortum genitura pulsauerint : & bene tardauit alas dixit Horatius: nam fati necessitas tardari potest, non penitus tolli, quod firmat versu Aen. 8.

— nec fata verabant

Stare, decemq; alios Priamum superesse per annos.

& admonet: Sciendum est secundum Aruspicine libros & sacra Aruntia, quæ Tages composuisse dicitur, fatâ decem annis quadam ratione differri. Idem interpret ad vers. Aen. 7.

Non dabitur regnûs (esto) prohibere Latinis,

Atq; immota manet fatis Lauinia coniux:

Attrahere, atq; moras tantis licet addere rebus.

annotat fata penitus tolli, ne à Diis quidem, sed retardari tantum posse.

Atqui noster Poeta Ode 14. huius libri negat vllò modo fati & morti moram posse afferri. Sed de fato lege disputationem interpretis doctrinæ Peripateticæ Alexandri, qui secutus Peripateticos nihil interesse putat inter fatum & naturam : & Seruij notas in hunc Virgilij versum:

Vixi, & quem dederat cursum Fortuna peregi.

Vnde discas tribus mortis generibus vitam hominis terminari; naturâ, fato, fortunâ siue casu, ac iisdem eandem contineri.

Formidolosus.] Scorpis tribuitur Marti, quod Manilius lib. 4. sic notauit:

Scorpis armatâ violentâ a cuspide caudâ

In bellum ardentes animos, & Martia castra

Efficit & multo gaudentem sanguine ciuem,

Nec prædâ, quam cade magis, & c.

Formidolosus autem dicitur, non qui timet, vt alibi sed qui terrore alios concitat & exitium illis minatur. Verum de viribus Planetarum, & eorundem efficientia cum signis & Horoscopis coniunctorum vide Ptolemæum libro 3. & 4. operis quadripartiti, & de prædictione & genituris verbo 32. centiloquij: quod Ptolemæo tribuitur falsò : quia multa hic scribuntur à superioribus discrepantia: vnde discas Planetas, Iouem, Venere, Lunam & Mercurium prosperos & salutares esse temperatione caloris & humoris : contra Saturnum & Martem maleficos esse, illius frigiditate, de quo sic Propertius:

Et graue Saturni sidus in omne caput:

60 Item Iuuenalis Satyr. 6.

Hæc tamen ignorant, quid sidus triste minetur

Saturni.

& huius siccitate. Et quoniam hora natalitia Mæcenatis particeps erat Iouis & Saturni contrariorum Planetarum, Poeta dicit huius inclementiam fuisse clementiâ illius superatam, & ita vim mortis retardatam : se verò liberatum è casu arboris dextrâ Fauni. Hoc Perseus imitatus est Satyr. 5. vbi inter causas mutui inter ipsum

vt si Sol fuerit Horatio in Leone, Mæcenati in Sagittario: Luna verò, Horoscopus vel pars Fortunæ illic sit in Sagittario, hic in Leone. Itē si Horoscopus Horati inus fuerit Scorpius, Mæcenatis Pisces: Sol autem, Luna, vel pars Fortunæ Horatio sit in Piscib. Mæcenati in Scorpione. Idem erit de reliquorum locorū permutatione iudicium. Hinc igitur consensionis atri Horatiani cū astro Mæcenatis ratio facilis & expedita est. Vides autē, quam ex interpretib. quibusdam adduxisti, Horoscopi & medij cæli permutationē, à Ptolemæo, Astrologo longè omnium clarissimo, præteritam & neglectā esse: attamen non prorsus ratione carere videtur. Nā & ipse Ptolemæus c. vlt. l. 4. de temporum diuisione, significationem amicitiarum medio cæli attribuit. Quod autē hanc præcipuorum locorum permutationē, e qua sincerus amor & insolubilis amicitia inter natos proficitur, cōmunem vtriusq; interitū necessariō consequi oportere opinantur, vt scribis, totā re errant: neq; enim vitę terminus ex quacunq; duorum, vel plurium, vel etiam omnium, præcipuorum locorum permutatione sciri, cognosci, aut prædici Physicē potest: sed eius præuisio, si qua exquisita est. vniuersa consistit in deductionibus partiū anæreticarum ad Apheras, vitæq; moderatores in vtrāq; genitura: quæ res tantam industriam, solertiamq; requirit, vt haud sciam, an nemini Astrologorum cōtigerit, præter Tarantium quendam Romanum, cuius Plutarchus in vita Romuli & Iustinus meminerunt Hę sunt nostrę de loci Horatiani interpretatione cōiecturæ: quę cuilibet in rebus Astrologicis mediocriter exercitato in mentem venissent. Quod superest, mi Gualteri, rogo te, vt quę ab optimo animo, tibiq; deditissimo medicata & scripta sunt, optimam in partem accipias. Si quando Luteriæ, quō nos, Deo propitio, propediem redituros esse arbitror, tui præsentis optabilis mihi data fuerit potestas, pluribus tecum communicabo. Vale optimē. Næcæo 5. Cal. Septemb.

Tui obseruantis.

Fridericus Reisnerus.

D. IOANNIS STADII AN-
notatio in eisdem huius
Odes versus.

AD PET. GVALTH. CHABOTIVM.

Seu Libra, seu me Scorpium aspicit
Formidolosus pars violentior
Natalis hora, seu tyrannus
Hesperia. Capricornus vnda.

Manifestè hoc carmine exprimit, quod à Mathematico didicerat, sēsē sub Horoscopo, quē natalem vocat horā, Libra, siue Librā ex oriente fuisse natum, atque id signum ipsi, vt natale, eā ratione fuisse attributū. At esto, Saturnus successione aut radiis, quod hic aspicere vocat, Scorpium occupauerit: erit itaque Scorpium secundū Climatis ascensionem sensim ad Horoscopū obrepurus ipso occursum aut radiis fatalis Horatio, à Mathematico, vt ex Ptolemæi præceptis patet, designatus. Quare Scorpij aspectum sibi formidolosum, vt pote fatalem, verebatur. Quod ad Capricornum pertinet, poterat Mars illum tempore natalis horæ tenuisse: atque iste cum Libra ex oriente ex quadrato, & quidem sinistro, disidebit. Quare secundū Ptolemæi præcepta, eiusdem ad Horoscopum, quem quadrato aspiciebat, occursum, vt violentum & tyrannum ex Climatis ascensionibus metuendum putabat. Cur Capricornum vocet Hesperię vndē tyrannum, explican-

dum est: quia ad nullum toto in Horatio locū frequentius impingunt omnes ipsius interpretes: tota quę ratio est Astronomica, & ex antiquitatis monumentis repetenda. Cæterum hoc tuæ industriæ relinquo. De mea opinione sententiam alicuando propositurus sum. Ex Ptolemæi doctrina manifestum est, malignorum Planetarum vires & nocendi potestatem mitigari & refrinari, quando benigni Planetæ ipsis vel corpore, vel radiis succedunt vel præcedunt, & præcipue, si id fiat in præfectura, quam hic vocat tutelam, benignorum Planetarum. Saturni ergo malignitatem vis & benignitas Iouis succedētis retardauit & fatale occursum auertit.

Explicatio Rhetorica.

Metrum huius Odes cum nona l. i. conuenit atque principium eiusdem habet *ἀπτιμυτι κόν π' ἴης ἀτράσις ἀεὶ τῶ τὸ φιλὰ νότον*: hoc quidem verbo incredibilis Poetę dolor de morbo Mæcenatis ostenditur, à patientibus *τῶ λεπτοφύχον λῆμτο*.

^a Hęc per anaphoram pronunciantur.

^b Metaph. est ab ædificiis, quę columnis fulciuntur: quali tropo Hector à Pindaro dicitur *κίον Τροίης ἀμυγῶς ἀσπαῖς. firma, inexpugnabilis & inconcussa Troia columna* ὀλυμπ. β. quali etiam Coryla Varius colamen annorum Antonij Philip. 12. & pro Flacco. *At istud columen est ætiosis tua Mithridates*: quali denique ad Galatas c. 2. *ἰάκωτος κ' κηφῶς κ' ἰωάν. ἡ δὲ εὐσυν ἰδ' εὐλοὶ τῆς ἐκκλησίας*, qualis denique tropus est in hoc prouerbiali Græco senario:

Στόλοι οἰκῶν εἰσι πῦδες ἀφ' ἑσέ, i.

Liberi mares sunt columna familiarum.

^c Exclamatio est dolentis *αἰὲς τὸ πῦδος*.

^d Synecdoche est generis pro morte inrempsta, i. definitio, quę latius patet, pro definito ipso.

^e Altera est anaphora.

^f Translatum quoq; est ab ædificij fractura, vt Virg. 2. *Æn. Dedit ruinam domus*, pro interitu.

^g Est tropus à disciplina militari: qui enim nomen dederant imperatori, obligati erant illi sacramento, vnde illud Taciti: *Miles longo Caesarum sacramento imbutus. Le soldat obligé par serment de long-temps à batallier pour les Casars.*

^h Malo hic agnoscere epizeuxim: quia idem sonus continuo iteratur in eadem sententia, vt illa pro Milone, *Occidi, occidi non Spurium Melium*: illa etiam Ode 20. huius libri, *non ego, non ego sanguis pauperum parentum obibo*, repetita est eadem sententia: *αυαδὶ πῶτος* autem habet similitudinem soni in clausula præcedentis & initio sententię sequentis, quę multiplicata incidit in Climacem, i. gradationem. Huius anadiploseos exemplum est prima Catil. *Hic tamen viuic: viuic? &c.* Item Climacis Eclog. 2.

Torus leana lupum sequitur; lupus ipse capellam

Florantem cythrum sequitur lasciuia capella.

ⁱ Tyrannus habet metaphoram ab imperatoribus feris, & immittibus, læuisque regibus, sine lege & ratione dominantibus: quarum loco sola est ipsis vitiosa libido ad malignitatem huiusce signi notandam.

^k Metonymia est subiecti pro adiuncto Capricorni occursum.

^l In Iouis & Saturno metonymia est subiectorum pro adiunctis planetis.

^m In *cripuit, tardauit. & crepuit* est similitudo soni in clausulis per Epitrophen.

ⁿ *Tò sari* dicitur *μετωνυμικῶς*: pro infelici casu & exitio: nā Philosophi annumerant factum inter causas, quę mihi occasio exstitit, cur hic metonymiam effecti inde interitus annotārim: ad cuius celeritatem clarius

ODE XIIIX. IN AMBITIOSVM QVENDAM & auarum.

Theticum.

Ab ambitiosis & auaris naturâ, & moribus se differre ostendit.

Non ebur, neq. aureum
 Mea renidet in domo lacunar,
 Non trabes Hymettia
 Premunt columnas ultimâ recisas
 b Africâ: neq. Attali
 Ignotus heres regiam occupauit:
 Nec Laonicas mihi
 Trahunt honeste purpuras clientæ.
 At fides & ingeni
 Benigna^c vena est: pauperemq. diues
 Me petit. ² nihil supra
 Deos laceſſo: nec ^d potentem amicum
 Largiora ſtagito,
 Satis beatus vniciſ Sabinis.
 3 Truditur dies die,
 Noueq. pergunt interire Lunæ
 Tu ſecanda marmora
 Locas ſub ipſum funus: & ſepulcri
 Immemor ſtruis domos:
 Mariſq. ^e Baijs obſtrepentis vrgeſ

Summouere littora,
 Parum locuples continente ripâ.
 4 Quid quod uſq. proximos
 Reuelliſ agri terminos, & ultra
 Limites clientium
 Salis auarus? pellitur paternos
 In ſinu ferens^f Deos
 Et uxor, & uir, ſordidoſq. natos.
 5 Nulla certior tamen
 10 Rapacis Orci ſede deſtinatâ
 8 Aula diuitem manet
 Herum: ⁶ quid ultra tendiſ? Aequa telus
 Pauperi recluditur,
 Regumq. ^h pueris: nec ⁱ ſatelles Orci
 12 Callidum Promethea
 Reuexit auro captus: hic ⁷ ſuperbum
 Tantalum atq. ¹ Tantal
 Genus coarctet: hic ^m leuare functum
 Pauperem laboribus,
 20 Vocatus atq. non ⁿ uocatus audit,

Analysis Dialectica.

O pponit nomen æquitatis ſuæ, continentia & paupertatis iniquitati, auaritiæ, & philotimiæ cuiuſdam, quem nominatim non appellat, ut ſolet propriis parcere nominibus in acri reprehensione & vituperatione, deterritus fortasſe lege Tab. nequis vllum pangeret carmen ad alterius iniuriam. cuius meminit Suetonius in Octauio capite 55. Deprompta eſt autem hæc Ode eſt doctrina Stoicorum, qui hominem exiſtimant beatum ἐν τῆς ἀνταρσίας (qui ob id ab Hebræis dicitur 177 Schedai, qui ſibi totus per ſe ſufficit, atque in ſe vno polita habet omnia: quod ſoli Deo propriè conuenit) ἀδ' ἐν τῆς ἀφαιρίας γενεμάτων, ex animo rebus ſuis contento, non ex abundantia diuitiarum. Præcipuum autem argumentum eſt e loco diuerſorum, cuiuſmodi fuit illud Odes antecedentis 16. quod ſic breuiter poteſt enunciari: quia ſolutus curâ ſuperbè atque inanè ædificandi fruor ἀνεύουτο & otio iucundiſſimo, non ego cupidè 40 appeto magnificas ædes, agros alienos & ſummos honores: hæc prior pars diſſenſionis huius producitur uſque ad hæc verba At fides: vbi altera pars ſic enunciat: ſed fidem ſtudioſè colo: ingeniſque bonitate fruor, Sabini fundo vnico contentus & ita me ſic contineo à cupiditate & libidine, ut ſplendida ædificia, opes artibus iniquis partas, ſummoſque magiſtratus minimè curem, ſed domum exiguam libenter colam: quæ me à frigore & æſtu, reliquaſque cæli inclementia defendat.

2 Hic Poeta ex adiunctis effectiſque ſe deſcribit.

3 Locus eſt e diſparatis & repugnantibus: hominis dies, menſes, quàm celerrimè prætereunt: ille igitur τὸ μὲν ἄρον, proximus capulo ſemper, vicinuſque ſepulcro in ædificiis ſuperbè conſtruendis per iniuriam alienam non debet totus occupari.

4 Poſt reprehensam ædificandi intemperantiam & infaniam redarguuntur hominis rapinæ, qui auaritiæ dedituſ deſcribitur e turpibus factis: quod reuulſis agri alieni limitibus adeat iniuſtè hereditatem alienam, atque poſſeſſionibus veros eiiciat dominos cum miſera familia.

5 Idem ruruſ ex diuerſis: Eſt conſtruis ædes in mari, & in ſolo alieno expulſis iuſtioribus dominis, tamen referuatur certò tibi certa domus Plutoniſ apud inferos. Pars antecedens huius diſſenſionis diuerſè videtur conſtare collatione maiorum: nullum certius domicilium tibi poteſt Orco parare.

6 Tanquam diceret, reuocans eum à cupiditate rapiendi aliena: quoruſ igitur congeriſ tantas opes & ædes conſtruiſ? putâſne te iſtiſ immortalẽ foreſ falleris, ut reſpondet Poeta e collatione parium: quia non euades, neque effugies Orcum rapacem, qui te perinde atque pauperiſſimum quemq. ad ſe rapiet. Nam, ut ipſe idem dicit Epist. 2. l. 2. — metit Orcus

Grandia cum paruis, non exorabilis auro.

Ne putes igitur, quòd diues ſiſ, te tuiſ opibus à morte vindicari poſſe, quòd tribuſ etiam prolepticis exemplis demonſtrat; Promethei, Tantal, & generis ipſiuſ, qui nunquam auro ſe poruerunt ab Orco redimere, & τῆ ἀπορία δὲ δὲς ἔλατῶν φέρει ait Theogniſ, quæ ſententia fuit Ode 14. huius lib. in quæſtione, & Ode 4. lib. 2.

50 7 Latent hic quædam diuerſa: Non audit Charon vel Orcuſ ſuperboſ diuiteſ & aſtutoſ, ſed paupereſ quos leuat laboribus.

Enarratio Grammatica.

Non ebur.] Grammatici deſſeſcunt ebur à Barro, qui eſt linguâ Sabinâ Elephas, & barrire vox

eius. Est autem ebur Elephantis dens Plinio teste l. 8. c. 3. dentes casu aliquo vel senectâ deciduos desodiunt: hoc solum ebur est. & os in magno pretio habitum, propter eximium candorem, postquam luxus gratiâ capere ringi animalium cornua, dentes secari, lignumq; ebore distingui, maxime operiri. Idem Plin. l. 16. c. 43. Vnde Cicero, pulcherrimum ex ebore signum Minerua. Interdum Elephas pro eo sumitur. Virg. Elephanta candens, & Georg. 3.

In foribus pugnam ex auro solidoq; Elephanto Gangaridum faciam.

Renidet.] Renidere est ita splendere, vt inde hilaritas, & risus quidam existat, sicut de oratione Quintilianus loquitur, Hilarior renidet oratio. & os renidens & vultus, face ioyense & visage soubsriant: sic dicta est Luna Ode 5. huius, renidere nocturno mari. Syntaxis huius verbi est ordine casuum recta lib. 2. Lucret. sub initium:

Nec domus argento fulget, auroq; renidet.

Quomodo videtur hic dicendum, non eburneo, nec aureo laqueari, mea domus renidet: sed apud Catullum est ore patenti dentibusque nudatis subridere.

Lacunar.] De hac voce fuit antè Od. 16. huius libri, vbi hunc locum citauit.

Hymettia.] Hymettus mons est Atticæ: vbi nascitur mel optimum & vnde effoditur marmor pulcherrimum: vnde etiam aduehebantur olim longæ & densæ trabes: de quo lege Strabonem lib. 9. & Plinium l. 36. cap. 3.

Vltima Africa.] Intelligitur Numidia pars Africæ, vbi lapis optimus ad columnas effodiebatur.

Neg, Attali.] Perfungit obiter iniuriam populi Romani, qui per tyrannidem & auaritiam fortunas aliorum sibi vendicauit, vt Attali, qui rexerat Pergami: quò ex libris Sibyllinis ab hoc rege arcesita est itatua Megalesis, i. magnæ Deæ, & inde post aduecta Romam, vt res pretiosissima: de quo Varro l. 5. De lingua Lat. de quo etiam Ode l. 1.

Nec Laconicas.] De purpura Laconica lege Plinium lib. 9. cap. 36. vt de Tyria & Gærulica, vbi scribit purpuram etiam capi circa Tænarum Laconicæ regionis promontorium. Hic trahere purpuras sumitur, vt deducere fila: id est, nullæ mulieres formosæ ex mea clientela nent mihi purpuras ad magistratus futuros.

Purpuræ.] Græcè dicitur πορφυρα genus conchæ marinæ, & liquore eiusdem Latine murex, de quo Ode 16. huius libri. Plures eius colores sunt l. 5. c. 38. & 39. apud Plinium, purpuræ violacæ, rubræ, Tarentinæ, Tyriæ dibaphæ ab infectu duplici & sumtu magnifico: de hoc postremo genere sic Cicero lib. 2. Ep. fam. ad Cælium: Curius nosler dibaphum cogitat, sed eum infector moratur. aliter dicitur ἀλαργίς, id est, quæ videtur dici quasi ἀλδός ἐργον, maris opus ex marina concha, vt iam dictum est. Quis autem color sit ἀλαργός Aristot. docet lib. de coloribus: Dum, inquit, botri vuarum maturescunt αἰρωκον gerunt colorem: dum nigrescunt, φοινικῶν, qui mutatur in ἀλαργόν, nomine Latino carentem. Platonem in Timæo videtur definitione sic declarare: τὸ ἀλαργόν esse rubrum albo nigroq; permixtum.

Cientas.] Quamuis cliens sit communis, reperitur tamen clientæ in fœminino. Quid autem sit cliens è Plutarcho licet discere in Romulo: ἐτέρος ὃ τῆς δυνατῆς ἀπὸ πολλῶν διήρει πάβωνας δυνατῶν ὁπὸ ὅτι περὶ σῦντας ὁκείνους ὃ κλιεντας ὁπὸ ὅτι πελάτας. Alios quidem potentes à plebeis distinxit appellans patronos, id est, tutores & defensores: illos autem clientes, id est, ventitantes domos potentiorum præsidij & tutelæ causâ, & eos colentes, ideoque τὸ cliens à colen-

do desleclunt Grammatici, atque inter eos Seruius in Æn. 6. v.

Pulsatusve parens & frans inuexa clienti.

Legibus quoque 12. tab. scriptum est: Patronus si clienti fraudem fecerit, sacer esto. Si enim clientes quasi colentes sunt; patroni, quasi patres; tantundem est clientem, quantum filium, fallere. Et hoc posse fieri ex Horatii dictis intelligimus, qui, quum loqueretur de auaris potentibus, ait de vicino cliente: Pellitur paternos, &c: Et

10 Gaza in Catone Maiore interpretatur verba Ciceronis: Non clientes desiderant vires meas, ἢ δὲν αἰ πελάται ποθεῖσι τῶν ἐμῶν ἰχθῶν, πῶς τὸ πελάζειν ἐτέροις τοῖς δυνατοῖς τῆς βανδίας ἐν νῆσ, quòd potentioribus appropinquent auxilij accipiendi, non ferendi causâ. De hoc lege Budei commentarios in Pandectas & de necessitudine patronorum & clientum inter veteres Gallos lib. 6. commentariorum Cæsaris de bello Gallico: ex qua nostri consultiissimi quique iuris existimant feuda, quæ sunt velut militaria quedam iura longâ bellorum continuatione nata, esse, vt aliquando à D. Michaeli Hospitalio Fraciæ Cancellario, summo & prudentissimo viro didici.

At fides.] Hic intelligit perpetuam in dictis & factis constantiam.

Ingeni.] Apocope est pro ingenij.

Nihil supra.] Sic aduerbia scit supra pro vltra, vt facile in eo intelligatur casus, nihil supra famam fidelitatis, & bonitatem ingenij à Diis postulo.

Lacesso.] Valet hoc quòd Ode 2. lib. 1. precibus fatigent.

Flagito.] Flagitare est verbum vehementioris petitionis, & plus significat, quàm rogare, ex illo Epist. 8. l. 8. ad famul. Varronem: Mandauit vt te rogarent, non autem flagitarent. Itè ex orat. pro Quim. Tametsi causa postulat, tamen qui postulat, non flagitat. Item ex illa pro Plancio, postulare, atq; adeo flagitare. Vider lector in hoc postremo exemplo vim huius verbi coniunctione, atq; adeo, auxerica supra præcedens postulare apertius indicari, quòd tamen significat cum imperio petere, vt iam præmonitum fuit Ode 32. l. 1.

Vnicis Sabinis.] Hic Mæcenatem notat, à quo fundum acceperat in agro Sabino. Potest autem τὸ vnicis hic sumi, vt vnicus filius pro ἀγαπῶς, id est, vnicè carus: quò est contentus. Poeta tamen videtur respicere, aut ad frugalitatem præcorum, quibus singulis bina tum iugera fatiserant, nulliq; maiorem modum Romulus attribuit, vt scribit Plinius l. 18. c. 2. sed idem alibi post exactos reges septena fuisse assignata refert: aut ad descriptionem viri beati è sententia Anaxagoræ Philosophi lib. 7. c. 2. apud Val. Max. Non erit ille diuitiis & honoribus abundans: sed aut exigui raris, aut non ambitiosæ doctrinæ fidelis ac pertinax cultor, in secessu, quàm in fronte, beator.

Truditur.] Ellipsis est discretiua: est aut similis per asynderon sic explenda: Esti probè scis, dies, menses & tempora hominis quàm celerrimè præterire: tu construis tamen sumtuosas domos iam silicernium & facis quasi semper victurus, quæ sequuntur vsque ad verum: Nulla certior tamen, &c. vbi redditur tandem altera discretiua diu suspensa, quæ quum non expressâ priorè subijcitur, Donatus in Terentium ἀνακόλυθον figuram velut inconsequens vocat: quale est illud And. Act. 3. Scen. 3. Tamen hanc habere studeat cum summo probro. Frequenter reperitur hoc ἀνακόλυθον in hoc Poeta, vt Od. 12. lib. 1. vers. Proximus. ibidem Ode 32. vers. Qui serox. ibidem Od. 36. vers. Nulli plura tamen. Dies die trudi significat tantam celeritatem esse temporis, vt vnum ab altero protrudatur ad citatiorem volubilitatem, quæ illum admoneant tumultum potius ipsi ponendum & struens

struendum quam intempestiue ædificandum, nihilq; hic stabile ac perpetuum esse, hanc profecto temporis perpetuam, velut in quendam orbem actam, volubilitatem Seneca clarius expressit Epist. 24. ad fin. Quousque eadem (exple, faciam?) nempe expurgiscar: dormiam: sat labor: esuriam: algebo: astuabo? nullius rei finis est: sed in orbem nexa sunt omnia: fugiunt ac sequuntur: diem nox premit: dies noctem: æstas in autumno desinit: autumno hyems instat: quæ vere conspescitur: omnia transeunt, vt reuertantur: nihil noui video: nihil noui facio: sit aliquando & huius rei nausea. Multi sunt, 10 qui non acerbum iudicent viuere, sed superuacuum.

Nonag. Ad eandem temporis breuitatem pertinet, quod Luna in εὐνοιδίῃς ex intermensura fiat μνοιδίῃς, falcata: ex hac mox διχόμοσ dimidiata, post non dispari morâ περισπῆν, plena: quam Pindarus dicit Ολυμπ. 10. π. 4. Διότι δὲ σελαῖος ἐστὶν φάος, id est, pulchra aspectu Luna amabile lumen: quæ periphrasis est plenilunij elegans. Est præterea notandum quod Luna hic περιδωπῆος vturpari propter varias ipsius formas atque luminis vicissitudines, porro dicitur interire, quum delitescit 20 tempore synodij & interlunij. Postremò breui ac parî gradu diminutionis ad synodum deuenit, id est, ad coniunctionem cum sole, cuius radij quia in densum & opacum ipsius corpus non possunt peruadere, maior inaspectabilis vsque ad diem tertium.

Locus secunda. Gall. Tu baïlles à tailler du marbre, quod Græcè dicitur: μετρίως μαρμαροχρῆστος, καὶ ἐργάζεσθαι τῆς μαρμαρίνης ἐργασίας. Mercede conducis sculptores marmoris, & redemptores marmorea sculptura. Marmor autem 30 μαρμαρίον, quod resplendet, & scintillis micat: vnde adiectiuum μαρμαρίος, id est, λευκός, candidus: quod substantiue τὸ μαρμαρίον pro μαρμαρολίθος, lapis marmoreus, læuis, durissimus, qui varij coloris reperitur.

Sub ipsum funus. Præpositio sub, cum accusatio temporis propinquitatem notat, vt, sub vesperum, & sub primi lumina solis, environ le soleil couché & leue: ita τὸ ἔσπε κωὰ Græcè sonat, tempore caniculæ vel diebus canicularibus.

Mariq; Baijs obstrepentis. Id est, strepitum concitantis incolis Baiarum. Pendet darius (Baijs) à patri- 40 cipio obstrepentis. Quid autem Baia sint, declaratur à Poeta 1. Epist. lib. 1. compa ratione & Lucrini lacus & maris accensione:

Nullus in orbe sinus Baijs prælucet amans,
Si dixit diues, lacus & mare sensit amorem
Festinantis heri—

Est autem oppidum Campaniæ, cæli temperie & varijs situs commoditatibus celebratissimum. Ideo potentissimi quique veterum Romanorum & ditissimi certatim illic ædificabāt: ibi portus Iulius effectus est, 50 de quo fuit Ode 15. huius lib. de situ Lacuum, Auerni, Lucrini & Baiarum lector poterit consulere Dionem lib. 48. sub finem, eò tamen loci tam anteni Seneca lib. 7. Epistola 52. ad Lucilium scribit virum sapientem nunquam venisse habitationis causa: quia, inquit, Baia diuersorum vitiorum esse caperunt: illic sibi plurimum luxuria permittit: illic tanquam aliqua licentia debeatur loco, magis soluitur: non tantum corpori, sed etiam moribus salubrem locum eligere debemus. Denique amœna loca hic Philosophus docet multis rationibus & exemplis vitanda esse, vt ad animos hominum eneruandos atque effeminandos tantum conquisita: quod ibidem sic comprobatur, vim Annibalis hyberna soluerunt, & indomitum illum niuibus atque Alpibus virum eneruarunt fomenta Campaniæ armis vicit: vitijs victus est. Lacum autem Lucrinum & totum ipsius littoris tractum Poetæ tantâ amœnitate prædicant esse, vt Martialis li. 10. Epigram. de littore Formiano eum Salmacim translate appel-

let, fontem in Caria Venerum & obscenas ipsius vndas, de quo sic Ouidius lib. 4. Metamorph.

Vnde sit infamis, quare male fortibus vndis
Salmacis eneruet, tactosq; remolliat artus,
Discite, &c.

Ideo Macer Baias appellat Salmacias, & meritò Seneca præcipit fugiendas. Herod. ad finem lib. 9. narrat, quod eodem spectat, cõsiliu Cyri ad Persas, à quo petierant, vt imperio in multos homines potius liceret demigrare ex exigua & aspera regione in latiorẽ & molliorem: Cyrus respondit, hic naturã comparatum esse, vt è mollibus regionibus molles viri existant. Quidam putant Baias dici à quodam Vlysis socio, Baio, illic sepulto: inter quos est auctor Etymologici magni, Βαῖαι, inquit, εἰ ἐν ἰταλίᾳ, ἔστι Βαῖα τὸ Ὀδυσσεὺς κωκερῆτι ἐκλήθη, τελευτήσωντος κατὰ τὴν Ἰωνίαν τῆς ἰταλίας, id est, Baie Italica cognominata sunt à Baio gubernatore classis Vlyssæ, qui ad Auernum mortuus est, de quarum laude sic Martialis lib. 11. ad Flaccum.

Vr mille laudem Flacce versibus Baias,
Laudabo dignè, non tamen satis, Baias.

Seruius tamen aliter notat, cum Baias τὸ εὐ τῶν βοῶν αἰῶνας, à stabulis bouum nomen inuenisse putat.

Virges summo uere. Pro instanter & accuratè das operam, non contentus terrã continente satagis, properas, vt iacias fundamentum, & ædifices in mari littoribus summotis. Hoc Gallicè reddas, tu insiste & travaille fora 10 instamment à reculer & loigner riuages de la mer.

Sed de differentia littoris & ripæ, atque de etymologia vtriusque, & vocum Græcarum his respondentium Latinis notione, dicitur si Deus voluerit, Ode 7. libri quarti.

Ripa. Summæ & incontinentiæ & incredibilis cupiditatis est tollere maris littora ad ædes illic locandas.

Terminos. Translatio limitum non solum legibus diuinis est interdita Deuteron. cap. 19. vers. 14. & cap. 27. vers. 7. Item Prouerbiorum cap. 22. vers. 28. Ibidem cap. 23. vers. 10. verum etiam humanis, quæ translatores pessimè mulcant.

Ultra limites salis. Id est, vno verbo coniuncto, transilis & transgredis terminos agrorum vicinorum vel ædificando vel arando, vel quauis alia ratione occupando.

Clientium. Pro hoc dicit Ode 5. li. 3. per syncopem, clientum longa negotia.

Nulla certior. Synraxis horum verborum est: nulla aula certior sede rapacis Orci destinata manet diuitem, id est, exspectat: vel nullũ tam stabile, nec tam firmum domicilium sibi potest diues collocare, quàm humum, in quam breui redibit & resoluatur.

Orci. Heliodus in Theogonia scribit Orcum fuisse filium Έρεδ, id est, contentionis: interdum sumitur pro Plutone. Arrianus tamen dicit etiam esse Bithyniæ fluium è Stygia palude profluentem, per quem iurare erat iusuradum omnium sanctissimum ac firmissimum apud Superos: vnde vulgò credebatur ille fluius rapere periturum vorricibus inuolurum: quam vocem Grammatici Græci delectant τὸ πᾶ εἶργειν, ὅτι ἐμύρωμ 60 καθήρζουται πῶς οἱ ἐμολόγες, quia iurans tenetur conclusus & constriktus quodammodo ab ijs, quæ consensione affirmat. Latini verò, vt Festus, tanquam vox esset Romani municipij, docent ab vrgendo dici: vnde dicebatur Vrgus: item Summanus, velut Deus manium sub terra regnans. Hinc Plauto in Curculione summare est rapere & tollere. Huc autem locum Græci vocant, ἡδλω, ac definiunt τὸ πῶρ σκοτεινὸν ἔσπε γλῶ locum tenebricosum sub terra: γίνεται δὲ τῶ εὐ τὸ μ τρενηπὸν καὶ τὸ εἶδῶ, τὸ βλάπω: ideo sic

è particula priuanda & verbo videndi: vnde mihi fit miru, cur Damascius crediderit lacteum circulu esse viam animorum peragrantiu Orcum celestem quod vbi ascenderunt, ibi purgantur, & postea inde descendu, quam etiam sententiam Iohannes Grammaticus refellit.

Sine destinata.] Melius quide videretur mihi legendum sede destinata: quod haec vox magis conueniat in studium cupiditate insatiabili aedificantis. Hunc autem locum Seruius citat in versum 6. Aeneid.

Sedibus hunc refer ante suis & conde sepulcro: vbi sepulcrum sedes vocatur: sed Horatius:

Nulla certior tamen

Rapacis Orci sine destinata:

Quod Lambinus annotauit: quae lectio tu sede habet haec opposita superbum aula adificium & sepulcrum. Altera sine, id est, quam finis Orci, quae est mors & ipsius comes sepultura, habet intelligentiam posteriorum ex ipso priori, sicut monuit Xylander.

Aula.] Haec vox dicitur τὸ δῶρον à perflando. Ratio trimetri iambici requirit merito alteram lectionem, 20 *ἡγεμῶν, natis.*

Tantalum.] Huius vocis Etymon est in Cratylo Platonis, vbi Tantalus dicitur id nomen inuenisse ab extrema & in vita & post mortem miseria: tanquam τάλαντος, miserissimus ac infelicissimus vocaretur: locu consule ad intelligentiam fabulae plenioris & scholia Eustachij in vers. Homeri Odyss. λ.

Καὶ μὲν Τάνταλον εἰσίδου χάλαν' ἀλλ' ἔχοντα.

Et ipsum Tantalum vidi graues dolores patientem. Sed de notatione Promethei habuisti Ode 3. & 16. lib. antecedentis.

Audet leuare.] Phrasis est Graeca, pro, audit, vt leuet.

Vocatus atque.] Paroemiographus Chiliad. 2. cent. 3. scribit nostrum Poetam hic alluisse ad oraculum olim Lacedaemonijs redditum: καλέμεν & κέκληντ & θεός παρέσθι. *Vocatus & non vocatus Deus aderit*, ad significandum multa nobis euentura, quae nec arcesimus, nec procuramus: vt senectutem, poenam, mortem celerem, velimus nolimus.

Explicatio Rhetorica.

Genus metri est dicolon, distrophon: cuius prior versus est Trochaicus, dimeter catalecticus, vbi deest vna syllaba ad eius perfectionem locis quidem imparibus recipit trochaum, tribrachym, & interdum dactylum: sed paribus eosdem, & praeterea spondeum & anapaestum: versus secundus est iambicus trimeter & catalecticus, cui etiam deest vna syllaba: metrum dicitur Hipponactium ab auctore, item Euripidium,

quia Euripides eo frequenter vsus est.

^a Non, neque, non, neque, per anaphoram alternis reperiuntur.

^b Synecdoche est totius, pro parte Numidia.

^c Metaphora à corpore animalium ad animum facundum & fertilem, pro quo dixit Ode 16. huius lib. spiritum tenuem: vel significantius à meatibus terrae: vbi sunt venae metallorum & lapidum pro facundo & vberis. Communis autem est hic tropus Poetarum cum Oratoribus. Iuuenalis Satyr. 7.

Sed vatem egregium, cui non sit publica vena, id est, vulgare & rude ingenium. Cicero lib. 1. de Orat. *Venas cuiusq; generis hominum tenere*, id est, naturam & mores pernotcere. Proprie sumit Virgil. lib. 1. Georg. *Silicis venis abstrusus ignis*: & lib. 2. de nat. Deorum. *Nos eris, auri & argenti venas penitus abditas inuenimus.* Et certe sunt haec posteriora translata. Nam vena proprie de αἵματιδος οἰς animaliu, id est, receptaculis sanguinis & spiritus in animalibus. Vnde vinum dicitur sanguis terrae ab Aristotele in quadam Epistola ad Alexandrum translata.

^d Synecdochica periphrasis Maecenatis.

^e Metonymia subiecti, pro ciuibus & incolis.

^f Metonymiae alius modus, pro simulacris & imaginibus ac signis domesticorum Deastrorum. In hac vna voce modificatio est: sed Cicero in Epist. 12. li. 2. ad Q. Fratrem vsurpauit translata de Caesare: vel potius de Pompeio: iam pridem istum canto Caesarem mihi crede, in sinu est, neq; ego discingor: id est, tam care colo & obseruo illum, quam carissimum quidque & pretiosissimum: cuiusmodi sunt res sacrae, quae solent in sinu gestari, ac, ne fortasse inde excidant, non se discingit, qui gestat.

^g Aula dicitur οὐκ ἐκδοχῶς pro qualibet firma & stabili habitatione, qualem sibi imprudenter auari & ambitiosi in hac vita pollicentur.

^h Duplex est synecdoche: prior speciei pro potentissimis quibusque viris Principibus & opulentis: posterior generis pro filijs familias.

ⁱ Synecdoche est generis pro Charonte ianitore & portitore Orci, vt vocat Virg. proprie enim satelles est quiuis minister mercede conductus, vel ad custodiam, vel ad aliam operam.

^k Προκαταλήψις est & praecupatio speratae redemptionis, quae soluta est, vt monui in Dialecticis.

^l Synecdoche generis pro posteris, Pelope, Niobe, Atreo, Thyeste, Agamemnone, & Oreste.

^m Hic hic per anaphoram geminatur.

ⁿ Est ἐπίποδος & regressio, qua sonus idem iteratur initio & medio.

ODE XIX. IN BACCHVM.

Theticum.

Cur Bacchi laudes resque gestas decantare nunc paret.

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem, credite posteri,
Nymphasq; discentes, & aures
Capripedum Satyrorumq; acutas.
Euae, recenti mens trepidat metu,
Plenoq; Bacchi^b pectore turbidum
Latatur. ^c Euae, parce Liber,
Parce graui metuende thyrso.
^a Fas peruicaces est mihi Thyadas,
Vniq; ^d fontem, lactis & vberes.

50 Cantare riuos atq; truncis
Lapsa cauis iterare mella.
Fas & beata coniugis additum
Stellis^h honoremⁱ teclaq; Penthei
Disiecta non leui ruina,
Thracis & exitium Lycurgi.
Tu^k flectis amnes, tu^l mare barbarum:
Tu^m separatis vuidus iniugis.
60 ⁿ Nodo coerces viperina
Bistonidum sine fraude erines:

Tu, quum parentis regna per arduum
Cohors Gigantium scanderet impia:
Rhaecum retorsisti, leonis
Vnguibus horribilibus, malâ:
Quamquam choreis aptior & iocis
Ludog, dictus, non sat idoneus

Pugna ferebaris: Sed idem
Pacis eras, mediog, belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam, & recedentis trilingui
Ore pedes tetigit, crura.

Analysis Dialectica.

Octo primi versus, tanquam exordij loco, causam mihi videntur explicare, quâ Poeta nunc ad ductus de Baccho scribere paret: visum, inquit, mihi obiectum est, quo me sensi à Bacchi numine afflari itaq, volo, quicquid est mihi boni afflatum, id in eius auctorem, ut par est, conferre. Declaratur autem talis visi ratio è subiecto & relatis & adiunctis quod in secessu nemorum & rupium, qualem locum & afflatus diuini & carmina aurea requirunt, viderit Bacchum docentem, Nymphas Saryroque discentes, cui viso, ut rei certissima verisimè que, voluit posteros fidem habere: quod etiam ex illa visione fuerit animi commotio exorta: ideoque metu percussus cepit, ut tali viso indignus, precibus illud numen placare.

2 Adhuc fuit causa efficiens huius cantionis, cui subijcitur iam materia cantandi primum ex memorabilibus inuentis Bacchi; vino, lacte, melle: deinde ex eiusdem factis, quod Ariadnen coniugem inter stellas retulerit coronæ appellatione decoratam: quod impios homines Pentheum & Lycurgu graui exitio strauerit. Postea quod flumina per gyros fluere coegerit: mare Indicum procellis sæuum domuerit: quod Baccharum comas in viperinû nodum sine malo collegerit: quod denique Gigantas cum Dijs pugnantem deuicerit.

3 Videtur Poeta hic aliquantum eleuare facta superiora historico & vulgari testimonio, quod tractatur loco diuersorum: quamquam, inquit, historia memorant te de delicijs ac voluptatibus aptiorem esse, quam armis: hæc tamen ingeniosè sunt à te inuenta & fortiter gesta.

4 Infirmatur testimonium historiarum collatione parium: quod æquè Bacchus possit & pacem tueri & bellum gerere.

5 Confirmatio collationis ex adiuncta Baccho facultate sibi crudelissimum quicquid mitigandi & conciliandi: qualis Cerberus semper creditus est. Sensum autem mysticum huius Odes ad id quod Orpheus in hinc relinquendo ijs considerandum, qui hæc iudicant musici præsertim quum in Epist. 3. lib. 2. ad Pisones satis ad hunc locum:

Syluestres homines sacer interpretog, Deorum.
videantur explicata.

Enarratio Grammatica.

Bacchum.] Annotauimus Ode 12. lib. 1. rationem duorum huius nominum, Liberi, & Lyai: nunc de Baccho & Dionysio dicatur, vbi primum te monuero, eum è Ioue & Semele filia Cadmi & Hermiones natum ex lib. 5. Diodori cap. 1. Grammatici quidem Bacchum desectunt à τὸ βάβειν βέβαχα à nugando & deblaterando, additamento τὰ κ per Pleonasmum: hinc βέβακτοι, nugatores. Gall. bauars. Διονύσιος autem ab eo sic notatur lib. 5. eiusdem cap. 4. à patre Ioue & loco, quæ est Nysa, vrbs Arabia. Vnde illud etymon à τὸ δίδουαι τὸν οἶνον nò satis firmâ nititur ratione. Quum verò Διόνυσος dicitur de Sole, à τὸ δινέδαι à circûagendo nominatur ab Orpheo: Οὐρανὸν δινέει τὰ κατ' ἀπείρονα μακρὸν Ὀλύμπου.

Cuius rei causa immensum circumuerrat Olympum. Bene quidem conuenit Diodoro cum Hesiodo in Theogonia de genere huius: sed ille memorat alios fuisse Bacchos, quem locum tu videro quoque lib. 3. de natura

Deorum, vbi Cicero sic scribit, Dionysios multos habemus, primum à Ioue & Proserpina natum: alterum à Nysa, quæ Nysam dicitur condidisse: Tertium à Capio patre, eumq, regem Asia præfuisse: cuius Sabæa sunt instituta: Quartum à Ioue & Luna; cui sacra Ophica putantur conscri: Quintum à Nysa & Thyone; à quo Triclinides existimantur conscripta. Illi autem etymo modò improbato τὸ δίδουαι τὸν οἶνον opponitur, quod à duobus grauissimis auctorib. Platonis & Mosi hopulo scriptum est. Hæc statim initio suæ exegeseos in opera & dijs Hesiodi hoc adnotauit, Διόνυσος δὲ τὸ δίδουαι τὸν οἶνον. Ille οὖν τὰ παλαιὰ καὶ δίδουαι τὸν οἶνον ποιεῖ, ἔτα δίδουαι, id est, ex eo deriuat nomen Dionysij quod det vinum. tanquam hinc fingeret didoenesum, atq, inde Dionysum.

Credite.] Ellipsis est, mihi occulto fideliterq, narranti. Nymphas.] De his verisq; vide Oden 1. & 4. lib. 4. & Paulaniam in Atticis.

Discetes.] Verbum disco ab inusitato Græco δίσκος, cuius primigenium vsitata tempora seruat δίσκος, δίσκος δὲ δαίσημα, & c. pro δίδουαι καὶ μανθάνω.

Capripedum.] Interpretatio Græcarum vocum αἰγίπιδες, τριπόδες, τετράποδες, quales pedes quidam è Luciano putant etiam trib uendos Pani.

Euhæ.] Hæc vocula è Græca facta est εὐή, tanquam εὐή, bene ipsi sit, ut monuimus Od. 18. li. 1. in Euius. Interdum geminantur εὐή βακχία, quod Latini vertunt Euhæ Bacche: malo denotare, ut à pronomine desato profectû. Quidam putant εὐή desecti ex Hebrea voce עוהוה vel עוהוה coniueta עוהוה, aboi, Prou. c. 23. vbi incòmoda temulentiæ memorantur, quæ aliàs notauimus. Fuit autem εὐή οὐμνηπικόν, quod acclamabatur in canticis Baccho.

Turbidum.] Αντιμετρία est, nomen pro aduerbio turbidè, ut sæpe aliàs monuimus, pro lætitia turbidissima, inconstantissima, & quâ mista timori mens concitatur & quali abalienatur.

Thyrsus.] Vox est Græca: θυρσος est ῥάβδος & βακχικὴ, baculus Bacchicus, & hæsta frondibus pampineis vestita, ut constat ex hoc Nasonis versu de Baccho:

Pampineis agit at velatam frondibus hastam: citatur tamen è Iustino Martyre, ὡς ποτὲ αἱ Βακχικὴ διὰ χιματὸς εἰσεννέει τὰς λόγχας ἐν τοῖς θυρσοῖς ἀεφίγουσιν, ut Baccha per speciem habitumq, pacis lanceas in thyrsis circumferunt in festo vindemiali. Eustathius in vers. Dionysij periegeseos:

Ἐγγύθεν ἀφ' ἑσθίας τὰς ἀντιθέτας ἀπαθύρσους, id est,

In propinquo videas sub frigidis Agathyrsis: annotat Agathyrsos populos dici ab Agathyrso Herculis filio aut à Thyrsis Dionysij Bacchi, qui sunt rami, quos Θυράδες, Μαινάδες, Λυσιάδες Bacchi sacerdotes furore & rabia percitæ solebāt gestare in Dionysiacis & Bacchanalib. His etiam possum addere Φοιβάδες, quia Macrobius lib. 1. Saturnalium scribit Aristot. sensisse Apollinem & Bacchum vnum esse Deum & eundem. Quidam putant thyrsos pro mollibus folijs sumi à Virg. Eclog. 5.

Instituit Daphnis thyasos inducere Baccho,
Et solius lentas intex. re mollibus hastas.

Sed hic significatur potius symbolicum conuiuium, (vnde sumta est scribendi materia) & pompa, choreaque Dionysiacæ, Petrus Victorius in lib. 8. Arist. de moribus ad locum, "Εἶναι δὲ τῶν κοινωτικῶν, δι' ἧδὸν καὶ δακτύλο γινέσθαι διασωτῶν καὶ ἐξενεστῶν αὐτὰ γὰρ θυσιὰς εἶναι καὶ συνουσίας, id est, nonnullæ autem communionis propter voluptatem con-

flata perspicuntur, veluti eorum, qui greges, Thiasos vocatos, colunt, & collata pecunia vna epulantur, annocat, Thiasum à Græcis vocatum fuisse gregem Satyrorum, hominumq, qui sacra liberi patris celebrarent, suis notum versibus Catulli ac Virgilij, neque tamen nomen hoc ductum est à θυῖος, vt quidam falsò putarunt, qui Thyasum falsò scribunt, etsi potissimum eo tempore, quo hostie mactabantur, coibant.

Hic quidem interpres, vnde vocabulum non duceretur, rectè docuit: sed quis eiusdem ortus esset, minimè aperuit: quem equidem defectum nunc tibi, lector, è scholijs Eustathij in vers. Οδυσ. λ. Καὶ μὲν Σίωφον Δαείδου, &c. Suppleo Latine redditis, vocabatur autem, ait Derpnosophistes Athenæus, Thiasus etiam grex assecla Dionysij à Deo, quem Lacones & Peloponnesiaci Sion vocabant, de quo reuise notas Gram. Odes huius lib. 14. ad vocem Sisyphus. Itaque ex Siasus mutatione τῆς σ in θ fit Thiasus. Quæ nunc dicitur θυῖα οὐδὲς, cœtus in honorem Bacchi, qui sic describitur à Blondo lib. 2. de Roma triumphante: Et Bacchanalia, Libero patri Baccho dicata, temporis longitudine per autumnum, Saturnalibus paria, maiore luxu celebrata sunt. 20 Nudi enim viri cum nudatis omnia membra mulieribus, matronis, viduis, & virginibus ad sacra conuenebant: quæ non nisi nocturna erant. Caput omnes pariter femoraliaq, pampinis & vuarum racemis cincti: alios item vuarum racemos manu tenebant, & tumultuario inuicem commixti cœtu in sublime saltantes, variâq, gestulatione, brachia, cervicem caputq, mouentes carmen Baccho inconditum decantabant, nec prius erat saltationis modus, quam defatigari, & toto corpore vacillantes partim respiciantur proximioribus inhaerentes, partim in pavementum sanatici amentesq, procumberent, vt rectè senserit M. Varro, talia, nisi ab amentibus, fieri non potuisse. Quid verò incestuum, constuprationumq; in eiusmodi nocturnis conuentibus, sit commissum, Liuius l. 40. docet, ad huiusmodi flagitia quomodo Antiochus coegerit ludæos, lege lib. 2. capite 6. Maccabæorum. Hæc autem festa Donatus in Heauto. Act. 1. Scen. 1. vers. Dionysia hîc sunt. Dionysij, inquit, qui & Bacchus dicitur, sacra a pleriq, Græciæ vrribus triennio quoque celebrabantur. Romæ postea sub finem hyemis. Secundus quidem versus citatus ex Eclog. 5. periphrasis est Thyrsi, de quo 40 idem Poeta Æneid. 7.

— etenim molles tibi sumere thyrsos, Ter lustrate choros.

De his Plutarchus in Alexandro: Velleius quoque Paterculus narrat Antonium iussisse, vt nouus Liber appellaretur, quæ voluit ipsius habitu sic referre, quum redimitus ederâ coronaque velatus aureâ & thyrsum tenens, cothurnisque succinctus, curru, velur Liber pater vestus esset Alexandriæ: quod etiâ Tacitus scribit l. 11. Annal. Messallinam & Silium imitatos. At Messallina non aliâ solutioꝝ luxu, adulto Antonino, simulacrum vindemia per domum celebrabat, vrgeri prala, stuer lacus, & femina pollibus accincta assultabant vt sacrificantes, vel infantes Ba. cha. Ipsa crine fluxo thyrsum quatiens iuxtaq, Silius ederâ vindæ gerere cothurnos, iacere caput, strepente circum procaci choro. Ex his percipis, Lector, quàm immania fiant specie religionis facinora, quæ Barba. os Scythas minimè latuerunt, vt Herodotus refert in Melpomene: Scythas vitio Græcis vertisse consuetudinem agendi Bacchanalia, negantes rationi consentaneum esse, excogitare Deum, qui homines ad insaniam adigar.

Fas peruicaces.] Hac voce, fas, quæ valet, deus & ad Deos, vt ius ad homines, ait Seruius ad verba Virgilij, fas & iura sinunt: sed Iidorus clariùs distinguit lib. 5. fas est lex diuina: ius lex humana, vt transire per agrum alienum fas est, ius non est. Hic autè eximit se Poeta è numero τῶν βεβήλων, qui à tractatione mysteriorum Bacchicorum, vt indigni, arcentur, contraque iniecit se ordini

numine Bacchi afflatorum, cuius vi distatice se profertur hæc canere.

Thyadas.] Hæ fuerunt Bacchi sacerdotes ἑὸς τὸ θυῖον ab impetu furioso vel, à sacris faciendis ac victimis offerendis dictæ. Peruicaces autem vocatæ, quod non, nisi peruicerint, cessent rem institutam peragere.

Viniq,.] Lege Diodorum lib. 5. de rebus à Baccho inuentis. Sacræ tamen literæ profanis multò antiquiores ac certiores memorant Noeum Patriarcham vini inuentorem.

Coniugis.] Hesiodus in Theogonia auctor est Ariadnem Dionysij vxorem fuisse, quam retulit postea, permissu Iouis, inter stellas: vnde Virgil. in Georg. appellat coronam:

Cnosiaq, ardentis decedat stella corona.

Fabula tamen aliter narratur ab Homero Odys. λ. & à Plutarcho in Theseo, quos, vt Higynum & Ouidium, in hunc locum poteris consulere, à quibus præterea discas genus Ariadnes.

Tecta dissecta.] Maior vis ruinæ significatur verbo disficiendi, quàm illo Ode 2. lib. 1.

Ire deiectum monumenta regis.

Illo enim ea notatur dissipatio tectorum, vt partes ipsorum colligere nequeas: hoc autem deiectio eorum, quæ colligas.

Penthe.] Diodor. lib. 4. scribit Dionysium ex orbe sustulisse impios maximeq; Pentheum & Lycurgum Thraciæ regem, cuius decreto vinea abscissa sunt, vt malorū ministra. Sed in primis aded memorabile fuit supplicium Bacchi in Lycurgum ἀμπελόφορον, vt vitis lib. 1. Epigram. Græcorum κεφ. κ. huius commemoratio ne deterreat homines ab offensione sui:

Μηνίσι καὶ Βάκχῳ ἐνυβείζοντι τὰ κείνη
Ἔργα. Λυκέρῳ μὴ λάθῃτω σε τίχῃ.

Trascetur etiam Bacchus opus suum iniuriâ afficienti: Lycurgica ne te lateat fortuna. Idem memorat Seruius in vers. 3 Æneid. sub initium.

Terra procul sæuo quondam regnata Lycurgo.

Hic Lycurgus, ait interpres, dum Bacchum contemnens vitæ amputare parat, sibi crura amputauit. Sed constat eum abstemium fuisse, vnde fuit acrioris naturæ, vt de Demosthene legitur. Existimo ab hoc Lycurgo Mahometem vel genus duxisse: vel eius decretum repetisse, ac Turcis lauxisse. Pentheus autem ex Ouid. lib. 3. Metamor. sub finem; fuit filius Echionis ex Agave coniuge, & filia Cadmi, qui propter contemptum τῶν Διονυσίων, irâ numinis laceratus est à matre & sorore furiosis: quæ de re scripsit Euripides Tragœdiam Bacchæ inscriptam: vnde videntur hæc translata.

Vuidus.] Id est, madidus vino, coerces crines, id est, componis. Seruius ita distinguit vuidus ab humidus, in hunc vers. Eclog. 10. Vuidus hyberna venit de glande Mennalcas. Humidum est, ait, quod extrinsecus habet aliquid humoris: vuidum verò quod intrinsecus: vnde & vna dicta sunt: quod tamen plerunq, confundunt Poeta.

Bistonidum.] Bistonides dictæ sunt mulieres Thraciæ à Bistone illius rege vel gente.

Sine fraude.] Id est, sine damno, offensione, periculo & malo.

Rhæcum.] Diodorus lib. 4. narrat Iouem deuenisse Gigantas, Mineruæ. Dionysij cæterorumque Deorum ope: vnde Iupiter cognominatus est à Callimachio hymno in Iouem πλορόνυμ ἐλατῆς, expulsor Gigantum è luto natorum, & Γίγαντολέτης, & Pallas, Γίγαντολέτης. Τὸ δὲ Γίγας dicitur ἐκ τῆς γῆς γερωνὸς ἐ terra editus. Hic Rhæcus fuit vnus Gigantum, quem Dionysius, indutus pelle leonis, deiecit.

Quanquam choreis.] De tripudijs & mollitiè Dionysij lege

Lege Diodor. lib. 5. de rebus à Baccho inuentis. Sacræ tamen literæ profanis multò antiquiores ac certiores memorant Noeum Patriarcham vini inuentorem.

ponitur pro aere nimbofo, crasso & concreto: ob id Aristophanes in Comœdia nubes, vocat æthera, parrem nubium & nutritorem omnium, intelligens aerem: pro quo etiam sumitur à Virgilio in Tityro ad versum:

Ante leues ergo pascentur in aethere Cerui.

Eadem autem est ratio vocis τῆς αἷμα: cuius est hic mentio, quam modò diximus τῆς αἰθῆρ, præterquam q̄ illud αἰωμάλωσ defleatur à præter. Palsiuo τῆς αἰθῆρ, ἡσµα, vnde dicendum esset, αἰσµα, vt αἰσµα ab αἰσθ: sed amotione τῆς σ & mutatione spiritus tenuis in densum vsus obtinuit αἷμα: cuius causam materialem Medici statuunt in chylo à ventriculo concocto; efficientem partim in carne Hepatis, partim in nativo calore; formalem in spiritu; finalem in generatione & nutritione sanguinearum partium per se, sed spermaticarum per interuentum feminis.

Morabor.] Nero ad hoc genus locutionis alludens, cauillatus est mortem D. Claudij Cæs. quum dicit eum morari inter homines defuisse, decreta ipsius, vt deliri hominis, reputans.

Longius.] Id est, non diutius mihi futura est vitæ consuetudo cum inuidis hominibus. Sic Sallust. τὸ longius de tempore vsurpauit, quum de Cicerone loquitur in coniuratione, quod neg. Vrbem ab insidijs priuato consilio longius tueri poterat, i. diutius. Sic Cic. l. 7. ad fam. Epist. 3. hæc tecum coram in alueram: se i. quia longius fiebat, volui per litteras eadem, vt haberes, quid diceret, si quando in vituperatores meos incidisses. Neque verò hic comparatiuus solum vsurpatur in quantitate temporis noranda, sed etiam positi. & superlat. longè & longissimè. Prioris hic vers. Eclogæ 4. fit pro exemplo:

O mihi t. om. longè (i. tam diu) maneant vltima vita!

posterioris in Stichio Plauti Act. 4. 24. v.

PA. Quid agitur, Epignome? EP. Quid tu? quam dudum in portum venis huc? PA. Longissime. Gall. Il y a fort long temps que ie frequente. Eadem quoque dictiones passim vsurpantur de loci spatio.

Maior.] Id est, superior, quàm inuidi possent mihi nocere Romæ. Ex hoc cognoscitur terminus inuidiæ, quum illa supremum quicque nequeat pertingere & infimum soleat negligere: qui sunt prioris status, ἀφθονοὶ καὶ ἀμείζωνοι vocantur, sine inuidia, qualem se Horat. dicit Od. 3. l. 4. non tamen ad plenum & iam dente minus mordeor inuido. Inuidia igitur solet pares vel aliquantò superiores exercere, vt figulos & cantores inter se atque alios eiusdem officij & ordinis, quales numerantur ab Heliodo initio operum quinque,

— Ἐπλοῖ δὲ τὴν γείτονα γείτων
καὶ καραμίδος καραμίδος κοπέαι, καὶ τέρτωνι τέκτων,
καὶ πλωχὸς πλωχὸν φρονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῶν, i.
— emulatur vicinus vicinum.
Et figulus figulo succenset; & fabro faber,
Et mendicus mendico inuidet, cantorig, cantor.

Quod Pindarus demonstrat apertius οἰδ. 12. Πυθ. exemplo Agamemnonis:

ἴχει τε γὰρ ὄλβον ἔμεινον φθόνον,
ὁ δὲ χαλεπὰ πένων ἀφάντων βρέμεται.
Sustinet enim opulentiā non minorem inuidiam:
Sed qui abiecta est fortuna, viuere securè potest.

ἴχει γὰρ, φησὶ σχολιαστὴς, ἢ ἀτυχεῖα ἢ μικρὸν φθόνον, ὅτι ἀεὶ τοῖς ἀτυχεῖσι βασιλευσὶν οἱ ἐξώθεν ὁ δὲ παρὲν καὶ οἰκτερὸν πένων, τοτέστιν ὁ δὲ τελὴς καὶ πένων ἀφάνωνος ἴχει, οἷον ἔτι δὲ τὸ πένων δὲ τελὴς πένων, καὶ ἀφάνωνος ὅτι, id est, Sustinet enim, ait Scholiastes, prosperitas non exiguam inuidiam: propterea quòd prospere agit anti-bus homines alterius sortis indignantur & inuidet semper. Qui autem est conditionis humilis ac miserabilis, vilis, abiecta, paupertina deniq; nstnar muti sonat; ad quem degit modum. Ob paupertatem enim, quum sit vilis ac simplex, redditur obscurus

& ignotus. Itaque per vniuersum orbem, vbi contra æmulos honoris mei honorificè prædicabor, vt inter Diuos ponar, breui euolabo.

Sanguis parentum.] Quia è patre libertino natus erat Horatius, qui pater, vt auus ipse, rem priuatam non potuit facere amplam herilibus commodis prius addictus, nec suis ac domesticis seruiens, vt erat conditio seruorum.

Dilecte.] Hanc vocem sic Festus interpretatur pro gemina ipsius notione, dilectus militum, & is, qui significatur amatus. à legendo dicti sunt: sed hic dubitatur, vtri hic vocandi casus tribuendus sit, Horatione, quo sic à Mæcenate suauiter appellatur: quod si ita est, τὸ dilecte sumendum τριχιδὸς videtur: an Mæcenati, quo sic à Poeta honorificè appellatur: quod probabilius est & vocas absolute positum explicandum: tu mihi das apud te accubatione epularem, vt Sat. 6. l. 1. dicit se Mæcenatis conuictorem συσιτων καὶ δημοσίων. Nò multum quidem certè interest, vtri potius tribuas, quum mutuus inter eos amor omnibus satis constet.

Non ob bo.] Vt Latine dicitur obire pro mori, idque absolute, vel mortem & diem obire pro eodem: sic Græcè τὸ τελευτῆν ἢ βίον ἢ ζῆλον, vitam finire, vel, vt Xenophon, ὄταν τελευτήσω, quum e vita exiero, ὁ mei liberi. quod attulimus in Gram. Od. 28. l. 1. Pro hoc dicit Ode vltimâ l. 3. Non omnis mæriar multaq; pars mei vitabit Libitinam & lib. 4. dignum laude virum Musa vetat mori: Præterea obire mortem eadem dicitur ratione quàm obire vadimonium, vt positum sit pro adire sicut Festus tradit. Similiter dicitur Sat. 6. l. 1. sub finem obeundus Marsya.

Nec cohibebor.] Hoc verbum est vincientis, compri-mentis, impediētis: quàm notione dicit Ode 4. l. 3.

— amator em trecentæ
Pirithoum cobibent catena.

Stygiâ vnda.] De Stryge dictum est Ode 34. l. 1.

Residunt.] Id est, iam iam tibiæ meæ induerunt scabram & asperam pellem: qualis est in tibiis oloris, pro illa hominis læui ac polita: quomodo residere per coniugationem tertiam proprie dicitur, vt simplex sideo auibis: pro eo quòd diceretur, pelles asperæ iam insident fixæ meis cruribus. Epodis tamen quintis de cælo subsidente vsurpatur:

Priusq; cælum sidet inferius mari
Tellure porrectâ super, &c.

Alitem.] Cygnus significatur, auis Apollini sacra, de qua sic Eustathius in Iliad. α. Καὶ κύνθη ἢ τὸ Ἀπόλλωνι, ἔμεινον διὰ τὸ ὁδὸν καὶ μαντικὸν ἀφίερται, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ λευκὸν, ὅσο ἐν τῷ λευκῷ ἢ τῷ βλεπῶνι παρὰ γὰρ τῷ. Οὐδὲ Ἀπόλλων ὄντα παρὰ τῷ ὄδον καὶ Διὶ καὶ ἑπιτεπικὸς ὀνομάζεται, ὡς δὴ καὶ δὲ ἔγραψα παρὰ τῷ ποιῶν. Cygnus non solum est auis Apollini consecrata, quia sit canora & futuri præfaga: sed etiam quia candida & alba: que vox Græca inclinatur à verbo clarè videndi: vnde per adiunctionem nominatur Apollo Delius: quòd sit auctor claritatis, faciatq; clara, facileq; conspicua omnia. Ex eodem fortassis etiam fonte Latina lux, luceo, lucidus non malè dicerentur manare. Eidem Apollini consecrati sunt boni Poete: qui eam ob similitudinem cantus & numinis rectè inter se comparantur. Præterea de cygno canoro sic Cic. 1. Tusc. Cygni non sine causa Apollini consecrati sunt: quòd ab eo habere diuinationem videantur: quia providentes, quid in morte boni sit, cum cantu & voluptate moriantur. Sed de suauitate cantus mortem præsentientis cygni sic fecit Martialis:

Dulcia defec̄ta modulatur carmina lingua
Cantator cygnus funeris ipse sui.

Vnde prouerbium Græcum κύνθηον ἔσµα, Cygnea cantio, quam sic Cic. 3. de Orat. vsurpauit: illa tanquam Cygnea fuit diuini hominis vox & oratio: qualem voluit quidam

Per spicue conicere ex certis indiciis facile erat
Pisandri vetustum sanguinem, i. prolem generosi parentis. Hæ interpretis notæ confirmant opinionem Helychij, qui tradit τὸ πρῶτον ad patrem & τὸ δεύτερον ad matrem referri, eademque operâ nostrum tropum.

^c In non ego, non ego est epizeuxis.

^d Epizeuxis altera, vti non ita pridem docuimus Ode decima septima huius libri, nec interiectio verborum quem vocas dilecte Macenas est impedimento, quin idem sonus audiatur in continuatione earundem vocum.

^e Synecdoche generis pro Cygno, nam & Iouis ales dicitur Aquila lib. 1. Æneid. vers. 398. quæ Cygnos aperto turbabat calo. De quorum pugna lege li. Arist. in Grammaticis citatum.

^f Sumtum est ab animatis pro murmurantis, & tractum ad inanima, vt grauius aliquid gemere & plo-

rare: quod est Græcis σέειν, ἢ σείειν sed hoc lib. 5. Æn. amnes repleti gemunt, & illud:

—gemit imposito sub pondere cymba,

videntur potius respicere notionem verbi Græci, unde creditur hoc Latinum manare, τὸ πῦρον pro plenum esse & repleti: ibi tamē est aliquod murmur & Ionicus, quum agitantur & gubernacula gemunt.

^g Similis est tropus superiori albus ales.

^h In me meton. subiecti, pro, memoria mei & fama Horatij perueniet ad omnes nationes.

ⁱ Synecd. singularis pro, incolis Colchidis, Eadem est in Dacus: eadem in Iber: eadem in potor Rhodani pro, Daci, Iberi, Hispani, Galli, Lugdunenses: qualis concursus eiusdem synecdoches habet alteram allegoriam.

^k Me reperitum initio sententiarum habet anaphoram.

Finis libri secundi.

Q. HORATII FLACCI VEN.

CARMINVM LIBER TERTIVS.

ODE PRIMA.

Theticum.

Quod nemo curæ & metus expers, animoque tranquillo esse possit præter eum, qui facile suâ virtute & sorte viuit contentus.

Di^a prophanum vulgus & arceo:
Fauete linguis: ^b carmina non prius
Audita Musarum sacerdos
Virginibus puerisque canto.

² Regum timendorum in proprios ^c greges,

^d Reges in ipsos imperium est Iouis,
Clari Giganteo triumpho,

Cuncta ^e supercilio mouentis.

³ Est, vt viro vir latius ordinet

^f Arbusta sulcis: ⁴ hic generosior
Descendat in ⁵ campum petitor:

Moribus hic meliorq; famâ

Contendat: illi turba clientium

Sit maior: ⁶ Aequâ lege necessitas

Sortitur insignes & imos:

Omne capax mouet ^h urna nomen.

⁶ Districtus ensis cui super impiâ

Ceruice pendet, non ⁱ Sicule dapes

Dulcem elaborarunt saporem:

Non autum citharâq; cantus

Somnum reducent: ⁷ somnus agresium

Lenis virorum non humiles domos

^k Fastidit, umbrosâq; ripam,

Non Zephyris agitata ^l Tempe.

Desiderantem, quod satis est, neq;
Tumultuosum sollicitat mare,

²⁰ Nec sauis Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis hædi:

Non verberata grandine ^m vineæ,

Fundusq; mendax ⁿ arbore nunc aquas

^o Culpante, nunc torrentia agros

Sidera, ^p nunc hyemes iniquas.

³ Contracta pisces æquora sentiunt,

lactis in altum molibus, huc frequens

Cementa demittit redemptor

Cum famulis, dominusq; terra

³⁰ Fastidiosus: sed timor & minæ

Scandunt eodem, quò dominus: neq;

Decedit aratâ triremi, &

Post equitem sedet atra cura.

⁹ Quòd si dolentem nec Phrygius ^q lapis,

Nec ^r purpurarum sidere clarior

Delemit usus, nec ^s Falerna

Vitis Achaemeniumq; ^t costum:

¹⁰ Cur inuidendis ^u postibus & nouo

Sublime ritu moliar atrium?

⁴⁰ ^x Cur valle permutem Sabinâ

Diuicias operosiores.